

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Mauritii Gudeni Historia Erfurtensis Ab Vrbe
Condita Ad Reductam**

**Gudenus, Johann Moritz von
Erfurti, 1675**

urn:nbn:de:hbz:466:1-11903

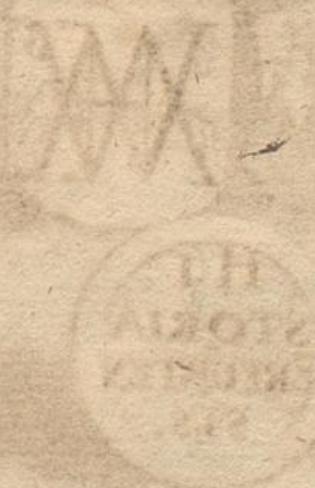
60

P III
10

Th. 5760

Ex Legato Cel Ymⁱ Princeps Ferdinandi
Episcopi Palori: et Monaster:
Anno 1683.

6

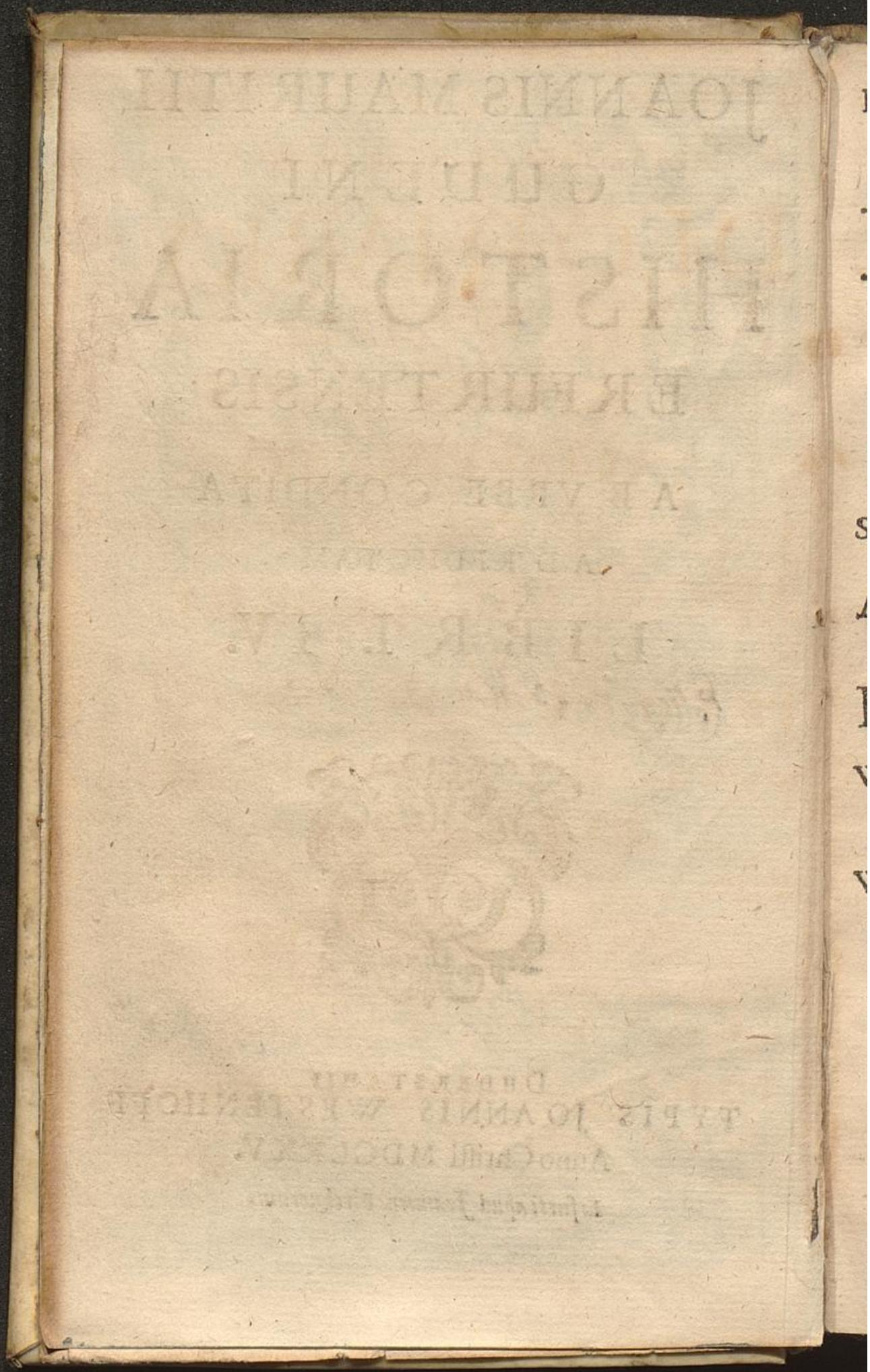

JOANNIS MAURITII
GUDENI
HISTORIA
ERFURTENSIS
A B VRBE CONDITA
A D REDUCTAM
LIBR I. IV.

Collegij Sociis Deo. Paderb.

DUDERSTADII
TYPIS JO ANNIS WESTENHOFF
Anno Christi MDCLXXV.
Erfurti apud Joannem Bircknerum.

REVERENDISSIMO. EMINENTISSIMO

SERENISSIMO. PRINCIPI. DOMINO

D. LOTHARIO

FRIDERICO

SANCTÆ. SEDIS. MOGUNTINÆ

ARCHIEPISCOPO

SACRI. ROM. IMP. PER. GERMANIAM

ARCHICANCELLARIO

E T

PRINCIPI. ELECTORI

WORMATIENS I. ET. SPIRENSI

EPISCOPO

WEISSENBURGENSI. E T. ODENHEIMENSI

PRÆPOSITO

PATRIÆ. PATRI

DOMINO. SUO. CLEMENTISSIMO

UT

UT. ET
REVERENDISSIMIS. ILLUSTRISSIMIS
METROPOLITANÆ. MOGUNTINÆ. ECCLESIA

PRÆPOSITO
DECANO
CUSTODI
SCHOLASTICO
CANTORI

OMNIBUSQUE

CAPITULARIBUS
HEREDITARIIS. DOMINIS
PATRIÆ. COLUMNIS

DOMINIS. SUI. GRATIOSISSIMIS
SUÆ. CELSITUDINIS. DEVOTISSIMUS
SUORUM. CULMINUM. ADDICTISSIMUS
JOANNES. MAURITIUS. GUDENUS
SALUTEM. ET. PROSPERITATEM. PERPETUAM.

ER,

Rfordiam VESTRAM offero ,
SERENISSIME PRINCEPS
ELECTOR , REVERENDISSI-
MI ET ILLUSTRISIMI DO-
MINI ! *fidelem* EMINENTISSI-
MÆ SEDIS MOGUNTINÆ

Filiam. Ejus res à cunis gestas prosecutus sum ,
fortes , prudentes , etiam iniquas , & privatæ
utilitatis libidine corruptas ; sed nec Matri vigi-
lantiam , neque peccata filui , dum aut distracta
factionibus , aut amoribus erga filiam indulgens
neglexit disciplinam , & ad insolentiam fores la-
xavit ; utrumque facit ad futurorum temporum
cautelam , ad quam ut virtutes majorum , sic co-
rundem vitia nobis serviunt . VOBIS autem E-
MINENTISSIME ELECTOR , REVEREN-
DISSIMI DOMINI , inscribendam Historiam
censui , quum nec ab urbe VESTRA , nec à me
proficiisci quicquam possit , quod non VESTRIS
CELSITUDINIBUS debeatur : illa TUUM E-
LECTOR , adventum magnis votis expectat ,
avitam subjectionem , quam REVERENDISSI-
MIS AC ILLUSTRISIMIS LEGATIS pronu-
per juravit , coram testatura : parat triumphales
arcus , erigit Theatra , nec non irascitur iniqui-
tati

tati temporum , quæ & benignissimum aspectum differunt , & hæc obsequii debita retardant . Adeo non superest veteris morositatis vestigium , non scrupulus , sed amore , sed obsequio devotissima fidelis Erfordia . Imò non peccare , sed antiquissimæ subjectionis promptitudinem exprimere magis voluit generosa filia , illarum imitata exemplum , quæ levi se maculâ tingunt , ut reliqui corporis nitor ad majorem venustatem cogatur ; aut si nuperi temporis nævus pudorem adhuc onerat , tot dexteris , quot cives numerat populosissima civitas , eundem diluet , quidquid peccatum est , sæcularibus officiis compensatura . Ego servorum infimus , felicitatis meæ complementum arbitror , si ELECTORALI CELSITUDINI TUÆ , non solum iis in muneribus quibus clementissimè sum admotus , satisfaciam , sed insuper in omni servitorum genere famulari possim . Et quis non summam felicitatem credat , illi SERENISSIMO PRINCIPI servire , qui affabili humanitate complectitur subditos , qui dura regiminis initia singulari prudentiâ mitigat , & sapienti dispensatione ipsa quasi fata flexit : hæc prudentia , hæc virtus , & dignæ tanto Princepe actiones uberem aliquando Historiæ materiam suppeditabunt , atque sufficiet LOTHARIUS FRIDERICUS qui ut *imago boni Principis* proponatur . Fateor meliora bonitati TVÆ tempora , quam iniqua hæc præsentia sunt , debita fuisse , verum nobis potius & Reip. his in periculis de OPTIMO PRINCIPE numen prospicere voluit , quam virtutes TVAS

com-

compensare. ET VOS REVERENDISSIMI IL-
LUSTRISSIMI DOMINI, Electoratus Columnæ,
vos prudentiâ VESTRA Remp. fulcitis : facestat
equi Trojani seu fabula , seu historia , REVE-
RENDISSIMUM METROPOLITANÆ CAPI-
TULUM est, quod tot Heroës , tot illustrissima
virtute generosos , felici societate gestat : majo-
rum virtutes, antiquissima stemmata, nobilitas,
sanguis ibi confluxere. Vesta insignia , vestra
arma Reip. incolumentem spondent : hi susten-
tant *trabibus*, illi *crucibus* protegunt , rigant *con-*
chis, symbolis extollunt, pars defendit *Leonibus*,
omnes acceptis à majoribus insigniis MOGUNTI-
AM ET ELECTORATUM sustinetis , ornatis.
Ne dubitate PRINCEPSE ELECTOR, PRÆLATI,
DOMINI ! discutientur quæ serenitatem Patriæ
turbant spissæ nubes , & opatissimam pacem au-
rora revehet , atque tunc credita METTERNI-
CHIANIS CONCHIS Resp. & vos, SERENISSI-
ME ELECTOR , HEREDITARIUS DOMINI ,
vigilantiæ fructibus, ac debitum virtutum præmiis
fruemini , id quod ut eveniat brevi , & ad seros
duret annos, flagrantissimis votis exopto.

CAN-

CANDIDE LECTOR!

EN Tibi, Civitatis amplissimæ Historiam, & popularē in eâ Regimen exhibeo: neq; illud solum, sed &, quod antecessit, optimatum; ubi vitia simul quibus plebi optimates succubuere, & virtutes hujus quibus istis prævaluit, deinde ejusdem plebis errores queis suum tandem statum corruptit, quasi in scena videbis. Illustrius argumentum frequentissimæ mutationes dedere, quibus civilis hæc societas semper agitata: auxerunt illud infinitæ contentiones, dum non intus solum per scelera & virtutes de Curiâ, sed & extrâ magnis prætensionibus de Imperio Urbis certatum est; Insuper victoria quæ hinc inde circumtulit arma, nec non res ætate nostrâ, & modo nuper gestæ Historiam commendabunt. Isthis omnibus ad præsens argumentum, & conatum similem provocatus sum, quo, sed excellentius fateor, versatissimus in omnianiquitate PETRUS LAMBECIUS *Hamburgensia*, SERARIUS *Moguntina & Würzburgica*, LEHMANNUIS *Spirensia*, BROWERUS *Trevirensia ac Fuldensia*, jamque olim Joannes de BEKA & Wilhelmus HE-DĀ, *Utrechtina*, AVENTINUS, BRUNNERUS *Bojarica*, horumque *Ludovicum BURGUNDIUS*, ALBINUS *Misnica STRADA & GROTIUS Belgica*. Alii alia vel universaliter, vel partes prosecuti sunt. Ista illustrissima ars est, & ingeniosissimum inventum, quo CELSISSIMVS PRINCEPS FERDI-NANDVS, suæ PADERBORNÆ monumenta, ex Romanâ, Francicâ, & Saxonicâ antiquitate eruit, tradet.

tradetque illustrius in illâ, quam magnis votis expe-
ctamus Historiâ. Prænobilem Hamburgenium
Scriptorem LAMBECIUM prædicavi? eidem hæc
Historia multa debet; quippe per fratrem meum
CHRISTOPHORUM, qui nomine EMINEN-
TISSIMI ELECTORIS MOGVNTINI
illud ma-
ates luit, &
dem trius, qui-
runt olum gnis In-
nec tori-
s ar-
um, om-
ensia, AN-
ensia, HE-
arica, NUS i vel illu-
quo DI.
ta, ex ruit, idet.

in Aulâ CÆSARIS AVGVSTISSIMI
residet, ejus mihi favorem conciliavi, cuius bene-
ficio accepi, quæ ex *Anonymi Chronico Thuringie MS.*
Augustissimæ Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, excerpti.
Servet utinam rei literariæ hunc Virum numen! ut
quæ præclarissima partim incepit, partim adhuc
meditatur volumina, præsertim illa quæ subiectus
libro quinto *Augustissimæ Bibliothecæ Cæsareæ catalogus*
spondet, completere valeat. Cæterum loca nonnulla,
ex quibus res jam olim gestas desumpsi, allegare
libuit, quod quidem contrâ Historiographorum
morem esse videri posset, multisea studio silentibus;
attamen ita mihi, & in hoc non parvi nominis ante-
cessores sequi placuit. Allegavi interdum factis re-
centiores, ut qui antiquioribus destituuntur, ex iis
supplere meam brevitatem possint. Chronica Er-
furtensia MSta quod attinet, ea habentur hic varia,
quæ ipsa alicubi Lipsius prædicat. Editum haec tenus
vidi nullum. Secutus ego potissimum duo: Pe-
trense alterum, circâ Annum Christi MCCCCXC. à
Nicolao de Syghen, istius Cœnobii Monacho, pruden-
ter conscriptum, id quod Reverendissimi ABBATIS A-
DAMI Gratiâ obtinui. Alterum antiquius, à nobis
lissimâ Schwengfeldiorum familiâ successivè conti-
nuatum. Illud addo, me pronuper, libello præsente
jam ultrâ dimidium typis dato, in Eichsfeldiâ non-
nullos antiquissimæ monetæ nummos argenteos, à
ruricola coëmisſe; illa se accepisse à majoribus asse-
rit,

rit, latuissē sub terrā, lineamenta occupans lūtum
evincit. Eorum unum, à Ludovico primo Land-
gravio, & tertio in Thuringiâ ex hac familiâ Mo-
guntino Vicedomino, cuius etiam imaginē exhibet,
eiusum, incisum æri libro primo Hist. n. xi. adjunxi,
& antiquitate suâ, & notabilibus aliis publico di-
gnū; illudque advertendum, quod ut Vicedomi-
nus Rotam Moguntinam sibi apposuerit. Num-
mum autem Ludovici primi, Cæsaris Lotharii ge-
neri esse, ex eo liquidum est, quod nullus unquam
provincialis, ut se vocat, Comes, Moguntiæ vices in
Thuringia egerit, quām iste Ludovicus: quo de num-
mo, post impressionem libri primi reperto, cum in
textu scribere nihil potuerim, hæcce paucula adferre
volui. Fave Lector, ac vale! nec non eo
quo scripsi animo accipe.

SUM.

SVMMA PRIVILEGII CÆSAREI LEOPOLDUS &c.

OMNIBUS & singulis Bibliopolis, Typographis, Bibliopegis, alisq; quibuscumq; rem, seu negotiationem exercentibus, serio & districte, idq; sub pœnâ quinq; marcarum auri, amissionisq; exemplarium inhibemus, ne quis eorum Historiam Erfurtensem ab honorabili, Docto, sacriq; Imperii fidei, dilecto, Joanne Mauricio Gudeno, J. V. D. & PP. infraproximum decennium à prima editionis die computandum, intra sacri Rom. Imperii, Regnorum & dominiorum nostrorum hereditariorum fines, præter predictum impetrantem, aut eum cui is facultatem desuper dederit, eodem aut alio typo vel formâ, integrè aut pro parte, edere, recudere, vel alio recudendum dare, invehere, venundare, aut clam vel palam distrahere præsumat, quatenus comminata pœnam, ex semisse Cameræ nostræ Imperiali, & pro reliquo parti lâse irremissibiliter pendendam, incurrire & omnibus exemplaribus, quocumq; loco repertis (quorum sibi vel propria auctoritate, vel magistratus loci auxilio Vindicandorum vigore presentium jus fasq; sit) privari noluerit. Harum testimonio litterarum, manu nostrâ subscriptarum, & sigilli nostri Cesarei appressione munitarum. Datum in Civitate nostrâ Viennæ. Die XXIX. Martii Anno MDCLXXIV. Regnorum Romani XV I. Hungariae XIX. Bohemiae XVIII.

LEOPOLDVS (L.S.)

Vidit Leopoldus Guilielmus
Comes in Kinigsegg.

Ad Mandatum S.C.M. Proprium.
Christoph. Beuer.

BRUNNENCS CESTA
BODRODIA

Leopolda (L2)

Universitätsbibliothek Erlangen

Codex 16 fol. 139v

Wissenschaftliche Bibliothek

Universität Erlangen

E R F O R D I A
F I D E L I S F I L I A
M O G U N T I Æ.

E P I S T O L A

*Moguntia ad Erfordiam filiam cum hac se se
anno 1665. Matri dederet.*

SAt bellis iræq; datum, procul improbe Mavors,
Arma minæq; procul: stat bona verba loqui.
Tu votis eura una meis, Erfordia, salve:
Heu! tam per longos non mihi visa dies.
Huc ades, ô liceat collo dare brachia circum,
Longa Tuis liceat basia ferre genis.
Ferre ut non licuit, scis, tertia vertitur ætas:
Quanto hæc pensari tempore damna decet!
An fugis & spernis nil proficientia verba,
Pugnando amplexus, nec nisi victa dabis?
Quid vult illa sibi vultu horrens, Filia, nubes,
Heu mihi! signa metus an feritatis habet?
Sit metus an feritas, huc ô vestigia flecte,
Quamq; agitas animo, ne pede carpe fugam.
Scilicet expectas, faciam quod in hoste liceret,
Conscia quodq; Tibi es promeruisse, times.
Lux mea, parce metu, quæ sit clementia nobis
Volve animo, non quam sit tua culpa gravis.
Utile consilium, meritis ulciscier hostem,
Vindictæ ratio hæc pectore sola sedet.
Non facit ad mores nostros pressura jacens:
Quid loquor? haud dici, *Gnata, jacere notes.*

†

Stabit nostra tibi nullo victoria damno,
Laxos pande sinus, commoda multa feret.
Utque ego multa Diis, quod vici, debo: debes
A me quod victa es, non, mea Gnata, minus.
Heu mihi! si verbis & nunc offenderis istis,
Teque negas porrò, sis licet, esse meam.
At certè non Mater eram Tibi digna negari,
Id sumptu peteres divite, si saperes.
An non noster honos rerum tutela Tuarum,
Aut ubi quam nostro tutior in gremio es?
Quæque dedit Matri Pater almæ Pallia Romæ,
An non apta tuum pellere, Gnata, gelu?
Aurea sum, meritoque meo vocor aurea Mogus,
Auro cum placeant omnia, displiceo.
Quam gerimus, mitræ excelsos quis nescit honores?
Bissenis leges fert ea præsulibus.
Sedes sancta, habeo magnum per sæcula nomen,
Haud aliam dederis nobilitate parem.
Me Gnatâ, Dea terrarum, Roma alta superbit,
(Quanquam fors parvi Tu decus illud habes)
Pondus habet pietas? Cœlo gratissima vixi,
Et dudum superis mutua cura fui.
Hæresis ut toties nostro bibe, dixerit, auro,
Non faciam dixi, perfida, non faciam.
Et tinctum ut dederit toties mihi virus hymetto,
Non comedam dixi, callida, non comedam.
Cæsar habet primas, Moguntia clara secundas:
Altera sum regni gloria Teutonici.
Osto virûm nostro loquitur gravis ore Senatus,
Et coit, & nostro consulit arbitrio.
Cæsareus sacro ornatur diademate vertex
perstrâs (Patres sic statuere) manus.
Qui oðs fuit fesso Atlanti Thyrinthius Heros,
id sumq; imperii in pondere Cæsaribus.

Sin-

Singula quis numeret, cœlo queis colla levamus ?
Grana quoque hic numeret littoris, astra poli.
Sed labor in vanum it, tædetque hac parte morari,
Nec Te noster honos aut tua lucra movent.
Ut Matrem credas dabo pignora certa, nec unquam
Me volo vel modicum, sim nisi Mater, ames.
Fortè rogas, & ais : quo sum Tibi nata Marito,
Quis fuit, & dignus num fuit ille thorus ?
O mea, non nescis, sed vis nescire videri,
Quo mihi sis primum filia nata patre.
Reppete, Præsul erat quo non præstantior alter
Aut melior, Britonum regia progenies.
Scire juvat nomen? BONA plurima FECIT & inde
Æternum in fastis nunc quoque nomen habet.
Is junxit sibi me, juncto descendis ab illo:
Filia, quam longi temporis acta loquor !
Hinc sacro nostra es: fieres ut jure profano,
Imperio dedit & nomine *magnus Otho*.
Filius huic *Guilielmus* erat, dignissimus hæres,
Nec magno soboles inficianda Patri.
Hunc firmante Pater Româ pariter mihi sponsum,
Quodque Tui tenuit, Matris id esse dedit.
Te stabili is junxit nexu, propriamque dicavit,
Fecit & ut nullâ parte aliena fores.
Historiæ fidam per priscae curre papyrus,
Dispeream, si non hæc mea dicta probat.
Hæc & plura Tibi toties dixisse recordor,
Quid Tu? mentiris, vox tua semper erat.
Quid facerem? augebant Tibi mitia verba tumorem,
In jus (namque super nil erat) ergo voco.
Nec mora, damnavit justus Tua iuria Cæsar,
Et viætrix tanto Judice causa mea est.
Is Tibi dixit: ama, cole justam, Erfordia, Matrem,
Sed Tibi res vilis parvaque Cæsar erat.

Quid moror, & variis Te vindico, Filia, causis;
Quod memor es toties fassa fuisse mihi.
Ah! scio, non alio cum velles nomine dici,
Nec titulo Gnatæ gratior ullus erat.
Heu! quoties dixti: sis, ô Moguntia, Mater,
Ipsa Tibi æternum nata fidelis ero.
Cum feret astra solum, nascentur grama cœlo;
Tunc finem, genitrix, noster habebit amor.
Addiderasq; fidem verbis, quot sæcula nostro
Mansisti stabilis, scimus, in obsequiò.
Tunc mea jura tui retulere, & nominâ numi,
Quos veri testes arca vetusta teneat.
Scis quoq; quod nostris, quia filia, noscere signis,
Pictaq; materna est hinc rota mille locis.
Inunc, meq; ultrâ Genitricis nomine falsæ
Circumfer, modicum si Tibi frontis adest.
Exclamare juvat: quantum difformis ab illa,
Qualis es, & quondam filia qualis eras!
Jam ferat Aitra solum, nascantur grama cœlo:
Nam Tuus in ventos omnis abivit amor.
Aut mage versus amor Tuus est in tædia nostri,
Et nihil aut modicum est jam Tibi dulce meum.
Horresco referens, morior dum mente voluto,
Quàm fuerim duræ nausea magna Tibi.
Quam Tua sint pretiosa odia, & constantia magno,
Illacrumans possum dicere, Tuq; potes.
Exhausti, sentimus, opes nostrasq; Tuasq;
Dum mavis nil non, quàm juga nostra pati.
Sic Phalaris fugiendus erat, sic barbarus Atreus,
Quæq; est fraternâ cæde morata pâtrems;
Aut truculentus, equis homines qui pâbula fecit,
Quosq; pares alios Trinacris ora tulit.
Quid nisi, quod Matris peterem Te nomine scisses
Quàmq; animus mitis, lenta sit ira mihi.

Quid

Quid nisi tot meritis fueras obstricta parenti,
Gratia num meritis debita nulla fuit?
Haud equidem gratis quondam constanter amasti;
Quād larga obsequii præmia, Gnata, dedi!
Die age quod sentis, si nescis, inspicet astos,
Acceptum referes esse superba mihi.
Quād motura fores cornix æsopica risum,
Filia, si plumas, dixeris, redde meas!
Vilis eras, si prima Tu repetatur origo,
In Te nec livor quem stimularet, erat.
Quæ fuerint tanti, quæris, primordia fastus?
Aspice quas habitat rustica turba casas.
Jura dedit, clausis stabulo modò bobus arator,
Curia tunc Patrum canna, lutumq; fuit.
Haud tunc præcipites cingebant mœnia fossæ,
(Mansissetq; utinam jugiter ille status.)
Nos largimur opes, irritamenta malorum,
(quād bene vox rebus convenit ista Tuis!)
Sunt opus heu! turres, fossæ & tua mœnia nostrum,
Queis mihi pugnares scilicet arma dedi.
O quibus, ô quantis malè provida sumptibus egi,
Queis arcenda fui, ut mœnia firma forent!
Vipera sic lædens per nostra impendia crevit,
Et patior telis vulnera facta meis.
Dic, ô quæ fueras quondam cupidissima nostri,
Ut fieres hostis, quæ Tibi causa fuit?
An libertatis Te falsa fecellit imago,
Displacuitq; meum tam Tibi mite jugum?
Tantum heu! libertas potuit causare malorum,
Aut mage non veri utilis umbra boni.
Nam libertatis damnosa licentia vultus
Mentita est, omni sævior Imperio.
Sic erat: at gravior, scimus, Te cura momordit;
Eloquar, an tutum præteriisse magis?

Ne malè grata tuos turbarem Mater amores,
Hinc metus, hinc odio maxima causa tuo.
Quid loquor? ah! video læsi tot signa pudoris,
Filia, quis fœtens ubera cancer edit?
Ut livent oculi, ut periit decor ille genarum!
Quis raptæ spolium Virginitatis habet?
Dum laxo Tibi frena, vagorque incauta futuri,
Tempora servavit forsitan ista procus?
Ocui me similem, cui Te, mea nata, vocabo,
Nonne Ceres ego sum, Filia Tu Cereris?
Scis quo Persephonen luctu Dea flevit Eleusis,
Cum prædæ stygio cesserat illa Jovi.
Te quoque, sed lætam rapuit, quem dicere nolo;
Fine carent lachrimæ, quas movet iste dolor.
Aspice tam longo morientia lumina fletu,
Quique genas alveo duplice sulcus arat.
Quæ rapuit Matri patruus sua gaudia ferrvat,
Dī melius! quam nos tam mala fata premant.
Astra Ceres habitat, stygium Proserpina regnum,
Filia, sit paritas hac quoque parte cave.
Errasti, ô mea, nec causas habet error honestas,
Estq; Tibi, cæcus si fuit ullus amor.
Tange caput, rasum est, positum sine lege cucullum
Aspice: in amplexus illius ire potes?
Aspice, monstroso ut turgent abdomina clivo,
Accusantque pedes tam grave ventris onus.
Ilia amatoris, mea lux, præcincta tuere,
Hoc signum casti vota pudoris habent.
Qquam Tibi porrexit non justa in fœdera dextram,
Uncta est & natum Virginis illa tulit.
Verba dedit jurata Deo, jurata fecellit,
Nec Tibi, quam dederat, firmior illa fides.
Dive Pater, BONA qui FECISTI plurima, & inde
Æternum in fastis nunc quoque nomen habes,

Alite

Alite lugubri Gnatæ communis amores
Qui rapuit, dispar quam fuit ille Tui!
Te nivei mores Divum asscripsere senatu;
Et poteras credi cœlica progenies.
Ille bonam mentem manibus post terga ligari
Pertulit, & vitiis pompa superba fuit.
Infoelix poterat ritus & sacra novare,
Haud animi poterat jura novare sibi.
Imperia extinxti sexus Tu cœlibe vitâ,
Consumpsitque in Te tela nefandus amor.
Abstulit huic totum lascivo pectori Numen
Lubrica diva Paphon quæ tenet, orta salo.
Summa Tibi scelerum monachæ libare pudorem;
Hic rapit: O mirâ religione virum!
Ipse frequens lachrymis nocte, quam longa, fovebas,
Dulce dedit lunas huic vigilare merum.
Firmavit Numen, Gnatam quæ sacra docebas,
Pignora dum veri prodigiosa dedit.
Audiat hoc Æther: peccato Numinis actum est,
Si Tibi credentes noxius error habet.
Alter falsidico facilem sermone fecellit,
Signa nec ulla, fidem queis mereatur, habet.
Filia, da veniam communia damna querenti,
Nec Matrem in tanto vulnere flere veta.
Hoc fineret, junxit qui mortua corpora vivis,
Aut alias silices corde, vel æra gerens.
O nimium nobis, nimiumque atrociter hostis,
Quique Tibi, dubites, hospes an hostis erat:
Is qui sacrorum concussit litibus orbem,
Tunc odium nostri, cum nova sacra dedit.
Omnia nam retrò ferri, ex quo, nata, vereris,
Ne mihi furtivus sordeat ille gener.
Parce metu: quod amas, licitum lex publica fecit,
Non lubet, estque nefas hanc violare mihi.

Sa-

Sacra aliena meis sequitor , sed amato parentem
Non eris , en dextram porrigo , cara minus.
Euge , dju infelix longisq; erroribus acta ,
Ad Matris sinus , & bona prisca redi.
Reppete , dum nolles quicquam præponere Matri
Pronus erat quivis in Tua vota Deus .
Quæq; aliis errat , vario incertissima vultu ,
Prospéra sors , constans & Tibi fida fuit .
Livore imbelli pallens vicinia latè ,
Admiransq; Tuas , filia , vidi opes .
Extera concuterent , seu Te cívilia bella ,
Pressimus imposito noxia bella pede .
Vah ! quantis se iterum Thuringica gloria rebus
Attollet , tutrix cum Tibi Mater erit !
Imperium nostrum plus libertate probabis ,
Plusq; eris hoc miti libera servitio .
Ergò age , gestarum veniant oblia rerum ,
Hæc nova non aliter fœdera firma manent .
Immémor extinguat , dixi , Tua crimina Lethe ,
Quin si quid nocui , Tu quoq; dicis idem ?
Fortè videns , mea lux , quæ propugnacula condo ,
Sæva mihi , video , frena parantur , ais ,
Heu mihi ! quæ surgunt türres , Cœloq; minantur ,
Quam vereor , paret hæc machina triste jugum !
Solve metus , haud sæva Tibi , sed frena parantur
Mollia : num renues mollia frena pati ?
Fulgere & hæc auro Genitrix dabit aurea , qualis
Impedit auro albas Cypria mater aves .
Arma geret solum miles , quibus arceat arma ,
Nec , si Tu Matrem diligis , hostis erit .
Fabula narratur decantatissima vulgo ,
Excusare meos , ut reor , apta metus ;
Materiam præbet nostris sermonibus aptam ,
Et brevis est ; aures ne , mea nata , nega .

Cum

Cum custoditum minimè satura ret ovile,
Arcerentq; lupos , sedula turba , canes.
Fortè lupus , canos dederat cui longior ætas ,
Profuit insigni fratribus admonitu:
(Credere si dignum est , dedit hæc consulta Lycaon
Quondam homo, nunc membris & feritate lupus)
Quæ tenet ac tenuit cerebrum Bœotia , Fratres ,
Enecat , & voto ne potiamur obest.
Nutritur dapibus vulpecula semper opimis ,
Hoc illi tribuunt pectora facta dolis.
Dum lupus usq; refert professo Marte Leonem ,
Aut famet , aut vigili præda fit ille cani.
Subruimur bello, quos pax mentita juvabit ,
Laudatur , virtus an sit in hoste dolus.
Pergama fraude jacent, arsit Graio Ilion astu ,
Callida plusq; annis nox dedit una decem.
Fœdus iniri hortor fictum , lex fœderis esto ,
Ne sit odorisequus propter ovile canis.
Vicimus , & dubio haud stabit certamine præda ,
Si custode pecus destituetur iners.
Finierat , subitoq; dolos genus omne probavit ;
Successusq; habuit non bona causa bonos.
Laniger dum visa gregi est pax optima rerum ,
Insomnesq; canum reppulit excubias :
Invasit prædo innumerus sine vindice caulas ,
Deq; grege immenso non super ulla fuit.
Cum Phrygibus sero una sapit sub dente cruento ,
Atq; ait : O ubi nunc , fida caterva , canes !
Eheu ! credulitas nocuit , custosq; remotus .
Plura locuturam nex properata vetat .
Aptior haud ulla est maternæ sortis imago ,
Fabula quem monstrat , si meus error erit .
Quàm breve erit nobis & lamentabile regnum ,
Filia , si nutu statq; caditq; tuo !

Quo

Quo mage da veniam justis, Erfordia, cœptis,
Tamque puta justo crimen abesse metu.
Forsan & hoc angit memorem, semperque recursat
Quod vici, inque tuum quod caput arma tuli.
Non sic: arma tuli pro te, veniamque datura,
Si qua fuit forsan, non mea culpa fuit.
Testor utrumque caput, nolens in prælia veni,
Nolueram, invitæ Tu mihi velle dabas.
Quam merito fueram Regumque & fabula vulgi,
Volve animo, affererent jus nisi bella meum.
Debueram digito monstrari, & dicier, hæc est,
Quæ se se & Gnatam & negligit Imperium.
Tam foret & justâ lentus Leopoldus in ira,
Et regni poterat perdere jura sui?
Quam Cæsar fuerat vanum, & miserabile nomen,
Si sua Te sineret spernere sceptræ, vide.
Quo feror, & duris miseram sermonibus uro,
Devia non jussum cur rota stringit iter?
Nam video, mea nata, pudet, noxamque fateris,
Plurimaque in vultu signa dolentis habes,
Et lachrymæ malas, geminus velut imber, inundant,
Captaque ut Andromache, vel Philomela gemis.
Sentio jam, veteris redeunt incendia flammæ,
Et reparat, video, semina priscus amor.
Quam bene, ni vulpem mendax sub pectore versas,
Et Matrem tantum dissimulanter amas!
Hæc est illa dies, mihi quâ, mea vita, revixti,
Hac es Io! matri, nata, renata die.
Fausta dies, meritò albenti signanda lapillo,
Et cui non dederunt sæcula bina parem.
Hæc Tibi, Gnata, dies nullo damnabitur ævo,
Sortis erit duræ terminus ista dies.
Tumodo fida esto, nunquam esse revicta dolebis,
Sermo ratus, juro, tempore noster erit.

R.E.

RESPONSUM ERFORDIÆ AD MOGVN- TIAM MATREM.

SI licet & patitur sœvus pudore dere vocem,
Nec dictis obstat lachryma, pauca loquar.
Sed loquar, an præstat sermonis pondera vultus,
Et docet hic, vires quas dolor intus habet?
Ipsa vides lachrymas imbris de more cadentes,
Intima quamque altos viscera dant gemitus.
Movit sermo tuus durum, mitissima, pectus:
Quod toties inquis: Filia dulcis, ades.
An tamen expertas referam: Aurea, mellea Mater?
Non adeò nostro fugit ab ore pudor.
Te Matrem, quo vis habitam crudelius hoste,
Dicam frontis inops? Di prohibete scelus.
Matris eram, Dominæ sum nunc Erfordia Mogus,
Digna gravi Imperio, sanguineisque flagris.
Pane cibanda arcto, dulci non ubere Matris,
Digna subire artes, & famulare jugum.
Et si fortè rogas, quo tegmine crimen obumbrem,
Tutaque quo mea sit culpa patrocinio,
O non, si redeat facundo Tullius ore,
Tam celebri nostrum diluat arte nefas.
Si tamen est aliquid miseris, peccasse fateri,
Et bene peccati pœnituisse sui.
Pœnitet, & fateor fecisse indigna relatu,
Quæ dictare Erebi Rex, Furiæque negent.
Debuerat quoties sceleri subducere lumen,
Qudrijugesque retrò vertere Phœbus Equos!

Cæ.

Cæsareum infando Nomen quâ sprevimus ausu,
Illa est damnatas inter habenda dies.
Ludibrium Judex, legesq; & jura fuistis,
Et jacet immeritâ Consul uterq; nece.
Ausa fui malesana astris confundere terras,
Ausura infernos imò movere lacus.
Nec volo, nec fas est cœli convexa tueri,
Et scio quid vultus ponere cogat humi.
Advolvor genibus, geminasq; exporrigo palmas,
Et plenâ fateor me Tibi voce ream.
Pro Te iussa fui, nunc en Tibi supplico, quasq;
Debueram pro Te, nunc Tibi tendo manus.
Tendo manus justo rorantes sanguine, dignas
Implacidis, memet Judice, luminibus.
Quid vis, ut faciam justas quod temperet iras,
Improba quoq; jubes facta piare modo?
Carcer & exilium, gladius, jaictura bonorum,
Quam-dabo-cunq; meo est criminè pœna minor.
Vis fore mancipium, nec Gnatae nomine dici?
Servas inter ero, sis hera sœva licet.
Haud renuam duros famulæ perferte labores,
Sœviat acre gelu, an Sirius arva coquat.
Et si forte potes (sed non potes, optima) cede.
Improba, dic, vultu, perfida, cede meo,
Qui tulit irarum toties & signa doloris
Te propter, vultum, nata, subire potes?
Sed video, est unguis Tibi noster in ulcere sermo,
Jam planctum socias, collachrymasq; reæ.
Solarisq; metus, dedignarisq; timeri,
Et nostro, video, multa dolore doles.
Quin petis amplexus & cingis colla lacertis,
Et dare nutricis basia more paras.
Quid facis (ô! desunt justo sua verba pudori)
Ingratam tanti, fœdifragamq; putas?

Te

Tene etiam cœlo prono^s attollere vultus,
Te ne etiam lachrymæ tergere velle meas?
Sic erit improbitas lucro mihi, proderit ausam
Imperium factis dedecorare meis?
Esse quid hoc dicam, sic deserit ultio noxas?
Sic potis es sceleris non memor esse mei?
Quid poteras aliud, si Te constanter amassem,
Læsaq; non nullâ foedera parte forent?
Aspera colla doma vinclis, queis brachia necsis,
Et leve cuī spretum est, injice triste jugum.
Mulcer ego, qui vis peccare interritus alter
Exemplo disce^t cautior esse meo.
Quo constet precio Augustum contemnere, pœna
Debuerant gentes erudiisse meæ.
Me quoq; qui poteris semper sperare fidelem,
Nunc impune fero si temerasse fidem.
Nonnè novam invitas, hoc si scelus ibit inultum?
En propè nunc pœnas premeruisse nego.
Magna quidem, ratioq; Tibi notissima, vincit
Attamen hanc placidum pectus amorq; mei.
Et quasi Tu meritis, & ego Tibi crimine pugnem,
Ilio facta loco sunt mea, suntq; Tua.
Altera nunc animo quare sententia surgat,
Sermoq; sub dulci nomine noster eat.
Utilis ante scelus fuerat, dum labe carerem,
Nunc serus pudore est; Tu pia Mater ave,
Optima, maxima, mellea, gemmea, & aurea Mogus,
Plus vitâ, propriis caraq; luminibus,
Tumerito(nil quanquam habeo Gnata impia Gnatae)
Matris nomen habes, nil cui Matris abest.
Rebus Alumna Tuis gremioq; ac ubere crevi,
Quicquid sum velero, muneris omne Tui est.
Tantaq; flagitio haud pietas est perdita nostro,
Vis Tua sim, quamvis degener heu! soboles.

Ex-

Exprobrare mihi meritum contenta fuisti ,
Quodque Tibi fuerim Filia grata parum.
Ingratam fateor , nec te meruisse negabo ,
Sidera dum cælum , pontus habebit aquas.
Æternum quo grata forem , quam multa dedisti ,
Munera , Dî magni , quam pretiosa tuli !
Immensum fuerat libertas aurea munus ,
Sed mihi , quem nolles , muneris usus erat.
Aurea libertas , meliorq; & gratior auro ,
Est vitio plusquam ferrea facta meo.
Quæq; aliis simul auxit opes , simul auxit honores ,
Quam fuit hæc nostris exitiosa bonis !
Quin & Mendaci libertas nomine dicta est ,
Quæ servum vitii pectus habere dedit.
„ Luxuriant animi rerum plerumq; secundis ,
Oraclô faciunt huic mea gesta fidem.
Utq; solutus equus locis detrectat aratum ,
Cum vocat ad solitum cultor agrestis opus.
Sic ego , cum modicum genitrix , mihi frena remissem ,
Tum leve quid peteres , dura feroxque fui.
Nec me libertas immoto marte juvabat ,
Bello debebas discere quanta forem.
Attamen haud Tibi dura fui , pia Mater , inultæ ;
Dura fui , cœlo vindice sed misera.
Quam subito rerum facies miseranda mearum ,
Matris ut excussi barbara mite jugum !
Ilicet opposuere meis sua numina rebus ,
Quot quantosq; Deos arduus axis habet.
Destituit bona sors simul , & reverentia Matris ,
Et pressit culpam proxima pœna comes.
Mandassetq; Tuas veluti cœlestibus iras ,
Tam nobis æther ferreus usq; fuit.
Trans pelagum Boreas vires , rapuitq; decorem ?
Talilq; ac tantæ vix fuit umbra super.

Quid

Quid vitio cœli viduatam cœibus urbem,
Ignibus in cineres aut abiisse querat,
Externovè datum toties mihi vulnus ab hoste?
Materies elegis tristior illa meis,
Limina quod fugit virtutum nostra Senatus,
Facta quod & monstris est via Tartareis.
Ambitus hinc vigil, & lacerâ discordia pallâ,
Mendacesq; doli, & livor, opumq; sitis.
Et superans sumptu patrimonia luxus inquo,
Quæq; aliae pestes perdere regna solent.
Hinc scissum toties studia in contraria vulgus,
Arma movens sibimet, mole ruensq; suâ.
Hinc usura vorax, & nomen fiscus inane,
Impatiensq; moræ creditor innumerus.
Illa ego divitiis, muroq;, virisq; superba
Quondam, ac Historiâ Judice, pene Dea.
Ut dirâ dolui esurie, spreto ubere Matris,
Quæ membris macies, pallor in ore fuit!
Ut periistis opes, tutrix queis nulla potestas!
Materno ut cecidi non revelata pedo!
Quam cœcus vitis amor est! fugisse parentem
Obfuerat, studium nec fuit ire retrò.
Quin magis atq; magis, ceu viso fugimus hoste,
Esse procul Matrem ceu foret una salus.
Nescieram, ô Mater, fluere hoc in commoda fonte,
Expertæ mala quod tam diuturna probant.
Quo mala fonte fluant, audis, nunc cautiore esto,
Saxa cave referas rursus ad icta pedem.
Si sapis, aufer opes, libertatemq; nocivam,
Quæ damnum vero nomine, non honor est.
Divitiis perit ipsa suis, quæ pinguior æquo
Est seges; hæc nostri tristis origo mali.
Hoc mihi libertas, quod delirantibus arma,
Si mea præpediit commoda dulce malum.

Hoc

Hoc mihi libertas , quod sunt latronibus arma ,
Si quantum possim , crima sola probant.
Commoda si curas ambarum , demito fastus
Materiemq; mihi, Teq; timore leva.
Omnia jure rapis , Genitrix , quia justa negavi ,
(Omnia dat , quisquis regibus æqua negat)
Quicquid non aufers , id erit mihi muneris instar ,
Nil vetitum in viatos , utere sorte tua.
Jamq; domum custode tene , vestigia serva ,
Sique iterum vetitas videris ire vias.
Velle aurem,dic : siste gradum , quo , filia tendis?
Interior curru meta terenda tuo.
Justa sequi sinito , prohibent quod jura negato ,
Libera quo dicar , iam satis illuderit.
Libertatis habet quantum expedit , aut benè servit ,
Servitio quisquis cogitur esse bonus.
Principiis obsta , paulatim longius itur ,
Cum suht occulti semina jacta mali.
At nil tale times secura , & forsitan inquis :
Hærere in fatis hoc scelus ergo putem ?
Tene iterum nobis contraire , ô filia , tenē
Oblitamq; mei , non memoremq; Tui ?
Dic ita , nilq; time : quondam nil tale timebas ,
Nunc quantum obfuerit nil timuisse , vides.
Onimium faciles , causæ qui creditis æquæ ,
Dum murus juri , tutor & ensis abest !
Sic olim licuit securos ducere somnos ,
In precio virtus cum sine lege foret.
Illa vetus nostro pietas intercidit ævo ,
Inq; vicem fraudes & subiere doli.
Tempora pejoris venæ verumq; fidesq;
Fugit , & est tutum nil nisi quod validum.
Mater amas & amo , sed num sat reris amari ?
Cui junctus timor est is benè durat amor.

Aus

Aut timet , aut temnit Reges ignobile vulgus,
Et colit imbelli imbellia sceptra fide.
Crede minus populo est , Libycæ quā pondus arenæ,
Et fluit ac refluit , ceu vitrea unda sali.
Utq; velim æterno durare hæc foedera nexu ,
Genstamen arcenda est insidiosa, proci.
Formosam Danaen retinebat ahenea turris ;
Hos patri dederat forma, procique metus.
Nec desunt , nostri queis irrequeta cupido ,
Contemptusq; Tui est , aut timor aut odium.
Quam benè montis habet nostrifastigia Mavors !
Hic Tuamons , Genitrix , & mea fata reget.
Mœnia non hirquis igitur , ceu frena , tuemur ,
Queis arcæ hostem, cogis & esse piam.
Nil mihi triste Tuum est, nisi turbas, Mater , amores :
Integer ah! esto , qui nova sacra dedit.
Hoc dato: nulla mihi questus jactura movebit ,
Has finito saltem pondus habere preces.
Ille quidem nuper Matri diffidere jussit ,
Nunc , firmas quoniam foedera nostra, vetat.
Nec rogat ut dotes , nec vult , ô Mater , amari :
Non odisse velis , nec nocuisse sat est.
Forsan longa dies tam caros solvet amores ,
Quiq; placet Juvenis , nausea canus erit.
Nunc amor in cursu est, quem si quis rumpere tentat ,
Incautâ adversis puppe resistit aquis.
Tunc sapuit , teneri cecinit cum Doctor amoris :
(Verba auri , Genitrix , ingeminanda Tuæ)
„ Cum furor in cursu est , currenti cede furori ,
„ Difficiles aditus impetus omnis habet.
„ Quin etiam accendas vitia , irritesq; vetando ,
„ Temporibus si non aggrediare suis.
„ Aspice jactatas motâ face crescere flamas ,
„ Et nullo flamas concutiente mori.

††

Esse

Esse etiam in fatis mihi jactas, affore tempus,
Dicere quo possim: Jam meus ille fuit.
Nunc ubi, ais, rerum ignorans primordia Manes,
Manetisq; sequax innumerus numerus,
Et non scrutandæ Triados scrutator Arius,
Nomen & indignum cui Vigilantis erat?
Procubuere, ais, & reliqui quos dicere longum,
Causa horum similis dicitur esse mihi;
Dissimilis, similisne fuat, sub Judice lis est,
Non satis ingenio lis dirimenda meo.
Tu cave des alimenta igni, nec despice Gnatam,
Sic rata quæ pepigi foedera semper erunt.
Promisi, memor es terram, mare, sidera jurans,
Et fore fida tibi, velleq; jussa sequi.
Nec renuens animo, & bello quasi victa spopondi,
Dum loquerer concors os, animusq; fuit.
Di melius, quam nostra queri perjuria possis,
Auferat & pactam mobilis aura fidem!
Hoc æqui adspicient superi, fulmenq; tenebunt,
Nec mittent ignes in caput astra meum?
Si cœlum faveat, tellus non ima dehiscet,
Perfidiæq; ulti, qua patet, orbis erit?
Absit successus sceleri, precor; ignis & unda
Solum habeant vires in mea damna suæ.
Sitq; nocens aer, tellusq; ingrata colono,
Destituant messes horrea, vina cados.
Ipsa mihi pugnem, si fors defecerit hostis.
At faxo, æterno sis in amore mihi.
Nomen eris Gnatæ, juro, post Numinæ primum,
Teq; erit, ut magnos cura timere Deos.
Utq; dies, mensæque, annique, & lustra recedant,
Sæculaq;, haud secum foedera nostra ferent.
Tu gremium laxa insuetum mihi, Regia Mogus,
Et longum, ut possit Nata valere, vale.

AD

AD AUGUSTISSIMUM CÆSAREM LEOPOLDVM.

PAnnōis trepidum placans in finib⁹ Istrum
Dum peregre est ales Cæsaris atq; Jovis.
Tempora captem⁹, Matremq; Erfordia totam
Excutiamus, ait, quis vetet excutere?
Effugisse oculos nimirum, unguemq; volucris
Cæsareæ, vano credidit augurio.
Tempora captavir, totamq; Erfordia tergo
Accepit Matrem: Thrax quoq; detumuit.
Nempe ita Dīs visum, fortunatissime Cæsar,
Ne scelere inferior tam bona causa foret.
Cæsareis cessere aquilis trax civis, & hostis,
Bisgeminumq; adeò fers, LEOPOLDE, decus.
Eminet hinc meritò duplīci tua fronte volucris,
Et decorat binum bina corona caput.

In Gentilium Leonem Emī. Archipræsulū Moguntini JOANNIS PHILIPPI cum Erfordiae expugnatae veniam erratorum daret.

Hirrent quo patræ, Princeps mitissime, ceræ,
Iras ac animos non habet iste Leo?
Vidi ego blandum hosti, nec stantia lumina flammæ,
Oraque lambentem, victæ Gerane, tua.
Vidi ego di vitiis m̄ltos & honoribus auctos,
Queis honor exilium dignus, & ensis erat.
Iras, fallor, habet, vincendum quando superbos,
Iste Leo; irarum nil, ubi vicit, habet.
Tu mitem reverenter habe, Thuringe, Leonem,
Qui simul esse potest mitis, & esse Leo.

Aliud in eundem.

Non alitur rapto, aut acuit rugitibus iras
Bis sex Phœbi inter qui micat Astra Leo.

†† 2

Sed

Sed fremit, attollitque juba, ac dente minatur
Sive Tuus Libye, seu Leo, Baetra, Tuus.
Ergo vulnificos habeat cum terra leones,
Cœlestis Tuus est, magne Philippe, Leo.

Aliud de eodem Eminentis. Electore.

MAgnes Alexander, magnusq; Henrice, vocan
Magnus Pompei, Carole, magnus Otho.
Multæ dedit vobis virtus, at plurima casus:
Haud certè solos nomina tanta decent.
Præsule quo gaudet Moguntia clara PHILIPPO,
Parabit, aut nubes celsius ille secat.
Martis opus vestri gentes frenare superbas:
Dignior huic, se se vincere cura fuit.
Jusserunt victos vestri servire triumphi:
Hic solum ut victis parceret, arma tulit.
Bella hic composuit: vos confecisse fatemur;
Dicte nunc, istud majus, an illud opus?
Pace igitur vestrâ si fas est vera fatéri,
Vos posthac magni, maximus alter erit.

*De eodem, ac celissimo Episcopo ac Principe Monasteriensi BER
NARDO CHRISTOPHORO cum ex Bello Turcico redi
Erfordiam recenter expugnatam transiret.*

OCultum semper mihi par, semperq; colendum
Queis majus Teuto nil habet, aut melius!
Absit livor iners, veteris decora alta metalli
Ut redeant seculo, vos duo sufficitis.
Dum quām sint vobis cordi aræ, ac Numinæ spe&to,
Dico: fuit nunquam cœlo ita magnus honos.
Legibus ornatis Patriam, defenditis armis,
Ceu labor hic vobis, unaq; cura foret.
Quem superi cultum, quos vobis Patria mores
Debet! Di reddent; Patria, cede bonis.

Non

Non male quod sacræ comes est mundana potestas,
Hæresis exemplis, si saperet, caperet.

Aliud de iisdem.

VAh! quod Pontificum genus hoc fera bella mi-
Queisq; adeò dulcis militiæ labore est! nantū,
Tu Mimigardia, Tuque ingens, Erfordia, testis,
Vostestes Batavum littora, tuq; Nicer.
Sint Cleri magis arma preces, jejunia, planctus:
Usq; tumens buccis hæc crepat hæreticus.
Da veniam fasso, si peccant Pontificum arma,
Author tu sceleris solus es, hæretice.
Cum censu, ac aris Clerum spoliaris inermem,
Te Doctore, modo is cautior arma capit.
Vertice stat cassis, mitræ tutela; micatq;
Dextrâ ensis, lævâ ne rapias baculum.

*Ad Erfordiam de Eminentis Archipräfule LOTHARIO FRI-
DERICO, cum is Regimen ArchiEpiscopale Mogun-
tinum capesseret.*

Sume age. (nam sumi suadent lætissima rerum)
Innubes, Erfordia, vultus.
Quicquid habent prisci durum ac inamabile mores
Accipiat, dic, ultima Thule.
Trans mare, dic, abeant questus, sæviq; dolores,
Suspicioq; metusq; dolosi.
Præful adest pleno conducens gaudia cornu,
Et quicquid facit esse beatam:
Incusas falso iratum quo sospite cœlum,
Suntq; tuis sua pondera votis.
Jam parvo aut nullo veniet sors prospera sumptu,
Et soles sine nube redibunt.
Gemmea gemmifero fies, Erfordia, Cycno,
Nec gazas domus arcta tenebit.

† † 3

Ne

Hoc placidi spondent mores, hoc gratia vultus,
Majestas cui constat, amorq;;
Quem velit exemplum ora Jovis picturus Apelles,
Queis cœlum nubelq; serenat.
Stans basi Leo tergeminâ, & diadema fulgens,
Horrebant quo signa PHILIPPI,
Nesitiens æstum SPECIOSO FONTE levares
Si rictu vel terruit ungui :
Nunctenet ecce Geram trudens conchylia Cygnus,
Hac volucris non mitior ulla est.
Foscundat conchas argentea lachryma cœli,
Et patrii multum ætheris affert;
Quo sitiit quondam Pellex Ægyptia, porro
Hoc sities, Erfordia, luxu.
Nec jam fonte sitim merges, hanc unio pellet,
Te pascent conchylia gemmis.
Ambrosiæ succos Divis, nectarq; remittes,
Afficiet potus margaris hausta.
Concha dabit gemmas, pariterq; augebit Oloris,
Interior Tibilana quietem.
Turbabit nemo, duces tutissima somnos,
Divitijs, & pace superba.
Sin premium gemmarum & vellera spernis Oloris,
Dives eris pacataq; nunquam.

De eodem Eminentissimo Electore.

Tenderet ad lethum Patriæ cum vita PHILIPPI.
Et propè jam dium conderet umbra jubar.
Tum poterant lachrymis Patriæ, puto, saxa cavari,
Et dedit aut visa est hos dare mœsta sonos:
Tecum, dulce decus, tecum, Pater, expirabo,
Heu! teget urna eadem me, cineresq; tuos.
Audierat lachrymasq; manu mox tersit amicâ,
Spei reddens miseræ, tristitiamq; levans.

Et vives, inquit, mea sola ac unica cura,
Nec teget urna eadem Te cineresq; meos.
Quin, cui dote omni par est Lotharii heres,
Vivere, nec rebus credar abesse tuis.

Ad iundem.

Implevit mentis magnus quot regna PHILIPPUS!
Dona dedit civi qualia quanta suo!
Attamen egregiis, me Judice, vincit in actis,
Heredem elegit Te sibi quod similem.
Pars laudis, FRIDERICE, tuꝝ placuisse PHILIPPO:
(Namque illi, cunctis est placuisse bonis)
Vos colit hinc præsens, veniens mirabitur ætas:
Tu famam æternas illius, ille tuam.

*De Reverendissimis Legatis S. Sedis Moguntinæ D. CAROLO HENRICO DE METTERNICH. Summae Eccl. Metrop. Custo-
de D. ANSELMO FRIDERICO AB INGELHEIM,
D. CHRISTOPHORO RUDOLPHO A STADION,
eiusdem Canonici Capitularibus &c. de quibus Author. Histor.*

Erfordiensis pag. 354.

Dum renovat Matri juratum Erfordia fœdus,
Et populi immenſo fluctuat unda foro.
Haud ego detineor præstantis imagine pompa,
Est aliquid plusquam pompa, quod hic teneat.
Magna Trias, meritas quondam latura Tiaras,
Unde sibi certam Patria spondet opem,
Siderei vultus atque hospite Numine pleni,
Cernere nescio quo vos juvat usque modo.
Nil dignum vobis, hoc solum dicere possum:
Aurea dum se se contigit ista Trias,
Tunc TRINUM, aut nunquā, PERFECTUM Erfordia vidit,
Vincitur in quo animi nobilitate genus.
Ad Eminentissimum Archipræsulem LOTHARIUM FREDERICVM.

Qualis odorato volucris phœbëia busto
Prodit, quæ vehitur lux nova solis equis,

† † 4

Longæ

Longævnūmq; refert nūmerosā dote Parentem
„ Phœnix , in terris unica semper avis.
Talem cura dedit , Teq; ætas fessa PHILIPPI
Rebus , LOTHARI Maxime , Moganicis.
Ille Pater Patriæ meruit , columenq; vocari:
Vive diu , de Te sentiet orbis idem.
Esse homini mites , proprium fecere sibi Dī:
Parte hac æternos æquat uterq; Deos.
Emicat ambobus placata modestia vultu,
Fragantesq; genæ , dignaq; forma Deo.
Ipse locas patriæ , somnos velut ille locavit ,
Quamq; aliis præstas , est Tibi rara quies.
Bella alter domuit toties , pacemq; reduxit ,
Haudq; alium Martis sic petit ira virum.
PACIFICI hinc retulit pacato nomen ab orbe;
Es quoq; Tu , & nomen , † PACIS AMATOR , habes.
In primis , velut alter , habes cœlestia curis ,
Plusq; animâ populum Tu , velut alter , amas.
Omnia cum teneas magni , FRIDERICE , PHILIPPI ,
Ut numeres annos , curia , plebsq; vorcent.
†Fridericus , quasi Friedenreich Germanis.

*Ad Serenissimum Electorem Saxoniae JOANNEM
GEORGIVM*

MAgna Ducum soboles , nostro Dux celior ævo ,
Quem manet æternæ posteritatis honos.
Mens interrita cui Proavos testatur OTHONES ,
Damnisq; aut lucro non temeranda fides.
Per laudes conansq; Tuas , perq; ire Tuorum
Deficiam ; numero copia major erit.
Tē sacro fudisse sinu Themis alma videtur ,
Et quæsisse Tuis perfugium Laribus.
Haud Gnatæ amplexu per Te est abterrita Mogus ,
Justos claudentem ad turpia lucra sinus.
Hoc est Astræam sceleratis reddere terris ,
Dicare ut major laudibus , hoc satis est.

Nam

Nam donat Juri sperata ubi commoda virtus,
Emerita est, & vix altius ire potest.

*Ad Generosissimum Dominum JOANNEM HENRICVM
DANIELEM L.B. A RIDDER IN GROEN-
STEIN Erfordie Vicedominum.*

Certa salus magnæ, quā frenas legibus, urbis,
Quod non est, armis quam peperisse, minus,
Quæ Te digna canam? vincis fastigia laudum,
Nec sine fatidico Numine nomen habes,
Vix virtute minor DANIEL DANIELE, sagaci
Qui quondam impuros subruit ore senes.
Parvus erat, rexq; altam DANIEL Babylona,
Canaq; in imberbi mens DANIELE fuit.
Arboris hic idem statuæq; oracula pandit
Regibus, infaustæ trinaq; verba manus;
Ingenium & cœlestè Tibi velocius annis.
Venit, & Imperiis utile consilium.
Illiū inter erat virtus secura Leones,
Innocuo abstinuit sanguine tanta famæ!
Cedere Thuringo fac dentem irasq; Leonum,
Te, DANIEL, rerum præside, mitis erit.

*De Generosiss. Dno PHILIPPO CASPAREO L. B. de BIK-
KEN, Archisatrapa Eichsfeldie Glande ferreâ læso in
obfidence Erfordiensi.*

Viderat è specula multum caræ urbis Enyo
Insignem geminâ Palladis arte Virum,
Mille Deæ diræ qui vicerat haëtenus artes,
Et procul Eichsfeldo fecerat esse solo:
Viderat, & cedes Furiarum, Eichsfeldia, regno,
Si nostrâ jaceat fraude PHILIPPUS, ait.
Protinus induiturq; habitus & militis ora,
Ars cui mentiri fulmina sæva Jovis.
Et ferro legitur scelerato meta, PHILIPPUS,
Quo minimè castris Justior alter erat.

† † 5

Heu

Heu! quid ab obfessâ crudelius accidit urbe,
Vulnera quam cari & dira pericla viri!
Publica hic imminuit victorum gaudia luctus,
Cunctorumq; uno in vulnere vulnus erat.
Vidi ego, tunsa stetit Eichsfeldia pectus honestum,
Pulvere sparsa comas, & laniata genas.
Quin vidi, Stygiæ tunc monstrum odere sorores.
Plus solito, Pluton fugit & ipse Pater.
Nil agis, & frustra, Furiarum maxima, gaudes,
En scelus excusant mitia fata Tuum.
Ille hostis Tuus, Astreæq; Philippus ocellus
En Divæ meritis in Tuu damna valet.
Et ne Tu valeas longum, me vate, valebit,
Si curat patriæ vota, precesq; Deus.
*Ad plur. Rdm. Dominum. JOANNEM DANIELLEM
GUDENUM Eminentis ArchiPræfulis Moguntini
Sigilliferum Erfordiensem.*

Eferra cum fremeret vesano turba tumultu,
Nec nisi quod cæco Jus datur ense foret.
Quam prope nil miserantis eras tunc victima vulgi,
Ni latebras superum cura, GUDENE, daret!
Non minor ipse quidem post sæva pericula vivis,
Gaza tamen prædæ, & Bibliotheca fuit.
Fersæquus vel ferre potes damna ista, GUDENE,
Virtus restat, opes: Bibliotheca, caput.

In fugam Nob. & Clariss. Viri PETRI FRANCISCI CHRISTIANI PAPII Prætoris Erfordiensis.

TU quoq; terga dabas, themidos preclare Sacerdos,
Cur Jus non perdis dicere? Prætor eras.
Non vis Socraticâ, vis sorte Themistoclis uti:
Manserat ille, cadit: fugerat iste, reddit.
PRÆTOR NON CURAT MODICUM, sed vivere magnū est,
Quiq; caput, glande is plus petit aut oleo.
Si dabit inferias, inquis, capita ultio centum,
nullum, humeris Papil quod coalescat, erit

*De Historia Erfordiensis Nob. & Clariss. Viri. JOANNIS
MAVRITII GVDENI F.V.D.*

DOcē liber, multæ testis ditissime curæ,
Pignusq; æterni nominis haud dubium,
Tristibus haud unquam liber immoriture tenebris,
Victure at Pylii tempora longa senis,
Qui Livii cultum, Tacitique imitaris acumen,
Orbis, nil metuens, i. pete Judicium.
Te rodet nemo, veriniſi Zoilus osor,
Nec minuet laudes Improbus ille tuas.
Fraus Tibi nulla fidem demit, neq; fucus adulter,
Neu favor aut odium: sat, reor, inde places.
Namq; FIDES cœlo ut nequeat nos SOLA locare,
Historicos salvat, solaque justificat.

*M*Ad eisdem Clariſſ. Parentem D. MAVRITIVM GVDE-
NV M de libro, quem sub titulo Catholicī Laici opposuit calum-
niūs A. W. Erfordia profugi.

MAgne Senex, fausto ut conamine vela redūxi
Impia, queis verum texerat Erro senex!
(Seu jecur impurū huic rostro modò vultur obuncō
Tundit, & alternis est Tityo requies,
Seu ruit & clamat, Phlegyā cessante, per umbras:
Discite, qui sapitis, solvere vota Deo.)
Constitut subitò hic, visâq; obmutit amens
Luce, oculos nimia quâ ferit iste liber!
At Tu libro inhia nimium nē, Lector, utriq;
Discrimen mores, aspice, majus habent.
Mauritius, dices, rigidus est imitator honesti,
Nec similem dederunt sœcula nostra Virum,
Ardua cui virtus & vix imitabilis ulli;
Illum, eeu puerum, lena volupta capit.
Quantum ferro aurum, vel terris sidera, mores
Amplius aut distant tantum utriusq; senis.
An bona vel mala sit, fructu si noscitur arbos,
An bona vel mala sit, novi, utriusq; fides.

Aliud.

De Monte S. Petri Erfordiae monib[us] cincto.

THuringorum almæ mons leniter imminet Urbi,
Petre, Tibi priscâ relligione sacer.
Qui frenas quanquam septem de montibus orbem,
Est tamen ex uno sat, puto, gratus honos.
Eheu! da veniam, qui non nisi viderat aras,
Nunc habet en etiam mons Tuusarma viros.
At preme, quas præceps dolor & coquit ira querelas,
Arma, viri se se quo r[ue]antur habent.
Tu neq[ue] tractasti claves aut retia tantum,
Immiti cinctum cui latus ense fuit.
Cum monuit tunicam gladio mutare Redemptor,
Reppete, quis gladii, subdidit, ecce duo h[ic].
Tunc neq[ue] inermis eras, aurem cum flevit in horto
Malchus, scindere Tu tempora certus eras.
Quin rursum accendunt generosam gaudia mentem,
Quod segetem laudis jam Tuus ensis habet?
Petre, ades, ac iras accingere, & arma retracta,
Et quantum possis hac quoq[ue] parte, doce.
Adstrictum nudans scabriâ rubigine ferrum,
Monte Tuo pravos perde, tuere bonos.
Ferrum nuda, inquam: claves sic tutus habebis,
Et cœli, ac magnæ Claviger Urbis eris.

In Campanam ingentem quæ Erfordiae visitur.

HAc tibi qui transis licet urbe videre, viator,
Quo viso dicas: par nihil orbis habet.
Aut bimaris credes h[ic] æra recocta Corinthi,
Aut qui tanta Rhodo fama Colossus erat.
Moles vasta ingens, majorum relligione
Ad cœtus populum facta ciere sacros.
Haud Divum in coelo sermones Jupiter audit,
Cum sibi commensos edidit illa sonos.
Collabefit motu tellus, neq[ue] continet iras
Dis sentit toties dum sua regna quat[i].

Bis

Bis tria si superant orbi miracula , septem
Ceu quondam ut numeres, æra Gerana dabunt.

Suppetiae Gallicæ ad Erfordiam.

Esse quid hoc dicam , socia est quod Gallia nobis ?
Mixtaq; sunt Aquilis Lilia Cæsareis?
Lilia mellea nunc , heu ! plus quam fellea nuper,
Cum Suecorum auxit robora vester odor.
Nunc datis Imperio sociata per arma vigorem ;
Res nova , Judicium sœpè morata meum.
Sentio jam , ducta est odiis æterna cicatrix ,
Jam cui nos hostes, Francus & hostis erit.
Marmoream sanxti nobiscum , Gallia , pacem ,
Marmore vel si quid durius orbis habet.
O utinam , quamvis toto dein mentiar anno ,
Eventu referant hac vice verba fidem !

Sacra Erfordiensium intacta fore.

O Fratres , quibus est cordi Lutherus adeste :
Heu cogar Missam credere , vulgus ait.
Mitte supervacuas curas , Erfordia , quid vis
Fas erit , ut fuerat , credere , non facere.
Missā fac missam , & monachos monachasq; sinemus ,
Purgantemq; rogam , cœlitum & cineres ,
Mystrarumq; avidas aures , operumq; valorem ,
Quosq; dies minium , vel notat atra fames .
Roma sibi claves habeat , mitrasq; cucullosoq; ,
At cole tu ritus & nova sacra , licet.
Merge sitim , calice & cœnans te prolue pleno ;
Servum si retines , sufficit , arbitrium .

Institia obsidionis Erfordiensis.

Cum scelus ulcisci Moguntia pergeret armis ,
Ultricemq; manum porgeret alma Themis .
Invidus ac excors aliquis formidine vanâ
Quid facis , estne adeo pax tibi vilis ? ait.

Ci.

Bis

Civibus auxilio gravis arma minatur amicus
Heu, dolor! Imperio funera quanta moves!
Quid, precor, Imperio juvat haec metuendo caveret?
Impunita abeant crimina, sponte ruet.

Erfordiam commodo suo victimam esse.

A Rmorum fructu, fœlix Erfordia, gaudet;
Quæ te materno restituere sicut.
Infirma hic vires capies & barbara mores,
Indigat divitias, & male culta decus.
Regna piæ Matris præstant popularibus tñndis;
Multorum Imperium res bona quando fuit?
Nescis heu nescis miserum tua commoda vulgus;
Si rerum facies nunc quoq; prisca placet.
Quod si læta tibi nondum est victoria Matris,
Indoleo tantis, in videoq; bonis.

Ad eundem.

R Omanæ sedis specialis Filia; Mogus
Nomen habet, pietas quod diurna dedit.
Papa Tibi hinc avus est, neptisq; Erfordia, Romæ est
(Dî mentem donent, ut quod es esse velis)
Ergo si Papæ facis aut convicia Romæ,
Aspernaris avum, contemeras aviam.

Excusatio Pottæ ad Erfordiam.

Gloria Thuringum, prælustre, Erfordia, nomen,
Fœta viris, armis inclyta, dives opum,
Seu Tu Urbs, seu muris regio vis clausa vocari,
Aspera si visa est fors mea Musa nimis,
Da veniam (Tibi & hanc victor dedit ante Philippus)
Haud Clavum spectant aspera verba tuum:
Saxa, faces cecini, vulgiq; ignobilis ausa,
Quasq; reor, lites haud Eris ipsa probet.
Euge, novos mores firmet constantia, quondam
Celsa meis series sidera carminibus.

Ad.

Ad Lectorem

Hec cecini primâ quondam lanugine malas
Pictus (pauca dedit carmina curâ recens)
Nocte quoque æternâ latuisset opus, sineres Tu
Docte Erfurtinæ Conditor Historiæ.
Ad famam properare olim fors damna dedisset,
Et mora non nihil hæc utilitatis habet.
Annis pressa novem laudantur carmina Flacco,
Hoc mea teste igitur carmina nunc bona sunt.

*In Cœvisiam Vrbis, quæ Patria est Poetæ H. B. J. U. D. cuius meo
minis Author Historie Erfordiensis pag. 153.*

Nata alma Cereris, non cui dotalibus umbris
Excusat raptor vim modo Tænareus,
Verum quæm patriis quisquis fuit ille Deorum,
Propitio advexit Numine limitibus
Sic robur, bona diva, tuum neque Naides udæ
Frangant, nec reducem guttur agreste vomat,
Copia sed flavam fundat tibi larga Parentem,
Debeat & sanam plurima turba cutem:
Ut tua cornigero colimus mage Numinæ Baccho,
Nec non qui medicam jactat Apollo manum.
Diva potens Ganymedeis dignissima curis,
Quamq; immortali Jupiter ore bibat,
Tu quoties Liber peregrinis læserat oris,
Auxilium, præsens Tu mihi Numen eras.
Per Te splen risus, & dudum oblita recepit
Gaudia, deseruit noxia flamma jecur.
Abscessit, melius bibulo arenæ littore, arena
Renibus, & pulsæ est nausea ventriculo.
Sæpe Tibi fuit hic servatus gloria vates,
Debita ab hoc aris multa tabella tuis.
Indevota igitur si plebs Tua numina spernat,
Es meritò nobis & Dea semper eris.

Aliud.

Aliud.

SI CERERIS quasi VIS IN AQUA, cerevisia dicta est,
Obtinet hoc nomen Patria jure Dea.
Eite mihi testes, medicæq; applaudite Divæ,
Renesq; & splenes & capita & jecora.
Tu verò, mors atra dole, & miserabile plora,
Injicit ingratas cui bona Diva moras.
Tuq; etiam itomacho, Galene, irascere multo,
Quod fiunt regni jura minora Tui.

Ad amicum Iocum.

ODulcis nimium, jamq; usucapte sodalis,
Regales nobis ô quot iere dies!
Monstravi toties sicco Tibi latus in auro,
Et mihi monstrasti Tu quoq; sœpè NIHIL.
Mogane Dux, Cæsar, toties per pocula vixtis
Nostra, quot astra polus, granaq; littus habet.
Cives pro patria cyathis pugnavimus æquis:
Vix sit pro patriâ tam grave castra sequi.
Nexu haud rumpendo per nos, Germania, vincita es,
Etrerum moles nunc, LEOPOLDE, Tua est.
Frustrà in Te totus Furias armavit Avernus:
Vimq; amiserunt dira venena suam.
Trax tulit arma retro per nos, Erfordia capta est,
Fatum, quod voluit potio nostra, fuit.
Dicendum superis grates nunc, atq; bibendum est,
Ut ne tâm bona fors mutet, amice, bibe.
Sic vivent Pylios Cæsar, Dux Moganus annos,
Mens bona Thuringis, pax erit Imperio.
Nam rapuit sua sceptra Jovi, sua stamina Parcis,
Regnaq; fatorum solus Iacchus habet.

F I N I S

HISTORIÆ
ERFURTENSIS
LIBER I.

ERFDIA S. Moguntinæ Sedis filia , Thuringiæ Metropolis , communis rerum humanarum fato exilibus initiis nata , crevit, floruit, adolevit, cecidit, nec sanctam Matrē minus respexit, quam cum jacuit ; Scilicet malis , quibus culpâ suâ premebatur , obstinatior, ei offensa, cuius amorem & consilia respuerat : Verum licet discola , tamen filia mansit. Igitur mater in jacentis auxiliū nunquam non prona , donec tandem iterum erexit diu reluctantem. Hac narrare mihi consilium est cum studio veritatis.

Ad Geram fluvium, quem Gabreti montes in hanc Thuringiæ planitiem effundunt , non Conditoris cuiusdam destinatione, sed fati, coniunctis è vicis & tuguriis Urbs hæc concrevit. † Quippe Majores nondum illecebris corrupti , umbrâ arboris, vel intexto cespite contenti , non illis Urbs , non fixa sedes , nisi quod satorum spicas expectarent, post greges per campos & nemora , virtutes suas circumtulerunt.

A

Per-

† Majorum
vivendi ra-
tio.

HISTOR. ERFURT.

Perstigit innocens felicitas, usque dum gentium illi fluctus omnem fermè Europam inundarunt : † Attila ex Pannoniis exercitu quadringentorum millium venit, Thuringi vix antea avitis circa Isalam sedibus à Clodio (a) Francorum secundo rege pulsi, exutique Duisburgo (b) Onistrutæ & Geræ fluentia infederant, exilium in patriam mutari. Illa (c) è saxeis Eichsfeldiæ montibus supra Dingelstadium scaturit, inde longissimo tractu septentrionalem Thuringiam interfluit, variis postmodum rivis auctior ipsaque Geræ propè Göbesen recepta, Finnicos montes ad Saxenburgum (d) perrumpit, ac verso ad Austrum fluxu patriæ orientales terminos alluit, donec limitantem eandem Salam infra Naumburgum subit. Attilæ viribus impares Thuringi, donis & subjectione hostem conciliarunt, postea expeditionis socii.

¶ Causam
urbibus ex-
trusendis
præbet.
ccccr.

Cæso in Catalaunicis Campis Tyranno, & in latibula reverso, † ne segreges par calmitas iterum obrueret, arcis extruere, sua jungere mapalia cœperunt, ut viribus unitis fortiores certatim omnes excubarent.*

Præ-

- (a) Aimoinus lib. I. cap. 4. quem sequitur Joannes de Bussieris Hist. Franc. lib. I. c. 4.
- (b) Alii Disparjum, Duispargum & aliter vocant, de quo ejusque situ varia apud Chifletium in Anastasi Childerici Regis cap. I. in Clodio.
- (c) Bussier d. lib. I. c. 24. de amne Onestrud ait : quis ille fuerit certo non scitur. Sed nobis in his partibus est notissimus.
- (d) Situs loci fabula causam dedit, quasi arte perrupti montes, & annua in aqua stagna venient Thuringia.

(a) Præsertim † pinguis gleba, quam Gera † Erfordia
eo loci humedadat, ubi colles in planitatem initia, situs
utrimque recedunt, agricolas invitavit, illi nomen.
fluminis commoditate, campisque inducti,
ad Geræ vadum propè collem, (b) cui ar-
cem aut venaticam domum Rex Thurin-
gorum Meroveus imposuerat, tuguria fi-
gunt, hinc Gersurdia (c) hodia Erfordia sur-
rexit. Hæc cum reliquâ provinciâ Was-
ni † * imperiū adoravit, (d) quem Thuringi
sibi Regem fecerant. Nec tamen ita res
suas firmavere, quin novis etiam in sedibus
Franci † tributa indixerint, aut fortè sub
tributorum legibus hanc continentem assi-
gnaverant Victores, cùm ex avita provin-
cia pepulere. Quæ cum interrumperent vi-
eti *(e) atroci bello ad pristinos census ada-
eti sunt; igitur ulterius pependerunt, usq;
dum indigenâ Regum stirpe fratricidiis ex-
tinctâ prorsus in Francorum potestatem * DXVIII.
labarentur. Etenim Wasinus * † Thuringo-
rum Rex (f) cùm filios tres haberet Her-
manfridum, Waldericum & Wertharium, dia.

† Wasinus

Thuringo-
rum Rex.

* CCCXLX

† Francis
Tributariorum

* CCCXLX

XXXIII.

* DXVIII.

† Filiorum

ejus discor-

A 2 in

- (a) Laurentius Peccensteinius in *Theatro Saxon. de Erfurt.*
& Chronic. Thuring. commun.
- (b) Ernestus Brotturff in *Genealog. Princip. Anhalt.* cap. 2.
ubi de duobus Merwigisburgiis ad agnoscendum plerorumq; er-
rorem vide quæ dicam infra ad An. 1074.
- (c) Peccensteinius dicto loco.
- (d) Rivander in Chronic. Thuring. pag. m. 30.
- (e) Rivander ad hunc annum. (f) Sigebertus ad eundem
annum. Gregorius Turonensis hist. 3. c. 4. quos sequitur
Bussieres hist. Franc. 1. c. 2. Rivand. in Chronic. Thuring. ad
annum 518. Cons. Anon. Chronic. Erf. ms.

HISTOR. ERFURT.

in eos hæreditatem divisit. Vixissent sorte sua contenti Fratres, nisi cupidus muliebris concordiam rupisset. (a) Fuit Hermanfrido uxor Dietheri Gothorum (b) in Italia

† Sufflata à
famina.

Regis filia, † cui Ammelwerta nomen, hæc paterno tumida spiritu, sexūs avaritiam dolis & crudelitate nutriebat, & cum accubitu ad prandium marito, dimidiatam solum mensam instruxisset, ac dimidiato Regi convenire tales exprobrasset, ulterius ad exuendos coheredes incitans, habes, inquit, fratres, qui non contenti potissimas partes regni paterni, virtutibus tuis ex integro debiti, præripuisse, nostris etiam facultibus infidiantur, nec dubitate quod possunt, possunt autem potentiam duplo maiori te diripere. Cessat fraternus amor, ubi bona incipiunt. Igitur ne ictum expecta, sed quod prudentis est, averte, ac ubi vires non sufficiunt, dolo rem age. Ecce in primis adhuc hærent consilii, & sicut accinctis eris impar, ita facilè dum arma cedunt, opprimes. Nec tamen simul lacesse, Wertharium sicut imbecilliorem viribus, sic invidiâ tumidiorem everte, facile postmodum hujus spoliis validior Waldericum debellabis, & ad paternam potentiam ascendas. Postulat hoc natorum tuorum felicitas, quos frequentes tibi genui, pluresq; uteris spondet: alias enim vel invidiâ fratrum exulabunt, vel saltē exigui patrimonii quod habes, divisione ad privatorum fortunam redigentur.

† Hermanfridus Wertharium fratrem necat.

II.

Suffecit uxoris oratio ad scelus, quod ut felicius perpetraret Hermanfridus, † non fra-

(a) Rivander ad hunc annum.

(b) Aimoinus de gestis Franc. l. 2. c. 9. Bussieres dicta
1060.

fratrem solum , sed gentium jura violat ,
 nulloq; Feciali præmisso , * Wertharium * DXVIII.
 tale nil metuentem circumvenit & truci-
 dat. Vedit † statim , quò res spectarent Wal- ^{Necem}
 dericus , nihil ergò cunctatus arma corripit , ^{fratris vi-}
 ac militem legit : Auxerunt exercitum tru- ^{dicare in-}
 dicati fratris subditi necem Domini vindicari . ^{tedit Wal-}
^{dericus.} Cùmque Hermanfridus velitatio-
 nibus aliquot impar esset , belli summam , &
 suæ simul fortunæ committere prælio diffi-
 dit , sed cùm vires propriæ non sufficerent ,
 de alienis circumspicit . Erat tunc Theo-
 doricus nominis hujus primus Francorum .
 Rex & potentiâ , & fama illustris , quippe
 regnum Metense , (a) quod Austrasium po-
 stea , tenuit , sedemque suam Metis habuit . ^{Herman-}
 Hujus † auxilia Hermanfridus rogat , quasi ^{fridus Theo-}
 à fratre iniquissimè impetus , nec gratis opē ^{doricum}
 flagitat , sed † hostilis provinciæ dimidium ^{Francorum}
 (b) spondet . Non erat hic de alieno libera- ^{regem in-}
 lior , quàm dilatandorum finium cupidus ^{vocat.}
 Franco . Prætereà fuit hic Theodoricus ^{Cum eo}
 nepos ex fratre uterino Hermanfridi : sci- ^{fædus iniç.}
 licet istius avus Hildericus (c) Rex Franco-

A 3 rum

(a) Amoïnus & ex eo Bussier hist. Franc. I. c. 21. ubi tra-
 dit quomodo Clodovæi liberi Regnum diviserint . Hensche-
 nius in Diatriba de tribus Dagoberti lib. 3. c. 5. Trith. sub
 Clodovæo , & Clothario .

(b) Sigebertus ad hunc annum .

(c) Gregorius Turonensis Hist. lib. 2. c. 12. Aimoinus
 de gestis Francor. lib. 1. c. 7. & 8. Bussier I. c. b. latè. hic
 ille est , qui nuper modo Tornaci inventus & effossus est , de qua
 Chisletius in Anastasi Childeriana . Vide infr. ad An. 1664 .

rum adhuc Ethnicus (a) à suis ob libidinem
(quam licet foedifragi, (b) tamen casti Fran-
cones odio habebant,) pulsus, in Thurin-
giā ad Wasinum, quem dixi, fugit, ac
profanatā hospitii sanctitate uxorem ejus
violavit. Postea reversus in Galliam, ubi
Ægidium (c) origine Gallum, dignitate Pa-
tricium, anteā à Romanis suis in Gallia re-
liquis præfectum, interim creatum à Fran-
cis Regem in solio reperit, parte regni, Vi-
domari artibus recuperatā, quoad Ægidius
vixit, contentus. Secuta eum Wafina,
Regina Thuringiæ deserto marito. (d) Ex
hoc adulterio continuata Mærovingiorum
stirps, & Clodovæus (e) magnus Theo-
dorici. ejusq; fratrum Clotharii, Clodoimiris,
& Childeberti parens genitus. Horum, Am-
melwerta, quam dixi, fuit ex sorore nep-
tis, (f) hinc æmulationis incitamentum.
Venit ergo Theodoricus cum selectâ mili-
tum manu, quos insignis Francorum dis-
ciplina consuetudini bellorum addixerat.
Vincitur † impar viribus Waldericus, &
omni

- (a) Godefridus Henschenius *in præfatione Diatribæ de tri-
bus Dagobertiis.*
(b) Salvianus Massiliensis.
(c) Gregor. Turon. *ditæ loco.* Aimoïnus *d. loc. c. 7.*
(d) Rivander in Chronico Thuringiæ pag. 33. & Hist.
jam citat.
(e) Gregorius Turonensis *ditæ loco.* Aimoïnus *lib. I.
cap. 12.*
(f) Sigbertus *hoc anno.*

† Mæro-
vingiorum
Dynastia ex
adulterio
continuata.

† Vincitur
Walderi-
cus.

omni provinciâ exuitur. Verum † Theodo- ^{† Herman-}
 ricus (a) frustra fidem ab Hermanfrido ex- ^{fridus armis}
 pectat, qui per fratrum neces eo potentiae ^{in fœderac-}
 jam ascenderat, ut impunè contemnere ^{tum virtutis}
 fœderatum posset; nec contentus hic fœ-
 deris leges non adimplere, sed novis viri-
 bustumidus injuriam, quam intulit bello
 continuat. Trucidatis (b) obsidibus Fran-
 coniae agros ad mœnum usq; depopulatur,
 & eo res devenerat, ut Theodoricus ^{† Theodori-}
 vici- ^{cum opem fra-}
 nam potentiam, quam antea divisam, &
 imbellem despexit, consiliis suis malefanis
 unitam in visceribus sentiret. * Ergo & ^{trin Clotarii}
 Theodoricus opem Clotarii fratri invocat
 per Neustriam, & Burgundiam imperitan-
 tis. Promptior hic ad auxilia, quod Orbì
 fratribus hereditatem speraret. Ambo vali-
 dum exercitum in Thuringiam ducunt, &
 ad Ronnebergam † contra hostem castra ^{† Franci ad}
 locant: educuntur invicem acies ^{Ronneber-}
 initia ^{gam cum}
 prælii dolo Hermanfridi turbata: is capa- ^{Thuringis.}
 cissimam fossam ante exercitum duxerat,
 instratis ramis, frondibusq; arborum o-
 pertam, ut una campi series, nec ullibi
 scissa videretur. Franci solitâ furoris primi
 vehementiâ, involare hostem, per cespiti-
 tem ruere, turbari: plures jam ordines
 fraus absorbuerat, donec eâ cognitâ utrim-
 que declinata fossa, & armis pugnatum
 est, decertatum æquo marte in secundam

A. 4. dñm,

(a) M. S. Chronica Erfurt. Rivander & alii Historici
 Thuringiæ. Sigebertus *ad annum DXXIII. Trith-*
dict. loc. & Abbas Urspergensis.

(b) Gregorius Turonensis *Hist. lib. 3. c. 7.*

diem, (a) tertiam profligatus Hermanfridus
 † Obsidetur in arcem † Scheidingam ad Onistrutam flu-
 Hermanfr. vium ex acie fugit. Erat haec munitissima
 in Scheidin- ut conatus Francorum facile frustraret, ac
 ga. cum bellum confidere brevi cuperent, Sa-
 xones in æquas portiones invocant, hi
 Thuringis, ut inter vicinos solet, multum

† Saxones

Jub Duce

Bernvaldo

in æquas

portiones

invocant

Franci.

† Erumpunt

obſeffi.

Saxones

in ultione

moriendū

erit

pacis

petiit

Hermanfridus

nec erat ille ab ea alienus

cui auxiliaris potentia jam tum invisa esse

cœpit, suā per nuperam eruptionem labefactatā;

Didicerat enim ex perfidia hostis,

quām ægrē fœdera inter inæquales,

& non nisi cum onere debiliorum perdurent.

Non potuerunt hi pacis tractatus Saxones late-

re, quā secutā Francones & Thuringi do-

mum illos sine præda dimisissent, aut pepu-

lissent invitatos.

Igitur exasperati interne-

cione Hermanfridi negotium abrumpere

cogitant, & omni conatu Scheidingam

oppo-

(a) Chronica Thuringiae.

(b) Ernestus Brotturff in Genealogia Princip. Anhalt.

cap. 1. § 2. ubi Bernthovvaldum nominat.

oppugnant. † Cessit expugnatio feliciter ^{† Expug-}
 trucidato omni præsidio. Verum elapsus ^{natur Schei-}
 erat Hermanfridus cum Uxore & liberis. ^{dinga.}
 Hoc modo Saxones in Thuringia res suas
 ita firmaverant, ut invitum etiam Theo-
 doricum ad promissa cogere possent. Assi- ^{† Pars Thu-}
 gnavit † hic iis omnem tractum inter Oni- ^{ringiae Sa-}
 strutam fluvium, (a) & Femanam sylvam, xonibus à
 cui firmando Saxenburgum † arcem in alto Franci cessa-
 monte exstruxere, ipsa verò Scheidinga † Saxenburg
 Praefecto militiae Ascaniensi mansit, unde extruitur.
 Hodie dum ejus posteris antiquissimæ pro-
 sapiæ Ascaniæ Principibus illius dominium
 competit. Ipse postea Hermanfridus † Herman-
 spe conciliationis ad Theodoricum voca- ^{fridus inter-}
 tus ab hoc perfidè interfactus est: Nam ^{fectus.}
 cum in ambitu muri deambularent, (b)
 Franco Gallus inopinantem dejecit, sicque
 dolo periit, qui alios fraude evertit. Non
 mitius supplicium liberos mansit, atque
 hoc casu Thuringia in Francorum potesta-
 tem lapsa, quam Theodoricus cum sine
 prole decederet, in Clotharium fratrem
 una cum reliquis provinciis Franconia,
 Rheno, Hassia, & Metensi regno transtulit.
 Ast supererant Thuringicæ stirpis Regiæ
 soboles, (c) sublati fraterno scelere Wer-
 tharii filius & filia. Nec credidit Francus
 possessionem tutam, quamdiu heredes
 Regni superessent, malæ fidei indices, &
 magne-

(a) Cranzius lib. 1. c. 31. Brotturff cit. loc.

(b) Chron. Thur. hoc anno. Greg. Turon. 3. c. 8. Aimoi-
 nus de gestis Franc. lib. 2. c. 9. (c) Bussier lib. 1. c. 24.

magnetes nutantis vulgus , neque dubitavit majori crimine firmare Imperium, quām rapuerat : Adolescentem Regium fortunæ solius culpâ nocentem , quōd à Rege natus esset, occidit: non minoris celer filiam Radegundem, (a) uxori † Gundiacæ superinduxit , sed quæ sexto post anno , cùm per adulteri violentiam citius non liceret , huic thoro valedixit , ac Pictavii in solitudinem sacram se abdidit , innocentiâ morum expiatura alienum scelus , imò eādem expugnatura cælum , in quo numero Sanctorum , postquam obiit, adscripta est. Post hæc, * cum Saxones, quos in viciniam adduxerat, in solecerent, eos tributarios fecit, quingentis (b) vaccis † in annos singulos imperatis , transmisitque per nepotes in Dagobertum * (c) Francorum Regem , qui & nominis hujus primus & Magnus dicitur. Huic Pater Austrasie regnum cesserat. (d) Saxones † novum regem aspernantur, tributa negant, (e) insuper in Thuringia prædas agunt. Ille à Patre adjutus ingenti exercitu hostes fundit, Bernthowaldum Duce necat, vieti prioribus legibus subjecti sunt. Dagobertus propè Erfordiam confederat : (f) cùm regi-

(a) Gregor. Turon. hist. lib. 3. c. 7.

(b) Fredegarius cap. 74.

(c) Fredegarius cap. 47. & ss.

(d) Godefridus Henschenius in *Diatriba de tribus Dagober-*
tis lib. 1. cap. 4. & seqq. Fredegarius cap. 47. & ss.

(e) Brotturff in *Geneal. Princip. Anhalt.* c. 5.

(f) M.S. Chron. Erfurt.

† Clotharii
polygamia

* DL.

† Saxones
Francis tri-
butarii.

* DCXXI.

† Dagober-
tus Austra-
sie Rex.

† Pugnat
contra Sa-
xones.

regiam dignitatem magis campus , quam
horrea ista , & casæ decerent. † Nominis † Dagoberti
sui oppidum ibi reliquit , (a) auctum sæpe stadii initia
in amplitudinem aliquam, sed urbis vicinæ
studiis iterum depresso. * Postea Wi- * DCXXXVI
nidi irruperunt in Thuringiam , & Sclavi † Dagoberti
(b) Francos infestarunt. Cum rege istorum *cum Saxo-*
Samone Dagobertus iterum bello confli- ne bellum.
xit , * utque fideles (c) finium tutores Sa- * DCXXX
xones haberet, † à tributis per Clotharium VII.
seniorem impositis liberos dixit. Fecit in- † *Saxones à*
terim commoditas sitûs , & labens per si- tributis li-
num fluvius , ut præ cæteris Thuringiæ op- beros dicit.
pidis Erfordia cresceret. Nec intermse-
runt à Theodorico hucusque Christiani re-
ges † sementum fidei spargere. Non adeò † *Christia-*
cecidit illud feliciter in sulcato necdum a- nismus pri-
gro. (d) Mores illorum (e) corrupti , qui mò sed mi-
vitæ innocentia probare aliis sacra debe- nus feliciter
bant , Christi legem suspectam reddidere. in Thurin-
Zelus in Sacerdotibus tantæ rei longè im- giam intro-
par , sed & numero defecerunt. Religioso- ductus.
rum coetus usque ad S. Bonifacium ignoti:
nam quæ de vetustate quorundam circum-
feruntur, non suspecta solum, sed jam ante
sæcula ab Historicis (f) explosa sunt , &
aper-

(a) Becherer in Chron Thuring.

(b) Fredegarius cap. 68. 74. & seq. Bussier 2. c. II. & 13.

(c) Fredegarius dictis locis.

(d) Serar. Mogunt. rer. lib. 3. vitæ S. Bonifacii lib. I. c. 28.

(e) De quibus sæpe queritur S. Bonifacius in suis epistolis.

(f) Trithemius in breviario annalium lib. I. pag. 58. & in ma-
nasterii Hirsaugiensis Chron. pag. 65. vide infr. An. 1074.

* DCC.

apertissimis annalibus eliduntur. * Praeterea vicini Saxones Christianis infensi à distractis Francorum in Gallia Regibus deficientes sacra turbarunt.

III.

* DCCXX. * Supervenit his initii Winfridus, † virtutibus deinde Bonifacius dictus, qui eundem Sanctis adscripsérunt. Hic cun
† Adventus S. Bonifacii. pluribus aliis ex transmarina Saxonia (sic ipse vocat (b) Britanniam:) ad Germania conversionem venerat, credo recordatio nem originis ad has oras zelum istorum de terminasse: Etenim seu Angli essent seu Saxones, (c) avitas sedes, & ignotos communis trunci surculos istis in viciniis inve
† Fīr Archi- nerunt. Is † evacuatam Moguntiæ sedem
episc. Mog. (d) ex Romani Pontificis destinatione con scendit, ac primus Archiepiscopalem fecit, cùm antea Wormatiense susiceret. Venit in Thuringiam, & in hanc Urbem, † ubi tandem Ethnicismum prorsus extinxit. Cæterū † quæ tunc fuerit Urbis condi
† Ethnicis-
tum elimi-
nat.
† Erfordiae
eo tempore
conditio.

tio, Bonifacius Zachariæ Pontifici per litteras nunciat: cùm enim Episcopalem Sedem huic locasset, Papæ, à quo confirmationem rogavit, (e) Erphesurtum jam olim suissē urbem paganorum Rusticorum scribit. Videntur hæc

- (a) S. Ludgerus apud Serarium Rerum Mogunt. lib. 3. vitæ S. Bonifacii lib. 3. notat. 13.
- (b) In epistola ad Zachariam Pontificem apud Serarium lib. 3. vitæ S. Bonifacii libr. 2. c. 2.
- (c) Beda Histor. Anglicanæ lib. 1. c. 15. & lib. 2. cap. 3. s. 9. &
- (d) Zacharias Pontif. in epist. ad Bonifacium apud Serar. dict. loc. c. 8. & 15.
- (e) Dicta epistola ad Zachariam.

Pra
nisi
gib
s, t
qui
cum
(si
nan
latio
m de
eu Sa
com
inve
edem
con
fecit
Venit
† ubi
inxit
ondi
er lit
n Se
atio
u fuisse
entur
hac
. vita
Sera
9. G
dit.
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hæc quidem non nihil alia ab iis , quæ superius de nomine Urbis retuli . Verum quis non ignoscet Apostolo Germanicæ linguæ tyroni , si nomina locorum propria non accurate dixit . Idem in eadem epistola Buraburgum (a) nominat , incertum nobis , quid voluerit ; ac alibi (b) pro Kitzinga , Ochsenfurto præclaris ad Mœnum Franconiæ Urbibus Kibbingen , Ochsnofurt illâ ætate legimus . Civitas adversus Ethnicorum violentiam , Præfulem fideliter protexit : Ille dum Ruricolas in Religione Christiana erudiret , à paganis insidias , (c) sæpè vim etiam expertus est , quam , naturæ licentiâ usus , interdum repressit . Ubi major vis immineret , cum suis ad urbem fugit , inde cives in paganos eruperunt , sicque in his Ecclesiæ initiis , illi qui veritatem Christianam prædicaverunt , etiam armis adversus injurias defensi sunt . Permisit Zacharias Pontifex (d) Romanus , Erfordiæ peculia- rem Episcopum nominare , dictusque Adelarius à S. Bonifacius . † In alimoniam Præfulis & Cleri nifacio Epiprædia quædam , hominesque dati . Servi , scop . Erfordiæ per annum matrimonium iniverant , diæ consit singulæ tuitur .

(a) Baraburgi Castrî coævi Scriptores meminerunt , & ex iis Busquier Hist . Franc . lib . 4 . n . 17 .

(b) Apud Othlonum in vita S. Bonifacii lib . I . cap . 30 . secundum sectionem Serarii .

(c) S. Ludgerus quem citat Serarius Mogunt. Rerum lib . 3 . vita S. Bonifacii lib . 3 . natat . 13 . pag . 462 .

(d) Serarius Rerum Moguntin . libr . 3 . vita S. Bonifacii libr . 2 .

singuli duodecim denarios solverunt. (a)
† Decimas dare Thuringirecu-
 fiant.

Decimas, † solitos istius temporis proven-
 tus, solvere Thuringi recusarunt, imò im-
 munitatem ab iis sibi pacti sunt. Mutavi
 brevi consilium Bonifacius, † & sublat-

† Episcopa- sede novâ, Moguntinæ sacra Thuringia
 tus Erfurt. subjicit. Unde hæc pœnitentia, non om-
 ãterum sub- nibus eadem opinio. Quidam Zacharia

latus & cur? Pontificis adhortationem adferunt: Recorda-

retur, quæ in sacris Canonibus præcipimur observare,
 minimè in villas aut modicas civitates Episcopos ordine-
 mus, ne vilescat nomen Episcopi. Nondū autem judi-
 cassé parem Episcopali Dignitati hanc Ur-
 bem ovo proximam. Alii melius assequun-
 tur, dum negatis Decimis non suffecisse
 Episcopo redditus censem, atq; agitasse jam
 consilia de evehendo Moguntinensi Epis-
 copatu Bonifacium, eoque proniorem in
 ejus commoda, ut Archiepiscopatum non
 contemnendâ Diœcesi decoraret. Proba-
 vit eventus consilium, quippe mox ipse
 Bonifacius Archi-Præfus Moguntinus, atq;
 hodie dum Moguntia hucusque pedum fi-
 git, postea gladio, ut mox dicam, armatum.

* DCCLII. * Bonifacius triennio † ante martyrium, (b)
 † S. Bonif. monasteriu quod hujus saeculi anno quinquagesimo
 quinto subiit, (c) monasterium & Ecclesiam
 B. M. Virginis, non illam, quæ hodie visitur
 furti erigit. stupendæ molis, sed tamen eodem loci e-
 rexit. Secu-

(a) Epistola Zachariæ apud Serarium d. loc. c. 8.

(b) Anon. Chron. Thuring. M S. Cæsareum.

(c) De anno martyrii variant nonnulli Scriptores, ut videre est apud Arn. Buchelium in notis ad Joan. de Beza Hist. Ultraject. Titide passion. D. Bonifacij.

Secuti hæc tempora fortissimi Heroës, IV.
 alter f Francorum Carolus, alter Saxonum †^{Carolus}
 Witikindus, (a) qui mutua æmulatione ^{Witikin-}
 clari perpetuis (b) bellis collidebantur, & ^{dus æmuli-}
 quoniam hæc Urbs Carolo subdita, vicina
 tamen Saxonibus, præcipua dissidii mala
 tulit, imo devictam ab his cum potissima
 Thuringiæ planicie crediderim, eo quod
 eorum exercitus ad Werram (c) usque pe-
 netraverit, ubi propè Trefordiam (d) cum
 Francis sed minus feliciter pugnavit. Re-
 pressis hostibus, & recepto in fidem Witi-
 kindo rursus avitis Dominis, scilicet Fran-
 cis accessit. * Sub horum imperio Otga- * DCCCX
 riū f Archiepiscopus Moguntinus Cæsaris LII.
 favore, & à negotiis gestis insignis reliquias † Transla-
 S. Severi (e) Episcopi (non Sacerdotis, (f) tio reliquia-
 cuius corpus Ravenna adhuc habet) uxo- rum S. Seve-
 ris (g) & filiæ ex Italia Erfordiam transtulit, vi Episcopi,
 inque

(a) Non dico Regem, qualem nonnulli credunt, cum bellis olim Dux
 fuerit, quod ex Witikindo Corbejeni probat Conringius ad
 Lampad. part. 3. c. 5. §. 17.

(b) Adelmus Benedictinus Franc. Reg. Annal. ad annum
 DCCLXXII. & seqq. Donatus Acciaciolus, & Egin-
 hardus in vita Caroli M.

(c) Ita hodie vocatur fluvius hic, usq; dum propè Münden Fulda
 recipit, postea Visurgis dicitur: Olim à fonte, quem in Henne-
 bergiacis montibus supra Meinungen habet, usq; ad mare,
 Wirra vocabatur. Vid. Petrus Lambec. in notis ad
 Gualdonem de vita S. Anscharii cap. II. v. 15.

(d) Chron. Hassiæ & Thuring.

(e) Anon. Chron. Thuring. MS. Cæsar.

(f) Etenim ante Sacerdotium fuerat uxoratus.

(g) Rubeus in Hist. Ravenpiatenſi.

inque Sacello Cœnobii S. Pauli condidit,
quod postea abolito priori nomine Seve-
rianum appellatum est. * Idem Otgarius
† cùm Thuringiam & Hassiam, quoad Sa-
cra pedo ~~fis~~ subjectam haberet, (a) debitas
aræ decimas primus exegit. Opposuit se
Buno Hirsfeldensis Abbas, atque interve-
niente Ludovico Rege lis dilata est, quam
Successores frequentius, sed infeliciter re-
assumpserunt. Idem Ludovicus * (b) † gen-
tis concilium Erfordiæ coëgit, in quo Ma-
istrisistratibus leges, & Causidicis litigandi
modum præscripsit, neve qui justitiam tue-
ri debebant, ipsimet polluerent, prudenter
cavit. Francos † quamdiu fortunam suis
in obsequiis habuerunt, nostra etiam Civi-
tas suspexit. Ii Thuringis Præfectos de-
dere, qui regerent, Ducum & Comitum
nomine. Comites judiciis præsidebant,
Duces ad bella missi. * Ultimus horum Bur-
chardus ab Hungaris cæsus interiit. Ast
cùm Francica potestas Gallicis levitatibus
mollis in Germania vilesceret, ipsa Herbi-
polis cum opulento Ducatu ad Episcopum
* DCCCCIX effet translata, demum hæc etiam Thurin-
gia * cum Imperii Romani majestate ad
Saxones (c) devoluta est.

V. * Cùmque Summa rei ad Ottонem pri-
* DCCCCX mum eumque Magnum devolveretur, is
XXVI. ex Editha (d) filia Regis Anglorum filium
habuit

(a) MS. Petrense Chronicon.

(b) Annales Fuldenses.

(c) Cranzius lib. 4. cap. 16.

(d) Rhegino & alii, quos vid. apud Serar. in vit. Wilhelmi.

habuit Guilhelnum , † hujus virtutes viri- * DCCCCL
lem ætatem , hinc & insula prævenit , * IV.
quippe vix annos viginti excesserat , *Wilhelmus*
& votis Cleri , populique consensu *Cæsaris fili-*
Archи-Episcopus Moguntiæ proclamatus *us fit Archi-*
est. Lætus hac electione Pater , captus *Episc.Mog.*
etiam filii dotibus plusquam humanis , li-
berali donatione (a) † Hassiam , ac Thuri- *Pater ei*
giam , & in ea hanc Metropolim Sedi Mo- *Hassiam &*
guntinæ subdidit. * Igitur Cæsareâ dona- *Thuring.*
tione , & jure quæsita provincia in leges *donat.*
Moguntinas transiit , applaudentibus sub- * DCCCC
ditis, qui certatim obsequia offerentes ma- *LX.*
gni duxerunt imperium ab Archi-Præsule
expectare , utque tesseram felicissimæ sub-
jectionis manifestius exprimerent , insignia
publica ex Archi-Episcopalibus ornamen-
tis sunt mutuati : Aliud enim oppidum in-
fulam , aliud pedum assumpsit. Nostram
Erfordiam adoptavit Moguntia , igitur
Filiæ Matris Signa debebantur , cui paulò
post suæ fortunæ Rotam concessit cum
Epigraphe : ERFORDIA FIDELIS FI- * DCCCCL
LIA MOGUNTINÆ SEDIS. * (b) In-
gressus † provinciam ipse Wilhelmus , Vi-
ce-Dominos seu Vicarios constituit cum
ampla potestate , disposuit etiam hinc in-
de loco præsidii nobiles milites , qui hosti-
lem impetum repellerent ; In civitatibus
B loca-

* DCCCCL
xi.
*Inreditur
Provinciam
& regimen
ordinat.*

(a) Paulus Langius in Chronico Cirizensi. Fabricius Orig.

Sax. lib. 3. Anonymus de Landgraviis Thuring. cap. 10.
Chyträus Chron. Sext. Dresserus.

(b) Histor. de Landgrav. Thuring. & Fabricius d.l. Mscript.
etiam varia.

locatis , jura civium & Magistratūs concessa , dictique Patricii , alii , qui rus defensabant , Landsassii , ab utrisque hodierna Thuringiæ nobilitas originem dicit ; Is. Wilhelmus multas continentis stipendia concessit , è quibus fructus sub fidelitatibus religione perciperent . Utile inventum quod neglectas coloniarum missiones supplerere possit . Nec profanis solum , sed & sacris solerter h̄ic provisum . Wilhelmus ejusque successores plurima hinc inde tempora extruxerunt . Præsertim Magnus ille Willegius , * qui post medium saeculi decimi Moguntiæ sedidit . Hic multas Aedes sacras erexit , collegiatam etiam Ecclesiam † in majori Dorla liberaliter fundavit , (a) post quatuor , & quod excurrit saecula Salzam translatam . Primus † hic Elector S. Romani Imperii nominatus . Debebatur non solum virtutibus ejus hic honos , sed & potentiae , quæ à Rheno ad Salam usque se extenderat . Ejusdem Turingici milites in dissidiis inter Ottonem III. & Henricum Bavaram ad Domini jussum Ottoni militarunt . * (b) Monasterium † Hasungen in Hassia , quod S. Heimeradum nobis dedit , fundatum .

(a) Serarius . Iod imp . 25. l. 11. v. 1. folio 100.
 (b) Mſcriptum Chronicon Petrenſe hoc anno . Hunc autem Archiepiscopum non Aribonem , nec simili quæ Serarius refert nomine , sed Erponem appellatum fuisse , nummus ab eo cūsus , & ut infra ad annum 1625. dicetur , sub dirutis mœnibus inventus , demonstrat . Nummi , quem penes me habeo , imaginem refero .

* DCCCCL

XXVII.

Willegius
collegiat.ec-
clesiam in
majoriDor-
la extruit.

Primus E-
lector.

* MX x.

Monaster.
Hasungen
in Hassia
fundatum.

VI.

Ludovicus
Barbatus
venit in
Thuringia.

* MXXXV.

P. 18.

Eum Vice-
dominum
suum Barda
constituit.

Eum bonis
ditat.

7. & MS.
Spangen-
js.

ha
gu
do
gi
se
H
ex
H
au
*
ti
be
cl
m
ti
Pr
ar
m
se
fi
ut
gi
at
cu
ac
sy
ul
de
au

999. 1. 5

* DCCCCL

XXVII.

Willegisus
kollegiat.ec-
clesiam in
majori Dor-
la extruit.

Primus E-
lector.

* MX X.

Monaster.
Hasungen
in Hassia
fundatum.

(a) Serarius

(b) Mſcript
tem Archie-
fert nomin.
Et ut infra
zus, demon-
refero.

hac ætate ab Erpone Archiepiscopo Moguntino fundatum est.

Duraverunt hæ Moguntinæ vires ad Bar- VI.
donem Archiepiscopum annis plus septua- *Ludovicus*
ginta. (a) Imperatrix † Geisela Conradi *Barbatus*
secundi uxor duos habebat consanguineos, *venit in*
Hugonem & Ludovicum fratres, qui avos *Thuringiæ*.
ex Franciæ Regum stirpe numerabant.
Hugo Archiepiscopi, Ludovicus Cæsar
aulam sequebatur, ejusque gratiâ felicior.
* Cæsar ad imperium uxoris apud Mogun- * *MXCVI*
tinum pro eo rogat, vellet Ludovicum
bonis quibusdam in Thuringia concessis
clientem suscipere, suæque provinciæ ad-
ministrationem credere, pro Cæsari colla-
tis habenda, quæ Ludovico fierent. Vedit
Præsul quæ periculosest tantarum
amicitarum ministrum, & quem recens
memoria majestatis avorum regnare, non
servire docuit, provinciæ huic novæ præ-
ficere, sed potentior erat intercessio, quam
ut declinari posse videretur. † Annuit i-
gitur Bardo Cæsari, magnisque potentem
amicitiis Ludovicum (b) in Thuringiam
cum potestate mittit, cui Vicedominatum
ad vitam, † insuper ingentem tractum à
sylva Thuringica, & fontibus Hörselæ, *Eum bonis*
usque dum Werram subit, clientelarem *ditat.*
donat, pessimâ verecundiâ negare non
ausus, quod majus damnum peperit, quæ

B 2 indi-

*Eum Vice-
dominum
suum Bardo
constituit.*

(a) Anonymus *de Landgraviis Thuring.* c. 10. & seq. & MS.
Chronicon Petrense pag. 647. Rivander, Spangen-
gerg, & alii. (b) Citati Scriptores d. locis.

indignatio petentis attulisset. (a) Fuit alia
Bardo clarus pietate , sed hanc non semper
civilis prudentia comitatur , aut voluit Nu-
men per sanctum Præfulem , felicitatis ini-
tia dare serenissimæ Familiæ , quam ad sub-
limem fortunam jam destinaverant fata ,
solutura debitum Heroicis virtutibus , qui-
bus tanquam gentilitiis isthæc ~~familia~~ per-

*MXXXVI. petuò vigebit. (b) * Interim Comes † de
Monasteriu Glisberg nationi Scoticæ monasterium Or-
Scotorum dinis S.Benedicti exstruxit. Ludovicus ille

fundatur. cognomento Barbatus , cùm moribus esset
affabilis, benevolentiâ sibi provinciam de-
vinxit : Prudens insuper & occultus fir-
mandi imperii machinator , nunquam eō
progressus , ut precariam à Moguntia po-
testatem sibi esse negaret , quam tamen la-
tenter sibi propriam stabilivit , * (c) utque

* MXL.
Matrimon.
Ludovici
Barbati.

vicinas vires sibi firmaret, fduxit inmatri-
monium Saxonis viduam Cæciliam de San-
gershausen , & cum ea magnas opes. Fi-
lium ex ea primogenitum Bardoni ad bap-
tisma obtulit. Archipræsul indito paren-
tis nomine in futuræ paternitatis arrham

de continentibus Thuringiæ multa donavit.
Emit Ludovicus hinc inde latas terras , &
ædificavit Schauwenburgum , propterea

comi-

(a) Serarius in ejus vita.

(b) Anon. Chron. Thuring. Bibl. Cæsar. Vindobo-
nensis. Lambert. Schaffnab. hoc anno. Malè dissentit
Mscriptum aliquod Erfurtense ex fundamento omni historiæ con-
trario.

(c) MS. Bibliothecæ Cæsar. Vindobon. ubi de liberis hujus
matrimonii nuptijs sexus varijs.

Comitis † titulo à Cæsare insignitus. * Mor. *Creatur Co-*
tuus demum Moguntiæ, † ubi ad S. Albanum mes.
*sepultus. Successit huic filius ejusdem no- * MLV.*
minis cognomento Salius seu Saltator † di- Moguntiæ
etus, sub cuius Vicedominatu Sigefridus moritur.
*urbem muro cinxit, (a) * † turribus in cir- Successit fili-*
citu positis, cum antea munimenti anti- us dictus
quissimō, (b) genere, sepibus, & incisis arbori- Saltator.
† de- bus se tutasset.

* Hoc tempore Cæsar Henricus IV. VII.
 (c) decimarum † in Thuringia cupidinem in * MLXVII.
 effet Electore Sigefrido succederat, non tam Erfordia
 amore sedis, quam ut divertii, quod cum primò muro
 uxore Bertha meditabatur, patronum ha- cingitur à
 n eò beret. Cogitaret, ait, quam in immenso Sigefrido E-
 spicarum mari omnis Thuringia fluctuet, lectore.
 harum decimas ex ipsis Dei legibus aræ * MLXIX.
 que Moguntiæ deberi, nec videre se, quò li- Sigefridus
 atri bertas illa Thuringiæ spectare debeat, quod infelicitate
 San. sola inter Christianos decimas neget: non decimæ sexi-

Fi- esse quod derivatam à majoribus immuni- git à Cæsare
 p- tatem prætendat, socordiæ non juri impu- instigatum.
 ren- tandam. Nullam temporis longævitatem
 nam à Dei mandatis eximere, cumq; hæc san-
 vit. Etissimis legibus niterentur, ne dubitaret
 , & Elector, se Cæsarem juris executorem fu-
 eret. Unum duntaxat vicissim rogare: Cæsar
 f- Habere se molestam thori sociam in om- banc in rem
 nibus adversam, displicere in ea mores, ge- cum Sigefri-
 B. 3. nium, do fædus.

(a) Anon. Chron. Thuring. MS. Bibliothecæ Cæsareæ
 con- Vindobonensis.

(b) Fredegarius capite octuagimo septimo.

(c) Rivander in Chronicis Thuring. hoc anno, & MSpta Erfur-
 tensia.

genium, & omnia: affectare dominatum nec unquam deesse verborum copiam quam benevolæ correctioni opponat. Non posse Præfuli talium experti tedium exponi. Sat esse quod illam in nausea non in amore habeat. Cum hac divortium velle, nosse autem Præfulem, quam superstitione pertinaciâ Romæ matrimonia vinclentur, magnam insuper ibi Cæsaris invidiam, ut inde libertatem sperare non possit. Esse Sigefridum Germaniæ Metropolis ArchiEpiscopum, & Primatem, ad quid hæc nomina, si potestatem non tribuant? nec cuncta Romam deferenda, vellet Sigefridus approbare divortium, se vicissim effecturum, ut singulis decem annis universum Thuringiæ sudorem absque laboribus habeat. Placuit ArchiEpiscopo Cæsaris fœdus, sed cum verecundus Præfultur pititudinem divortii sustinere solus nollet, per plures rem agendam statuit, & in ultimam Septembris Synodus Moguntiæ indicit. Jam aderat fatalis matrimonii dies, & Henricus properabat ad concilium. Ecce fama rei pervenerat

Petrus Damiani Pon-
tificis Rom.
Legatus im-
probat.

Romam. (a) Pontificis Alexandri secundi jussu † Petrus Damiani Moguntiam legatus adest, qui facinus inhiberet. Multum ille Sigefridum reprehendit, quod insolenti rei suam vellet auctoritatem addere: præterea cæsarem vehementer allocutus: *Pessimam rem esse à nomine Regio nedum Christiano abhor-*
rentem

(a) MSptm^m Chronicon Petrense hoc anno:

rentem, quam moliretur, si non legibus moveret vellet, saltem fame sue parceret, per totum Orbem de-
fædandæ, & ipsi Christianitati pessimo Regis Exem-
plo seducendæ: nunquam simplicia esse potentum flagi-
tia, cum publico scandalô subditos in eadem sceleræ
trahant. Verum si criminum ultior à Numine consti-
tutus, auctor eorum esse non erubesceret, se necessa-
rio vim Ecclesiastican adhibiturum. Dedit se
Cæsar, ita tamen, ut tolerare potius vide-
retur, quam ferre, quod mutare non po-
tuit. Intermissa igitur decimarum exa- *MLXXIII.
ctio, non spes. *(a) Post annos quatuor † Denud Sige-
ejusdem cupidinis scintillas in Electore fridus deci-
Cæsar resuscitat: pergeret Archiepisco- mas exigit
pus debitas aræ suæ decimas, at quondam
cœpit, vindicare, affuturum se Vindi-
cem, & executorem, attamen expensarum
loco, partem Regiæ magnificentiæ dignam,
Cæsari Præsul conferret. Promovendæ
rei Synodus Erfurti cogitur, venit Cæsar
& Moguntinus cum magno Sophistarum
numero, qui leges recitare, & pro occur-
rente utili torquere possent, ab altera una- Opponuntse
nimes erant Thuringi, proq; ijs † Fuldensis cum Thurin-
& Hirsfeldensis Abbates: latas enim ter- gis Fulden-
ras hac in Provincia possident, quibus sis & Hirs-
commune periculum imminebat. Mo feldensis Ab-
guntini postulata (quæ ipse Dei esse dixe- bates.
rat) cum audivissent, fortiter pro liberta-
te loquuntur. † Tranfisse ea lege ad Christianos Eorum o-
hanc Provinciam, ne decimas solveret, agros & præ- ratio.
dia censibus hæreditariis gravata, insuper, si decimas

B 4

petas

(a) Rivander hoc anno.

petat, nil nisi laborem subditis mansurum. Cogitare
Præsul novam esse Provinciam, quam angit, qua-
leni imperio melius quam exactionibus firmetur: tot
habitum subditos mutationem cupientes, quot offendit,
cum autem decimæ feriant omnes, ad primum
quemvis motum omnem provinciam rebellem fore. Hæc
esse quæ ponderare salus publica exigat: nec enim se
jam privatas Ecclesiarum suarum utilitates referre,
Pontificis etiam, & Cœsareis antecessorum privilegiis mu-
nitas. Rogare modo supplicem Thuringiam, veller E-
lector ab interminato onere linquere immunem. Of-
fenderunt preces Sigefridum: † Antecesso-
rum imperium cum morte finitum; habuerint delica-
tè recenter conversos, atq; dulci cibo inescarint, ali-
ud nunc tempus alios mores postulare: adolevisse jam
in Ecclesia Thuringos, non lacte amplius sed solido ci-
bo nutriendos. Ecclesiæ filios vivere ex legibus Eccle-
siæ debere, non sua se exigere, sed aris debita, nec
ad e nova esse, quæ prætenduntur; nam Ottoneum (a)
Thuringiæ Margraviūm fines usq; post hæc tem-
pora Marchiones tutabantur) ante viginti
jam annos unâ cum fidelitatis juramento decimas pro-
misso. Cumq; ad hæc iterum Thuringi per
Deum obtestarentur, ac provocare vel-
lent ad Pontificem, callido consilio f pla-
cuit mietu Cœsaris, & spe transactionis
proficuæ Abbates ab incolis scindendos es-
se. Cessit consilium feliciter, quippe Cœ-
sar per Deum jurabat, se in eum, qui pro-
vocaret ad Papam, capitali sententiâ
animadversurum, bona, prædia, villas
strage pluribus sæculis non abolendâ dele-
turum

(a) Rivander ad annum M L X I I . aliq;

Responsio
Sigefridi.

Cœsar ad
astum re-
currit.

turum, clam tamen Abbatibus, se rem ad
æquum moderari velle, promisit. Fluxe-
runt in hac lite plures dies, & major erat
utrimque pertinacia; sicut enim ira parium
ita clericorum magis ~~subinde~~ fervet. Tan-
dem † Hirsfeldensis Abbas suam causam æ-
quitati Cæsar is submisit, resque sopia, ut
Abbati in suis Ecclesiis duæ, Archi-Epis-
copo una tertia decimarum cederent, Do-
minicales autem Archi-Episcopi curtes u-
bicunque sitæ essent immunes. Restitit
aliquot adhuc diebus Fuldensis Abbas, sed
tandem rei difficultate fractus dimidiata-
tem decimarum ex fructibus suis promi-
sit, salvâ Dominicalis curtis libertate. His
Oratoribus privati ruricolæ non ultrâ resi- * MLXXIV.
stere ausi se submiserunt. (a) * Verum non
diu durarunt f coacta Imperia, sed con-
filia, & vires ad novi oneris excussionem
Thuringi contulerunt. Opportunè acci-
dit Saxones Cæsari infensos esse, his Thu-
ringi se jungunt, Moguntinum hac in
Urbe morantem circumveniunt, secede-
re ex provincia, usque dum contrâ Cæsa-
rem datis obsidibus juraret, prohibent.
Pontificis ira animum addidit: mox bel-
lum contrâ Cæsarem secutum est, ac li-
cet Moguntinus Papæ, quem metuit, par-
tes sequeretur, belli tamen occasionem
amplectentes Thuringi decimarum præ-
stationem interruperunt. Secutâ aucto-
ritate

*f invicem**Promissio-
nem deci-
marum im-
petrat.**Promissa
rescindun-
tur.*

(a) MSptm. Erfurtense, & Chronica Thuringiae hoc

anno.

Denuo exi-
git Sigefri-
dus.

Propterea
fugatur.

VIII.
Monasteri-
um S. Petri
fundatur.

Castellum
Merwigis-
burg.

ritate Sigefridi pace, Moguntinus † iterum Erfordia Synodum convocat, & decimas movet, accum iteratō peteret, Thuringos incendit, atque ut est iis animus, si metus absit, ferox, † Synodum armata manu solvunt. Secedit, vel fugit Archi-Episcopus Heiligenstadium, ubi cum aliquamdiu mansisset, verbosā sententiā de injuria conquestus, Thuringiae Primates anathemate percutit, & Cæsarem vindicem rogat, sed frustrā; quippe mox fatale Henrico Schisma ortum, & ex eo turbæ, quæ totum Imperium quassantes ipsum Sigefridum cum Cæsare colliderunt.

Eiusdem † Sigefridi auctoritate Wilhelmus Hirsaviensis Abbas (a) monasterium S. Petri erigit. Coetum Religiosorum sub legibus Sancti Benedicti ordinat, aliquamdiu Gieselberto Reinhartsbornensem Abbatii commendat, posteā vocatum ex Cluniacensi monasterio Ruggastum (b) Abbatem præficit. Cœnobium eo ex amoenissimo colle Urbi imminet (c) in quo Merwigus † Thuringorum Rex exstruxisse palatum creditur. Cui Sacellum sancti Dionysii Rex Dagobertus junxit. Ast cum hujus rudera, ipsumque Sacellum, intrâ Urbis territorium quidem, sed stadiis

- (a) Trithemius in Chronico monasterii Hirsavienis pag. 65. vide quæ supra ad Annum 637. scripsi.
 (b) MS. Pretense.
 (c) Chronica Thuringiae & Erfordia videtur supra Ann. 450.

diis xxiv. suprà Erfordiam cum veteri Merwigisburgi nomine superfint, aut fatendus est error, qui facile ex hinc oriri potuit, aut quod Merwigus duas (a) arces tam propinquas erexerit, credendum est, manente falso, quod de facello sancti Dionysii hic loci asseritur. Mox atrox calamitas cœnobium & urbem oppressit. *MLXXIX.
 Rudolphus Suevus contrà Henricum Cæsar electus, Saxones & Thuringos, & cum Hildebrandi Pontificis favore, potissimos Germaniæ Episcopos à parte sua habuit, hi ingentem Exercitum in his partibus colligunt, Henricum ad Danubium hybernantem oppressuri, sed ille ex hibernis movet, ac in Thuringia hosti occurrit. Opponuntur acies ad oppidum † Flarcheim (b) magnis utrinque cladibus pugnatum est. Sigefridum (c) captum ab Henrico ajunt. Cæsar ex acie copias retrahit, ac Erfordiam † expugnat. Misericores in templo refugiunt, sed nihil hosti sanctum, omnia rapinis & incendiis profanata, (d) plures Ecclesiæ, ipsaque Monasteria sancti Severi, & sancti Petri cœnobia † S. Severi & funditus deusta sunt. Victor exercitus in S. Petri ex Urbe, & viciniâ hyberna absolvit. * Sic uruntur. tandem Sigefridus mole negotiorum con- *MLXXX
 sump- IV.

*Henrici Cæsar
saris bellum
in Thuringia*

*Erfordiam
expugnat ac
spoliat.*

(a) Brotturff in Genealogia Principum Anhaltin. cap. 2. in fine.

(b) Chronica Thuringiæ hoc anno.

(c) MS. Petrense hoc anno.

(d) Rivander & MS. Erfurt. hoc anno.

sumptus defecit, ac in Hasungen (a) Has-
Wezilo siæ cœnobio, quod disciplinæ restituerat,
Archi Epis- sepultus est. Huic Abbas è Monasterio D.
copus exmo- Petri, (b) *Wezilo* fdictus successit, qui
nasterio S. continuò partes Henrici IV. contrà Papam
Petri postu- fecutus (c) ac licet ab hoc anathemate per-
latus. cuteretur, favore tamen Cæsaris tutus in
 * MLXXX Sede mansit. * (d) Vigerus comes Thu-
 VII. ringus marchiam suam Dorlam cum per-
 * MLXXX tinentiis sedi Moguntinæ donavit. * Ex-
 VIII. tincto *Weziloni* rursus ejusdem monaste-
sicut & Ru- rii Abbas (e) Ruthardus † in ArchiEpisco-
thardus. patu successit, à natalibus Erfurtensis, qui
 fratrem Pilgrinum (f) Thuringiæ Advocata
 * MCIV. tum constituit, ac Burchardum Petrensis
Hic mona- cœnobii Abbatem consecravit. * Bur-
sterium re- chardus † hic monasterium è cineribus, ip-
staurat. sumque templum quadratæ formæ lapidi-
Cellam S. bus, (g) ut hodiè visitur, restituit. Sub
Werram Martini ad eodem cella † S. Martini ad Werram flu-
fluvium fun- vilia suprà pagum Falckenaw Cœnobio S.
dat. Petri accessit. (h) Quippe Ruthardus,
 quem dixi, Cæsar is râ Moguntiâ exul fre-
 quentius Erfurti & in isto pago moratus,
 ad flumen ambulando Numini preces sol-
 vere

(a) Serarius in ejus vita.

(b) MS. Petrense.

(c) Serar. in ejus vita.

(d) Marianus Scotus ad annum MLXXXVII.

(e) MS. Petr. Bruschius ad annum MLXXXVIII.

(f) MS. Petr.

(g) MS. Petr.

(h) Extat instrumentum fundationis originale in chartis Petrensis
Monasterii.

vere consuevit, cumque à dextra ripæ sub altissimis præcipitiis fons crystallinus ebulliat, amœna solitudine loci captus, ubi præcipitia recedunt in sinum, altare sancto Martino sacrum erexit, ac addictis postea jugeribus, cum angustia, & sterilitas peculiarem monachorum cœtum non aleret, cœnobio S. Petri donavit.

Verum ut ad Ludovicum II. revertar, eidem Moguntia Vicedominatum crediderat, igitur patriis artibus insistens, contemptis hinc inde castris (*a*) Imperium sibi firmat. * Attamen pro Domino † multa etiam contrà Cæsarem Henricum V. fortiter egit, à quo per Hojerum comitem in Mansfeldt, exercitus Ductorem oppressus, vix se fugâ sustulit. Primus ille (*b*) salientes † in monte D. Petri aquas de assurgente versus occidentem colle per plumbeos canales duxit. Alii (*c*) Wernerο cœnobii Abbatι Hirsaviā postulato adscribunt: & quoniam in lapide excisus leo aquas vomitat, fons leoninus appellatus est.

* Sedit (*d*) hoc tempore Adalbertus variæ fortunæ princeps, hic odiosam decimorum exactionem † iterum suscitabat, non sibi, sed altari se petere dicens: atque ut hoc ipsum subditis persuaderet, de jugeribus suis decimas Ecclesiæ B. M. Virginis, git.

IX.

* MCXIII.
Ludovicus
Saltator pro
Moguntino
belligerat.
quad ret.

Salientes a-
quæadmon-
tem D. Petri
ducuntur.

X.

* MCXXIII.
Adalbertus
decimæxi-

qua

- (*a*) Chron. Thuring.
- (*b*) MS. Chron. Erfurt. anon.
- (*c*) MS. Petrense.
- (*d*) Chronica Thur. hoc anno.

quæ tunc sola in Urbe parochialis erat, persolvit. Hinc est, quod hodieum *Solus Ele- ArchiEpiscopales illi agri*, solusque Ele-
ctor in Thu- ctor † in Thuringia decimas solvat. At
ringia deci- exemplum Praefulnis fraudem interpretat
mas solv it, ruricola non sequebantur, cumque vi a-
& cur?

Thuringi postulatum *Præfulis* *abnuunt.* *tatâ iterum universâ provinciâ mori potius*, quam decimas solvere decretum est. Sub Ductu comitis Henrici seditionum 20000. Erfordiam cum armis acce-

debant, in ea ArchiEpiscopum, ut pro se posterisque juraret, ne decimarum unquam mentio fiat, coacturi. Favebant cives communi causæ; cum igitur parum præsidii Adalberto supereffset, † in oinna consensit, nec successores atrocitate eventuum territi decimas unquam exegerunt. Didicit Adalbertus, quam modicum fiduciae in plebe ad cuiusvis causa favorem mutabili sperandum sit. Igi-

Montem S. Severi trâf- lati illinc vestalibus in Castellum munit. tur vi continendos esse ratus, qui imperio non possent, (a) montem † S. Severi in castellum muniit, atque cum in eo moniales S. Benedicti habitarent, inutilis autem effet ille Sexus in arce, monasterium in monte extrâ Urbem extruxit, inque illud, quod à patrono S. Cyriaco posteà no-

Clerici ads. Severum in- erducun- men accepit, moniales transtulit, ac Clericos † reposuit, quibus leges ac disciplinam præscripsit, dotavit etiam ampliore censu,

(a) Anon. Chronicon Thuring. MS. Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, & MS. Chron. Petr.

censu, ac de prædiis iis, quæ his annis libertate donaverat, canonum partem cef-
sit. Quippe (a) fuerant hactenus Urbis
fundi ArchiEpiscopo ministeriales, † ipsi *Origo der*
cultores glebae adscripti. Adalbertus illis *Freyzine,*
& his libertatem concessit, annuo tan-
sen.

um censu reservato. Hic magnam par-
em Electorum liberalitate in Ecclesiis,
milites, horumque pactis in plebem etiam
pervenit. Illustrior gestæ rei memoria ab
ijs prædiis exhibetur, quæ nummis argen-
teis datam libertatem annuè redimunt.

Moriens Ludovicus II. † piuquem hæ-
reditatem ad filium Ludovicum tertium *Ludovico*
transmisit, qui similiter vices Moguntiæ in II. succedit
Thuringia gessit, & cum patriis, avitis- *filius ejusdē*
que opibus generositatem, & militiæ peri- *nominis in*
tiam addidisset. Imperatoris Lotharii † *hæreditate*
filiam Hedwigem uxorem obtinuit, (b) & *Vicedo-*
simul ex consilio Principum Imperii, ipsi *minatu.*
usque Adalberti ArchiEpiscopi Moguntini *Matrimo-*
consensu * Landgravius † in Thuringia & *nium cum*
Hassia à socero creatus est. Non deerant *Creatur*
idipsum Moguntino prudenter dissuaden- *ris init.*
tes: ministros Reip. † pedes esse, qui gra- ** MCXXX.*
ciles ad obsequium reliqui corporis promp-
ti, difficiles cum intumescunt. Esse eas *Landgravi-*
Ludovicō opes, quæ cum crescentes im- *us in Thu-*
pediri debuissent, jam serâ pœnitentiâ *ringia.*
metuantur, si que novo honore illustra- *Moguntiæ*
rentur, facile populum obcœcantes à *interesse in*
Mo- *hoc negotio.*

(a) Extant documenta in Archivis.

(b) Histor. de *Landgraviis Thuringiæ* c. 18.

rat,
dum
Ele.
At
etati
vi a
onci
i po
tum
itio
cce.
o se
rum
ave
gitur
† in
oci
uam
uam
cau
Igi
ipe
veri
mo
s au
ium
ie il
no
Cle
ipli
iore
nsu,
Cx.

18.1

f. 31.

censu, ac de prædiis iis, quæ his annis libertate donaverat, canonum partem cef-
sit. Quippe (a) fuerant hactenus Urbis
fundi ArchiEpiscopo ministeriales, † ipsi *Origo der*
cultores glebae adscripti. Adalbertus illis *Freyzine,*
& his libertatem concessit, annuo tan-
ſen.

um censu reservato. Hic magnam par-
em Electorum liberalitate in Ecclesiis,
milites, horumque pactis in plebem etiam
pervenit. Illustrior gestæ rei memoria ab
ijs prædiis exhibetur, quæ nummis argen-
teis datam libertatem annuè redimunt.

Moriens Ludovicus II. † pinguem hæ-
reditatem ad filium Ludovicum tertium *Ludovico*
transmisit, qui similiter vices Moguntiæ in II. succedit
Thuringia gessit, & cum patriis, avitis, filius ejusdē
que opibus generositatem, & militiæ peri- *nominis in*
tiam addidisset. Imperatoris Lotharii † *hæreditate*
filiam Hedwigem uxorem obtinuit, (b) & *Vicedo-*
simul ex consilio Principum Imperii, ipsi *minatu.*
usque Adalberti ArchiEpiscopi Moguntini *Matrimo-*
consensu * Landgravius † in Thuringia & *nium cum*
Hassia à socero creatus est. Non deerant *filia Cesa-*
idipsum Moguntino prudenter dissuaden- *ris init.*
tes: ministros Reip. † pedes esse, qui gra- * MCXXX.
ciles ad obsequium reliqui corporis promp- *Creatur*
ti, difficiles cum intumescunt. Esse eas *Landgravi-*
Ludovicō opes, quæ cum crescentes im- *us in Thu-*
pediri debuissent, jam serâ pœnitentiâ *ringia.*
metuantur, si que novo honore illustra- *Moguntiæ*
rentur, facile populum obcœcantes à *interesse in*
Mo- *hoc negotio.*

(a) Extant documenta in Archivis.

(b) Histor. de *Landgraviis Thuringiae* c. 18.

Moguntiæ obsequio seducturas. Ostendere periculum innatam Ludovicis regnandi cupidinem , qui propiores Thuringis Moguntino splendori se interponent , nec aliud hactenus ab ijs actum , quām ut abolitis ArchiEpiscopi vicibus se Dominos Provinciæ constituant. Periculi sat esse , quod Ludovicus Cæsarem sacerorum habet , nil intermissurum , quo nepotibus imperium firmare possit. Aliud aliis visum: Preces Cæsaris rejicere crimen esse , nec tales amplius , sed mandatum videri , quod pro genero petitur : frustrà contumaciâ nil profuturâ potentioribus resisti. Recordaretur Præsul , quæ ab Henrico quarto sibi contigerint , quod obedientiam summi Pontificis adversus eum religiosius observasset , quām non amicitiâ veteri tam intimâ , non benè meritis tutus , in ipso carcere famem , squalorem , & ea dira perpessus sit , quæ posteritas cum horrore ab ære publico ^(a) intelliget. Non rumpendam cum Lothario Saxone amicitiam communi in Francos odio firmatam , & quā solâ tuta esse Thuringia possit , nec publicam utilitatem hic periclitari , quippe Moguntini jura novo hoc titulo non impeti: Ludovicum nihil potentiae vel juri um amplius in provincias consecuturum , quibus sicut hactenus , Electoris sui nomine præerit.

^(a) Valvæ templi Moguntiæ ad gradus B. M. V. Aenea carcerem & crucianus hujus ArchiEpiscopi referunt , vid. Se rar. in ejus vita.

præerit. Suas tantum villas , pagos , & arces , quas vel Moguntini beneficio , vel ex hæreditate majorum tenet , titulo magis honorifico judicaturum. Elevari majestatem Principis in splendore ministrorum. Adalbertus admodum prudens , & in gerendis rebus versatissimus , facile periculum vidiit , sed memoriâ objecti mali territus , & quod intimæ cum Lothario amicitiæ negare nî auderet , sequiori sententiæ , Cæsarisque desiderio paruit , sic *MCXXXI. utriusque Provinciæ Landgraviorum ex Templum S. indulgentia Moguntinensi origo cœpit. Augustini. * Idem (a) Adalbertus † Ecclesiam S. Augustini erexit. * Ejusdemque auspiciis † Gisbertus postea Vicedominus templum S. Laurentio sacrum exstruxit. * MCXL.

* (b) Huic Adalberto nominis ejusdem ex fratre nepos , & isti Marcolphus succedit , sub quo tumultuatos † Erfurtenses , ac in Moguntinos officiales , & milites insur- Tumultus in rexisse legitur. (c) Certatum intrà mœnia pluribus utrinque vulneratis & occisis ; quæ causa motûs , silent ex more suo istius ævi scriptores. * Discordias civiles Urbis * MCXLII. incendium castigavit , quod montana po- Castrum Se- tissimum pervasit. (d) Severianum ca- verianum & strum , ipseque mons sancti Petri flammis Cœnobium succubuit , monasterium una cum templo S. Petri ince- C niti diopereunt.

(a) MS. Biblioth. Cæsar. Vindob.

(b) Serarius in Adalberto.

(c) MS. Petrense Chronicon hoc anno

(d) Dictum Chronicon hoc anno.

nisi quod muri vim ignium superarint, periret. Huic cladi suorum annalium amissionem Cœnobium adscribit, ut non nisi obscurè veterum memoria habeatur. * Il-

MCXLVIII.
*Hoc repa-
ratur.*

lud intrà † quinquennium reparatum Henricus ArchiPræfus Moguntinensis, praesentibus suffraganeis Herbipolensi, & Eichstetteni Episcopis xvi. Calendas Juli consecravit.

XIII.

* **MCL.**
*Landgravi-
us Vicedo-
minatus non
ampliuscre-
ditus.*

* **MCLIV.**
*Translatio
SS. Adela-
rii & Eo-
bani.*

*Vicedomi-
natus fami-
liae nobili
bæreditariè
concessus.*

* In Ludovicis non diu convenit cum superba potestate subjectio, nec Landgravi posterioris Vicedominatus amplius creditus, † ne sub ejus licentia in bona ArchiEpiscopi ulterius grassarentur, sed missus alius, Gisbertus quem dixi, qui Erfordia vice Electoris præsideret, ac reliquos in Thuringia pagos gubernaret. *(a) Sub hanc mutationem SS. Adelarii, & Eobani † corpora in monasterio B. M. Virginis inventa, cumque maximis solennitatibus translata sunt. Tota Provincia in singularis Episcopi venerationem concurrit, *(b) tam liberalia undique oblata donaria, ut iis brevi Mariana Ecclesia cum turribus exstrueretur. Paulò † post familiæ cuidam nobili, quæ deinde nomen à munere bæreditariè traxit, atque hodieum in Thuringia vigeat, in feudum ab ArchiEpiscopatu Vice-

(a) Breviarium Erfurtensis Ecclesiæ collegiatæ B. M. V. in lect. 5. vitæ SS. Adelarii & Eobani, & MS. Chron. Petr.

(b) MS. Bibliothecæ Cæs. Vindobon. quod tamen in tempore dissentit.

dominatus officium concessum est. Hinc *Dissensiones* invidia, namque adimi sibi credidit Lu- inter Mo- dovicus iv. dum non conferretur dignitas, *guntinum* & quam ex ordine maiores habuerant. Dissi- *Landgra- dium* inter Papam & Cæsarem † Frideri- vium. cum occasionem vindictæ præbuit. De- *Dissidium* testandares istarum ætatum, quæ cum inter Papæ circa Numinis cultum non dissentirent, & Cæsarem de cura tamen sacrorum bella tam atrocia ejusq; causæ gesserunt, ut pro ipsis aris non possent crudelius. De nominandis in Germania Episcopis controversia erat, (a) quod sibi quisque tribuit, Pontifex & Cæsar: pari u- terque studio, ac quoniam Deus Imperio Cæsarem, Papam Ecclesiæ præfecit, ipsi Episcopi Hierarchiæ congruum ducebant, ab hoc potius, quam ab illo se nominari.

Secutus Alexandri tertii Pontificis partes *Mogunti-* + Conradus primus Elector, ideo Cæsari nus Papæ, invisus, quem magis ex æmulatione sedis *Landgravi-* *Moguntinæ*, quam justitiæ causæ Ludovi- us Cæsari cus sequebatur. (b) Primò campestria Ar- *adhæsit.* chi Episcopi loca per Thuringiam invadit; arces etiam Mühlberg, & per Eichsfeldi- am Rustenberg, & Harburg expugnat ex segni ad commoda ArchiEpiscopatus pa- *MCLXIV. rentum administratione minus instructas. *Obsidetur* * Devictis campis Erfordia obsidetur, † cu- *Erfordia.* jus muros Conradus, (c) periculum præ- videns, vix anteā restauraverat; illa

C 2 magnis

(a) Nicolaus Burgundus in Ludovico iv. lib. i.

(b) Ms. Chronicon Erfurture, & Thuringica com- muniter.

(c) Rivander in *Chron. Thuring.* ad annum M CL XV.

magnis viribus & animis se defendit. Missi internuncii Moguntiam, qui necessitatem exponerent, & rogarerint auxilia, verum & ibi major calamitas, quippe Cæsar Eleætorem Moguntiæ inclusum oppugnabat.
 (a) Mox urbe captâ Præfus Roman ad Pontificem Alexandrum fugit, iræ Cæsaris corrivalem, à quo Cardinalem Octavianum in pontificatu æmulum acceperat. Interim Landgravius omni ope destitutam Erfordiam audacius oppugnat, quam cum ad extremam necessitatem adegisset, nondum animis, (b) sed viribus fracta & se dedidit. Exemplum Cæsaris imitatus hic victor, ille Moguntiam mœnibus nuda-verat, similem & injuriam filia retulit; arces autem Rustenberg & Harburg solo æquatæ. Non diu affixit fidelitatis poena Erfordiam, quippe Conradus Romæ Sabiniensem episcopatum, & Purpuram consecutus moguntiæ mortuus videbatur. Suf-fectus ergo Christianus Comes de Buchenatione Thuringus, anteà Cæsaris Cancellarius, an valide? non dixerim. Sic quidem ferebat sœculi genius; Princeps alias cunctis virtutibus & militiâ conspicuus, ac cum Cæsari esset amicissimus, ejus jussu omnia priori bello amissa recepit, nihil & huic antiquius, quam ut jacentia mœnia repararet. * Amore patriæ motus citius

Expugna-tur.

Nudatur
Mœnibus
vix ante à
Moguntino
reparatis.

Restauran-tur à Mo-guntino.
* MCLX
VIII.

(a) Bruschius *in hoc ArchiEp.*

(b) M scriptum Chronicon Erfurtense & Thuringica communi-niter.

Missi
tem
rum
Ele-
bat
ad
æfa-
cta-
erat
tam
iam
set,
† se
hic
ida-
ar-
æ-
ena
abi-
on-
luf-
che
an-
Sic
eps
eu-
jus
it,
tia
us
ius
m
citius Erfordiam , quam Moguntiam secu-
ritati suæ , & mœnibus (a) restituit. Intro- Introduci-
duxit (b) † etiam milites , quibus compa- tur præsi-
ratis à civibus & clero fundis , domos e- dium ab E-
rexit , & laudabili exemplo posteros mo- lectore.
nuit , ne unquam sine justo præsidio civi-
tatem relinquerent , quod posteà negle-
ctum extremis calamitatibus omnia invol-
vit.

* (c) Comitia à Cæsare † anno hujus sæ-
culi septuagesimo erfordiæ celebrata : tur-
batus Italiæ status & Palestinæ periculum
in consilium trahebatur. In ipsa æde B.
M. Virginis Ludovicum equitem crebat
(d) Henricus Leo, Saxonum Dux, bellicosus:
Cæsaris Æmulus, comitii sententiâ proscri-
bebatur. Biennio post Urbs hæc in paro-
chias † distributa, (e) cum anteà sola B.
M. V. esset omnium parochialis. Alia ve-
rò facella à nobilibus terræ , qui à Wilhel-
mo , aliisque successoribus introducti
in Urbe & agris habitabant , constructa
sunt. Paulò * (f) post fulgure † pons mer-
catorum incensus , & à curia ad monaste- *MCLXXV
rium Scotorum omnia flammis consump- Incendia.
ta. Simili strage cœnobium D. Petri cum
fanø

XIV.
* MCLXX.
Comitia
Erfordiæ
habita.

Vrbs distri-
buta in pa-
rochias.

- (a) Bruschius d.loco, & de Episcop.tit.ac Diaç. Card.
(b) MS. Chronicon Erfurtense & Chytraeus in Chron. Sax.
(c) Vide assertionem juris Mog. pag. 18.
(d) MS. Chronicon Erfurtense.
(e) Chronolog. Bucholt. MS. Bibliotheca Cæsarea Vindobonensis, sed
MS. Petrense ad annum MCLXXXII. differt.
(f) MS. Chronicon Erfurtense.

fano Severiano in cineres abiit : (a) nam ortum in domo Canonici incendium omnia montana cum Bruleto corripuit. Creditur milites Friderici succendisse, offensi clericis, qui pro concione Cæsarem Banno Pontificis innodatum continuo traduxerant.

XV.

* MCLXX

VII.
Bellum inter
Mogunti-
nū & Land-
gravium.

* MCLXXX

* Non suffecit interna calamitas f quippe Ludovico IV. mortuo filius ejusdem nominis V. successit, & ne degener à majoribus videretur, jura sui patroni invalidit, sed irrito successu, nam Christianus Archi Präful non pedum ferre solum assuetus, sed victorem gladium per Europam circumtulerat, igitur hostem ita repressit, ut interveniente Cæsare (b) pacem iniret. * Non erat illa diuturnior ipso metu : vix enim in Italia Christianus morbo extinctus, & sibi omnem Thuringiam Landgravius pollicebatur. Revertit illinc ad sedem suam Conradus, (c) à clero & populo humiliter receptus : nec Cæsar restitit pontifici conciliatus. Sed & hoc in adversario virtutem invenit Ludovicus, præterea memoriam acceptarum à parente injuriarum, quas vindicare sublimes natales, nam è Palatino Principe natus, urserunt. Jacta belli alea : cui ut propior esset Conradus, Erfordiam ingreditur. Cives non priore fortunâ territi se suaque pro Domini inco-

(a) M.S. Petrense.

(b) Chronicon MStum Erfurtense, & quædam Thuringica.

(c) Vide Serarium in Conrado & Christiano.

incolumitate offerunt: cum ergo tutandis novis mœnibus sat virium reliquisset, copias educit, Landgravium, qui comatum impediebat, profligaturus. Sed ille in arces se receperat, ac cum bellum velitationibus protraheretur, Cæsar farma deponi, causam suo relinquì judicio mandat. Mox adest Erfordiæ solenni disquisitione controversiam finiturus. Judicium in monasterio S. Petri instituitur. (a) * Cittati ad Cæsarem + comparent Elector & Landgravius: ille gravi oratione Fridericum alloquitur, multis Landgravium accusat, pluribus Thuringiam vindicat: Venerisse in Germaniam exules Galliâ Ludovicos, & has in Provincias à Moguntia receptos, quibus excludere benefactricem conentur. Non latere Cæsarem quomodo Ottonis Saxonis liberalitate ad Filium Wilhelminum & Sedem Moguntinam cum Hassiâ Thuringia pervenerit, ac cum per Vice dominos regeretur, quod Conradi Franconis intercessione precariam Provincias administrationem à Bardone Ludovicus I. obtinuerit. Voluisse hunc Praesulem fidelitatem ministri donis animare, multisque dirasse feudis, quæ demum heredes in arces verterint, ex quibus nunc Moguntiam impugnant, ac dilatatis aculeis omni Thuringiâ expellant. Nec desperare de successu, postquam Lotharius Sacer Landgravios fecisset. Nullum tam aperte id egisse, quam præsentem Ludovicum, testari id frequentia bella, quibus initio Cæsar is obsequium prætenderit, sed cum adversus Christianum Cæsar is clientem velum hoc aptare non potuerit apparuisse in suis coloribus ha-

C 4

bendi

Cæsar armis
deponi &
experiri ju-
re mandat.
*MCLXXX.

IV.

Cæsar can-
sam audit.
Oratio Mo-
guntini.

(a) Chronicon Thuringiae & Erfordiae hoc anno.

bendi libidinem, quæ devastatas provincias, & hum
Imperatori laborem causarit. Rogare se jubere Cæsar
dignaretur, ut ab alienis Landgravius abstineret,
nec illum Thuringiæ expelleret, à quo in eam recep-
tus. Cumque fundatum jus ex universalí donationi
Moguntiæ competeret in provinciæ, Landgravius si
quid prætendere vellet, legibus, non armis discep-
ret. Ad hæc † Landgravius: Non culpâ exu-
les, sed vi majori patriis opibus expulsoſ fuisse Ludovi-
cos: quippe Semen ex stirpe Merovingorum Regiâ du-
cere, illâ Thuringiæ Dominâ. Rediisse ad hanc ter-
ram quasi postliminio, accum ab ArchiEpiscopo oc-
cupatam inveniſſent, turbare noluisse Praefulem, sed
nudo ministerio contentos omnia ad S. Sedis emolumen-
tum gubernasse, hisce servitiis tanta integritate præ-
fuisse, ut Cæsar, & Moguntinus, hic bonis, ille ho-
noribus certatim virtutes remuneraverint, donec tan-
dem Landgraviatus titulum Cæsar contulerit. Hunc
esse, quem invidè reficiat Elector, cumq; Vicedomi-
natum, quo majores ex ordine functi, patri negaſ-
ſer, jam insuper antecessorū beneficia eripere. In-
terrupit orationem elector, & cum relata
de Merovingis fabulam dixisset, appara-
tum & bella, non servitium sed domina-
tum affectare ait, obierint vices Mogun-
tiæ Ludovici, ministerium fuisse absque
injuria revocabile. Hæſit † Cæſar ad nar-
rata partium, & quia pro electore iustitia,
pro Landgravio favor erat, litem oratione
dubiâ distulit potius, quam diremit. (a) Has
inter consultationes magnum discrimin-
sus & peri- Cæſar cum suis incurrit, † etenim pavi-
culum. mentum

(a) MS. Erfurtenſe & Rivander hoc anno.

Responſum
Landgravii

Cæſar ſen-
tentiam dif-
fert.

Cæſariſ ca-
ſus & peri-
culum.

mentum conclavis subdus ruit; inferius profunda erat cloaca, quinque Comites in cœno suffocati, Cæsar clathro ferreo adhæsit, usque dum scalis & funibus ad- *MCLXX
motis eriperetur. * Isdem in comitiis xv.

Hermannus Ludovici Frater Palatinus Saxonæ creator. Dilata(a)lis proximâ veris commoditate iterum in bellum transiit, nec unquam Conrado cum Landgraviis res pacatae. † Extrunt hi pro firmandis ditionibus arcem Grünenberg, cui opponit ArchiEpiscopus Heiligenberg propè Felsburg. Ne mors quidem Landgravii dissidium abrupit, sed frater ejus & haeres Hermannus cœpto à fratre bello Moguntinum ursit. Cum tandem justo exercitu

sibi occurrerent, copiæ Moguntinæ † partim cæsæ sunt, partim fugatæ. *(b) Fratus viribus Elector multis renunciare maluit, quam omnia discrimini subjicere. Retentâ Erfordiâ † cum adjacentibus, qui busdam præterea comitatibus & præfecturis, potissima Thuringiæ & Hassiæ vel in Feudum, vel in allodium Landgravio cedens, pacem iniit. Et tunc primo Land- *MCLXXX
gravii à subjectione Moguntina liberi sunt xiv.

pronunciati, naestique exemptionem, Petrensis quam tanto molimine haetenus intende- Abbas in-
rant. Conradus curis fessus sacris se dili- fulæ privi-
gentiūs applicuit. * Dithmaro † Petren- legium con-
suum sequitur.

*Continuata
bella inter
Moguntinu
& Land-
graviumar-
cesq; adver-
sus invicem
exstructæ.
Mogunti-
nus victus.
*MCLXXX
XII.
Pax initia*

(a) MS. Erfurtense hoc anno.

(b) Dictum MS. & Chron. Thuringiæ hoc anno.

sum Abbatii, (a) quod religiosam in cœnobia disciplinam accuratius servasset, insula privilegium à Pontifice impetrat. Pro tanti beneficij memoria Elector cum suc*

MCLXXX cessoribus in confraternitatem istius religi.

XVIII. osi cœtus assumptus est. * Postea (b) mo-

Monasteriū naſterium, † quod hodie novi operis vo-

novi operis cant, pro monialibus Canonum S. Augu-

fundatur. Itini exſtruit, ac moritur.

XVI.

* MCC.
Schisma
Moguntinū
inter Sige-
fridum &
Lupoldum.

Erfordia
Lupoldo
adhæret.

Hostilia in- ringiae Landgravius adhæſit. (d) hinc †
ter Land ei Erfordia Hostis. Ducunt exercitum in
gravium & Thuringiam Philippus & Lupoldus, Land-
Erfordia.

(a) MS. Petrenſe.
(b) MS. erfurtenſe.
(c) Capit.: Bonae memoriae 23. x. de Elector.
(d) chronica Rivandri ad annum Christi MCL XXXXIX.
Abbas Vrsbergensis.

gra
par
hær
ape
qua
ring
rem
ad C
fora
lipp
vic
faci
eoq
nat
nia
in i
Ve
nei
vin
era
An
Jun
Lai
inv
Phi
que
lan
cur
fen
turi
vet
exe
(a)
(b)

gravii ditiones exurunt, † nec cœnobiis Cæsar & parcebatur, Ottoni propter Papam ad- *Lupoldus* hærentibus. Lupoldus Cæsari erfordiam *Thuringia* aperiit, uttam ex ea laceffere hostem, *devastans* quam eludere posset. Crudelius in Thu- ringiam sœviit Philippus (a) quam Cæsa- rem decuit. Landgravius rem omnem † *Landgra-* ad Ottocarum Bohemiæ Regem, suum ex *vix Bohemii* forere nepotem, defert. Bannitum Phi- *invocat.* lippum Thuringiam occupasse, nec ut victorem in ea dominari, sed ut Barbarum, sacra, profana exscindere, evertere aras, eoquejam progressum, ut præter arcæ naturæ loci munitas nil intactum sit, omnia desolata, dispersosque subditos, ut in iisdem præsidium amplius non restet. Veniret Rex ad defensionem consanguinei, aut si communis sanguis, si avita provincia non moveat, saltem aras & tot sa- cra, quæ Bannitus violavit, ulcisceretur. Annuit Rex petitis, & 14000 armatos misit. Jungit his reliquias copiarum suarum Landgravius, & rectâ Philippi exercitum *Eius auxi-* involat. † Hic vix impetum sustinuit. *lin Philippi* Philippus Erfordiam fugit, in qua ab infe- *Exercitum* quente Landgravio † obsidetur. *Vigi- fundit.* lantior erat obsidio, ne qua Philippus *In Erfordia* cum Lupoldo effugeret, ast cum forti de- *obsidet.* fensione protraheretur, & languerent diu- *Philippus* turnitate vigiles, Philippus † mutatis *clam fugie* vestibus noctu evadit. Collecto * iterum * MCCIV, exercitu (b) Civitati, & Lupoldo succur- rit

(a) chron. Thuring. hoc anno.

(b) Lambert. Schaffnab. Addit. ad hunc annum.

Vrbem ob- rit † obsidione soluta , ac territo in fugam
fidione libe- Bohemo Landgravium ad pacis † leges a-
rat. digit. * Stabilire illam videbatur Philipp
Pax. mors , quippe post eum summa rerum ad
**MCCVIII.* Ottonem Saxonem devoluta , cuius vi-
Sigefridus bus Sigefridus † (a) acto in exilium Lupol.
Sede potitur. do , sedem suam conscendit.

XVII. * Vix biennium fluxit , & iterum cala-
Otto Cæsar mitas. (b) Otto † qui Pontificis favor
Moguntinū imperium nactus , in eum insurgit , & ec-
& Land- clesiæ banno ferit , cuius publicationem
gravium in- Papa Sigefrido Germaniæ Primi deman-
festat , & dat , nec impunè hoc iræ ministerium exe-
cutus est , quippe Cæsar Sigefrido hostilia
nunciat. Ingenti exercitu depopulatur
Thuringiam , Electorem in Erfordia præ-
venit , & excludit. Ille nullibi tutus ad
Hermannum Landgravium , qui contra
Cæsarem pro Papa stetit , fugit. Sed mors
Ottonis finem malis posuit , ac successoris
Friderici secundi jussu omnia , quæ iniqui-
tate belli hactenus ArchiEpiscopatui de-
cesserant , restituta sunt. Commune il-
lud in Ottone odium Sigefridum &
Landgravium aliquamdiu amicitiam co-
lere , vel simulare potius coegerat : nec
enim penitus oblivisci poterant præterito-
Bellum inter rum. In tantum friguscula invaluerant,
Sigefridum ut mortuo Hermanno , ne cum Ludovico
& Ludovicū † quidem ejus filio , pio illo S. Elisabethæ
pium Land- Marito res serenæ essent , & cum ei Sig-
gravium.

(a) Serarius in Sigefrido secundo.
(b) Serarius in vita Sigefridi.

fridus indignationem Ecclesiæ minaretur,
ipse gladio suo pugnans * vicina Erfordiæ *MCCXIX.
depopulabatur, (a) sed à civibus repul-
sus in Eichsfeldiam copias vertit, ubi ar-
ces Harburg & Scharffenstein, unde con-
tinuis deprædationibus infestabatur, ex-
pugnavit, & demolitus est. Fuit tunc
Ludovicus adhuc juvenis, nec illi, sed
consiliariis hoc malum imputabatur. †
Crescentibus belli studiis Fuldensis & Hirs-
feldensis Abbates se interposuerant, qui-
bus auctoribus Fuldae pax inita, quam sibi
cordi esse ut probaret Landgravius, ad
invitationem Erfurtensium urbem hæc-
tus suspectam, ideo nunquam sibi visam
* ingressus est, ac à Senatu, populoque * MCCX
eà Magnificentia exceptus, quâ vicinum XII.

*Pax Fuldae
inita.*

Principem decuit. et quoniam eodem Fratres
adhuc anno (b) Fratres † Minores ordinis *minores or-*
S. Francisci, qui tamen jam aliquot annis *dini S. Frā-*
habitarant in suburbio, in ipsam civitatem *cisci Erfor-*
recepti sunt, haud dubiè pii Ludovici, *die mona-*
magni istius ordinis patroni, intercessio-*sterium ac-*
ne factum est; locum Vicedomini de Ap-*cipiunt.*
polda juxta Geræ dexteram gratuitò con- * MCCX
cesserunt, hinc nomen fundatorum naëti. XIII.
*(c) Anno sequenti cœnobium † Fratum *Sicut & Au-*
eremitarum, S. Augustini extrui cœpit. *gustiniani.*
Stabilis igitur cum Ludovico pax, non
item

(a) Rivander in Chron. Thuring. hoc anno.

(b) MS. Chron. Bibliot. Cæs. Vindobonensis, & MS.
Chron. erfurt.

(c) MS. chron. Bibliot. cæs. Vindobon.

Dissidia cū item cum fratre † ejus Conrado, qui cu
Conrado Friderici Cæsaris filiam Agnetem uxore
Lædgravio. haberet, nihil sibi impunè non licere ratu
 refractarios Provinciæ Abbates, (a) Reit
 hartbornersem præcipue suam in prote
 ctionem recepit, continuò Archiepisco
 patus in Thuringia reliquias, & in Hassia
 præsertim lacessivit. Donec & is conjug
 mortuâ cum vitæ genere animum muta
 ret, atque ordini Teutonico (b) se se addi
 ceret, cuius postea supremum magisteri

Nicolaï ^{Templum S.} um in Borussia natus est. Idem Parochi
~~Templo~~ ex- ale templum † S. Johanni, atque vicinan
 struitur. ei Teutonicam domum erexit. ArchiPræ
Sigefridus ful † postea Erfurti moritur, (c) de cuj
moritur Er- cineribus collegiatæ ecclesiæ hodiè co
 furti & ibi tendunt, nullis monumenti reliquiis tem
sepelitur. dirimentibus.

XVIII.

Historia de Narratur hujus temporis quædam histo
Ludovico ria, † (d) cuius fidem, nisi constans à ma
 joribus accepta narratio, ipsa etiam mo
 comite in numenta confirmarent, vix ullus admit
Gleichen, teret. Saracenorum in Oriente insolenti
qui duas u- vires Occidentis provocaverat: colligu
xores habu- tur à Friderico Cæsare copiæ militares
esse dicitur.

Ludo

- (a) Rivander ad annum MCCXXXII. & Chronica alia Thuring. ubi tamen incredibiles nugas admiscent.
- (b) Rivander ad annum MCCXL.
- (c) Serarius in hoc Sigefrido, & MS. Chron. Petr.
- (d) chronica Thuringiæ hoc anno. Griesheim Archi
Satrapa Eichsfeldiæ peculiarem hujus historiæ narratio
 nem in spem liberationis edidit, dum à Sueciis in Cyriaciburgo cap
 iitus teneretur.

Ludovicus comes de Gleichen bellum
studiis & pietate flagrans Christianorum
exercitum auget, atque ut est armorum
fortuna fallax, hostium terras vix ingre-
sus una cum suis interceptus est, mox di-
ræ servitutis mancipium: servatus enim
in novos indies labores, eosque gratuitos,
nisi quod flagellis rependerentur. Non
sunt suprà animum calamitas, sed eo man-
sit erecto & fortis. Juvenilis ætas, pul-
chritudo colorum, & membrorum pro-
portio, dotes animi commendabant. A-
derat eo loci filia Regis Saraceni, hæc in
vincula captivi cecidit, sed amoris. Ab-
sunt omnis suspicio, liberior ideo
comiti loquebatur, cum misericordiæ cap-
tivi sors humanitatem imputaret. Auxit
eadem animum Virgini, ut prima vincitum
alloqueretur, multa de vita ejus, de pa-
tria, stemmate, aliisque sciscitata, nec
minuit amorem, quod conjugatum audi-
ret, legibus gentis polygamiam non ab-
horrentibus. Vetus autem stemma &
opes, præterea miseria amati, adeo suc-
cenderunt amorem, ut occultari amplius
non posset. Oculorum tela, resoluta in
familiaritatem labia facile captivo indica-
runt ultra misericordiam aliquid Regis fili-
am angere. Sed Comes memoriâ Uxo-
ris, & numinis metu retractus cuncta dis-
simulavit. Tandem desideriis, & amore
cor Virginis adeo intumuit, ut affectus
omnes effunderet. Es, ait, Parentis man-
cipium,

cipium, & cum omnia istius meas sint, meus servus
 Mutabimus fortunam, ecce me tibi mancipo, in Reg-
 nū imperitabis: nec hodie dominatus tuus incipit, se-
 ferre compedes vix te constrinxerant, cum ja-
 arctioribus longè vinculis me capivasti. Ut pa-
 dicam, amo te, eritq; mihi satis vel tecum in compri-
 dibus vivere, vel mori; si tamen ad tua reverti, mo-
 que sociam felicitatis assumere velis, ego liberari
 ero, nemo mihi claves ergastuli, vel compedium no-
 gabit, fallam deinde per noctem vigiles, & te sed
 hac servitute liberabo, comitabor autem mihi chario-
 rem patre, & omnibus, quæ relictura sum. Eu-
 mundum hunc, & quæ præterea in Gyneco habeo
 pretio, quam pondere validiora mecum sumam ne-
 cessitati viae impendenda. Attonitus ad hæc co-
 mes legem Christianorum objecit, quæ
 plures simul uxores habere scelus dicat; re-
 liquisse autem fidam conjugem, mœstam
 quidem sed valentem, ut in vivis illam ad-
 huc speret: vix triennium esse, quo eam
 velaverit, duabus prolibus interim fœ-
 cundam; de cætero tantâ se benevolentia
 indignum, quam regia soboles offerret. Ni-
 hil illa remisit: neandum, ait, me conjugem, sed
 famulam obtuli. Si uxor tua, quod tecum spero,
 superstes adhuc vivit, sicq; latus patriæ leges negant,
 saltem ad pedes patere. Crevit inter sermones
 utrinq; amor, & facile annuit captivus, cui
 præmium libertatis oblatum, quod
 fortius amorem traxit. Unum quod mo-
 rabatur, timorerat, ne ex fugâ retrahen-
 tur, & hæc temeritas crudelissimâ
 morte plecteretur, sed cum illa fugâ
 dolum

dolum explicasset, tandem has in leges
conventum est: liberaret regia Virgo cap-
tivum, liber in fugæ sociam Virginem as-
sumeret, hæc itineris necessitatibus gem-
mis suis, & auro subveniret, atque cum
Europam attigerint, sacratissimo baptis-
matis fonte Mahometismum ablueret, si
Comitis Uxor mœrore, vel alio malo in-
terim absumpta sit, vel contingat eam
posthac fatis concedere, Regia soboles
in thorum adoptaretur, si verò Comitiss-
a vivat, benignè ab ea cum Comite exci-
piatur, sitque in castissimis utriusque amo-
ribus, nec unquam tanti beneficij memo-
ria, quo conjuges sibi invicem restituit,
minuatur. Fefellit Regina vigiles, & du-
cto ex ergastulis captivo cessit fuga per
terras, perque mare feliciter. Ventum
Venetias, hic literas ab uxore comes in-
venit, quas passim in orbem terrarum co-
mitissa scripserat, ut maritum quære-
rent. Vixit igitur uxor, nec triste hoc
nuncium Saracenæ fuit, sed in patriam us-
que & huc Erfurtum, ubi comites de Glei-
chen multum habitarunt, secuta; leges
pacti fœderis utrinque sanctissimè observa-
tæ. Benignitatem Comitissæ, & amo-
rem nulla unquam suspicio, vel æmulatio,
raro sexûs exemplo, minuit. Aliter ab
aliis nonnihil hæc narrantur, quasi comes
accepto Venetiis nuncio de vita conjugis,
Romam cum Saracena profectus, ibidem
duarum uxorum habendarum licentiam à

Decembre Ponte

Pontifice impetrârit , in cuius rei fidei spondam satis amplam in arce Gleiche monstrant, in qua duas inter uxores comes dormiverit. Solam tamen Comitilam fuisse fœcundam fatentur. Sed cuncta legum in hoc genere severitas , & Romanæ curiæ stylus , fabulam hanc esse ex vulgi detractionibus ortam , qui tantamoris castitatem non cepit , facile intellegit. Si te vincit suspicio , concubini fuerit, certè Pontifex in lege Dei non dispensavit. Sepulchrum tamen communis tribus cessit , visiturque hodie dum se pulchrale eorum monumentum in monasterii S. Petri Ecclesiâ , ubi post altare quod in medio templi erexitum est , ad altitudinem quatuor pedum exsurgit , atque imagines eorum lapidi incisas hoc ordinat exhibit , ut comes in medio , comitissa dexteris , Regina capite coronato à simistris jaceat. Fuit comitissa ex veteri comitum de Kefernburg prosapiâ.

XIX.

Dominicani
Erfurtum
veniunt.

* MCCXX

XI.

Mors S. E-
lisabethæ.

XX.

(a) MS. Bibl. cæs. Vindobon. & MS. Erfurt.

Dum hæc ita contingerent , † Domini cani , (a) quos Prædicatores vocant , Erfurtum venerunt. Habuit comes de Homstein amplam hic loci domum , hanc noviter advenientibus monachis donat , cui illi monasterium cum magnifica æde substituunt. * Elisabetha sancta illa Thuringia & Hassia Landgravia , Patrona pauperum , Novembris moritur.

Interim propter Bella Saracenica , alias

quæ

(a)

(b)

(c)

que turbas Moguntinum ærarium erat ex-
haustum , cui ut succurrent Erfurtenses , *Sigefridus*
à Sigefrido † Tertio imperatum. (a) Cun- III.collectas
Etati illi , nec præsentis Domini auctorita- indicit.
tem fatis respexerunt. Subsuit æmulatio
quædam , vel invidia , videturque ma-
lum illud , quod postea Rudolphus Cæsar
cum rebellium capitibus succidit , jam
initium sumpsisse. Insuper Friderico Cæ-
sari , quem à Papa excommunicatum Si-
gefridus persequi debebat , Erfordia , sic-
que partibus Gibellinorum adhæsit : ideo
confirmatis privilegiis specialiter in prote-
ctionem suam Cæsar urbem receperat , (b)
sed hæc eidem cum Cæsare banno inno-
data. Elector ut obedientiam extorque-
ret , è singulis templis campanam se ac-
cepturum minatus est , quas ut redime-
rent , petitam subsidii summam ArchiE-
piscopo solverunt , atque in communio-
nem Ecclesiæ recepti sunt. * Cleri † mo- * MCCX
res , & cura sacrorum defecerant , qui- XXIII.
bus corrigendis provinciale Concilium , *Provinciale*
convocatis suæ Diœcesis Episcopis , Ar- *Concilium*
chi Præsul hic Erfordiæ indixit. Conven- *Erfurti co-*
tus in monte D. Petri habitus (c) Clerus de git.
nimiis exactionibus , quibus Sigefridus
proventus minueret , conqueritur , ista-
men nullam conquirendæ pecuniæ occa-
sionem neglexit , Reip. necessitatibus que-
relis

D 2

(a) MS. Erfurtense.

(b) MS. Chron. Petrense.

(c) MS. Chronic. Petrensis.

Advocatiā relis præalentibus. (a) Habuerant fha-
à Comitibus & tenus comites in Gleichen à Sede Mogun-
de Gleichen tina præter Comitatum Advocatiam eti-
recuperat.

am Erfurtensem in feudum. Sed quoni-
am Landgravius cum Henrico Comite li-
tem habebat, (b) apud Cæsarem illum ac-
cusat, congestisque multis criminibus
proscriptionem ejus impetrat, ne autem
Advocatiæ jus in manus exteras incideret
(jam tum enim Landgravius sibi attribue-
rat) Sigefridus reluit, (c) datis loco
pignoris Landgravio redditibus in Guttera,
usque dum & hos pecuniis redimeret, ut
que Comites anteā, sic ille sub Advocato
deinceps credidit. Turbis iisdem ad sua
commoda usi Erfurteses: vel advoca-
tiæ conjunctum, vel à multis annis datum
comitibus jus, quod aperturæ f vocant,
vi cuius porta Leonina (fuit illa,
ubi mons Petrensis declinat in Austrum,) *
Advocatis esse patula debebat, id his in
litibus Civitas si non ut prædam, saltem
ut mercem accepit. Pretium aliquot
nummorum maltera fuisse dicunt.

* MCCXX
XV.

Magno ære alieno ArchiEpiscopatus pre-
mebatur, cui exsolvendo ArchiPræful,
& cathedrale collegium, ut in singulis Ec-
clesiis beneficium distraheretur, (d) pre-
tium

- (a) MS. chronicon Petrense. Extant etiam desuper
documenta in Archivis. Vid. etiam assertio juris
Mog. pag. 32. edita Anno 1663.
(b) chron. Thuring. hoc anno.
(c) MS. chron. Petrense.
(d) MS. chron. Petrense.

*Iisdem jus
aperturæ
Erfordia
intercipit.*

tium fisco cederet , per electoratum edi-
xit. Sigefridus † Erfordiam in autumno Archi Præ-
adiit , & non sine murmure Cleri , præ-^{ha}
sul Clerum bendarum fructus collegit. Pietas Elisa-^{gun}
bethæ Thuringiæ Landgraviæ per Christi-^{eti}
anitatem vulgata , ut tamen Ecclesiæ cer-^{oni}
tiora indicia Numen daret , frequentia ad
tumbam ejus miracula operatur , certum
adversitate pressis refugium aperit : de
quibus , & simplici vitae innocentia Ponti-^{ac}
fex edocetus , * ex antiquissimo Ecclesiæ * MCCXX
more , solenni , ut vocant , canonizatio-^{ibus}
nis actu , sanctitatis testimonium publi-^{tem}
cat , diem obitūs † sacrum dicit , inque XIX. dies
numerum eorum , quos ut amicos Dei ve- Novembriæ
neratur , & patronos invocat Ecclesia , S. Elisabe-^{erā,}
refert. * Hoc Gregorii IX. Decretum de-^{cato}
cem dierum festivitate per Moguntinum , * MCCXX
Trevirensem , Coloniensem ArchiPræ-^{l sua}
sules , & Episcopos triginta sex , hic er-^{oca}
fordiæ tanquam in Provinciæ Metropoli
publicatum est. Deinde Præsules abivere
Marpurgum , ac ibi solemnitates reliquæ
peractæ sunt. * Quod Henrico à Land-^{ant}
gravio , idem Meinfiardo † Comiti de Mölberg à Moguntino contigit : (a) ete-^{la}
nim cum ille Civitati molestus de nocte Meinbar-^{m,}
civem abduxisset , datisque mandatis non dus Comes
restitueret , agente apud conciliatum de Möhl-^{is in}
Ecclesiæ Cæsarem Electore proscriptus , berg pro-^{tem}
D ; comi-^{per}
scriptus.^{ipr}

(a) MS. Chron. Erfurtense. extant etiam desuper do-
cumenta.

* MCCXX Comitatus Sedi apertus est. * Elegans
XIX. (a) ifta , & stupendæ molis concha , qua
ad monasterii Petrensis ambitum in pecu-
liari lavacro visitur , curâ Abbatis eodem
in loco excavata , deinde ædificium su-
perstructum est. Successit istis frigescu-

*Ingens in-
tendum
Erfordia.* lis ingens † clades , quâ gravior huic Ur-
bi per ignis violentiam non acciderat. (b)
initium ortum in pistrinâ prope monaste-
rium Canonissarum S. Augustini. Vali-
dior flamma à vehementi vento in ~~occidentem~~

orientem cogebatur , ubi continuâ strage
obvia quævis depasta est , ipsa templa eo-
rumque muri huic impetui sè subjecerunt.
Nec desuit ignis , donec carens alimento
campus occurreret. Jacuerunt in cineri-
bus præter dictum monasterium fanum S.
Wigberti , S. Bartholomæi , Cœnobii
Franciscanorum , Albarum Dominarum
omnia prætereà usque ad portam Krem-
pferianam , per quam à loco nati incendi
quasi per continuam plateam , vel potius
per campum prospiciebatur.

XXI. Tanta fuit Moguntiæ cum † Landgraviis
Moguntinus sinceritas , ut non dubitaret Sigefridus
Henricum contrà Fridericum Cæsarem , (c) post-
Landgravi-um Cæsarē quam tertio excommunicatus esset , Hen-
ricum Landgravium eligere , * id quod
eligit. consentiente Trevirensi , Coloniensi , &
* MCCXL Herbipolensi factum est , sed cum ille Sue-
IV. vos

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) MS. Chron. Erfurtenia.

(c) Baronius , & alii universales Historici.

cessit. Illi pulcherrima occasio multa Thuringiae sibi aperta vindicandi elapsa, Hchoro, quam regimini aptior judicatus; ac ne ArchiEpiscopatus ulterius rueret, Capitulum ad Pontificem pericula detulit: Esse Christianum, quod mores, doctrinam, & pietatem attinet, Archiepiscopatu dignissimum, sed illam horum temporum violentiae non sufficere; nec enim se Præfule tantum: sed & Principe egere, qui ferro secet, quod cedere pedo renuit. In occidente periclitari Wilhelmum Regem, alibi Moguntinæ Sedis bona, in præmium victoriæ peregrinis exponi, ad hæc omnia Christianum quiescere. Pontifex temporum gnarus Christianum achorum remitti, alium regimini suffici mandat. Christianus in vigiliâ nativitatis Domini erfordiam venerat, obedientiam juratâ fide sibi stipulaturus. Statim miraculum † sacri fontis evenit, (a) Fures sacram pixidem è templo pridiè assumptæ Virginis abstulerant; vilem materiam, (argentum suit,) in prædam servarant, reconditum intus thesaurum, sacras hostias, in puteum abjecerant. Quinto post mense Sacrilegorum alter acri morbo ad pœnitentiam à Numine vocatur, Isenaci decumbens Sacerdoti negotium explicat. Hic fide plenus erfurtum contendit, lacunam,

Miraculum
S. Fontis Er-
fordiae.

(a) Edita Historia hæc Typis Anno 1510. *Habetur
in coætaneis monumentis Ecclesie Beate Marie Vir-
ginis.*

nam ubi S. hostiæ jacuissent, examinaturus.
 erat decimus tertius dies Januarii, * & a- * MCCI.
 quæ omnes frigore congelatae erant, hic
 autem fons Creatoris sui reverentiâ liqui-
 dus incorruptas hostias per limpida un-
 dam ostendebat. Nunciatur Christiano
 miraculum, ille convocato populo, &
 omni Clero stipatus sanctissimas hostias e-
 levat. Testis hujus rei tota Urbs, in cu-
 jus memoriam templum ad fontem ere-
 ctum, atque solennis festivitas in omnes
 annos indicta est. par signum de † myste- Miraculum
 rio (a) Eucharistiæ sub Conrado superioris sanguinis.
 saeculi anno nonagesimo primo in villa
 Bechstet Numen dedit, sed hæc Historia
 sacra p. sequitur. Idem Christianus (b)
 facta ad S. petrum visitatione Henricum
 Abbatem suffecto alio, munere exuit

* Deposito Christiano † eligitur, qui XXII.
 per ætatem difficultatibus par esse posset * MCCLI.
 (c) Juvenis Eberhardus, patre Conrado Christianus
 Sylvestri Comite natus, Regi Wilhelmo deponitur,
 studiosissimus, is ut prædecessoris neglig- & sufficitur
 gentiam vigilantiâ suâ notaret, vicesi- Eberhard-
 mam

(a) Serarius in hoc Conrado.

(b) MS. chron. retrense hoc anno.

(c) Serarius in vita hujus ArchiEpiscopi, ubi quidem Eberhard-
 dum vocat, sed antiquissimus nummus argenteus ab eo cuius
 (quem habeo) in disjecta moenium parte ut infrà ad Annunt
 MD CXXXV. dicemus, inter alios inventus, Eberhard-
 uomen refert. Ejus imaginem addo.

* MCCLI.

C

I

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

;

,

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

;

ce
ri
ch
ad
Ca
Ef
na
pa
pe
se
qu
In
ge
pr
ha
tis
ch
ma
tis
tia
mi
fa
tæ
(ai
co
as
me
po
de
Hic

*Miraculum
S. Fontis Er-
fordiae.*

*(a) edita His
in coetane
giniis.*

p. 57-

nam ubi S. hostiæ jacuissent, examinaturus.
 erat decimus tertius dies Januarii, * & a- * MCCI.
 quæ omnes frigore congelatae erant, hic
 autem fons Creatoris sui reverentiâ liqui-
 dus incorruptas hostias per limpida un-
 dam ostendebat. Nunciatur Christiano
 miraculum, ille convocato populo, &
 omni Clero stipatus sanctissimas hostias e-
 levat. Testis hujus rei tota Urbs, in cu-
 jus memoriam templum ad fontem ere-
 ctum, atque solennis festivitas in omnes
 annos indicta est. par signum de † myste- Miraculum
 rio (a) Eucharistiæ sub Conrado superioris sanguinis.
 saeculi anno nonagesimo primo in villa
 Bechstet Numen dedit, sed hæc Historia
 sacra p. sequitur. Idem Christianus (b)
 facta ad S. petrum visitatione Henricum
 Abbatem suffecto alio, munere exuit

* Deposito Christiano † eligitur, qui XXII.
 per ætatem difficultatibus par esse posset * MCCLI.
 (c) Juvenis Eberhardus, patre Conrado Christianus
 Sylvestri Comite natus, Regi Wilhelmo deponitur,
 studiosissimus, is ut prædecessoris neglig- & sufficitur
 gentiam vigilantiâ suâ notaret, vicesi- Eberhard-
 mam

(a) Serarius in hoc Conrado.

(b) MS. chron. retrense hoc anno.

(c) Serarius in vita hujus ArchiEpiscopi, ubi quidem Eberhard-
 dum vocat, sed antiquissimus nummus argenteus ab eo cuius
 (quem habeo) in disjecta moenium parte ut infrà ad Annunt
 MD CXXXV. dicemus, inter alios inventus, Eberhard-
 uomen refert. Ejus imaginem addo.

Hic Bruns- mam (a) redditum partem à Clero extor-
vicensibel- quet, ac collecto exercitu Bellum † Al-
lum infert. berto Brunsuicensi denunciat. Hic filiam
 suam infanti de Brabantâ desponsaverat,
 ac ideo pro eo bellum gessit. Vocati ad
 sequelam Erfurtenses prompti aderant.
 Ut autem Moguntinus in terram hostis in-
 commoda belli derivaret, adigeretque
 ad tutanda sua, qui aliena invaserat, du-
 xit per Eichsfeldiam exercitum, & conci-
 tato simul in Albertum Diderico comite
 de Everstein, agrum Göttingensem in-
 vasit. Reliquerat Dux tutandæ isti terra
 præsidium cum Præfecto Wilicho à Kerst-
 lingerodâ, (b) qui justo exercitui impar
 ad astum recurrit. (c) Collectâ equitum
 alâ, rusticos levibus armis onerat, vi-
 Etorem exercitum à longe & non nisi per
 devia montium & sylvarum sequitur, vi-
 Etoram ab occasione sperans. Nocte qua-
 dam ad villam monasterii Walckenide,
 dictam Balsteten perveniunt Moguntinus,
 & comes, exercitus in campo relinqu-
 tur, & quoniam pares vires non habebat
 vicinia, tutus ille sine ordine, aut vigiliis
 palatur. Statim res ad Præfectum delata
 est, hic velocibus, & alâ equitum assump-
 tis quanto potest silentio ad prædium ap-
 propinquat: † paucis qui experrecti re-
 stiterant, imperfectis, effringuntur fores:

A Copiis
Brunsvice-
fibus capitūr

ipseque

(a) Dictum chronicon.

(b) MS. Petrense.

(c) Cranzius 8. Saxoniae c. 21. & 22.

ipseque Eberhardus , & Comes capitur , simul spes Moguntinæ , quæ in immensum creverant , concidunt . † Erfurtenses (a) pro Domini libertate solliciti publicas preces Numini decernunt . Tota Civitas mœsto ordine montem D. Petri ascendit , sacrificium missæ de S. Petro ad vincula cantatur . Nec sine effectu devotio , quippe post unius anni Captivitatem Richardus † Cornubiæ in Angliâ Princeps , electus à nonnullis Romanorum Rex , captivum ingenti pecuniâ redemit , ut per hunc Electorem Romani Imperii sceptrum consequeretur . Multum posteà Erfurti moratus , quod eximiis privilegiis ornavit , nonnulla eidem vendidit . (b) Quippe † cum anteà domus Vicedomini curia esset , ac per officiales Moguntinos , scilicet Vicedominum , prætores Urbanum , & Suburbanum , advocationem , quæstorem , fori , & rei monetariæ Magistrum omnia starent (nisi quod pro lubitu cives prudenter commendatos interdum in consilium adhiberent) ipse civile regimen , & Senatum duodecim virorum , quibus duos Magistros præfecerat , instituit , novo huic Senati Civitatis custodiam , politiam , & executionis ministerium demandavit , ipsum adeò Sigillum Urbis credidit , addito fidelitatis vinculo , ut juris jurandi religione

*Erfurtenſū
pro eo sup-
plicationes.*

*Richardus
eū redimit.*

*Erfordie
Senatum ex
civibus or-
dinat.*

(a) MS. Petrense.

(b) Extant desuper documenta , & MS. Chronicon Petrense.

ne de non perperam utendo caverent. Su-
is autem officialibus superioritatem, re-
galia, jurisdictionem, & illa reliquit, quæ
propria Principis civici Magistratus capa-
citatem transcendunt. Clero fuit mole-

* MCCLX.

*Obit Erfor-
diae.*

stior, (a) cui vigesimam partem redditum
intercepit. * Tandem † Erfordiaæ obiit
(b) Eberhardus, ibique apud Franciscanos
(de quorum familiâ fuisse creditur) sepul-
tus jacet. Cessit igitur Moguntiæ de hac
prædanihil, sed Henrici eâ lege pacem
inierunt, † ut Thuringia Margravio de Mis-
qui de Thu- niâ, Hassia Duci de Brabantâ, salvis
ringia con- tamen Moguntiæ juribus & territoriis, quæ
tenderant ante hoc bellum in utrâque possedit, ce-
paceineunt. deret.

XXIII. Imperium † interim sine Cæsare fuit,
Imperium cumque non esset, qui timeretur, cædes,
sine Cæsare violentiæ, deprædationes, deposito
& quæ binc sceleris nomine, fortitudinis gloriam af-
flamma?

Erfordia interceptis passim mercibus, & ipsis adeò
encomium, civibus, non sine divite litro dimittendis †
Civitas pa- commota ob hæc Civitas idoneos ad arma
tit, meretur. deligit, varias arcis, quibus pro recep-
taculis latrones utebantur, oppugnat,
cessit hoc tam feliciter, ut, cum hanc
Germaniæ partem à latronibus purgasset,

enco-

(a) MS. chron. Petrense.

(b) Trithemius.

encomium, CIVITAS PACIS, acceperit. * MCCLX
 Inter hæc bella Senatus à Wernerio soci-
 etates lanionum, (a) & pistorum abro-
 gari supplex petit: seu quod creverat illa-
 rum potentia, & cum hac curiæ excessus
 notandi libertas, ut à senatu timerentur.

IV.
*Societas
 lanionum
 pistorum a-
 bolentur.*

Vel in cives æqualis amor privatæ nobili-
 tati invidebat; quidquid sit, bono publico
 molimen ornabatur: esse Monopolium
 Civitatis malum, quod paucorum lucris
 emat communia damna, huc respicere tri-
 bus, aut merces & operas vendentium
 classes, modo nuper in reip. perniciem
 congregatas. Dispergendas potius divi-
 tias in plures, quam avaritiæ paucorum
 mancipandas, ne vel hi nummorum fidu-
 ciâ insolecant, vel egenos ad novarum
 rerum cupidinem indigentia cogat. Illa
 an civilis societas, ubi necessitas omnium
 avaris paucorum crumenis commendata?
 quin potius ad necessitatem com-
 munem sublevandam, socios, cives invi-
 tandos? æquum præterea esse ut gaudeant
 commodis qui reip. onera ferunt, proin-
 de omnibus qui vectigal ærario Mogunti-
 no solvunt, ac ab Electorali judicio jura
 expectant, carnis, panisque commerci-
 um ArchiEpiscopus concederet, nihil de
 proventibus, & juribus Electori decestu-
 rum, sed quæ societas illæ hactenus ser-
 vitia & redditus præstiterint, CIVITATI

in

(a) Extant documenta.

in se cum sufficienti indemnitatis cautione suscepituram. Wernerus, cum haec res universi populi favorem concernere videtur, annuit, certasque leges huic licentiae praescribit, pro qua Senatus, praemissâ cautione gratias refert. Ex propinquarce † Stotternheimensi, quæ multiplie vallo & muris invincibilis habita, ad ipsas Urbis portas praedæ agebantur, (a) frequentiores, quoniam ex speculâ quasi ad ipsam Urbem universa planities, nullo tumulo visum intercipiente, potuit observari. Hæc ergo primam iram experta

* MCCLX * Expugnata ab Erfurtenibus solo æquatur. Visuntur hodie dum rudera, & vallorum non æquati satis tumuli, prædones

Res secundæ intercepti capite plexi sunt. Nata † cum invidiam felicibus rebus invidia, quippe vicini Comites huic fortunæ inviderunt, timuerunt etiam victoria arma, quæ civitas

* MCCLX per Thuringiam circumtulit. * Mox discordiæ † secutæ, (b) Erfordienenses recentibus victoriis animosi comitatus invadunt

Dissidiacum vicinis comitibus. obvia dispoliant: Comites è contrâ vias obsident, atque commercia, commatum etiam impediunt. Crevit annonacaritas in ampla Urbe, nec, nisi

continuis eruptionibus importari quid poterat. Insuper aptis ad arma civibus egredit, cum vix ante triennium † bis mille centum sexaginta homines pestis absump-
sisset.

(a) MS. Chronicon. Erfurt.

(b) MS. Chron. Erfurt. hoc anno.

sisset. Detulit Urbs (a) necessitatem † Erfordia à ad Dominum suum Electorem Werne- Comitibus rum, multa de comitum injuriis conque- pressa à sta auxilium petiit. Ille submissis † trecen- Wernerio tis (b) equitibus succurrit, qui continuo auxilia pe- hinc inde vias oberrantes securitatem tit. Urbi restituunt. * Præterea Civitas † Albertum (c) Comitem in Gleichen sibi Wernerus födere ligat. Promittit ille Civitati, cu- desert. quas ius cives, majores suos fuisse prædicat, consilia pariter, & opem contrà quosvis, *MCCLXX Cæsare, Sede Moguntinâ, & patruo suo VII. comite Alberto de Gleichenstein excep- Vrbis fædus to. Tandem ipse Elector † dissidentes cum comite deGleichen. (d) provinciæ proceres Erfordiam invitat, & causæ cognitione habitâ litem definit. Varie in id his annis conventum est, † Elector ut aduersus turbulentorum invasiones armam jungerentur. Publicæ, seu territorialis pacis nomine födera inita, vis uni illata pro communi injuriâ acciperetur, (e) Mog. Thuringiæ pro- ne calumniæ locus esset, judicia ex pacto ceras urbe conciliat. constituerent, quæ de fractâ pace co- Inter Thuringiæ pro- gnoscerent. Nocentes illico læsæ parti sa- ceras föde- tisfacerent, aut federatis armis possessio- ra pacis pu- nibus exuerentur. Capita föderum alias blicæ icum- Ar-

(a) Additionator ad Lambertum Schaffnaburgensem
hoc & seq. Anno.

(b) MS. Chron. Erfurt. hoc anno.

(c) Extat confectum desuper instrumentum.

(d) Rivander & alii.

(e) Extant varia instrumenta in Archivo super hiis pactis des Lande Friedens concepta.

Archiepiscopi, interdum Landgravii sū
ēre, sic tamen ut amicā civilitate adver-
sus se invicem arma sociis nunquam spon-
derent. Ista ex pacto judicia libertati U-
bis pericula, & turbas posteā pepererunt.
(a) veterijam tum arte, potentioribus
omnem subjectionis speciem, in argumen-

XXIV. tum dominatūs acceptantibus.

* MCCLXX * Dum Erfordiæ præsens Archiepisco-
pus moraretur, † Clerus super iniquitate
xi. Senatus ob statuti, (b) quod recenter Senatus publica-
conditū sta- rat, querebatur. In eo bonorum immo-
tutum indig- bilium in Clerum donationes, & quamli-
nationem bet translationem dominii sub caducitatis
Electoris in- poenā prohiberi, manifestam cleri injuri-
currit. am hoc respicere, idque temeritatis hīc
notandum esse, quod iniquissimam legem
ob reverentiam, & honorem S. Matris la-
tam Senatus in præfatione dicat. Hic mul-
tis innocentiam statuti defendit: Nihil in
Cleri injuriam actum, amplā potestate pretiūm cuius-
vis rei donandæ relictā: possessiones rerum immobili-
um merito Clericis invideri: esse ijs manum mortuam
ad omnes Reip. necessitates torpentem, nihil temeritatis
se committere, quod in reverentiam & honorem ma-
tris pro utilitate filiæ statuta condat. Elector Se-
natui potestatem secundum leges jam latas
Urbem administrandi concessam, novas
ferendī

- (a) Cum Landgravii in argumentum superioritatis posteā allegarint
in Tractatibus pacis Monasterii. Vid. deductio Saxonica jura
Superioritatis in Erfordiâ concernens Monasterii exhibita
(b) Exstat hodiecum in antiquo statutorum libro quod assertur in
Curia.

vii so
dver-
spon-
ati U-
erunt;
oribus
amen-
pisco-
uitate
iblica-
nmo-
amli-
citati
injuri-
s hic
egem
is la-
c mul-
tibil
a cujus-
mobili-
rtuam
teritat
em ma-
or Se-
alatas
novas
rendi
egarim
ica jura
chibita-
ratur in
ferendi Moguntiæ reservatam dicens , sta-
tutum illud antiquavit , multâ mille mar-
carum argenti puri adjectâ , quod Electo-
ris jura Senatus invaserat . * Secuta pax * MCCLX
claustrum † Canonistarum S. Augustini (a) xxv.
ex cineribus , in quibus à nupero incendio
jacuerat , erexit , deditque ex re nomen novi
operis , sicut & illa continens nova civi-
tas appellata est . * Civitas à milite nobis-
li Hermanno de Husingeroda (b) comita-
tum † Viselbach unâ cum curia prope S.
Bartholomæum , ejusdemque templi jure
patronatus , quingentis quinquaginta mar-
cis argenti puri emit . Curiam ipsam & an-
nexum jus sub certis legibus retrovendidit .
Henricus Comes de Gleichen , Alberti
Gleichensteinensis filius , directus istius
Comitatus Dominus , his omnibus affen-
sit .

* Est hic Erfordiæ genius , quod res ad- XXV.
versas temperantius , quam secundas fe- * MCCLXX
rat . Igitur cùm viciniam terruisset , red- XVII.
rita ferocior adversus Matrem † insurget , Insurgitad-
obsequia detrectans . Licentiam à moti- versus viduæ
bus civilibus apprehenderat , inter æmu- matrem .
lorum contentiones ferè per triennium
vacante sede . Moguntia benevolis ad-
hortationibus urbem monet , vocatque
E ad

(a) MS. Chron. Erfurtensi. MS. Chron. Biblioth. Cæs. hoc anno initia-
tum putat .

(b) Extant documenta , copias vide in Scripto Erfurtensi adver-
sus Saxonorum informationem Monasterii in tractatibus pacis
exhibito lit. Q. & P.

ad obsequium S. Matris : recordaretur
quam amplitudinem sub S. Sedis imperi
creverit certò minuendam , si refractari
fiat. Omnem viciniam felicitati ejus in-
videre , cumque invidiae comes sit odium
& nocendi cupido , quomodo nisi Mogun-
tiæ viribus tuta esse velit ? cessisse jam do-
minio Landgravii Thuringiam , solâ pen-
urbe Moguntinam libertatem retinente
num ancillari velit , cum filia manere pos-
sit ? Nihil hisce mota Urbs , quam nimis
felicitatis caligo invaserat , quæque non a-
mat , nisi quem timet. Viciniæ Urbis vi-
res expertos nihil amplius ausuros credi-
dit. Moguntiæ ipsâ loginuitate belli suf-
ficere debere , si precarium Imperium
habeat : Cætera filiam suæ voluntati relin-
quendam. Auxerunt animos rebellium
Moguntina Schisinata (a) quæ temporis
hujus infelicitas varia protrusit. Ipse Hen-
ricus + Urbem accedit : hæc , ne Domi-
ni præsentia morositatem corrigeret , pro-
positam defectionem obsequiis & jureju-
rando tegit , Henricum demissè recipit ,
qui vicissim privilegiis Civium per literas
cavet , (b) quas fratris Henrici (fuerat an-
tea religionis Minorum S. Francisci) hodie
appellant. Idem Judicium conservandæ
paci in Thuringia erexit , ei Vicarium seu
Capitaneum præfecit , cui duodecim ex
pro

(a) Vide Serarium.

(b) Extat tale documentum , cuius tamen auctoritas in dubio
est.

ur
peri
ctari
us in
dium
ogun
m do
pen
ente
e pos
nimia
rona
is vi
credi
li suf
erium
relin
llium
poris
Hen
omni
pro
ireju
cipit,
teras
at an
nodie
andæ
n seu
m ex
pro

dubia

59

provinciæ proceribus Assessores junxit, qui potestas simul & consilium essent. Sigillum quo jussa munita, sat grande, post aliquot sæcula redimendum (a) Archivum Moguntinum asservat, inde acceptum in imagine exhibeo: Cæsarem in sede locat isthinc formidabilem gladio, hinc sceptro ornatum. Rota Moguntina dextram, sinistram Thuringiæ Leo tenet. Epigraphe solitis istius ævi contradictionibus hæc refert: *Sigillum pacis Thuringiæ Fratris Henrici ArchiEpiscopi Moguntini, seu Vicarii ipsius Capitanei pacis, & duodecim conservatorum eius.* Ast ferociores jam Erfurtenses quam ut privilegiis delihiri, vel contineri imperio vellent, nam vix Henricus discesserat, iterum exhaustam sedem despicere, libertatem & licentiam confundere, illam sectari, in hanc incidere: † Hinc in Urbe tumultus: Plebs in Magistratum insurgit, & tantum quisque imperitat, quantum audet. Nec intrâ mœnia se continet peruersitas, sed nequiores erumpunt, & per Thuringiam prædas agunt. Spectare malum non nihil debuit Moguntia, cui mederi ex tempore non poterat, licet autem civilibus dispensationibus exhausta, Cæsar is tamen Rudolphi favore potens erat,

E 2

quippe

*Tumultus
Erfordie.*

(a) Vbi & qua occasione fuerit inventum vid.infr. ad Annum 1463.
de reliquo hic ille Henricus est qui militibus quam clero addictior, & quo non illepidū illud Epitaphium accepit: Nudipes Antistes non curat Clerus ubistis, si non in Cœlis, stes ubiunq[ue] velis.

Quibuscom-
 pescendis
 Moguntinus
 Cæsarē in-
 vocat.
 *MCCLXX
 XIX.
 Rudolphus
 à Erfurtum
 venit.
 De turbarū
 auctoribus
 Supplicia su-
 mit.

quippe hunc felicissimā omnium electione
 per Wernerum (a) ad Imperium promo-
 vit , ut suam felicitatem serenissima Do-
 mus Austriaca , & Romanum Imperium
 serenissimam Domum Moguntiae debeant
 Igitur cum potentior esset Erfordia , quam
 ut levibus armis ad officium redigi posset,
 temerarios ausus ad Rudolphum defert,
 † Gerhardus , (is noviter Elector denun-
 ciatus) immorigeros castigari , suæque
 restitui obedientiæ rogat. Cæsar S. Sedi-
 precibus defert , ac Erfurtum armatus*
 accedit. (b) Sola majestas Urbem terruit
 † Rudolphus apertis portis cum omni de-
 missione recipitur. Non mitigavit iram
 sera pœnitentia , sed Cæsar pro tribunal
 sedens in turbarum † auctores inquisivit,
 legitimè convicti capitali pœnæ extræ por-
 tam Krempherianam subjecti , octo pri-
 mæ dignitatis Senatores publicè in foro
 propè curiam decapitati , trunci ibidem
 sepulti , capita è curia ferreis clavis affi-
 xa , sepulchra muro septa : in medio py-
 ramis exsurgit , in quâ vindictæ hujus sta-
 tua cum Clypeo , & vexillo rotam in ar-
 mis referens omnem posteritatem terret.
 Murus (c) ille in nupero tumultu solo æ-
 quatus , cum prius atroci Quatuorviri
 cæde Rudolphi exemplum rebelles essent
 imitati. Pyramis cum statuâ recentior

vide-

(a) Serarius in Wernerio.

(b) MS. Petrensis Chronica.

(c) Vid. infra ad annum MDCLXIII.

videtur, & securis annis adscribenda. Rudolphus tabulam erexerat, in qua nocentum crimina legebantur. Clavi autem hodieum visuntur, gladius etiam, quo rebellium resectae cervices in curia ostenditur. His peractis Cæsar Urbem Gerhardo conciliat, hic Legatos mittit cum amplissima potestate: Obedientiae & leges in scriptis concipiuntur, quas hodieum sub nomine Concordatorum Gerhardi habemus. Civitas mulctam octingentarum marcarum argenti pependit. Elector conciliatam sibi Urbem accedit, cum magna festivitate & occursu publico in vigiliâ S. Thomæ recipitur, ad pacem, & obedientiam superioribus præstandam cives hortatur, acceptisque de hoc promissis denudo cum suis Rhenum ~~et~~ petit. * Captus * MCCXC amoenitate loci Rudolphus, (a) accedentibus etiam viciniæ necessitatibus anno sequenti & redit. Prona ad pompam Civitas ingenti apparatu Cæsarem excipit. Ipse in monasterio S. Petri, aulici à civibus hospitati. Varij tum Principes Rudolphum conveniunt, quos inter Albertus Landgravius, qui largam narrationis seriem infrà dabit. Sedecim equites Cæsar creat, (b) præterea filiam suam Reginam Bohemiæ, & Sororem Saxoniæ Ducem, quæ visitandi Cæsaris gratiâ venerant, magno apparatu excipit, ac consanguineam.

E 3.

neam.

*Concordata
Gerhardi.*

*Rudolphus
secundò Ere-
fordiam ac-
cedit.*

(a) MS. Erfurt. Chron.

(b) MS. Chronica Petrensis.

Sueconsan- neam † Duci Clivenſi desponsat. Epu-
guineæ in lum nuptiale in Petrenſi cœnaculo majore,
monasterio quod magnum illud eſt ad ambitum, cele-
S. Petrinup- bratur. Rudolphus Salisburgensium Ar-
tias instruit. chiEpiscopus, qui Cæſari aderat, nup-
 tam benedixit. Idem, solennitatibus per-
 actis, monasterium ſacris conciliavit, fi-
 fortè per tedas jugales, & utriusque ſexūs

Erfurtenses multitudinem profanatum fuiffet. Inte-
Cæſareanis rim ab iſtâ lue prædonum, † quæ tempore
functi præ- diuturni interregni Germaniam infecerat,
dones eli- rōndum plenè purgata erat Thuringia, ſed
minant. ex arcibus firmioribus circumjacentes a-
 gri paſſim infestabantur. Juncti ergo Cæ-
 ſareanis Erfurtenses (*a*) hinc inde ſexagin-
 ta prædonum receptacula deſtruunt, ipliſ
 prædonibus quotquot ceperant, decapi-
 tatis. In unicâ arce Ilmenaw viginti no-
 vem deprehensi, ductique Erfordiam, ubi
 gladii pœnâ affeſti. Priuſquam diſcede-
 ret Rudolphus, iterum ad concordiam

Plateæ ex cives hortatus eſt, & ne per ſeditionem
Conſilio Ru- aut tumultum quid periculi accideret, præ-
dolphi cate- ciuas † plateas catenis claudi ſuafit; utili-
nis firman- tur. ad dividendas turbas conſilio.

XXVI. * Sic ergo conciliatâ Moguntiæ Erfor-
 *MCCXCI. diâ, priftinâ fide pro communi fortunâ
 laboratum: cumque Moguntiæ ærarium

Gerhardus variis difficultatibus exhaustum eſſet, Ger-
Jus monetæ- hardus † jus monetæ (*b*) Urbi ad annos
di urbi op- undecim pro mille marcis argenti eloca-
 pignorat. vit.

(*a*) MS. Chronica Erfurtenſia.

(*b*) Extant deſuper documenta.

vit. Præturas Urbicam & Suburbanam
Judæis oppignoravit. Extincto Cæ-
sare mox Adolphus penè solo Gerhardi
Electoris voto, vel autoritate Cæsar eligi-
tur. * Atrox hic bellum † Thuringiæ in. *MCCXCII
tulit: Albertus Landgravius (*a*) natura- *Adolphus*
lem filium habuit Apez dictum, hunc in. Cæsar in
ordinato amore prosecutus, libentius *Thuringia*
quam Fridericum, legitimum filium pro- *belligerat* &
vinciarum hæredem vidisset; nec animo *cur?*
detecit Apezius, dummodo jura favis-
sent, quæ ut suppleret, mira tentavit Al-
bertus, † & cum difficultates opinione
majores occurserent, ipsam Thuringi-
am Adolpho Cæsari vendere, quam relin-
quere Friderico maluit, hinc octennalis
calamitas, & bellum. Extrà litis aleam
Erfordia spectavit malum: nec vim inde
sensit, aut incommoda, nisi quæ vicina
bella etiam amicis adferunt. Cæsar Isena-
ci residens in gratiam Gerhardi Erfordiæ
privilegia confirmavit. Cautius hæc cum
Cæsare egit, postquam expectatione contra-
rius profana & sacra lacescit, ut ipsi etiam
Moguntino exosus redderetur.

Senatus (*b*) sibi † collectandi jus arrogat, XXVII.
à focis singulis pecuniam exigens, depre- *Senatus col-*
cabantur multi, sed necessitatem publi- *lectarecives*
cam ille prætendens imperata violenter *præsumit.*
executus est. Gerhardus † Elector ausum *Gerhardus*
inhibet, cumque in civilibus Imperii mo- *Elector in-*
tibus *hibet,*

(a) *Chronica Thuringiae.*

(b) *MS. Chron. Petrensis.*

Albertus
Landgravi-
atum ven-
dit.

tibus arma deficerent , & vires ad coēcendos reluctantes , suo Clero , ne ad sacra exactores admitteret , præcipit. Petrensis & Scotorum Abbates atque Canonicis ad S. Severum ArchiEpiscopi jura observant , ast Mariani Senatui adhærent , simulque ad Curiam Romanam provocant. Indignè tulit hoc Elector , & ultrà quinquennium ipsius gratiâ Civitas caruit , * usque dum Albertus Cæsar fœderatos suos Fuldam invitaret , † ibique compareret Gerlacus : interveniente Cæsare civitatem in gratiam recepit , ut tamen Clerus Marianus trecentas argenti marcas , cives mille quingentas mulctæ nomine persolverent. Sicque hoc sæculum ad finem , non tamen sine cladibus ignis decurrit , (a) quippe fanno nonagesimo in festo Pentecostes fulgure templum omnium Sanctorum incensum , & exustum est : in autumno centum ædes ad portam S. Joannis deusta. Biennio ab hinc mercatorum pons cum templo S. Ægidii in cineres actus. Anno nonagesimo sexto in foro raparum ignis exortus universam plateam membranarium prostravit. Post biennium à monte ad Clypeatores usque flamma sæviit. Frequens hoc urbi malum est , ligneis parietibus , & tectis uberem materiam præbentibus.

* MCCC. Erfurt. arcē
XXVIII. Hopfgarten di recruduit. Arcem Hopfgarten † præexpugnant. dōnes

(a) MS. Chron. Erfurt.

dones insederant, Urbi molesti: (a) Hæc
armatis civibus illam obsidet, ac post ali-
quot septimanarum oppugnationem con-
scendit, arx ipsa solo æquata, prædones
triginta novem capti, pœnam ordinariam
subierunt. Eos inter plerique nobiles, hinc
Urbs multorum in se odia provocaverat,
qui civibus hinc inde insidiantes, vel san-
guine vel amicitia conjunctos ulciscen-
tur. * Cumque à comite † de Kirchberg * MCCCIV.
potissimum infestarentur, (b) denuò arma
corripiunt. Ille junioris Landgravii favo-
re nixus, multis etiam nobilibus in partes
suas tractis bellum difficilius effecit. Er-
fordia ope matris (c) viduæ destituta Mül-
husinos & Northusanos in societatem ar-
morum & fœdus invitavit: (d) eò nunc res
devenisse, ut comites, & nobiles in per-
niciem Civitatum jurasse videantur; lo-
qui id continuas prædas, quibus urbes in-
festarent, nec spolium amplius videri quod
civi adimeretur. Agerent, & pro necessi-
tate communi arma conferrent, vi do-
mandos, qui legibus non possent. Prom-
pta ad hæc Mülhusia dimidietatem civium
obtulit. Descendunt etiam in fœdus Nort-
husani, atque conclusum, non desisten-
dum ab armis, priusquam hostium arces Tres comi-
† Winterberg, Kirchberg, & Greiffen- tis arces ob-
berg fidennur.

Bellum in
Comitem de
Kirchberg
decernunt.

De fœdere-
tis sibi pro-
spiciunt.

(a) MS. Chron. Erfurt.

(b) R. v. and. in Chron. Thuringiae hoc anno.

(c) Vid. Serar. in Petro ArchiEp.

(d) MS. Chron. Erfurt.

berg expugnatæ essent. Vix advenerant confederatorum auxilia , deducitur ex Urbe exercitus , & simul omnes obsidentur : magnâ fortitudine Mühlusini pugnabant , sed illi de Northusâ tunc quidem ad nihil erant animosi,(a) propterea cum in cæterorum jocis essent, post paucos dies domum revertebantur. Nihilo segnius continua obsidio , comeatus ex Urbe magna in copiâ advectus , ac licet frequenter hinc inde armati remearent , attamen etiam exactâ disciplinâ viarum securitas inviolata mansit , ut nemo vel obulo fuerit spoliatus. Primum expugnatur Kirchberg , quod cum junior Landgravius Fredericus audiret , + offensus multis ministris Erfurtenses petiit , cum autem præter ilias , ob inimicitias cum Patre Alberto , modicum posset , ab iis contemptui habebatur. Ille assumptis militibus castra obsidentium penetrat , & obsecsis in Winterberg succurrit : magnis tripudiis à præsidio receptus , utque ostenderet , quos oppugnarent Erfurtenses , cataphractam suam ex turri arcis exposuit , animos ci-vium remissuros in vanum sperans , si scirent Landgravium peti : + Triumphatum interim de Greiffenberg , atque ipse tandem Landgravius in eam necessitatem adactus , ut liberum sibi discessum pacificeretur , arcem , & reliquos oppugnantibus dederet. Devictæ arcæ Winterberg

*Junior Läder-
gravius de-
fensionem
comitis sus-
cipit.*

*Nihilomi-
nus arcæ
capie.*

(a) MS. Chron. Erfurt. hoc anno.

berg & Kirchberg solo æquatæ, Greiffenberg sufficiente præsidio firmatum, idque nonnisi anno hujus sæculi decimo quarto (a) humilianti se per legatos Comiti restitutum est.

Petrus nos-
vus Elector

Interim Petrus † Elector Moguntinam XXIX. Sedem concendit, atque digno Electore Erford. in comitatu Erfordiam adit, (b) ubi splendigreditur & dè ab omni Civitate exceptus subjectionis Homagium sponsonem acceptat.

excipit.

Perpetua fuit inter Fridericum † & Ur- XXX. bem æmulatio, & quoniam illi cum Al- Discordia berto Patre lis erat, hujus partes Erfordia inter parrē tenuit. *(c) Juniori Landgravio Rinkle- & filium ben, Ha- sleben, † & Sommerdam, tunc * MCCC Swarceburgensium comitum, extorsit. VIII. Ipse Cæsar Albertus Imperio vindicans, Erfordia quæ antecessor Adolphus emerat, Fride- patri ad rici adversarius, & hostis: (d) sed cum versus filii hic cœde præveniretur, Patrem filius po- adiſtit. tissimâ provinciæ parte exuit. Ille igitur Pater Al- Erfordiam † fugit, (e) ubi cum Civitate bertus à filio de alimentis sibi, & duodecim ministris Landgra- ad vitam præbendis paciscitur, † cum viatu exu- que pecunia deficeret, pagos circà Ur- tus Erfor- bem, cujus beneficio hactenus defende- dia degit. rat, partim vendit, partim in solutum de alimentis cedit: illi sunt, qui Gotham versus in cum senatu mon- paciscitur.

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) MS. Chron. Petrenſia.

(c) MS. Chron. Erfurt.

(d) Chronica Thuringiae hoc anno.

(e) MS. Chron. Erfurt. & Chron. Thuringiae.

montanis jacent. Auxit hoc Friderici
ram, nec rata voluit parentis facta. V.

*Major cā-
pana Erfur-
tenfis fusa.* gesimo nono septembris (a) major campa-
na fundebatur, † quæ post duo sæcula
flamnis periit, hodiè in paris elegantia

Mariam gloriosam transfusa, famâ per-

* MCCCIX. Europam celebris. * Fridericus † per le-
Junior Läd. gatum alienata à parente repetit, sed re-
ab urbe, ac- nuit Erfordia; ille arcibus circum circa mi-
cepta à pa- lite repletis vias intercludit & comeatum.
tre repetit. † Cives magnis animis erumpunt, arcem
Hinc bellū. Andisleben in palustri planicie sitam obser-
vent, quâ expugnatâ, trucidatoque pra-
sidio, arcem Udestatensem aggrediuntur,
nec illa civium armis resistit, sed expugna-
ta diruitur.

*Landgravii
stratagema.* Landgravius famis se impa-
rem videns ad astum recurrit. (b) Frustra
sanguinem humanum fundi, ubi jura su-
persunt, nominandos utrinque viros in-
tegros, qui legibus controversiam diri-
mant, locum judicij Mittelhusum offert.

Adest dicto die Fridericus cum suis; urbi-
ci maximo numero veniunt, quibuscum
Clerus quasi ad devotionem procedebat,
ut duplice munimento ense & stolâ adver-
sus insidias, si quæ laterent, tutarentur.
† Quo viso Landgravius fugit, incertum
metu, vel quod insidiarum spes elapsa es-
set. Numerum illum & pompam injuri-
am interpretatus, ac fraudem: quorsum
enim

(a) MS. Chron. Erfurt. vide infra ad annum 1497.
(b) Dict. Chron. Erfurt.

enim tanta virorum copia duceretur ad judicium , nisi ut hoc everso adversarium vi opprimerent ? nullam se fraudem meditatos professi Erfurtenses , utque innocentiam suam probarent , aliam diætam indicunt , cum promisso pauciores in eâ comparituros. Vates erant propriæ clades. Procedunt ex Urbe cum mediocri manu , Fridericus ex insidiis † hinc inde *Erfurtenses* milites absconderat , qui dato signo erumpunt , & ad mœnia usque urbicos repel- *ex insidiis* *ceduntur.* lunt. Pauci evaserant , reliqui non ense sed fustibus interfecti. Jura gentium violata Civitas † queritur , Mulhusinis , & *Erfurtenses* civibus de Northusen iniquitatem rei nun- *vindictare* ciat , invitatque ad vindictam , stipendia *intenduntur.* etiam promittit ex divite ærario. Fuit tunc Landgravio multum infensus Hermannus comes Vinariensis & de Orlemündâ , illum exercitui suo Ducem Erfordia præficit , conductit milites in Franconiâ , Eichsfeldiâ , Hassiâ , & Buchoniâ . In- gens exercitus in Friderici provincias ef- funditur , & quoniam atrocis injuriæ *Vices re-* vindices mittebantur , ingentes clades in- *pendunt.* ferebant : non ab imbelli ætate , & sexu , non à sacris abstinebatur. Difficulter crimen deponitur , cui lucrum subest ; cives sa- crilegiis assueti , facinus in Urbem portant , (a) & qui patrios lares violare non ausi , Sacerdotes , & ac utriusque Ecclesiæ *Cives clericu-* Canonicos infestant. Nec prætextus de- *spoliant.* fuit :

(a) MS. Chron. Erfurt.

fuit : tot millibus haec tenus , & sanguine
civium Urbis incolumentem stetisse , si-
mul pro clericis pugnari , æquum proinde
ut onera cum reliquis ex æquo subeant.
Illi privilegia sua prætendunt , nec esse
quod exigant ab iis , qui toti propitiande
Numini pro populo incumbunt. Parum
armatos sedavit , spoliis , quam oratione
magis assuetos. Ædes Canonicorum
confractæ spoliantur , & quod in hostilibus
terris nefas , hic intrâ mœnia perpetra-
tur. Graviter + hoc facinus Electorem
Petrum offendit , qui haec tenus Urbem in-
râ incurrit gratia Cæsaris conservârat , ut eo dissimu-

Hinc offensam Electorem Petrum offendit , qui haec tenus Urbem in râ incurrit gratia Cæsaris conservârat , ut eo dissimilante sic armis insolescere per Thuringiam potuerit. Subtraxit consilia pariter & ope rem Elector , damni reparationem & in juriarum poenas pro Clero poscens. Cum

*Et ab hosti- igitur + facinoribus arma foedassent , ali-
bus cœdun- quoties cœsi sunt Erfurtenses , ut campi-
tur. etiam cedere , & ad mœnia fugere eoge-
rentur. Landgravius amplectens fortu-*

*Nrbs fru- nam fugientes insequitur , ipsamque Ur-
strâ obside- bem + obsidet. (a) Statim primo adven-
tu Canales , qui aquam ad montem D. Pe-
tri & salientem leoninum fontem dedu-
cunt , devastat. Castra in monte S. Cy-
riaci figit ; ac ne ab eruptionibus periculum
immineret , Hochemii munimentum
ex arboribus contextum erigit. Sed lati-
or Urbs erat , quam ut exercitu Fridericu-
singeretur. Cum ergo tantum ab uno la-*

(a) MS. Chron. Erfurt.

tere hostis esset, frequentior ibi defensio
insultantes facile repulit. Landgravius
cùm nullo successu pugnaret, devastatis
prius omnibus in Bruleto (nec enim tunc
vallum ad montis penè radicem , ut ho-
diè, decurrit, sed eo muro, qui suburbia
distinguit, urbs defendebatur) obsi-
dionem post quindecim dies
solvit.

HISTO

HISTORIA
ERFURTENSIS
LIBER II.

I.
Motus civi-
les & eorum
causa.

Patriciorū
Erfurtensiā
insolentia.

Plebis con-
tra eos que-
relæ.

Vix Hostis Urbem reliquerat , & interni motus oriuntur. † Hactenus penes Patricios curia fuerat diximus enim Wilhelmum, cum primò Thuringiam à Cæsare accepisset, nobiles introduxisse , aliis in Urbibus , & liis in pagis ad defensionem terræ locatis, illis insuper jura magistratus præfertim à Gerhardo concessa , quæ hic Erfordiæ in hæc usque tempora conservarant. Sed cum insolentius imperarent, privatis carceribus sævirent , & civis quidam ab o. creato nobili calcaribus concitaretur, alius transfoderetur cultro , plebs per hæc bella assueta armis in patricios conjurat: (a) Non † se pro concivibus , sed pro servis haberi conqüesta : proventus Urbis non Reip. saluti , sed nobilium luxuriæ destinari. Domi & in Curia omnia ex libidine agi , nec plebem de Reip. negotiis quicquam rescire , nisi cum vel dare pecunias , vel se hosti objicere debeat. Et quum esse civilis societatis onera communibus honoribus rependi. Deligendos igitur

(a) Fusè MS. Erfordiæ Chronicæ.

igitur de plebe , qui patricios in curia observent , & cum iis Remp. moderentur.

* Appropinquavit interim ille dies , quo * MCCCX.

Senatus de novo eligitur. Convenerant

jam ij , quibus electionis jus competebat.

Plebs † non agendam rem suam rata , Cu-

riam obsedit , nec publicari Senatum no-

vum , nec evacuare curiam voluit , nisi

quidam ex plebe in consilium adoptaren-

tur. Viliores minas addebant , frustrà

Patricii deliberandi tempus petunt. Mis-

sis hinc inde Legatis , demum in hoc con-

ventum est : Eligenter plebs tribunos †

quatuor , qui ad januam aulæ senatoriæ se-

derent , acta senatūs observarent , inter- b.

cedendi potestate , non definiendi uteren-

tur , remisit de impetu plebs , & nomina-

tis de numero suo Quatuorviris Senatus

proclamatus est. Statim † plebs tribunis

suis literas ad senatum , in quibus desideria

sua exposuerat , tradit : Civitati pacem pro-

curaret , vel æqualia indiceret belli one-

ra. Manubiae venderentur in foro , pre-

mium fisco cederet , super necessitatibus

Urbis senatus , non pauci deliberarent , qua-

tuorviros à civibus ad senatum missos

promptè audiret. Literas hasce senatus ,

† posteà etiam Petrus Elector confirmavit,

(a) tam sanctas posteris , ut singulis Quatuor-

viris sub initium electionis traderentur in

pixide , hique quasi sanctum civitatis inte-

F gro

(a) Extenu in Originali , easdem Erfurtenses typis , aet suppressâ Elec-

toris confirmatione , divulgant.

*Plebs curiæ
obsidet.*

*Postulata
plebis per
tribunos.*

*Quatuor li-
terarum ini-
tium.*

gro anno custodirent. Hinc solenne qui tuor literarum nomen. Hoc est illud in tium Quatuorvirorum, quorum potest ad exemplum tribunitiae Romanæ paul tim crevit, ut quoad præcedentiam consulati quidem cederet, verum quoad imperium omnibus prævaluerit.

Ægerrimè tulerunt hoc Patricii, ne quicquam intermiserunt, quo plebejus hic Magistratus aboleretur. Missi octo se natores † Moguntiam, qui Patriciorum causam apud Electorem agerent. Non potuit hæc legatio plebem latere, quæ suorum aliquos illicò submisit, † ut celeri mis itineribus priores adæquarent, ne pri us occuparetur animus Aulæ, sicque per suasa opinio eradicanda, & implantanda alia duplicitate labore veniret. Circà idem tempus Moguntiæ adsunt partium Legati. Non latuit Electorem, quid hactenus Erfurti actum, ideò facile, quæ adventanti um essent studia, collegit, placuit simul admittere, quo melius utriusque factionis justitiam intelligeret. Patriciorum Ora tor primus verbosâ oratione Electorem

Oratio Le- alloquebatur, † non quasi suam sed Moguntiæ causam ageret: *Venire se ad ea officia* *patriorum ad præstanta;* quæ ante plura secula Moguntina Sedi *Electorem.* majoribus imposuerit. Cumque ministri Reip. munis in avertendis periculis potissimum versetur, & sima jora sint ea, quam ut propriis viribus declinare possit; *Domino suo necessitatem referat,* se fidelitatis avita nemores præsenissima mala, & interitum, quem rebellis

rebellis vulgi seditio Erfordiae minetur, ad Electorem
deferre, nec se ArchiEpiscopo molestos esse voluisse,
nisi impares essent ferociae plebis. Non dubitare qui-
dem iniquitatem rei jam tum Electori delatam, sed
cum famae & referentium fides negotii veritatem sæpe
corrumptant, insuper præfens malum præsentia reme-
dia expectet, à Senatu & Patriciis se hoc missos, ut
facti seriem Donino exponant. Nec rem altius repe-
tendam, cum notum sit majores suos à Wilhelmo Ar-
chiEpiscopo, quasi Coloniam Erfurtum deductos, ut
urbis consilio pariter, & armis præcessent, quod omni-
bus viribus hactenus præstiterint, nec unquam nisi sub
Conrado I. ac sub Sigefrido vi majori ab omnibus deser-
tos, cessisse: Notiora esse pericula, & fortunarum
jacturas, quam ut narrari debeant; necdum abstera-
sum sudorem nuperorum bellorum, ex quibus hæc mi-
seria dimanet. Vicinos Vrbi libertatem, Moguntiæ
urbem invidere, nihil hactenus non egisse, quo filiam
ab obedientia S. Matris abstraherent, ac servitutem
sue maniparent. Inde in singulos annos bella, in
quibus cum plebem suam, & de vulgo cives armare
debuerint, armis assuetos, numerum, & vires
quibus patribus prævaleant, didicisse. Hinc insolentiam,
ut contra præscriptum S. Sedis etiam in Sena-
tum legi velint, atq; nuper cum senatus more majo-
rum eligeretur, obsederint curiam, gravibus minis
Quatuor viros ex plebe molestissimos censores senatiū ob-
truserint. Hos esse qui numerosæ plebis favore po-
tentiam omnem occupaturi, & Moguntiæ superiorita-
tem inversuri sint. Non se motibus hisce, sed in Pa-
triciorum attritis rebus Moguntiam peti, nec prædicat
hæc mala, sed præsentia esse. An enim fidelitatem
expectet Elector à mobili plebe, & cui licere videntur,

quæ potest? an custodem legum futurā, & Reip. quæ comm
 leges Remp. invadat? suspectam rem haberi, per
 multum flagitare, quæ per judicem debeant. L.
 sisse nuper prod̄mum hujus tragœdiæ, dum Cleru
 spoliavit, quam nunc ulterius continuet atroci exi
 finiendam, nisi maturioribus remediiis abrumptatur.
 Vnum igitur esse, quod non tam petant, quam ob
 commoda Sedis præstari debeat: Abrogandos eff
 tribunos plebis violenter creatos, quod si negetur, Mo
 guntiæ salutem negari. Promptos ad obsequia Patri
 cios, quibus in hac justa causa abundè animi, dum sa
 opis consequantur. Ageret Elector, atq; majorum
 vestigiis insisteret: fuisse hactenus matrī & filiæ sanctiss
 imam pietatem, & perpetua invicem auxilia, fas non
 esse tantæ gloriæ exempla in maximi nominis ArchiE
 piscopo deficere nec difficile fore remedium; ipsas
 plebem suas in factiones divisam adhuc sine capite erra
 re, se cum numero armatorum destituantur, pecunias
 affuturos, utq; Elector, sub quo sarta, teclaq; liber
 tas hactenus perficitissæt, animi promptitudinem vid
 ret, munus se, quingentiarum marcarum argenti affer
 re, verum non munus, sed debitum, neq; hoc, sed
 debitū arrham tantum, & confessionem. Confidere
 igitur se, cum absq; iis, quæ dicta sint, etiam li
 bertas nobilium, plebejum in Senatu non patiatur, &
 Electoris æquitas ac fides adversus illorum libertatem
 nihil toleret, uno eodemq; beneficio Coloniam & Ar
 chiEpiscopatum suum Electorem adjuturum. Impa
 Oratio Le- tienter hæc plebis Orator auscultavit, fdo
 gati plebis. nec & ipsi loquendi tempus indulgeretur:
 Venimus, ait, tanto animo instructi, quanto de
 pressi superbissimo dominatu Patriciorum, qui ex am
 plissimis quondam rebus nihil præter earum memoriam
 nobis

nobis reliquerunt. Cæterum Elector & Domine, eam de Clementia tua fiduciam suscepimus, te preces nostras, & vota auditurum; cognitis autem malis, nos jam illis exemptos arbitrabimur. Illud sine justa commo^ctione refutare non possumus, quod sua commoda sub specie publicæ utilitatis commendent, cum tamen publicæ calamitatis auctores satis ostendant publica mala. Ecce filiam Erfordiam matrī sistimus, quæ multa hactenus passa, quod matris vigilantiam Patriorum libido intervertit, nec enim hi matris Imperium exercent, sed prostituunt, dum ad sua, non ad publica bona abutuntur; Argentum illi, nos filiam offerimus, patriciorum injuriis pauperem, à qua pia mater nihil præter obsequium expectet. Verum & illi non sua, sed sudorem nostrum offerunt, violentiis & peculatu nobis expressum. Rebellionis accusamur & violenti ambitū, vis etiam majoris in illos, quos in præsidium à majoribus accepimus? ast nos tyrannidem, non obsequium detestamur. Illi dum patriis legibus sua crudelitatis ingenia, atq; libidinem cohibuerunt, obedientes suūmus ad justa imperia: testantur id sanguinolenta bella, quibus fortunas nostras, & aliquot millia civium impendimus. Sed postquam raptiores potius, quam tutores urbis egerunt, quis invidebit, si pessima administrationis non suspectis tantum, sed convictis, ex iis censores adjungamus, in quorum fortunas debachantur. At non impetu, sed auctoritate judicis remedium fuisse quærendum ajunt? si quid in modo erratum, non in Patricios, sed in Clementiam tuam peccavimus, Elector, hoc sanguine nostro, pro incolitate tua expiatū; erroris hujus defensionem in sola confessione ponimus. Faciendum aliquid fuit ex tempore, ubi in morā periculum. Indulgetur in-

Super justæ indignationi, quam ex immanni Patrici
 rum sævitiam concepimus, à quibus non ut cives, sed
 servi tractamur, imò crudelius in nos sævit, pari in ju-
 menta atrocitate: nam quæ calcaria pro excitandi
 hostes aquis à majoribus acceperunt, illi domi nobilis
 cibibus admovent. Quis Deum immortalem his in in-
 juriis moderamen expectet! tuos se milites jactant,
 utq; magistratum, sed augent querelarum nostrarum
 momentum: is enim tuus miles, quem in hostem de-
 stinaverant maiores, dudum neglectâ militiae discipli-
 nâ, nostrum in sanguinem violentas manus converunt.
 An tuus ille magistratus est, qui non sequitur potesta-
 tis à te datæ leges? crede, Elector, adultior jam Co-
 lonia suis commodis studet, accum fortitudine primam
 fidem dudum deposita. Fraudes sunt, quod suo impe-
 rio S. Sedis superioritatem annexunt, illi, qui nullam
 occasionem excutiendæ matris prætermittunt. Ex-
 perta hoc vidua nuper, & Schismatibus afflita Mo-
 guntia; tunc enim omnia pro libidine à senatu acta in-
 dicta bella, pactæ paces, inita fœdera, & reliqua
 majestatis jura inconsultâ Sede exercita. Illud autem
 calumnia est, quod spolia Clericorum plebi imputen-
 terfuerunt aliqui de plebe, sequiores, & illi non
 obscuro licentia signo ad facinus instigati; sat erat vi-
 rium Senatui, quibus hos motus præveniret, nisi in
 vidiam, quâ Moguntiam odit, in Clerum maluisset
 effundere. Contrà Moguntiam Patricii multum pos-
 sunt, dum nunquam in communi adversus eam odio
 fœderibus, & sociis destituentur. Refrenanda ergo
 hæc licentia; ast pro pientissima matre Patricius Domi
 infirmis nulla nisi in plebe arma supersunt. Hæc ad
 hodiernum diem matri filiam stiterunt, Patriciis non
 nisi inanem verborum pompam addentibus. Cum

ergo

ergo præteriorum, & tuorum temporum, non tua, sed
Elector, nec Sedis mala, aliter, quam in scaturi-
gini suffocari possint, Patriciorum insolentia re-
frenanda veniet. Habebis autem ô Sancta Mater, tot
felicitatis tuæ defensores, quot sunt Erfordiæ, socor-
des Patricios excipias, armatæ dexteræ. Elector
Petrus frerum, & anteactorum gnarus, Responsum
non levandam statim Urbem censuit, quæ Electoris,
culpâ suâ ceciderat. Reverterentur, ait
ad suos deputati, se Consiliarios, qui &
in rei veritatem inquirerent, & aptarent me-
dia submissurum. Interim fuit invidia plebis
evitaretur, & amplior decidendi libertas
supereffet, servare donum Patricii jube-
bantur.

negant.

*Responsum
Electoris.*

*Dona à Pa-
triciis obla-
ta recusato.*

ArchiEpiscopus & momenta dissensio-
nis Consilio suo tradit: apprehenditur
statim arduam rem esse, quam in commo-
da Sedis, & Urbis vertere possit, ac de-
beat Moguntia: Eò hactenus Patricios ci-
vitatis viribus abusos, ut non nisi precari-
um Moguntiæ obsequium præstiterint,
quasi non ministeriali, sed proprio jure ci-
vitati præcessent. Oligarchicis ergo moliti-
onibus potentiam plebis objiciendam;
solis quidem Patriciis à majoribus Urbis
custodiam esse creditam, sed utilita-
te hoc exigente, quæ cum diversum ho-
diè suadeat, aliis legibus opus esse. Pa-
triciis, & plebi dissimulari posse; cumq;
vires & arma plebi adsint, hujus favorem
ambiendum. Neutrius partis fidem Mo-
guntiæ satis probari, vinculari tamen am-

III.

*Super reæ
momento
deliberat.*

F 4 bas,

bas, dum altera in alterius timore cont.
Legatos Er- netur. † cum hisce mandatis Legati mi-
fordiā mit- tuntur Erfordiam, simul ut juramentum
tit, eorumq; à senatu domesticas ob miseras haetenus
expeditio. intermissum, exigant; quo cum omni

submissione præstito, Consiliarii discor-
dias aggrediuntur, cumque in patriciis
ingentem insolentiam, in plebe ferociam
reperissent, utrique indulgent. Quies
autem publica severissimis mandatis indi-
cta. Simul ad tutandam Urbem contrà

Coſfirmatur Landgravium, & stabiendam securita-
tribunitia tem hortationes additæ. † Mansit igitur
potestas. tribunitia potestas, & indies plebis liber-
tatem, accendentibus Quatuorviralibus li-

*MCCCXI. teris, *earumque Electorali confirmatio-
ne adauxit. Etenim post undecim annos
scilicet hujus sæculi vigesimo secundo Se-
natus hos Quatuorviros suum in nume-
rum debuit recipere, tantumque favore

Monachi plebis effecerunt, ut demum in electioni-
servitæ Er- bus magistratum, nulla patriciatûs ratio-
furti recipi- amplius habita. Idem Legati religiosos,
untur. quos Servitas † dicimus, introduxerunt,
Moniales (a) jisque monasterium ad portam Krem-
ad S. Mart. pferianam assignarunt, monialibus, quæ
trâſferuntur. prius illud tenuerant, in Brûletum † trans-
* MCCCXI. latis, ubi hodiè sub auspiciis D. Martini
Bellucū Frid psallitant.

IV. *Restituta quieti suæ Urbs denuò bellum
Læd. redin- meditatur, † seque ad defensionem contrà
tegratur. Fri-

(a) MS. Chronica Bibliothecæ Cæsar. Vind.

Fridericum armat, ille (^a) validum exercitum contrà Erfordiam educit, undique vias, ipsas adeò civitatis portas obsidet, ut ne ad colendos quidem agros exitus liber foret. Tulit hæc Civitas constanter. [†] Longiorem moram abrumpere volens hostis, ipsam civitatem omni exercitu impugnat, castra intrà Hocheim & Urbem figit. Sed præter incendia, quibus patula adhuc suburbia devastavit, & vinearum damna, dum vites radicitus evulsit, parum effecit. Crevit interim annonæ caritas in urbe, agris in cultis jacentibus. Remedium ergo quærendum videbatur, quo se à molestissimo Friderico tuerentur. *Vrbs fœderatos de audis invitantur: Arma jungunt Fuldensis & Hirsfeldensis Abbates, quorum prædia per Thuringiam Landgravius infestaverat. Urbs etiam necessitates suas Moguntiam ad Electorem defert, et is Cæsarem plorat.* Henricum implorat. Cæsar Burgravium ad Norimbergensem cum armatâ manu Ernstensibus submittit. Insuper Landgravius Hassiæ, [†] inquietum Frederici genitum, & crescentem ejus potentiam, præmittit. Sertim si Erfordiam adjiceret, timens, frater Etiæ Hassiæ trem suum cum equitibus alegat. Juncta hæc arma [†] Urbi vias aperiunt. * In- terim Landgravius alio bello à Wolde- maro Brandenburgico in Lusatia distrahi- tur, *MCCCXII

(^a)Rivander & alii in Chron. Thuring. hoc anno & MS. Erfur- tensia.

Civitas ob-
detur incas-
sum.

tur, atque commissâ infelici pugnâ capi-
tur. Erfurtenses intercepto Rinkleben,
cui expugnando mensem insumpserant, &
Sommerdâ, copias auxiliares dimiserunt.
Duravit cum Landgravii captivitate qui-
es, sed hoc per astum à proceribus Thu-
ringiae liberato, denuò bella. * Vindi-

MCCCXIII. carefclades Landgravius voluit captivo il-
Landgravi- latas. (a) Primam iram in Abbates effu-
us denuòbel- dit, quos ademptis eorum villis & pagis
lū molitur. in Thuringiâ, ad pacem emendam coe-
git. Mox inopinantem Mulhusiam, &
Northusiam penè oppressit, atque pacis
leges, ut Damna pecuniis resarcirent, fœ-
deri † Erfurtino renunciarent, obtrusit.
Jisdem conditionibus Comes Vinariensis
subiectus. Jam omne bellum destitutæ
sociis Erfordiæ imminebat. Deliberatum

Erfordiam
fœderatis
indat.

Deliberatū
de pace.

Senatus &
plebis diver-
sæ opinions

ergo de pace, † Urbis Senatus continu-
andum esse bellum suadet, † vivere eun-
dem Electorem, cuius intercessione ab-
Imperio nuper auxilia acceperint, super-
esse pristinam fortitudinem, animos &
vires Erfordiæ, elatum victoriolis Frederi-
ci animum, ut ab eo pax nisi turpis spe-
rari nequeat, quâ victricem Urbem su-
am, & hanc ætatem foedare non debe-
ant. Néc curandum quod devicti Socii
fœdus abjurârint, verba dixisse, mente
jurasse nihil iniquissimo hosti, spem sum-
mam in Erfordiâ repositam habere, quæ
ut primum Frederici viatorias sistet, omnes

(a) *Dicta Chronicæ*

in communem hostem arma juncturos. Plebi belli incommoda pertæsæ pax arri- debat: Cæsarem in Italâ dysenteriâ con- sumptum, & sine capite esse Imperium, animos Electorum divisos, (a) omnia dis- crimen spectare, ut parum à Moguntiâ præ- fidii supersit. Ædificia publica penitus collapsa, ærario vix bello sufficiente, a- gros esse incultos, & jacere commercia, adeò ut (b) viæ, gramine virentes, à re- liquo campo vix discernantur. Pacem ergo, si pecuniâ possit, emendam esse. Illud insuper plebem angebat, bello se po- tissimum atteri, proinde à Patriciis trahi, ut quod per Legatos Moguntiæ non potu- erint, plebis facultatibus consumptis, vi efficerent. Nunciatum ergo senatui per tribunos plebis, pacem ineundam esse, dum pecuniâ posset. Missi ad Landgravi- um, † qui negotium promoverent. * Legati ad Pacem se adferre, ajunt, & bellum, utrum ex his pacem ineū- Fredericus eligeret, nec credituram urbem eum pa- dam missi cem præoptare, quamdiu paternæ voluntatî contrari- ad Landg- us venditos Erfordiæ pagos vindicaret. Non se nisi *MCCCXIV prius aris & focis, glebâ terræ cessuros, quam pien- iissimo titulo consecuti, dum officium filii supplentes Jeni Alberto alimenta præbuerint. Ast si pecuniâ mitigari animus possit, pro facultatibus se oblaturos. Fredericus † vires Erfordiæ sœpè expertus Pax initur. oblatam conditionem acceptat, numera- tâque pecuniâ venditionem pagorum à Patre

(a) De qua divisione Burgundus in Ludovico IV. lib. I.

(b) M.S. Chron. Erfurt.

Patre factam ratihabet, honores, & donationes majorum confirmat, mutuis be-

*MCCCXV nevolentis confirmata pacta. * Fredericus (a) + Urbi Mittelhusiam, & Rieth. Comitatum northusiam sub titulo comitatus minoris minorem ad Geram trecentis marcis argenti, reser- Geram urbi vato redimendi jure, vendit. Auctum postea pretium videtur, cum octingentis marcis redemptio facta sit. Necdum cum bello finita calamitas: quippe creverat hactenus annona, ac licet ruricolae arva denuò colerent, attamen inter lolia, + quæ pluribus annis agros insederant, murium, locustarum, & nocivorum ejusmodi animantium ingens multitudo genera- Locustarū multitudi- tata, quæ universam segetem in sequenti MCCCXVI. vere depastra est. * Ea + caritas annona Caritas an- subsecuta, ut in solâ hac Urbe septies mil- nona. le, nongenti, octuaginta quinque homines fame interierint, nec sine periculo contagionis tot interemptos mœnia capiebant, ideo Schmidstadium devecta ca- davera, ibique sepulta sunt. Ad carita- tis hujus memoriam in festo S. Marci panes usque hodiè pinsuntur, ejus magnitudinis in quâ tunc nummo argento venierunt, non panes dixeris, sed bolos, quippe singuli vix palatum implet. Famem hanc Pestis. ut solet, pestis subsecuta, + quæ tertiam partem hominum absumpsit, per totam * MCCCX Europam serpsit contagio. * Tot fracti ma- VIII. lis

(a) Extant hic de re documenta in Archivo.

lis Thuringi, universalem † pacem (a) Thur. uniu-
inter se Elector, Principes, Abbates, Co- versalē pacē
mites Urbes iniverunt. ineunt.

* Capitulum † B. M. Virginis à Frederico V.

& Günthero fratribus, Comitibus in Beich- * MCCCX
lingen Rudelstadium majus (b) centum XII.
sexaginta marcis argenti puri cum advoca- Ecclesia B.
tiā & omni jure emit; feudum erat Land- M. V. emit
gravii, cuius assensum venditor, datis Rudelstadii
Fidejussoribus promisit, * præstitit post majus.
biennium, datâ libertate solennibus lite- * MCCCXX
ris ipse Landgravius alienationem confir- IV.

mavit. Erfurtenses collapsa temporum
injuriis ædificia reparant. Ipse etiam Mat- Ponsmerca-
thias † Elector (c) pontem mercatorum la- pideum anno hujus saeculi vigesimo quinto torum exla-
erexit, cum superiore anno splendidio ap- pidibus ex-
paratu huc venisset, atque exacto prius struitur.
homagio in Basilicâ Marianâ decente ritu Matthias
primitias (d) Numini † sacrificasset. * ArchiEp.
Dissensiones paulò post inter Electorem, & primitias
Erfordiam ortæ; causa illarum Northusia, Erfurti ce-
† quippe ibi contrâ Senatores ingens tu- lebrat.
multus. Clerici etiam furorem experti, * MCCCX
quorum ædes spoliatae, equi in ipso tem- XV.
plo stabulati sunt. Motus iniquitate rei Northusia
Elector, intentato prius sed contempto in Clerum
spirituali gladio armatâ manu seditiones insurgens à
aggressus, Vasallo suo Comiti de Hohn- Moguntino
stein, ut omnem comeatum interclude- compescitur
ret,

(a) Chronica Thuringiae hoc anno.

(b) Antiquissima monumenta Archivi Mariani.

(c) MS. Chron. Erfurt.

(d) MS. Chron. Petrense.

*Erfurtenſū
in hac lite
ſtudia.*

VI.

*Balduinus
Trevirenſis
administra-
tor Mogun-
tiae.*

*Erfurtenſes
Moguntiae
turbas in u-
tilitatem ſuas
vertunt.*

ret, mandat. Subito ligni penuriā Urbs friguit, ut proprias etiam ædes ad culinae fornacisque necessitates dirueret. Hanc ad expeditionem † Erfurtenſes citabantur illi ad ſubſidia contrà fœderatam Urbem difficultes emanent. Graviter tulit Archi-Episcopus, quod contrà ſubjectionis jura-mentum ſequelam negarent. Igitur Matthias lec̄to aliis suis in territoriis militi utramq; urbem (a) compescuit.

Secutum denuò ſi non Schisma, ſaltem non minus malum Moguntiæ, in hanc usque Thuringiam ſua incommoda effundens. Extincto Matthia Clerus Treviren-ſem ArchiEpiscopum Balduinum † vo-cat, (b) hic diviſis Eccleſiæ Præſul, cum exhausta bellis Moguntina mutare nolens, Papam etiam metuit, qui Henricum de Virnberg Capitulo obtrudere nitebatur. Ægrè tandem persuafus Balduinus, ut ex conſenſu Pontificis administrationem va-cantis Sedi aduſque ſententiam fuſcipe-ret. Erfurtenſes † ad veterem genium reversi, hanc turbidarum Moguntiæ rerum occaſionem captant. (c) Cumque nec Balduino extero, nec Henrico canonice haud electo obtemperare vellent, abſque Domino ſe eſſe crediderunt: Henrico tamen magis tanquam imbecilliori adhæſit Erfordia, ut pondere ſuo faſtiones in-aqui-

(a) Serarius in ejus vita.

(b) Serarius in Balduino administratore.

(c) MS. Chron. Erfurt.

æquilibrio servaret. Arma * Urbi, sed * MCCCX
 frustrà, Balduinus admovet. Secuta post- xx.
 modum sententia Pontificis pro Henrico,
 sed quæ adversus Clerum, & populum
 invitum aliquot annis executione caruit,
 quod deinceps gesta, & pacta evincunt.
 Comes etiam Hohnsteinensis † Moguntiæ Balduinus
 Vasallus Balduino se opposuit, * quem comitii de
 compescere volens administrator, Erfur- Hohnstein
 tensibus sequelam, & arma indicit, ut in bellū infert.
 commodius tempus resistentiam differ- *MCCCX
 rent: ab initio sequebantur segnibus ar- XV.
 mis (a) mox domum reversi ulteriorem o-
 pem detrectabant. Balduinus † renitentiâ Sicut & Er-
 offensus hostilia molitur. Cives irâ impo- furtenib⁹.
 tentes, in Clero, damna à Balduino illa-
 ta, ulciscuntur. (b) Decanum † collegia- Qui Decanū
 tæ Ecclesiæ B. M. Virginis Hermannum Marianum
 de Bibrâ captivant. Administrator fero- capitvavit.
 ciores esse videns Erfurtenses, quam ut Stratagēmā
 ratione duci possent, exercitum in Thu- tecapereur-
 ringiam mittit, (b) qui dispersus hinc in- bē Baldui-
 de Civitati Comeatum intercluderet. In- nus nititur.
 terim ad astum recurrens † nonnullos ex Langravi⁹
 Senatoribus suas in partes clam trahit. arbitrum
 Promittunt hi patulas portas, sed cum ali⁹ fraudem adverterent, in vanum stratage- ro nominat.
 ma cessit. Necdum civium sanguinem

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) MS. Chron. Petrense.

(c) Chronica Thuringiae hoc anno.

ro dijudicandam litem submisit, (a) quæ
præviâ cognitione, quantum Balduinus
petere, vicissim Erfurtenses præstare de-
beant, arbitraretur. Fredericus Mittel-
husium Erfordiam citat. Hæc cladis, i-
quam sub pari colore quondam inciderat,
memor, Defensores suos armatos mittit,
† cumque nihil moderatè agant Erfurten-
ses, ubi vires suppetunt, ipsum Land-
gravium cum suis adoriuntur & fugant.
**Landgravi-
us fugatur.**
Ignominiae sibi duxit hæc Fredericus, i-
tur cum Trevirensi arma junxit. † Civi-
tas tantis viribus impar de auxiliatrice po-
tentia circumspicit. Mülhusia, & Nor-
husia solicitatæ ad foedus, sed hæc nec-
dum ex bello civili sui potens, illa metu
Landgravii abnuit. † Certius erat auxili-
um à Vinariensi Comite, perpetuo Land-
graviorum æmulo: descenderunt etiam
in foedus Comites de Keffernburg, & in
Beichlingen. Dispersæ † adhuc Principum
copiæ vias obsederant, erumpunt ergo
cives cum quadringentis conductitiis, ac
Sociati foederatis Budstadium, & Thomas-
brück florentem tunc Urbem devastant.
Granichfeldt etiam cum arce capiunt.*
**Tungunt ar-
ma Mogun-
tinus & Läd-
gravius.**
Principes convocatis omnibus copiis Er-
fordiensibus se objiciunt. † Vix signum
utrimque pugnæ datum, & Comitum au-
xilia cœdebantur. Cives cum militibus
suis, ordinibus servatis, ut honestè fuge-
rent, continuò ab hoste pressi recedunt.

(a) MS. Erfurtense.

(a) quod
duimus
are de
Mitte
nittit,
furten-
Land-
fugant
s, i-
f Civi-
ice po-
Non
ec nec
a metu
auxili-
Land-
etiam
& in
cipum
t ergo
iis, ac
omas-
astant
nt. *
iis Er-
gnun
im au-
litibus
fuge-
edunt.
Prosecuti victoriam Principes Urbem ob-
ducent, + pagi viciniores incensi, arbo- *Vrbs obside-*
res fructiferæ contrà frigus succisæ. Ci- *tur.*
ves hisce damnis irritati frequentes erum-
punt; in Brûleto magnis animis certatum
est, verum desideratis utrumque multis
fugati Cives, & incensa suburbia, sicque
ad pacis leges + accipiendas Erfordia co- *Ad leges pa-*
acta. Ipsius Landgraviæ intercessione *cis adigitur*
lis composita, ut Civitas agnitâ Balduini *et quæ illas*
administratione impensas belli Electori,
Decanum libertati suæ restitueret: Mo-
guntinus Civitati renovaret privilegia,
hæc vicissim mille argenti marcas solveret.
Comites qui à parte Urbis steterant, datâ **MCCCXX.*
Balduino mulctâ facinus expiarunt. * *xvii.*
Tandem Balduinus administrationem de-
posuit, & Clerus se Pontifici submittens
Henricum ad Sedem admisit. Is posteà
Fratrem suum Comitem de Virnburg, &
Consiliarios Erfurtum ablegavit, (a) qui Clerus &
cum Præposito S. Severi, + Clerum & Se- *urbs conci-*
natum conciliarunt. *liantr.*

Melius deinde Fredericum inter, & Er- *VII.*
fordienses convenit, quippe * pacto cum * *MCCCXX.*
eo fœdere (b) de pace publica Provinciæ *xviii.*
communi ope tuendâ, eidem sæpius ar-
mis adstiterunt, cuius rogatu (c) Nebram
G acri

(a) MS. Chron. Petrenia.

(b) Instrumentum super hoc fœdere conceptum vid. in refutatione in-
formationis Saxonicae exhibitâ Monasterij Westphalorum in tra-
ctatibus pacis lit. F.

(c) MS. Erfurt.

Nebromex- † acri obsidione expugnant , & exurunt
pugnant Er- Eodem (a) anno ArchiEpiscopus † Uri
furtenses. monetandi jus quingentis libris in fin-
Ius monetā- gulos annos elocavit , ita tamen ut mone-
di cōducunt tarius provisori Moguntino annuē jurare,
 ipsumque signum in Curiā Moguntinā re-
 linqueret . Eidem Frederico † contri-
Assistens Lädgravio Güntherum comitem de Schwarzenburg,
Lädgravio & Hermannum Vinariensem auxiliatur:
contrā Vi- (b) pauca verba contemtim in Landgravi-
nariensem um prolata bellum atrox , & Vinariensi
comitem. fatale causarunt : † quippe cum Herman-
Causa belli. nus in Erfordiensī Curiā à Senatu epulo ex-
 ciperetur , atque cum fœminis & Virgin-
 bus vel nobilitate , vel formā commenda-
 tis choreas duceret , contigit Frederi-
 cum Urbem , & in eā propè Curiam tran-
 sire , quo viso Hermannus de fenestrā ,
 Frederice unde ? Frederice quo ? exclam-
 mat . Manifestius erat vilipendii signum
 quod nomen Landgravii vulgari idiomate
 ut inter pares solet , per (c) monosyllabon
 exprimeret . Indignè tulit hoc Landgra-
 vius , & majorem injuriam interpretatus
 quod publicè contemtuihabitus esset , cum-
 que in alienā Urbe confessim vindicare
 non auderet , per Deum juravit , se non
 acquieturum , priusquam Hermannum ,
 ut ab eo compellaretur Dominus , adegil-
 set .

(a) Desuper documenta extant in Archivis.

(b) MSc. Chronica Erfurtenia, Rivander & alii Historici Thuri-
 gici hoc anno.

(c) Fries woher ? Fries wohin ?

urunt
t Urb
in fin
mone
irare,
nā re
nburg
liatur:
Igravi
ariensi
erman
ulo ex
irgini
henda
rederi
n tran
eistrā
excla
gnūm
omate
llabon
ndgra
etatus
cum
dicare
se non
inum,
adegil
set.

Thuri
fet. Mox utrumque bellum paratur, Vi-
nariensis cum Günthero fœdus paciscitur.
Landgravius suas in partes hanc Urbem
trahit, cuius viribus potentior, ingentem
stragem comitibus infert, incensis passim
ac devastatis eorum urbibus & pagis, de-
molitis etiam Vippach, aliisque arcibus,
præter Dornberg & similes, quas integras
sibi Erfurtenses, & Landgravius serva-
runt. Post hæc † Arnstadium obsidetur, *Obsidetur*
cumque scalæ jam muro applicarentur, de *Arnstadii.*
necdum captâ prædâ dissidium inter Land-
gravium & Urbem oritur. Erfurtenses
auxiliorum suorum præmium poscebant,
aut si nollet Landgravius solo æquandum
esse. Econtrâ Fredericus Arnstadium sibi
tanquam Domino diresto Arnstadini co-
mitatus, imò belli Principi, non confœ-
deratis deberi contendit. Erfurtenses
crescenti Landgraviorum potentiae invi-
di, relinquere Comiti Civitatem, quam
pro Frederico expugnare maluerunt. Igi-
tur cum testudinibus suis, & scalis, & om-
ni apparatu remeant. Obsidione solutâ
Fredericus Vinarium versus exercitum du-
cit. Erumpunt in Erfurtenses Arnstadi-
ni, & ad portas usque Erfordiæ premunt.
Cives Landgravio confessim hostium in-
solentiam nunciant, ille receptui canit,
suaque Arma Erfordiensibus, qui erupe-
rant, jungit, pugnatum ab Urbe usque
in pagum egestet, † ubi Schwarzenbur-
genses planicie commoditatem amplexi
Pugna inter
utramq
aci-partem.

aciem formant. De summâ rei comites hinc acerrimè pugnarunt ; dispersa acie *Comites de* uterque † comes in hostium manus inci-
Vinaria & dit, captivi è pugna Erfordiam illico mi-
Schwarzense si. Landgravius fugientes cum copiis ad-
Burgicus ca- usque Arnstadium insequitur : Aderat ibi
piuntur. inopinatò Comes de Virnburg † Henrici
Pugnaredin Moguntini Frater , qui comitibus duo mil-
tegratur. lia (a) virorum in suppetias adduxerat.
 Credo non imperio fratri , sed partium
 studio permotum. Hic recentibus
 copiis , defatigatum pugnâ Landgravium
 adoritur. Redintegratæ acies , eoque res
 devenerat , ut Fredericus undique cinctus
 fugam non hostium , sed suam extremâ di-
 micatione quæreret. Fama delata Erfor-
Land. ad- diam copias Landgravii cæsas esse. † Ab-
ventu Mo- bas D. Petri de sepulturâ eorum , (b) qui
nachorum ceciderant solitus , currus aliquot cum
Petrensum religiosis ad arenam infelicis pugnæ mittit,
& periculo ut postrem o humanitatis beneficio , inter-
liberatur. emptos terræ mandarent , aut si nobilio-
 rum cadavera jacerent , ea curribus impo-
 sita ad solennis pompæ funus adveharent.
 Pertinaci defensione prælium ad Vesperam
 usque Fredericus traxerat , quâ currus fu-
 nerales appropinquabant. Religiosi in
 tam Humano pietatis officio sanctos se
 credentes audacter pergunt. Comes de
 Virnburg miserè deceptus , per nebulas
 & mixtum aëri pulverem adventantes
 dubiè

(a) MS. Erfurt. alii ducentos referunt.

(b) MS. Chron. Petrense.

dubiè discernens, nova esse pro Landgraviò auxilia, dum timuit, credidit, dato- que illi evadendi spatio ipse fugit. Frede- ricus atroci vulnere saucius Erfordiam re- vertitur, ubi Chirurgi operâ vulnus co- luit. Atque hac victoriâ sui juramenti votum Landgravius obtinuit, titulo Do- mini postea à Vinariensi honoratus, eun- dem præterea comitatu † exuit, paulò post eâ lege restituto, ut comite mortuo Frederico cederet, sique potens ille Co- mitatus Erfordiæ viribus ad Landgravios devolutus est. Non tamen sine prædâ Er- furtenses pugnarunt, quibus pagus Zim- mern † anteà Schwarzenburgensium, isto bello cessit. Saxo præter Vinariensem Orlamundæ comitatum accepit.

*Comitatus
Vinariensis
& Orlamundæ Land-
graviatui
accedit.*

*Erfurtenses
Zimmern
accipiunt.*

VIII.

* MCCCX
LV.
*Erichsberg
expugnant.*

* Vix arma defebuerant, & aliud ma- lum Urbem excitavit. † Hermannus Co- mes de Stolberg in arce sua Erichsberg prædones fovit. (a) Hi vicinis, Northusiæ præsertim, & Quedlenburgo graves om- nia diripiebant. Querelæ ad firmatricem pacis Erfordiam deferuntur, hæc una cum Landgravii & Mülhusinorum, ac Northusiæ cohortibus arcem, & in eâ præ- dones obsidet. Nulla iis nisi in victoria spes, quâ non obtentâ, non supererat turpis- simæ mortis effugium, nisi ut manu hosti- um in pugna caderent. Igitur tamfero- ci audaciâ se defendent, ut, an homi- nes oppugnarent, ancipites essent obsiden-

G 3 tes.

(a) MS. Chronica Erfurt. & Rivander hoc anno.

tes. Tandem undique solito istius temporis oppugnandi more scalæ admoventur, prædones cœdibus imminuti; dum h̄ic ascendentes deturbant, alibi impares sunt. Superato muro adhuc pugnarunt, ne vivi caperentur. Viginti eorum capti ex arboribus circ̄ arcem suspenduntur, (a) Comes autem cum equite Werterdensi capite plexus, arx ipsa solo æqua-
ta.

IX. Bellum hoc majoris momenti contro-
versia exceptit. *† Salzam urbem (b) jam
VI. ab aliquot sæculis Moguntina Sedes nobis-
Controver- libus ejusdem nominis in feudum concesse-
fia de Salzâ rat, relicto solum ibi Praefecto, qui vici-
Vrbe. nos pagos, & illam ditionem admi-
nistraret. Moriebatur hoc anno Domi-
nus de Salzâ tribus filiis beatus. Hæreditatis
divisio fratrum concordiam rupit, nec
convenire poterant, solidum singuli pa-
trimonium cupientes. Auctâ discordia
fratrum alter Landgravium accedit, ac ei
litem vendit. Nec mora: Adest hæredi-
tatis emptor, ipsamque Salzam aperiri
sibi per nuncios flagitat. Cives cum Prä-
fecto Moguntino aditum negant: Esse Ur-
bem Moguntiæ feudum, nec absque ejus
consensu alienari posse. Nihil ergo per
vendi-

(a) Peccensteinius in Theatro Saxonico pars. 3. cap. de Nor-
bus. Becherer in Chronic. Thuringiae & Rivander.

(b) MS. Chron. Erfurt. & Rivander hoc anno. MS. Chronicæ Pa-
triaſia.

venditionem actum, quā ut cōmissâ feloniam
Urbs caduca Moguntiæ denuò accederet.
Contumeliæ imprudenter additæ : Serius
venisse Landgravium, adesset crastinâ ma-
turius, foreisque denuò pulsaret. Frede-
ricus copias militares admovet, cum au-
tem nihil illæ proficerent, atrox consilium
capit: domus urbis ligneæ, prætereà stra-
mine plurimum tegebantur ; igitur ignem
injicit, † ut cives à mœnibus ad ædium *Salza urbi*
suarum defensionem compelleret, sicque *exuritur*
facilior expugnatio redderetur. Suprà
votum consilium cessit, quippe Urbs vi-
ginti locis incensa, confestim tota flam-
mis corripitur : restinguere incendium re-
medio violentius cives ne tentarunt qui-
dem, se tantum flammæ suffurari conan-
tes : ipse calor mœnia occupavit, de
quibus multi extrà Urbem præcipites lapsu
extincti, pauci, qui feliciter ceciderant,
in ipsis hostibus misericordiam inven-
runt. Exusta tota civitas, & in eâ octin-
genti septuaginta octo homines. Introi-
vit ergo Fredericus per cineres ad Urbis
rudera. Sed arx huic calamitati exem-
ta mansit. Ast cum à Moguntina Sede,
quam Henricus (a) post Ludovici Cæsaris
mortem contrà Papæ sententiam violen-
ter tenuit, parum auxilii sperare posset,
brevi ad pacis conditiones adacta est. Lu-
sum de alieno corio : fratribus de Salza a-
dempta Urbs, & conventum, † ut post *Lü compo-*
hac nitur.

G 4

(a) Serarius in hoc Henrico.

VI.

hac Moguntinus & Landgravius ex æquis partibus possiderent. Annuit facile Henricus, qui facultates omnes pro sui conservatione contrà Gerlacum destinabat, neque ducebat expedire contrà Landgravium quid moliri, ne potentem Amicum æmulo procuraret. Sibi potius largitionibus de sociis prospexit, utque ipsam Erfordiam à fidelitate Gerlaci detineret, (a) in-

Elector signem + ei præfecturam Kappelndorf,
Kappelndorf imperii feudum, donavit. Terræ mo-
Erfurtenfi- tus universam Thuringiam + concussit. (b)
bus largitur Passim corruerunt ædificia, & rupti montes,
Terræmonus maximi subsultus Erfordiam quassarunt.
 Nullum in atrocim alo remedium, ab ædi-
 um ruinis in Urbibus periculum crevit; i-
 deò campi refugium petebantur. Credo

Pestis ingēs. + ruptam his motibus terram noxiis exha-
 lationibus aërem corrupisse, qui pestilen-
 ti lue post biennium tot hominum millia
 peremit, in sola Erfordia duodecies mille
 homines pestis consumpsit. Nec in Thu-
 ringia se continuit hoc malum, sed longi-
 us per Europam progressum est.

X.

**Iudeorum
persecutio.**

Ampla Urbs commerciis hactenus cre-
 verat, sed numerosior + Judæorum copia
 potissimum lucrum retulerat: ut enim frau-
 dulentum id hominum genus inter virtu-
 tes dolum numerat, quo Christianum de-
 cipit, sic intrâ limites recti se continen-
 tem mercaturam facile prævenit. Cum
 ergo

(a) MS. Chronica Erfurt.

(b) Chronica Thuringie & Erford. hoc anno.

ergo potissimæ opes his fôrdibus affluerent, in omnium invidiam inciderunt. Senatus etiam furorem plebis laxaverat. Incertâ famâ spargebatur puteos à Judæis injecto veneno corruptos, (a) sufficiebat rumor ad crudele facinus, omnesque mortes huic toxicô imputabantur. Ad convicia primò ventum: mox concurritur, ipsæque Judæorum ædes obsestæ. Illi fo- res, & aditus impedimentis obruunt. De linquentium multitudo spem impunitatis, hinc & licentiam auxit, † admovetetur *Concremâ-*
flamma, atque domus unâ cum Judæis, *tur sex mil-*
& opibus igne cremantur. Sex millia om-
nia ætatis & sexus occubuerunt. Alii Ju-
dæos ipsos, cum præsentissima mortis peri-
cula vidissent, ædes & cum iis sibi rogum
succendisse dicunt, sperantes flammam
Urbem invasuram, ut non soli interi-
rent. Probabile est (b) beneficium falso spar-
sum ab ijs, quos pecuniis mutuo datis sibi
Judæi devinxerant, ut sublatis creditori-
bis se quasi per compendium à nexu libe-
rarent. Graviter † hoc facinus Elector *Gerlacus*
tulit, (c) quippe in Judæis sua regalia læsa *propterea*
querebatur. Urbs beneficio interempto-
rum, quæ egerat, excusavit. Attamen *Erfurtenses*
placari non poterat Gerlacus, priusquam
reditus omnes, qui ArchiEpiscopali fisco
à Judæis pendebantur, ærarium Urbis in
sc

(a) MS. Chronica Erfordiæ.

(b) MS. Chronica Petri.

(c) *Multa has de re documenta, & acta in Archivis extant.*

Flagellantū se reciperet. Multam præterea centum marcarum argenti in singulos annos dictavit. Appulit his diebus errorum + flagellantum turba, (a) qui hinc inde carentes obscuris cantilenis populum dementabant, utque pietate illuderent, se flagellis coedebant, interim furtis, & libidinibus intenti. Non intromissi in Urbem Hilsershofii numero trium millium pala-

* **MCCEL.** runt. * Ex simili colluvie fuit h̄ic Con-
Blasphemus stantinus quidam, + is se filium Dei prædi-
quidam. se cabat, die tertia resurrecturum. Nullibi
filium Dei fidem sed misericordiam invenit, quod
jactat. maniā hominem stultescere crederetur;
at ille sanæ & integræ mentis esse contentum
indulgetur spaciū, ut de integritate ju-
dicii constare, simul à temeraria professio-
ne desistere posset. Ille se neutiquam de-
lirare, sed esse filium Dei confirmabat.
Deductus ergo Blasphemus ad Electorale
tribunal + ejusque sententiā rogo injectus,
Supplicium ad gradus fori majoris combustus est.

XI. Gravi Schismate + Moguntina Sedes
Schisma turbatur. Henricus mandato Pontificis
Moguntinū exaltatus, ingrato facinore Ludovico Cæ-
sari contrā Papam adhæret. Hinc Ponti-
fex in eum anathema vibrat, & de sede
Henricus per sententiam dejicit. (b) Suffectus
Moguntiae, Gerlacus Comes Nassoviensis, sed præva-
Gerlacus lente Cæsaris potentia Henrico, + acce-
Erfurti re- dere Moguntiam veritus erfurti moratur:
fides. hac

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) Serarius in hujus Henrici, & Gerhardi Vita.

entum hæc enim Civitas mandata Pontificis am-
dici. plectens contrà Cæsarem , & Henricum ,
flagel. Gerlaco adhaesit , eidemque vivente Lu-
urren- dovico (4) Homagium præsttit. Hic vi-
nenta- cissim + multis largitionibus , & privilegiis Schismate
flagel. fidem Civitatis sibi firmavit , & sic cum ad utilitatē
bidini- ingenti Sedis detrimento prima licentiæ suam uititur
Irbeam fundamenta Civitas jecit. Erfordia.

Erfordia.

* Idem annus initium (*b*) dedit eleganti XII.
structuræ † Chori B. M. Virginis , cuius *MCCCL.
Magnificentia Germania parem non ha- Chorus Ma-
bet , sique Severianus Chorus , uti fun- rianus eri-
damenta jacta , simili forma staret , ac sic gitur.
latissimi gradus ex foro inter utramque
magnificentiam exsurerent , vix haberet
Italia , quod huic miraculo compararet.
Sumptus (*c*) quater & vigesies mille argen-
ti marcarum fuerunt. Nec jam tum In- Ascensus
dia Europam argento ditaverat , ut sicut montis S. P.
annonæ , sic unius dieimerces non multis gradibus la-
obolis staret. Simul † lapideis gradibus pides ster-
(*d*) ad montem D. Petri ascensus sterneba- nitur.
tur , jacuerunt illi ad nostram ætatem , us- Vicedomi-
que dum munito monte sublati murorum natūs offici-
marginalibus adhiberentur. um Moguri-

* A longo tempore (e) Vicedominatus XIII.
† exercitium in Erfordia nobilis familia, tunc redimit.
quæ *MCCCLII

(a) MS. Chronica Petr.

(b) MS. Erfurtenia Chron. & Petr.

(c) Rationalia istius Collegii & MS. Chron. Petr.

(d) MS. Chron. Petr.

(e) Sequentia multis documentis in Archivis extantibus probans

quæ inde nomen accepit, in feudum habuerat. Non potuit hæc res sine incommodis esse, ubi tantum munus natalibus non virtuti destinabatur. Diu ergo de redemptione consilia agebantur, donec tandem Vicedomini, jus suum ultrò Munguntiæ venderent. *

* MCCCL

IV.

*Jus mone-
tandi urbi
vendit.*

* MCCCL

V.

* MCCCL

VI.

*Carolus IV.
privilegia
urbis con-
firmat.*

Gerlacus

Mühlberg

& Tondorff

Erfordiæ

vendit.

* MCCCL

VII.

† monetæ utilitates civitas emit, adjecto pacto de retrovendendo. * Omnem annum in Erfordiæ viribus posuerat hic Elector, proinde communi subjectionis vinculo non contentus specialibus pactis eas sibi firmavit, octoginta galeas in omnne periculum ad quinque annos stipulatus est. Carolus IV. Cæsar Urbis privilegia titulos præcipue (a) quibus haçenus teritorium suum auxerat, confirmat, * ut que magis amorem urbis provocaret, duos pagos Azmansdorff, & Stobra antea Kirchbergensium Comitum donat. * Eadem Civitati † (b) Comitatus Mühlberg, & Tondorff Elector mille ducentis marcis argenti adjectâ retrovenditionis lege vendit. Attamen Mühlbergensis Comitatus pro parte dimidia solum hac sub alienatione comprehensus est, quippe medietas altera jam olim ad Comites de Henneberg, & de Schwarzburg pervenerat, sed & ab Hennenbergensibus eodem anno quingentis argenti marcis, ab his post

quin-

(a) Copiam privilegii ediderunt Erfurtenses Monasterii Westphalie in refutatione informationis Saxonicae lit. R.

(b) Vide infra ad annum MDXC, & XCII.

quinquennium pari pretio quartas cum licentia Gerhardi emit, semper lege contractui adiectâ, Electori Moguntino, & ArchiEpiscopatui jus, fasque esset, etiam has duas quartas redimendi. Similiter aperturæ, & præsidii jura ab his conventionibus exempta Sanctæ Sedi remanerent.

Iterum prædones Thuringiam ex arce XIV.
 † Elsterburg (a) infestabant. Cæsar ad Arcem Elsterburg ex majorum virtutem Cives hortatur. Histerburg ex sub Advocato Comite Henrico in Hohnstein violentas manus admovent, & arfurtenses. pugnant Erste
 cem expugnant. Capti prædones gladio feriuntur. Similes prædones arcem Tanroda insederant, † quam Erfurtenses frustra diu oppugnabant. Consilia, vires, frustra ob omnia obsessi resciebant, (b) sicque facile sidet & currit quosvis conatus prævenerant. Solutâ obsidione domi in causas sinistri successus inquisitum. Erant de Senatu & civibus, qui creditis pecuniis in arce jus Hypothecæ habebant, hi cum pignore sua nomina evertenda timentes, expugnationi inviderunt, domi retardarunt arma & comeatum, foris consilia prodidere, quibus compertis accusationi publicæ subjecti, omniumque dignitatum incapaces declarati, gravibus poenis coerciti sunt.
 * Aliud prædones receptaculum in Eichsfeldiæ IV. * MCCCLX

(a) Chronica Thuringiae.

(b) MS. Chronica Erfurtenia.

Arx Han- feldiae arce Hanstein (a) habebant. *stein obside-* ipsa in edito monte naturâ loci munitissima. Sed Erfurtenses cum dicto Henrico Civitatibus etiam Mülhusiâ & Northusia arma in prædones expedient. Armavere
Ad ejus de- rat se in vicinia Otto † Brunswicensis, Dux
fensionem se de Leinâ nuncupatus : incertum conser-
Brunsvicē deratis an hostem vel amicum haberent.
sis armat. Missis Legatis propositum Ottonis rogant non dubitare se Duceis arma patriæ quietem spectare, ac contrâ eos suscepimus, qui commercia, & securitatem publicam violantes, ex raptu viverent. In horum castigationem se quoque coivisse, cumque prædones de arce Hanstein omnem viciniam spoliarint, ad istius arcis expugnationem setendere, nec adversi quicquam à Duce, sed auxilia potius expectare. Oto-
Ejusdē dolus to † laudare propositum, utque strenue pergerent, monere cœpit. Confœderati exercitu arcem cingunt, jamque assulitus aliquot in murum tentati, cum Otto
Obsidionem † recentibus copiis, & non indicto bello solvit. obſidentium castra adoritur. Segnius in iis vigilabatur, cum ante nunciata hostilia jure gentium se tutos crederent. Sed
** MCCCL* Dux obtinuit victoriam, illi cæsi partim,
xv. & capti, arx cum prædonibus impunis
Similiter Al mansit. Otto ob iniquissimum hoc faci-
bertus Brūf. nus non paucorum odium incurrit. * Se-
prædones cutus exemplum Ottonis agnatus ejus †
fovet. Al.

(a) RIV. IN CHRON. THUR. HOC ANNO.

† Albertus, (a) qui non tantum sub protectione sua prædones fovit, sed ipse etiam nobiles, & Urbes Thuringiæ & Eichsfeldiæ infestavit. Monuit † Albertum Moguntinus, & Landgravius, ut ab iniquis simis ausi desisteret. Ille nec se in dehortantium gratiam incepisse, proinde nec in eorum favorem desitum respon- dit. † Irritati hoc dicto Elector & Land- gravius undique copias legunt, Mogunti- num Erfurtenses, & Eichsfeldiaci, Land- gravium frequens Thuringiæ nobilitas se- quitur, Mülhusia & Northusia continuò lacescitæ adsunt, viribusque junctis exer- citu viginti millium Brunswicensem a- grum invadunt. † Expugnant Hinden- burg, Windhausen & Lichtenstein, ob- sident Eimbeck, eoque Albertum adi- gunt, ut abdicat prædonum protec- tionem pacem rogaret, quam eâ lege, nevè *MCCCLX posthac ulli vicinorum molestus esset, im- petravit.

*Monetur in
desistatur.*

*Monita
spennens ar-
mis impeti-
tur.*

*Ad ejuran-
dam prædo-
num prote-
ctionem co-
gitur.*

Bellum inter

*XV.
Episc. Herb.
& comitem
Schwarz.
Ersfordia e.
Wassenburg,
tulit parte silvæ.*

(a) Rivander hoc anno.

(b) Becherer in Chronick Thuringiæ hoc anno, & MS. Chronica Erfurtenia.

(c) Becherer dicto loco.

*Invidet
mercē Vrbī
Landgrav.*

*Cæsaream
confirma-
tionem
frustrāquæ-
runt Erfur-
tenses.*

*Arcem sibi
Landg. ap-
propriat.*

* MCCCL
XX.

*Erfordia
Walsleben
Elxleben &
Münsterho-
fen emit.*

tulit hoc Landgravius, † attamen apētā vi justam Urbis causam violare non aūsus, nec itā compescuit invidiam, quin Erfurtenses adverterent. Igitur Legati ad Cæsarem mittunt, † qui auctoritatē ejus huic contractui peterent, rogarent que signaculum Cæsaris instrumento appendi. Periculosa res videbatur legatos cum instrumento emptionis Landgraviū territorium transire, ut igitur insidias fallerent, quasi commerciorum causā aliud iter ingrediuntur. Vix pridiē abierant, & quasi re jam salvā dolus jactabundē proclamatur. Landgravius nuncios celerimis itineribus submittit, qui ipsos legatos in Bavariæ finibus assequuntur. Duci Stephano Landgraviī avunculo jam tum ex hujus querelis controversia innotuerat. Igitur spoliati Erfurtenses domum remittuntur. Ipsum instrumentum contrātūs Landgraviō transmissum, † quo obtento emptam arcem, & Sylvam sibi appropriat. Resistebat magnis viribus Civitas, sed ille potentior vias obsidet, Ubique conditiones pacis obtrudit. * Ut damnum hoc alibi refarciret Erfordia, dives opum, ab Henrico, & Ernesto † Comitibus de Gleichen, Moguntiæ vasalis, pagos (a) Walsleben, Elxleben, Münsterhofen mille argenti marcis emit. Ex parte Senatus ac Urbis negotiabantur Rudigerus de Hayn Electoralis Provisor,

&

(a) Literæ emptionis & investiture extant.

& Theologiæ Magister, Herbortus, Severiani Collegii Præpositus. Arma in Landgravium, non injuriæ memoriam Urbs deposituit, & præfertim cum Landgravius *Continuata
nec molitiones hostiles intermitteret, ipsam etiam Civitatem ad judicia sua citaret.* Ideo hæc, ulterius ne majori potentiæ cedere jura cogeretur, & Urbibus Northusia & Mülhusia causam, & antiquum foedus exponit; (a) Comitibus etiam Thuringiæ periculum exaggerat: non amplius legibus agi, Landgravios non veteri titulo contentos nunc etiam Thuringiæ dominium affectare, eò arma respicerem, quibus Urbes laceffant, Comites extirpent. Recentius esse Vinariense factum, quam ut narrari debeat. Idem numerum contrà Schwarzenburgenses tentatum, lineâ Güntheri Cæsaris in filio deficiente. Actum de libertate imbecilliorum, nisi communi fœdere ad æqualem Landgravii potentiam coeant. Urgente & negotium Moguntino firmissimum fœdus iidunt: Damna, pericula sociorum communia essent, unius injuriam alter sibi illatam haberet. Eventus felicitatem pacti probavit. Ipsi autem ArchiEpiscopo Joanni & rei momentum accuratius Erfurtenses depingunt, cumque narrata superius pericula exposuissent, à Landgravio incompetenter ad judicia se citari addunt, (b) quod fieri nisi in subditos non possit. A

H mul-

*simultates
inter urbem
& Landg.
Urbes &
comites Thu
ringiæ in
Landgrav.
incitat Er
fordia.*

*Cum iis au
toritate
Moguntinæ
fœdus icit.*

*Eidem res
momenta
proponit.*

(a) Erfurtenia & Thuringiæ Chronica.
(b) Extant ipsissima litteræ urbis.

multis jam sæculis ArchiEpiscopatui sed
votos, Urbem felicissima adoptione fili
am esse. Prætereà Cæfareis, & regalibus
privilegiis adversus externa judicia muni
ri, nec forum nisi electorale agnoscere.
Non aliud quam superioritatem in Erfordi
am citationibus ijs prætendi, illisque ju
diciis, quæ juris tribuendi gratiâ sint ad
inventa, Landgravium ad invadenda
aliena abuti: mature consultaret Elector,
quomodo conatibus his obviandum, so
lam penè Erfordiam de amplissimo quon
dam Sedis imperio his in oris supereffe,
magnum invidiæ objectum, quod in ea
Dominatûs Thuringici complementum
consistere videatur. Joannes † Elector
ne dubitent, respondet, de solitudine
matris, sat sibi restare virium & animi, quo
filiam tueatur: duraturam cum obedien
tia protectionem, utque magis de promis
sis Urbé certâ redderet, omnia ejus privile
gia confirmavit, remisit etiam multam
cœde Judaorum in singulos annos pen
di solitam, quæ cum anteà ad 100. marcas
argenti quinquennio excurreret, ipse in 10.
annos tantum centum quinquaginta stipu
latus est.

* MCCCLX

XII.

XVI.

Fundatur

Carthusia

Erfurtensis.

* Carthusia † Erfurtensis in hunc annum
initia refert. (a) Mons est in Eichsfeldia
Hassiae objacens: exercitam in eo Ethni
corum idolatriam in Christianam pietä
tem S. Bonifacius convertit. Frequentissi
mi

(a) Serarius in Ioanne primo.

mi credentium cœtus ibi confluunt , numinis auxilium implorantes , hinc ei nomen datum , quod auxiliaris mons (a) appelletur. Oblationes pro conservatione templi , alimentatione Deo viventium & pauperum copiosè fiunt. Harum pars tertia Sacerdoti , qui tunc sacra curabat , cessit ; is ex liberali pietate dives , in testamento Carthusiam ædificari suis summis præcepit , reliquum in dotem assignavit. Executorem suæ voluntatis collegiatæ Dorlensis Ecclesiæ Præpositum Joannem Ortinum dixit. Hic impetrata Joannis Archi Episcopi veniâ , Erfordiæ Carthusianum Cœnobium erexit. Ajunt , (b) cum Architectus de opportuno loco circumspexisset , elegantis formæ Juvenem ei adstitisse , qui locum ubi ædificaret , laudârit , & subito disparuerit , Angelū peridse mostrans , humanos artus indutum. Equidē haec tenus ex situ loci multa tulit Carthusia , dum munimenta Urbis magnam partem ei ademerunt , vallo ipsi peristylio incubante. Biennium præclaro fuit operi in-

H 2 sump-

(a) De quo vide Serarium rerum Moguntinarum libro 3. *Vitæ S. Bonifaci* lib. I. nos. 20. & novissimè apud R. P. Joannem Müller S. J. in peculiari tractatu de hoc monte edito Duderstadie Anno 1671. De alio adhuc monte adjutorii circa ætatem S. Bonifaci sacrato vid. Celsissimum Principem Ferdinandum , in suæ Paderbornæ monumentis , in nobis ad monumentum saltus Teutburgensis , n. 6.

(b) Serarius in Ioanne I.

sumptum , dein consecratio secuta est.
 sp
 Ca
 Lu
 M
 vi
 ni
 na
 ti
 m
 A
 ci
 c
 tu
 lu
 je
 P
 A
 r
 e
 J
 I
 C
 sp
 *MCCCLX * Comites de Gleichen † cum monasterio
 XIII. Petrensi in litem incidunt. (a) Prætende
 Lis interco- runt illi advocationem , & hospitandi jus,
 mites de vi cuius Erfordiam venientes cum omn
 Gleichen & comitatu in monasterio divertebant , cu
 Monasteriū linæ & cellæ graves. Abbas Theodori
 S. Petri. cus indecens esse queritur , humanitatem
 majorum in servitium trahi. Illos ad
 ventantes huc Comites benignè excepisse ,
 qui hospitalitatem vicissim non justitia ,
 sed charitati imputarint ; imò donis tan
 tum beneficium sint professi , nec illos eo
 frequenti cum famulitio , ut nunc soleant ,
 adventasse , verum paucis servis stipatos
 humili fratribus mensæ assedisse. De jure
 Advocatiæ sibi nihil constare. Tandem
 composita lis , ut Abbas bis mille octo
 gentos aureos Comitibus solveret , hi-
 cissim Advocatiæ , & hospitandi juribus
 renunciarent.

*MCCCLX
 XIV.

XVII. Schisma Mo
 guntinū in- præcipuè Erfordiam miserabiliter affixit
 ter Adolph. (b) Joanne Electore veneno extincto Capi-
 tulum Adolphum , Spirensē Episcopum
 ex regali prosapia Comitum de Nassaw e-
 legit , Gerlaci ex fratre nepotem. Nova
 dignitas invidiam pariebat. † Fuerunt
 qui dicti beneficii Adolphum auctorem

Veneficium
 Adolphi
 effingitur.

sp
 spar.
 * Detestabile Schisma secutum , † quod
 omnem Archi Episcopatum , nostram
 præcipuè Erfordiam miserabiliter affixit
 ter Adolph. (b) Joanne Electore veneno extincto Capi-
 tulum Adolphum , Spirensē Episcopum
 ex regali prosapia Comitum de Nassaw e-
 legit , Gerlaci ex fratre nepotem. Nova
 dignitas invidiam pariebat. † Fuerunt
 qui dicti beneficii Adolphum auctorem

(a) MS. Chronica Petrenia.

(b) Serarius in Adolpho I. MS. Erfurtenia Chronica & Chronica
 Thuringie.

spangerent, factaque fides Pontifici, & Cæsari Joannis Patruo. Igitur Pontifex Ludovicum Bambergensem Episcopum Marchionis Misniæ Friderici, & Landgravii Thuringiæ Balthasaris fratrem ei opponit, atque Moguntinæ Sedi obtrudere conatur. Capitulum defensionem innocentis Præfusilis suscipit, & cum eo oppida, & munitiora loca penè cuncta: Beneficium Adolpho ab invidis imputari. Papæ decretum per sub- & obreptionem emendatum. Præcipue fidelitas † erfordiaæ eni- tuit. Ludovicum fratres ejus, & Carolus IV. Cæsar armis, Pontifex bullis adjuvit, † ipsum Adolphum, & qui cum eo sentirent, anathemati subjiciens. * Primum erfordia solicitatur: dederet se Archiepiscopo, quem Pontifex & Cæsar nominassent, obedientiam præmiis deco- randam, si sponte præstetur; aut si nollet exercitum triginta mille armatorum adesse, quo invita ad subjectionem cum multâ cogeretur. Illa † se filiam Moguntinæ Sedis esse respondet, nec Archiepisco- pum agnoscere, nisi qui eam de Capituli consenuit ascenderit; minas quod attinet, expectare se Landgravorum ausus, superesse illum generosum Sanguinem, illosq; animos Urbi, quibus toties de hostibus suis, ipsis etiam Landgraviis triumphâ- rit. Interim fœderatos de auxiliis, Archiepiscopum de protectione solicitat. Ve-

*Erfordiaæ**pro Adol-**pho stetit.**Cæsar &**Pontifex pra-**Ludovico.***MCCCLX**xv.**Erfordiaæ à**Lud. solicita**& responsu-**Adolphus**cum auxili-**ciæ aribus subve-**nit Erford.*

ciæ Civitates Mülhusia & Northusia, Comites de Gleichen, de Hohnstein, de Waldeck, de Leina, Zigenhan, & plures auxerunt. Concurrebat & uterque exercitus propè Onistrutam fluvium ad Castrum Göbesen, formabantur acies, & acerbatis utrimque animis omnia crudellem lanienam spectabant. Carolum qui Landgraviis cum auxiliaribus aderat, conscientia pupugit, & ingentis dedecoris metus, si ductore Cæsare tantus Romanorum Civium Sanguis funderetur. Ut

**Cœnurrit
uterq; exer-
citus.** utrimque igitur prælium vetat, pacem tentaturus, & Sed cum de indivisibili Seditia tentat. transigi non posset, rursus utrimque hostilia: Româ etiam Gregorius & undecimus, ne nihil agere videretur, anathema vibrat, eoque id efficit, ut Canonici ecclesiae B. M. Virginis, Cœnobii S. Petri, & Scotorum Abbates, Franciscani, & alii sacerditerent. Easdem in partes novum Carthusianorum Monasterium accessit, (a) proinde ab ipso Cæsare ad Ludovici preces

**Pacem fru-
stra tentat.
Pontifex in
Adolphū &
asseclas ana-
them. dicit** in protectionem receptum, Ludovicus donationem partis de sylva pascali addidit, sed effectu caruit liberalitas, rei aliena prodiga, nec quicquam hodie præter litteras Cœnobium possidet. Senatus tempa, eorumque valvas diligenter custo- dit,

(a) *Diploma Caroli IV. hac super re datum in hodiernum diem Sancte Monasterium assertat, est Bullâ aureâ insigne, omnino similis, quâ Cæsarî ejusdem sanctio publica, aurea Bullâ dicta, coruscat.*

dit , ne decretum excommunicationis affigeretur , aut pro Concione è Cathedra publicaretur. Præterea † Clero pluribus indignitatem rei demonstrat : non inficiari se , communione Christianorum exclusis rectè sacra negari , sed parem in hoc cum aliis Pontificis esse conditionem , quod mendaciis supplicantium à Veritatis via seducatur , cumque errantis nullus sit consensus , etiam rescripta Papalia , excommunicationes , & quævis decreta nullius esse valoris , quæ falsa narrata impearint , idque in præsenti casu Ludovicum fecisse : illum qui per Simoniam , & ambitum varias Ecclesias jam tum pererraverit , nullibi quietem inveniens , (a) nunquam satur. Adolpho beneficium affungi , pio , mansueto , integerrimo Antistiti. Majorem Pontifici injuriam fieri non posse , quam si præsentis causæ decreta pro validis habeantur : simul enim ingenti temeritate credendum esse , quod Gregorius Papa hominem luxui deditum , inquietum , & Sedi extraneum , Electo legitimè Canonico , pio , forti , continenti quoad ArchiEpiscopale munus præponnat , id autem sicut in pontificis sanctitatem non cadit , ita de ea afferere crimen esse. Moti his Severiani sacra apriunt , reliqui , cum nihil ijs persuaderentur , ab injuriis irritatæ plebis non satis tuti , Urbe excedunt. Hactenus velita-

Anathema-
tis inanitas.

*Adolphus
ex campis
in Erfordia
se recipit.
In ea ob-
detur.*

*Erumpunt
obcessi, ipsi-
que Cæsarē
penè capi-
unt.*

*XVI. septi-
manis obsi-
dio frustrà
continetur*

tionibus & incendiis inter partes dimicatum, Cum autem Cæsar, & Landgravi Erfordiæ appropinquarent, f. vidi Adolphus obsidionem intendi, proinde cum copiis ad defensionem in eam se recepit. Sequuntur hostes, f. & triginta millibus armatorum Urbem cingunt. (a) Cæsar in monte & Monasterio S. Cyriaci cum Landgraviis tentorium figit, (b) inferius copiæ per cuniculos turritis mœnibus insidunt, sed ea tam alacri fortitudine defendunt Erfurtenses, ut nocturnis & eruptiōnibus diurnos labores frustrarent, ipsum etiam Cæsaris tentorium infestant, hic celeri fugâ captivitatem vix evasit, amissis equis, & omni apparatu, quem secum in Monasterio habebat. Rex etiam Wenceslaus Bohemos auxiliares patri adduxerat. Cum autem ea, & quæ ditionem promovere possent, frustrâ tentarentur, ipsaque obsidio in decimam sextam septimanam protraheretur, Cæsar auxiliare copias in Bohemiam reduxit. Landgravi, ut affligerent, quos vincere non poterant, in vineas sævierunt, vitibus radicitus evulsis. Plumbeos etiam canæs leonini fontis, uti avus fecerat, exemerunt. Sic que liberata Civitas. Crebrò tamen hostilibus ager vexatus, nec impunè Cives extrâ Urbem deprehensi, usque dum Lu-

dovi-

(a) Cranzius dicto libro 10. cap. 9.
(b) MS. Chron. Erfurtense.

dovicus † in oppido (a) Kaluensi , Mag-
deburgensis ditionis , saltui , & levitatibus
deditus , * coorto ex incendio tumultu per
gradus decideret , eoque lapsu postridie
moreretur. Mors hæc vitæ admonuit
Pontificem , & alios , ut rubore suffunde-
rentur , qui ArchiEpiscopalem mitram in-
digno capiti violenter imposuerant. Igi-
tur Adolphus † posteà quietè Electoratum
& insulam temuit , nostraque Urbs à Wen-
ceslao , & Pontifice suo statui restituta est.
* Amplius erat Urbis ærarium quam ut his
motibus enervaretur , vix bellum desierat , †
& magnâ pecuniæ summâ (b) à Theodori-
co de Vargulâ * Pincernâ Thuringiæ ipsam
Vargulam comparavit.

* Secutus felicissimus ille annus , qui
magnificentissimæ Universitati nostræ stu-
diorum natales dedit. † Adolphus Ar-
chiEpiscopus Elector Moguntinus Comes
Nassovius , magni & prudentis ingenii
princeps , felicibus auspiciis Academiam
hîc sacravit. (c) Jam anteà verò Ponti-
fex interpellatus , ut Academiæ licentiam Schisma Ro-
conferret. Fuit † tunc atrox Schisma , manum ini-
cujus exitus in incerto pendebat. Urba- tiis impedi-
nus Romæ , Clemens VII. Avinione se menta ponit
dit. Hæsit Adolphus Elector , quem in- Cujus Pon-
terpellaret , † Civitas quæ solâ pœnitent- tificis audito-
tiâ errorem expiare posset , ante undecim ritate ere-
jam ete?

Ludovicus
moritur.
* MCCCLX
XXII.

Adolphus
extincto æ-
mulo quietè
imperat.
* MCCCLX
XXIII.

Erfordia e-
mit Vargulâ
* MCCCLX
XXV.

XVIII.
* MCCCLX
XXIX.

Initium Uni-
versitatis
Erfurtensis

Schisma Ro-
manum ini-
tiis impedi-
menta ponit

Cujus Pon-
tificis audito-
ritate ere-
jam ete?

(a) Serarius in Adolfo I. Cranzius & alii.

(b) MS. Chronica Petr. & documenta desuper in Archivo.

(c) Literæ fundationis & alia documenta in Archivis extante.

jam annos Clementem invocaverat. In solenni diplomate petitis assenserat, & cum de Adolphi fide dubitaret, eo recusante, Archicancellariatum Clero Maria-
no detulerat. Sed declinante Clementis autoritate, spreta ista concessio, & Mo-
guntinus cum Civitate sua preces ad Urba-
num VI. Pontificem jungit, Papalem
consensum & immunitates impetrat. Sunt

An Herbi- qui dicant (*a*) Her bipolarensem & Acad-
poleſis Aca- miam huc translatam, quod ibi studiosis
demia hu- cum Civibus non convenerit. Sed nul-
translata. la translationis vestigia in primis Acad-
miæ documentis apparent. Illud credi-
derim, erectæ hujus Universitatis famam
studiosos Her bipolarenses, divexatos à Ci-
vibus, attraxisse, sicque illam non extin-
ctam, sed desolatam solum, donec à Ju-
lio Principe superiori saeculo restaurare-
Erfurtenſis tur. Post & annos novem ArchiEpisco-
Universitas pus Joannes, itidem Nassonius, Adolphi
inauguratur Frater, cum prius multa Pompâ introi-
visset Urbem, & accepisset homagium,
actu solenni Academiam hanc inaugura-
vit. Hinc ille error qui Joannem funda-
torem agnoscit. Unde autem Dagobert-
ea (*b*) quibusdam sit, nemo divinabit.
Archib.

(*a*) Serarius in Ioanne II. ubi auspicia Academie r. Ioanni. 2. anno
1398. 3. isti translationi, sed triplici errore adscribit.

(*b*) Middendorpius de Academ. libr. 3. pg. 524. Vanas hac de-
re variorum opinione vide in Promotione Rechfeldii med. Doc.
edita Erfurii Anno 1634.

Archiepiscopus & Cancellarius est perpetuus. Rector Academicorum votis legitur mirabili mixturâ : etenim cum quatuor sint facultates , singulæ tres electores nominant , nisi quod Philosophia duos solum dicat , numerusque è studiosis compleatur , ut & illis votum in tanta elec^{tione} maneatur. Hi duodecim præviis ad speciem mutationibus aliis , tres electores forte constituunt , definiti dein ab aliis secedunt , & qui horum junior est , reliquis duobus tres nominat , ex quibus illi Rectorem eligere possint , & debeant , reservato decisivo voto , si dissenserint. Sicque cum incerti sint electores , criminis ambitûs via intercluditur , laxior tamen est junioris potestas , cum penè solus Rectorem efficiat , si cum illo , quem mavult duos vel minus aptos , vel coelectoribus ingratis proponat. Ingens statim cepit incrementum Universitas , habetque matricula frequentem numerum Theologiæ & artium Magistrorum , qui ex aliis Academiis huc confluxerunt. Varia postmodù collegia in alimoniam studiosorum erecta , de quibus in singulorum initiis dicam. Floruit Universitas , quam diu Civitas stetit , sed hac fato , vel effræni licentiâ cedente , quasi violento motu simul ad incitas rapta est. Surrectura , cum ignara suorum commodorum Urbs pristinæ obedientiæ , & per hanc vigori suo restituetur.

Successor

XIX. Successor Adolphi Conradus Secundus
*MCCCXC. cum Landgravio in litem iterum incidit,
sed in ea continuit se Erfordia, cum in
apertum bellum discordiae non prorumpe-

Eichsfeldi- rent, † Eichsfeldiacis, (a) quorum cau-
aci in Thu- sâ natæ, vehementius rem agentibus:
ringia pœ- namque sub procerum, & Electoris offi-
das agunt. cialium ductu è montibus & Sylvestribus
suis in Thuringiæ plaga decurrentes, pœ-
das non sine cœdibus egerunt. Wences-

Cæsar actio laus † Cæsar Bohemiæ Rex Burnabum de
nes contrâ Silbynar supremum exercitui Ducem pœ-
Erfordiam fecerat: lis huic cum Erfordia fuit. Vi-
ad Mogun- ribus à Regesibi commissis frustrà minita-
tinum re- batur, Imperii libertate minas eludente:
mittit. ideo Wenceslaum adiit, vellet citare Ur-
bem, & judiciali sententiâ quod justum
imperare. Intervenit Moguntinus: Er-
fordiam sibi immediate subjectam, non
prius ad Cæsaris tribunal cogi, quam ne-
gatâ Moguntiæ justitiâ posse. Relinquent-
das in Rep. competenti foro causas, ni-
si confusiones ames, & profanari justiti-
am. Suspectam rem esse, quam litem ad
incompetentem deferre, tam recipere;
utrumque affectus communiter emptos
indicare. Ad hæc Cæsar causam Electro-
ris judicio remisit, (b) à quo citatæ partes,
ac lis definita est. Alius hostis Erfordiam
pressit, majoris temeritatis, quam vi-
rium:

(a) Rivander in Chron. Thuringia hoc anno, MS. Chron. Erfurtense.

(b) Extat originale citatio cum remissione in Archivo.

rium : (a) erat ille Rudolphus † nobilis *Rudolphus*
 Dominus in Heldrungen. Huic familiæ *de Heldrungen*.
 Civitas quot annis urnam vini pependerat, gen Erford.
 incertum an gratuitò ; vel juris vinculo *infestata*.
 adigente, hoc nobilis, illud civitas præ-
 tendit, cumque beneficium ulterius nega-
 ret, ipse hostilia Urbi machinatus est. Li-
 berales ad auxilia Saxones 600 armatos
 submittunt, quibus ipsa moenia, quasi
 provocaturus Urbem, accessit : hæc te-
 meritate hominis confusa Wilhelmum
 Landgravium, qui hostem instigaverat,
 timens, cives continuit. Ille pagis qui-
 busdam incensis in recessu prædas agit ; in-
 secuti de nocte Erfurtenses in Rudolphi
 pagis damna rependunt. Interrupit hoc
 bellum mors Rudolphi : * etenim Frater * MCCCX
 ejus Fridericus continuarenisus, interve- CV.
 nientibus vicinis anno sequente pacem
 elegit. * Necdum verò cum Wilhelmo *MCCCXC
 quies, sed is flammis & cædibus in Erfur- VI.
 tensium agro sæviit, donec tandem aba-
 ctis hinc inde pecoribus iram, vel potius
 cupidinem satiasset. Capti Landgravii
 milites ut prædones habiti, Centurio † *Centurio*
 Henricus à Lengenfeld capite plexus est. *Landgravie*
 In ipsa Urbe inter coriarios incerto auctore *captus deca-*
exorta † flamma, (b) quartam ejus par- pitatur.
 tem absumpsit, quod ipsum machinatio- *Incendiua*
 nibus Wilhelmi cum multis conviciis à ci- *Ladgravio*
 vibus imputation.

(a) Riv. hoc anno, & MS. Chron. þos anno.

(b) MS. Chron. Erfurt.

*MCCCXC vibus imputatum. * Iterum prædones
VII. viciniam infestarunt, (a) arcibus Hinden-
Greiffenstein berg & Greiffenstein † pro receptaculis u-
expugnant si, cumque ex hac Eichsfeldiam potissi-
Erfurtenses mum depopularentur, Erfurtenses ad
mandatum Electoris copias parant, ac u-
nā cum damnorum sociis Mülhusiā, Nort-
husiā, Duce etiam Ottone Brunswicensi
prædones expugnant, captos quadraginta
duos suspendunt, Arx Greiffenstein de-
jecta, ager in præfecturam redactus, & E-
lectorali Fisco addictus est.

XX.

Mox ingens metus ex atroci periculo
Civitatem concussit. Crescente indies
Wenceslai Cæsaris ignaviā, (b) & cum
hac Imperii calamitate, Electores de eo
exauctorando, atque substituendo alio
consilia ceperunt; ursit negotium Archi-
Præsul noster Joannes, (c) & indicta novi
Cæsar Electio. Francofurti Brunswi-
censis, & Lünæburgensis Dux Fridericus,
Fridericus † magni filius eligitur. Ille dum in patri-
Brunsvicē- am reverteretur, necdum Imperiali pom-
pis Dux de- pa stipatus, à Waldeckiano Comite,
signatus Cæ- quem Moguntinus arcis suæ Rustenberg
sar occidi- præfecerat, nefariè in Hassia propè Friz-
tur. lariam occiditur. Non deerant † male-
Facinus Mo voli, qui pàratam Electoris jussu necem
guntino fal- spargerent. Hinc omnium animi in Ar-
sèimputatū. chi Episcopum incensi: Henricus Fride-
rici

(a) MS. Chronica Erfurt. & Chron. Thur. hoc anno.

(b) Trithemius in Sponheimensi Chron. ad annum MCCCC.

(c) Serarius in vita Ioannis II.

rici Frater cædibus & flammis sœviit, con-
vocatis sociis Heiligenstadium † (a) sed ir- Heligensta-
rito conatu obsedit. Urbs hæc ad Geisle- diū fruſtrā
dæ & Leinæ confluenta, originem ad Da- obſeffum.
gobertum secundum (b) refert, Regimine
& Athenæo conspicua. In edito colle
fanum Canonorum D. Martino sacrum
adjacet. Præposituram S. Henricus Cæ-
ſar & Virgo conjux fundavit. Oblonga
Civitas secundum vallem, quam surgen-
tes hinc Idæ, illinc Dianaæ montes inum-
brant, fatidici quondam luci argumen-
tum: apta nutrit ad res gerendas ingenia,
si peregrinationibus excolantur. Saxo-
nes etiam hostilia meditari videbantur,
quod Rudolphus Dux Saxoniæ, Cæſaris
Comes, simul prostratus fuerat. Igitur
Erfordia † ad monita Electoris, & pro- Erfordia ad
missa auxilia vigilanti custodiâ portas suas defensionem
& se parat.

(a) *In emperetico vñario ibidem carminicè hæc obſidio la-
pidi incisa refertur his verſibus, quos cave ne Ovidianis auribus
excipias:*

*Mille post incar. C. quater in die Margrethæ
His quatuor adde, regnante de Nassau Ioanne.
De Brunswick Henrich, Dux Otto, Princeps illustris
Herman Hassorum, Balthasar Princeps Thuringorum
Marchio de missen W ilhelmus cum sua turma,
Anhalt, Mansfelt, Reinftein, Querfurt, Gleichen*

Quoq; Honstein,

*Alii quamplures hanc Vrbem circumvallantes,
Sed Civitas sancta ab his permanit invicta.*

(b) *Vid. Henschenius in Digritib. de tribus Dagobertijs.*

& moenia tutatur. Elector quadraginta hastarios in præsidium misit, quibus Civitas Comeatum, Elector stipendia solvit. * Minuit periculum secuta Ruperti Palatini in Cæsarem Electio, qui cum in

MCCCC. *Moguntinus* facinus inquireret, † propriâ Reorum habitâ judiciali discus- confessione, ipsius etiam Archi Præfulis jurejurando, innocentem eum, & inique fione inno- diffamatum reperit. * Lata ergo contra cœs repertus Waldeckium & complices tanquam faci- MCCCCIII noris auctores, & executores, sententia, ipseque Joannes innocens declaratus est.

Rupertus Cœsar Moguntinae Sedis parum amicus, contrâ quam potestate Sedi pa- Cœsareâ, præsertim in dandis privilegiis rū amicus. Fuit alias Rupertus † ille Moguntinæ Sedis parum amicus, contrâ quam potestate Cœsareâ, præsertim in dandis privilegiis sœpè abusus est. Huic Urbi exemptionem fori, (a) ut non nisi in judicio aulico, & Rotliwensi stare teneretur, in Sedis a- mulationem tribuere conabatur, at illa Judici legitimo adhærere, quam iniquam exemptionem acceptare maluit. (b)

XXI.

Collegium portæ Cœli fundatum.

Hoc sæculo Urbem in felicitate sua adolevisse dixeris. Splendida passim ædificia, turres & templa huic ætati se adscribunt, literarum studiis erecta collegia: primum Portæ Cœli † ab Amplonio Fago Medicinæ Doctore, (c) patriâ Rhenobercensi liberalissimè fundatum. Emersit is opulentâ arte, ex inopia ad divitias, urbem que

(a) Allegarunt illud Erfurtenses in tractatibus Monasteriis bus.

(b) Quod secura praxis ostendit.

(c) Exstant foundationis litteræ.

que patriam, Sostensem, & alias, à quibus ad studia proficisciens viaticum, & Eleemosynam acceperat, stipendiis hic deditavit. Primus ejusdem, & Universitatis Secundus Rector, posteà solutus per mortem ab uxore Coloniam revertens ad SS. Apostolos inter Canonicos assumptus est, ubi in ambitu, extante hodie dum epitaphio, sepultus. Bibliothecam suam huic collegio legavit, manuscriptis adeò frequentibus divitem, ut inter illustres Germaniae numerari valeat. * Eadem ætate * MCCCC Basilius Valentinus in Divi Petri Monasterio vixit, arte medicâ & naturalium indagine mirabilis. Insuper ijs accensetur, quos in augmentum spei nominant aurum confecisse, sic alienâ dementiâ post sæcula fallit, ideo minus culpabilis, quod non nisi decipi amantes facultatibus exuantur. Elector (a) Joanni ab Allenblumen, equiti, Vicedominatûs officium, acceptâ pecuniâ, ad dies vitæ concessit. Ascendit ergo ad summum fortunæ apicem hoc sæculo Civitas, sed cui nihil esse propius experta est, quam præcipitum. Semper habent aliquid acerbi res secundæ. Sic Urbis etiam felicitas multis incendiis temperabatur. * Orta † subito flamma (b) IV. nobilissimam Urbis partem forum glasta- Incendia rium, vulgo Anger dictum, * biennio post varia Erf. forum raparum, clypeatorum & pupillo- * MCCCCX rum VI.

rum plateam absumpsit , etiam Pergamnam,& Marpichensem adusque SS. Mauritii , Servatii & Andreæ in cineres redigit. Attamen & hujus initium saeculi Erfurtensium imperio quid adjecit: Sömmadam Urbem cum Schallenburgo. Ab

*MCCCCV
III
*MCCCCX
VI.
* MCCCC
XX.
Conrado E-
lectori Ho-
magum
præstatur.

rum plateam absumpsit , etiam Pergamnam,& Marpichensem adusque SS. Mauritii , Servatii & Andreæ in cineres redigit. Attamen & hujus initium saeculi Erfurtensium imperio quid adjecit: Sömmadam Urbem cum Schallenburgo. Ab Abbatore Principe Fuldeni , Comites Swarzenburgici jam olim acceperant , hanc se natus * ex Domini directi consensu emit, sicquæ fines 96. ab Urbe stadiis , ad onistrudam usque promovit. * Venit post hæc damna , mense Augusto , Conradus ArchiEpiscopus , suamq; in fidem civitatis recepit , ne Moguntinæ urbis exemplo (a) quæ furiosè tumultuabatur , seducta , Dominum excluderet. Homagium (b) in templo S. Severi exactum , & à singulis de senatu præstitum est. Populus in turma juravit. * Decrevit his temporibus Decernitur Sigismundus , † & Imperium expediti bellum in nem in Bohemiam adversus Hussitas , qui Hussitas . sub Zisca Duce (c) tempora pariter & monasteria diripiebant. Adornatae copiae , tantiq; belli Erfordiæ credi diæ creditum est. Aliquot annis continua- tura bella , sed invaluerat secta , cumque Moguntinæ hac flagitia , tumultus , & quidlibet agen- de protecti- di libido. Metuit † Senatus numerosa one urbis plebi ne hac mania corriperetur , & erat mones.

(a) Serarius in Conrado III.
(b) Documenta Archivi.
(c) Chronicæ Carionis & alia.
(d) Documenta & acta desuper adiuntur.

proxima hæc pestis in Bohemia , jamque
in vicinia prædas hostes egerant , ideo
Archi Episcopum precatur , civitati suæ
(a) contrà hæreticos opem ferret. Urbis
opes longâ pace feliciter creverant , † Erfordia
& cum iis potentia , eoque deventum erat , rebus secun-
dum & vires suas Erfordia resciret , & time- diis insolens
ret Moguntia , nec illa cum veteri demis- cit.
fione obsequia , sed superbius præstaret.
Auxit huic animum , illi timorem fœdus ,
† quod cum Erico Brunswicensium Duce *Suspectasœ*
Civitas superioribus annis pepigerat. (b) *derat initio*
Dux quandocumque petenti quinquaginta
Cataphractos , Urbs vicissim in singulos
annos trecentos aureos promisit , si que
Ducem ipsum peteret , centum aurei insu-
per solverentur. Elector Conradus † *Fœdus Mo-*
defectionem metuens fœdus cum Frideri- *guntini sum*
co (c) Electore Saxonie , ejusque fratribus *Landgra-*
pacifetur , illis contrà quosvis hostes au- *viis adcom-*
xilia promittit , sibi vicissim opem contrà *pescendam*
Erfordiam , si Moguntinæ sedis jussa de- *Erfordiam*
trectaret , stipulatur. Ingens obex urbis
licentia positus videbatur , sed & illa mu-
nimentis sibi consuluit , (d) valla , muros
& fossas , de quibus dicam , maximis sump-
tibus duxit. * Interim cum arcibus , quas *MCCCCX
principes & urbes , nostra præsentim Er- xix. *passim*
fordia / ~~virtutum~~ diruerat ; ipsi prædones
I 2 extir-

(a) Extat supplica in Archivo Moguntino.

(b) Extat instrumentum fœderis in Archivo Erfurt.

(c) Extat instrumentum fœderis.

(d) MS. Chron. Erfurt.

Erfordia

extirpati credebantur: sed novo dolo fa-
nus continuatum est: † Cum enim recep-
molestiā urā tacula humilijacerent, nec etiam tutalat
prædonibus adversus vindictam esse condigni exitu
docuissent, prædones hinc inde errando
in continua fuga impunitatem facinorū
quæsiverunt. Inter alios Nicolaus Talman
(a) cum delicti sociis frequentes prædas
in vicinia Civitatis egit, cum quibus in-
certum, incertum quò, celeriter aufugit,
iisque distractis, ubi minimum crederetur,
ad idem facinus rediit. Auxit læsorum
ram elusa vindictæ cupido. Tandem con-
stantes insidiæ passim struuntur, in quas
prædones assuetudine delicti jam minus
cauti incident, sicque à civibus capti pœna
capitis subeunt. * Egra urbs † hæreticorum
furori propior acriter ab iis oppugnaba-
tur. Maluit Erfordia ad aliena mœnia
hosti occurrere, quam expectare in suis.
Comeatum, arma, & pecunias obſeffæ
urbi submisit. Unitis hisce viribus im-
pares Hussitæ re infectâ obsidionem solve-
runt. Tanti beneficium hoc Sigismundus
Cæsar habuit, ut Erfodiæ per literas gra-
tes ageret. (b)

XXII.

Erfurtensibus hac molestiā liberatis fæ-
dus Moguntino-Saxonicum, continuò ob-
errabat, ut præsidium Civitati quærerent,
muniendam validius urbem Senatus con-
clude-

(a) *Dicta Chronica hoc anno.*

(b) *Extant in Archivo.*

cludebat. (a) † Propè aulam Moguntinam *Erfurtenſes*
 à radicibus Petrini montis per Bruletum *suam Vrbē*
 Carthusiam versus pomœrium duplici mu- *muniunt.*
 ro & fossis armatum est, cum jam ante,
 scilicet anno hujus sæculi decimo octavo
 (b) spatiōsæ rotunditatis turrim cum iconē
 S. Martini ad defensionem portæ interio-
 ris Bruletensis extruxissent. Gratuita libe-
 ralitate multas pecunias (c) *Clerus ad*
 publicæ securitatis munimenta contulit.
munimēto-
 Carthusiani, ut & illi defenderentur, † *rū impensas*
 fossam illam, quæ à ponte, quem Ge- *liberaliter*
 rræ lacuna transfluit, ad monasterium usq;
 porrigitur, propriis sumptibus muro u- *confert.*
 trimque vestierunt. Hinc illam ad usum *Carthusianē*
 pīcationis perpetuum Senatus unā cum
 turribus concessit. Ab altera parte ver-
 sus portam S. Andreæ munitio continuata,
 celerique labore ad portam tutelæ S. Mau-
 ritii inscriptam, & ipsam Krempferia-
 nam perfecta est. Fœderibus † insuper *Fœdus inū*
 sibi prospexit, iniitque cum Ludovico (d) *Erfordia*
 Hassiæ Landgravio ad tres annos, utque *cum Hassiæ*
 certior esset de ope Civitas, in singulos *Landgrav.*
 annos centum Rhenanos aureos numera- *Item cum*
 vit, similiter † Ducem Henricum Brunſ- *Brunsvic.*
 wicensem (e) hoc tempore sibi ligavit, cu- *censi.*
 jus auxilia promissis centum triginta talen-

I 3 tis

(a) Anon. Chron. Erfurt. MS.

(b) Ipsa inscriptio lapidi incisa eum annum refert.

(c) Dictum Chron. MS.

(d) Extat documentum fœderis in Archivo.

(e) Similiter documentum extat.

*MCCCCX

XXIV.

*Dietherus**Academiae**Erfurtenis**Rector.*

*MCCCCX

XV.

*Templum S.**Wipperti**erigitur.*

*MCCCCX

XIX.

*Clerus ratio-**ne Rudelst.**turbatur.**Saxo jura.**Clericonfir-**mat.**Sacra fera-**lia pro do-*

XXIII.

*mo Sax.an-**nue Erfurti**ad B. M.V.**celebrantur.*

* MCCCC

XL.

*Theod. Ele-**citor urbem*

tis sibi stipulata est. * Dietherus + Comes de Isenburg, cuius fatum infrà narrabimus, literarum studiis operam hic navans, hoc anno Academiæ Rector præfuit, ac specimen dedit se dignum esse qui olim imperaret. Aedes S. Wipperto + sacra in latissimum fornicem sine pilis exsurgens erigitur. (a) * Saxonum + ministri Marianam Ecclesiam in libertate, & Dominio pagi Rudelstat turbaverant. (b) Querelæ ad Fridericum Electorem, & Landgravium deferuntur. Ille cum antiquissimus titulus, & majorum consensu probaretur, non modo jura Capituli, & possessionem confirmat, sed & reliquos Mariani Cleri per Saxoniam, & Thuringiam census se protecturum spondet, Clerus vicissim Saxonicae Domûs incolitatem Numini commendaret, ac annuè bis pro defunctis ejusdem sacra feralia + perageret. Ista in hodiernum diem cum præscriptis solennitatibus celebrantur.

* Theodoricus + extincto Conrado suffectus Ersordiam die S. Dionysii (c) splendidissime ingreditur. Occursum ei à civibus, & omni multitudine, atque cum subjectionis professione homagium præstum est. Senatus in templo Severiano, cives in Cœmiterio jurarunt. Non in au-

la
ingreditur & homagium suscipie.

(a) Structura in quadrato lapide exterius annum reserv.

(b) Documenta Archivi Mariani.

(c) MS. Petrense hoc anno.

la sua, sed in monasterio S. Petri diver-
tit. Ultimus ille per duo sæcula habitus,
cui hæc felicitas contigerit, quippe fatali
dissidio civili, & subsequata mox defectio-
ne urbis, omnis aditus ad pristinam po-
testatem interclusus videbatur, præsertim
postquam Albertus, quo majorem sperari
posse nemo credidit, introitum frustra
tentasset. Verum cuius Herois virtutibus
inclinatum sit hoc fatum, & quomodo
post ducentos viginti quatuor annos, Jo-
annes Philippus Elector, restitutæ Sedi ci-
vitatis Homagium acceperit, felicis ejus
temporis Historia narrabit. * Idem The-
odoricus (4) in monasterio D. Petri † dis-
ciplinam restituuit, atque reformationis
Bursfeldensis regulas introduxit. Diu re-
stitut Hartungus Abbas, & integro quin-
quennio laudabile propositum frustravit,
sed urgentibus negotiis Moguntini Offici-
alibus, præsertim compellente Vicedo-
mino Hennone ab Allenblumen, tandem
in Reinhartsbrunnense monasterium seces-
sit, ipsumque Cœnobium disciplinam subi-
xit. Suscepit gubernacula Christianus,
Bursfeldiæ professus, ast vivente Hartun-
go à nomine Abbatis & pedo abstinuit, ne
sub prætextu reformationis, ut solet, ho-
nores ambiisse videretur. Hic † Christia- Puteus in
nus in monasterio profundissimæ capacita- monte S. Pe-
tis Puteum desperato ausu effudit. * Li- tri effuditur
terarum Universitati Collegium Jurista- * MCCCCX

I 4

rum LVIII

(4) Dicitum Chron. Petrense

* MCCCC
XLVI.
Archī Ep.
secundū V-
nionē Burs-
feldensem
Petrenses
reformat.

Collegium Iurianum † Marianum Henricus de Gerlstet*l*
ristarū Ma- cretaliū Doctor erexit. (a) Fuit ille pa-
rianum eri- triā Ascaniensis, atque hīc dignitates Ec-
gitur.

clasticas, & ipsam præposituram Eccle-
 siæ B. M. Virginis obtinuit. Prodigus in
 pias causas, præter alia multa Collegium
 hoc redditibus ditavit, pius etiam in pa-
 triam, quam stipendorum aliquot patro-
 nam pro indigenis voluit.

XXIV. Quietem urbis viciniæ tumultus interru-
 pīt: (b) Saxoniae † Principes & fratres,
 diū inter Fredericus Elector, & Dux Wilhelmus a-
 fratres Du- cerrimis æmulationibus agitabantur. Quod
 cessSaxoniae inter hostes crudele, fratum iræ parum
 videbatur.

Belli incom- tam vicinum sibi timens (c) ab Electore
 modis im- Theodorico auxilia rogat, utque urbem
 miscetur Er suam tutaretur, admonet. Sigismundus
 fordia, & Comes in Gleichen Ducem Wilhelmum
 auxilia à secutus, hinc Civitati gravis, sed cives
 Moguntino alacribus armis eum reprimunt, ipsiusque
 rogat. & agnati Adolphi agros tamdiu nsestant,
 usquedum pacis leges rogaret. Litem in-
 ter fratres incauti Officiales excitârant,
 ignari, quod magnatum odia demum illo-
 rum sanguine placentur, qui ea incende-
 runt. Wilhelmus Bohemos emerat, hi
 ut miles externus solet, plus in prædas
 quam hostem intenti, in pagos Erfurten-
 sium excurrunt, & hospitationibus violen-
 tis

(a) Testatur hoc fundationis instrumentum.

(b) Chronica Thuringiæ omnia.

(c) Supersunt literæ.

tis miserèdevastant. * Moguntinus † E- * MCCCCL
lector periculum & momentum rei Cæsari Moguntinus
ostendit, hic per Legatos fratres æmulos pacem inter
Erfurtum citat, ac ad pacem minis, & fratres pro-
blanditiis hortatur. Idem ArchiEpisco-
pus facit: hostem judicandum, qui pacis

leges detrectaret: Fratres auctoritate Cæ-
sar is, minis, ac vicinorum precibus supe-
rati, Naumburgi diem indicunt, inita ibi

pax, & duo Wilhelmi officiales, Apeli-
us Vicedom nus, † & Bussenius, qui fra-
tres colliserant, rei malorum judicati exi-
lio mulctantur. Sed illi † sui Ducis arma,

Vicedomi-
ni litiū in-
cittores pro-
scripti.

& fortalitia in manibus habebant, ut dif-
fícilis esset sententiæ executio. Arces Principibus
magno conamine expugnantur, Wassen- armis resi-
burgum supererat naturâ loci, & muris ex- stunt.

pugnatu difficile. † Negotiū videbatur Erfurten siū virtuti debitū, & erant hi promptiores, quod eorum ager frequens damnum per excursiones ex arce acciperet. * Armatur exercitus, ac sub tubarum, & tympanorum sonitu Wassenburgum clauditur: (a) impar omnis conatus in tantos

In arce
Wassenb.
ab Erfurte-
ribus op-
pugnantur.
MCCCCL.

apices, & præcipitia: igitur per cuniculos ad sexcentos pedes munimento subdus insidiantur: effosso subterraneo aditu in areâ erumpunt, ac obstupefactos insolentiam rei, quod antipodes in exitium venire crederent, obruunt. Omnes divitias, auctas spoliis, huic arcis rebelles crediderant; ingens ille thesaurus expugnantibus cessit,

(a) MS. Chronica Petrensis.

* MCCCC

LII.

*Clerus Marianus Rudeſtadium
Senatui ſub certis legibus vendit.*

Marianum templum reſtauratur.

* MCCCC

LVI.

Severiani templi ex-ſtructio in- certa.

XXV.

* MCCCCI

VIII.

*(a) Supra ad annum MCCCXXII. & MCCCCXXXIX.
(b) Documenta Archivi Mariani.*

cessit, ipsa arx Duci restituta, * Ecclesia Marianæ † Clerus pagum Rudelstat olim, ut dixi, (a) emptum, Senatui acceptis ducentis quatuordecim aureis oppignoratus, (b) seu ut stylus iste fuit, pactâ redimendi facultate vendit: census extra conventionem effent, jurisdictionem solum cum fructibus haberet Civitas, exigeret operas; attamen non ultra solitum ruricolas gravaret. Pretium in reparationem templi conversum, nam Marianæ Basilicæ navis vetustate corrofa videbatur, & ruinam passim minari, imo laqueare jam deciderat. † Casus fortunæ imputatus, quod nondum collectis ad sacra hominibus ruisset. * Demoliti igitur parietes novis lapidibus, & iis quadratis eriguntur, altissimos fornices raræ pilæ, ac tenues ſtendent. Paries meridionalis versus ambitum de veteri opere ſuperest, novo multum impar. Attamen valvæ majores, & introitus ſuper gradus antiquam magnificantiam, cuius reliquiae ſunt, abundeſtantur. Quando vicinum huic Severianum † fanum surrexerit, nec annales, nec in tota æde monumentum testatur, Mariano autem antiquius eſſe ſatis conſtat, ac forte cum hujus choro exſtructum.

pendi solitos Civitatem se soluturam constituisse alibi dictum. Hæc à Theodoro, vellet urbem suam hoc onere sublevare, supplex petiit. (a) Remisit † Elektor centum marcas argenti annuas, quæ loco Judæorum vectigalis solvebantur, canon autem, quæm de ædibus pependerant, etiam post hac præstaretur, Judæi nunquam reciperentur. Defuncto hoc anno Hennone ab Allenblumen, qui Vicedominatum ad vitam emerat, is Günthero Bocken sub iisdem legibus concessus est.

Remisit Ele-
ctor Senatui
census, quos
ratione Iu-
dæorum
solvit.

Ipsa Erfordia paulò post graviori solitudine angebatur: Post mortem Theodori de Moguntina Sede duo Æmuli Adolphus, † & Dietherus, (b) ille Nassovius, Schisma hic Isenburgicus comites, profanâ solitudine pugnabant, dumque alii hunc, a- Moguntinū inter Adol- lii illum sequerentur, patuit latus utrius- phum & que. Ipsæ urbes Moguntia & Erfordia Dietherum. (c) primum † Diethero adhæserunt, sed * illa ex improviso oppressa, durū fatū exper-ta est, privilegiis publicè in foro combu- stis: hæc copias militares Diethero misit, quibus in prælio ad Pfedersheim Adolphi exercitum fudit. At cum sententiâ Pon- tificis dejectum esse Dietherum audiret, mutatis velis Adolphum secuta est. Fuerat autem ille sub Theodorico Erfurtensiū

Pro-

Erfordia
cui adhæse-
rit?
* MCCCCL
XII.

- (a) Acta & instrumenta publica.
(b) Serarius in utriusq; vita.
(c) MS. Chronicon Petr.

Provisor, ut eorum animos novisse, favoremque mercari facile potuerit. Cæsar Adolphū juvit, Frideric⁹ Palatin⁹ tuendum & servandum suscepit Dietherum. Badensis & Würtenbergensis Duces concitati à Cæsare Palatinum depopulabantur, hiuc magna bella. Pernicioſum interim Sedi *Ingens dam* fuit hoc Schisma, † quod ei vigesies cen-
num ex hoc tenis millibus aureorum constitit, datis *Schismate* passim in pretium fidei pignoribus, atque *perpessa* inde damni incrementum: nam cum ad *Moguntia.* proprietatis tutelam nullis vicissim satisda-
tionibus debitores armati sint, neque rei, ut creditores incumbant, facile rapiunt
ii, quibus jura privatis data, potentioribus sufficere prætextus videntur. Inter alia Adolphus arcem Böckelnheim, cum oppidis Sobernheim, Monzingen, ac reliquo districtu Ludovico Bipontino, servatā redimendi facultate, pro quadra-
ginta mille aureis in idem periculum tra-
dedit, difficulter recuperandam, nisi Eminentissimi Electoris, Lotharii Friderici heroica virtus, post duo sæcula violentiæ
prævalebit. Stradam montanam Dietherus Friderico Electori Palatino, pro centum millibus aureis oppignoraverat, quæ & ipsa modo post sesqui sæculum, quasi postliminio rediit. Intenti motibus his Saxones Erfurtensibus suspecti, quibus illud præterea curæ fuit, ne Corrivalium alter extremo desperationis ausu civitatem Saxonibus venderet, maturè igitur huic

li.

llicentia repagulum quæsiverunt. Periculum † ad Pontificem Pium II. desertur, (a) is Diethero infensus, ergo ab eo favor cauſæ petendus erat: à multisjam sæculis Urbem hanc Moguntinæ Sedis filiam, & S. Martino subditam fuisse, nunc verò Sedem Corrivalium cupidine profanari, omnia periculis horrere: illud præcipue timendum, ne Dietherus Adolpho impar, desperato consilio Urbem vicinis aut oppignoret aut vendat, id quod sine irreparabili Sedis & Urbis detrimento fieri non possit. Rogare se Pontificem, cum ligandi vim à Numine habeat, Urbem Sedi indissolubiliter neceperet. * Annuit Papa † Civitatis precibus, & postquam multa in Civium laudem rescripsisset, tandem in gratiam Sedis, Civitatis, & incolarum, æterno vinculo matri filiam ligat. * Adolphus † ut tractam in partes suas Erfordiam vinciret, libertates integras, & illibatas fore promittit, pacto de non petendo sequelam, sub ullius etiam privilegii prætextu adjecto. Sed nec Cathedralis Capituli nomen, nec auctoritatem habuit ista liberatio, ideoque successores pactum fuisse personale extinctum cum persona dixerent.

Sæva † lues ingentem humano generi stragem intulit, Erfordiæ solum viginti hominum millia pestis absumpfit. Tristis desolatio, sed quam brevis luctus sequet.

(a) Documenta Archivi publica.

Civitas Pon-
tifici pro
indivisibili
nexu cum
Moguntia
supplicat.

* MCCCCL
XII.

Obtinet.

* MCCCCL
XIII.

Adolphus
privilegia
Erfordie
confirmat.

XXVII.

Pestis.

*Ambitus in quebatur, nam alios hæreditatēs, alios nup
monte s. Pe- tiæ à mœrore revocabant. Elegans f ambi-
tri exstru- tus in Petrensi monasterio extruitur, (a)
Etus & sigil- ac dum lateris orientalis fundamenta eru-
lum pacis erentur, sigillum magnum adinventum
inventum. est, (b) cum inscriptione quam suprà re-
tuli: Henrici secundi sigillum hoc fuisse, ul-
tatus ipsi à Franciscanorum familia fratri
titulus & res gestæ ipsius ævo comprobant,
quo inveteratis à diuturno imperii inter-
vallo malis frequentes violentiæ, & rapi-
na ignominiam non habebant. Coierant
igitur in fœdus boni, (c) non mutuam so-
lum defensionem in vice in polliceti, sed ex
voluntate foederatorum publicis judiciis
in violatores pacis animadversum. Huic
Thuringiæ paci præsedit Henricus, Vic-
arium, Capitaneum, qui assederunt, con-
servatores appellavit, utque arbitaria
fuerunt hæc judicia, sic mutationibus ob-
noxia, formam sœpè & potestate mu-*

*Adolphus tavere. † Adolphus pulso de Sede Diethe-
multa Er- ro, privilegiis amorem Erfordiæ (d) pro-
fordiæ in- vocabat, * ipsum adeò judicium ad pre-
dulget. ces Senatus, & Cleri Mariani alium in lo-
* MCCCCCL éum transferebat, cumque anteā suprà
XVII. gradus propè templum, posteā sub for-
* MCCCCCL nicibus in foro jus dictum est, * præterea
XVIII. Se.*

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) Vid. supra ad annum 1287. lib. I. n. 25.

(c) Instrumenta de super partim Monasterii producta sunt, partim bo-
die in Archivis sunt.

(d) Documenta Archivi.

Senatui nummos cudendi potestatem concessit, ita tamen, ut monetæ lucrum inter Electorem & urbem divideretur, ipsis rationibus officiales Moguntini inter-
essent Lucrum illud + Schlegeschätz appelle-
latum: scilicet Elector nummos cudebat,
eiusdem cum veteribus valoris, non boni-
tatis, hinc ingratos venditoribus, ut au-
tem iis commercia subderentur, certæ
merces, hominum usibus potissimum
necessariæ nummis istis emi debebant, ideoque Monetarius propè latiores gradus B.
M. Virginis, ad sinistrum latus sub fornice,
vel caveâ potius nummos hosce permuta-
tioni publicè proponebat, non nisi vete-
res nummos vicissim acceptans. Regale
hoc civibus grave, posteà in telonium a-
biisse videtur, nec enim ejus vestigia præ-
ter caveam supersunt.

Schlegeschätz

* Manifestatâ pulveris nitrati violentiâ, XXVIII.
inventisque machinis Æneis, invalescen- * MCCCCL
ti magis arti munimenta urbis imparia vi- XXI.
debantur; igitur heroico ausu vallo cin- Perpetuo
gere urbem + aggressi sunt, utque hæc vallo urbs
ad alteram amplitudinem excresceret, om- munitur.
nia suburbia comprehendenderunt. (a) Val-
lum ipsum latissimâ terrarum mole exsur-
git, undosâ fossâ radices ambiente, su-
perius ubivis propugnatoribus ac machi-
nis bellicis spatiösam planitiem exhibet:
perspatia turribus amplissimis defenditur,
quas connectere muro, cui vallum simul
incum-

(a) MS. Chronica Erfurtensia.

incumberet, tunc cœptum, atque à monte S. Petri ad portam S. Andreæ, S. Joannis, & Krempferianam perfectum est, sed ulterius relinquere posterorum curæ voluerunt. Ipsa Cartusia magnum per hoc detrimentum passa, vallo eam pene mediam secante, ipsique incubante peri-

* MCCCCL stylio. * Mumenta à Coriariorum ad Schmitstetensem portam anno septuagesimo secundo erēta sunt, turribus eum referentibus. Postea rariora mumenta exsurgunt, urbe miserabili infortunio in cœptis impeditâ. Offenderat illa Apelium è familiâ Vicedominorum de Danrodâ, & complices. Occultis hi machinationibus Saxoniæ principatum affectaverant: compertâ fraude, Civitas consilium & vires Ducibus accommodarat, quibus rebelles, qui ad aliquam potentiam alcederant, persequerentur, ut supra^(a) narravimus. Apelius (b) exul vindictæ

*ingens in-
cendium
dolo causa-
tum.*

cupidus occasionem diris omnibus urbem affligendi quærerit Nunquam sceleri minister deest, sed hic se talis obtulit, quem vi- tæ genus virtuti destinaverat. Monachus ex Cœnobio portæ propè Naumburgum, excussâ disciplinâ, & cum hac pudore, licentiam hinc inde errando quærebat. Ut scelerati nomen detestari possis, Theodoricus Burkardi vocabatur. Hunc ad se vocat Apelius, & allecto in vindictæ consi-

(a) Ad annum 1448. & seq.

(b) MS. Chron. Erfurt.

consilium , præmia proponit , si flammis Erfordiam cremaret. Ille facinus spondet , ac urbem cum sociis accedit ; aliquot diebus ædes examinat , ubi gratius igni pabulum daret. Opificum , & mercatorum domus angustæ , refertæque iis , quæflammam nutriunt , idoneæ facinori visæ. Decimo nono Junii manu scelestissima domui prope mercatorum pontem ignem injicit. Æstus erat , solisque calore ligneæ scandalæ , trabes , astères , & columnæ fucciores ignem avidissimè excipiebant. Sol ipse è medio Cœlo arsit , sicque horâ primâ post meridiem flamma eruptit. † Non-
*Pluribus in
dum à primo terrore ad defensionem colle- locis flamma
cti cives , & dictus pons unà cum merca- erumpit.*

torum domibus , tabernis , mercibus pre-
 tiosissimis , Sericis , aromatibus ab igne invadebatur. Dum extremo conatu in-
 fusis aquis extinguere flammam conaren-
 tur , alii duo ignes incendiarii dolo sup-
 positi , alter in molendino ad signum cor-
 vi , alter in platea pergamenæ propè forum raparum exortus. Major urbis terror e-
 rat , quod frequentem flammam scelere
 animari certa suspicio adesset ; cuncta jam desperata , cessumque ignium furori , qui
 omni ope celerior in plateam majorem ,
 pergamenam , arcam , pontem longum ,
 forum raparum , & illud majus infrà Basili-
 licam , & insulas , ac continentes vicinas
 debacchatus est. † Haec tenus in homines
 saevitum , nunc etiam scelus Numen

K

aggre-

*Potissima
urbis & col-
legiatae Ec-
clesiae deu-
ryntur.*

agreditur; ipse aër tot ignibus incaluerat, turres Collegiatæ Ecclesiæ B. M. Virginis in apicibus accenduntur, flammaque trabes invadit, ardent tigna, quibus adustis campanæ in frusta decidunt, ipsam templi navem ignis corripit, cadunt altaria, ruit dormitorium, & par clades fanum S. Severi dejicit. Chori tamen utriusque Ecclesiæ perstiterunt. Hinc in utrumque latus impetu pervagari incendium: domos Canonicorum invadere, in edita aſſurgere, omnia Petrini montis, adusque Sacellum S. Leonhardi haurire, ſimul ab altera parte inferiora depopulari, novam Civitatem aggredi, nudare Geram, Comitum de Schwarzenburg, & Reinhardtſbornensis Cœnobii Curias in cineres dejicere. Mox universus hic ignis quaſi alata acies transmontana infestat. Sileo lamenta paventium: aliis ſibi, aliis aliis fruttrà conſulebant, plures celeri malo circumventi, quæque tuta longinquitate credebantur, eodem caſu jacuerunt. Mox Schola Juris arſit, & continua ſtrage Georgi-Vallenſis, ac Electoralis Curia ceciderunt. Urbis mœnia ſupererant, quæ tandem violentiam eluſura ſperabantur. Sed non munimenta, non lapides, aut quid aliud morari poterat. Ipfæ turres mœniū succenſæ, ventoque citus ignis Brûletum ſuburbanum involabat, nec remittebat niſi cum alimento flamma, finisque incendi in extreſi ædificii cineribus factus

factus est. Prima omnium cura , † quis *In Monachum incendiarius?* fuit. Statimque fama ice-
leris executorem publicavit. Fuga indi- *darium in-*
gium addidit, ergo missis per omnes vias *quiritur.*
nunciis, pili, color, membra, vestes,
quibus nosceretur, descripta. Tandem
† in Saxonia deprehensus, & in vinculis *Deprehen-*
deditus est. Ingens hominum multitudo, *sus in Saxon-*
dum adduceretur, confluxit, movitque *mia ducitur*
aspectus iram civium: obruiſſent lapidibus *Erfordiam.*
ſcelestum, niſi à Satellitibus, ut atrociori
lethe ſervaretur, fuiffet defensus. Aſt
Sacerdotium etiam in nebulone ſanctum
yidebatur, hinc Moguntiam ad Episco-
pum omnia ſcribuntur: ille Sacerdotem
occidi poſſe, niſi prius degradatum, negat,
ſuo tamen Suffraganeo, Epifcopo Hal-
berſtadiensi, negotium ſe mandaturum,
ut ſolenni ritu incendiarium profanet, at-
que Judicibus tradat. Ille vocatus ſump-
tibus Civitatis adest, & unà cum eo Mer-
ſenburgensis & Naumburgensis Epifcopi.
Erigitur theatrum in foro, ibique Reus
Epifcopis, ſacris indutus vestibus, inque
manu calicem cum patena, & azimo quāſi
ſacrificaturus, gestans, ſiſtitur. Illi appa-
ratum, quem dixi, adiunct, deinde ex-
tremos digitorum articulos, quibus ſacro-
ſanctam hostiam attigerat, inſuper Sacer-
dotalem coronam laminā vitrā abradunt,
ac ne poſt hac conſecret, inhibent, de-
trahunt ordinis togam, & ſic Clericali ci-
ngulo ſpoliatum Electorali Judicio cum ſoli-

Supplicium tis intercessionibus tradunt. Illud † igne
incendiarii cremandum esse , qui fortunas aliorum
 flamma subvertit , judicabat , sed non
 simplicem pœnam atrocissimo sceleri suffi-
 cere. Igitur à lictoribus raptus , in foro
 majore infrà Basilicam palo alligatur , nu-
 dataque latera forcipibus cendentibus la-
 cerantur. Atrox spectaculum , sed quod
 apud neminem misericordiam invenit,nec
 penes reum pœnitentiam. Lictor miserè
 dilaceratum , & adustum , an non de in-
 genti facinore , de ruinis domorum & du-
 arum præcipue Collegiatarum Ecclesia-
 rum doleret? interrogat , ille circumspi-
 ciens † Monasterium S. Petri nutu mon-
 strat , integratem ejus esse , quam dole-
 at , cætera nihil ; dummodo illud in cine-
 ribus videret , in suos se deinde libenter
 abiturum. Postquam vigesies & semel
 forcipibus laceratus , in carpento extra
 Urbem tractus , ac semianimis rogo inje-
 ctus in pulverem ustus est. Sex Correi
 & delicti complices igne cremati , duos

In Correos fumiliter a-
nimadver-
situt.
 * MCCCCL
xxiii.

fuga rogo subduxit. Passim rupturæ lapi-
 dum in ædificiis & muris istam ignis rab-
 em hodie post duo sæcula testantur. *

Totum Imperium & ipse Cæsar ad com-
 miserationem motus , privilegium nun-
 dinarum afflictæ Urbi concessit , ut facilius
 ex cladeemereret.

In Carolum
XXIX.
Burgudum
Erfordia
Moguntini
Sequimur.

Nihil animi perdidit Erfordia. In Ca-
 rolum Burgundum , † qui audaci pugnaci-
 tate Imperium terruerat , bellum decer-
 nitur.

nitur. Moguntinus (*a*) Urbi suæ arma indicit, aut si decem millibus aureorum redimere sequelam hac vice mallet, aliundè se copias integraturum. † Erfurtenses non se peris, sed manibus pro securitate Imperii, pro Matris honore pugnaturos respondent. Absit majorum gloriam empto otio fœdarent. Missos sub Capitaneo trecentos quinquaginta selectissimos è Civibus multo apparatu, sed hoc uno mandato instruunt, ne quid fortitudini majorum indecens admitterent. Senatus domi de subministrandis sumptibus, ipsi foris de gloria Civitatis solliciti essent. Per-
 gunt gravi pompâ Moguntiam, tamque liberaliter, ut regiis proventibus crederes,
 vivunt. † Ventum in castra Noveium, ubi primò omnium tentoria vario comeatu replet, potus in omni genere vini, escuenta delicatoria erant, quam ut castris convenirent. Nunquam sine convivis cœna. Sed non minor fortitudo, quam luxus, illam Adolphi Electoris præsentia animante. Ubi laceffendus hostis, nulla pericula formidabant. Felices successus gloriam auxerunt. Reversis à strage hostium exercitus Cæsareus applausit:
Fidelis Moguntinæ Sedi Filia trophæum, & honorem denuò reportasti! fama rerum egregiè gestarum Civitati gratissima accidit, laudibus obnoxiae, focos oppignorasset, ne quid pro honore Urbis pugnantibus deesset.

K, 3

Quater

(a) MS. Chronicon Erfurt.

*Redimere
sequelam
renuntio.*

*Liberalitas
& fortitudo
Erfurtenſ-
um.*

Quater centenis millibus florenorum expe-
ditio constitisse dicitur , quæ decem milli-
bus redimi potuisset. Contraxit morbum
iisdem in castris Adolphus , (a) vestusque
* MCCCCCL
xxv. Eltuillam extinctus est. * Ut redintegra-
retur Electoratus , Dietherus iterum eligi-
tur. Necdum prodigæ dispensationis finis
erat. Ludi † Catapultarii publicè indi-
cuntur. (b) Dies S. Jacobi huic festivitati
sacratur. Veniunt hospites Wilhelmus
Saxonie Dux Vinariensis , Henricus Co-
mes de Schwarzenburg unà cum filiis , &
Ernestus Comes de Gleichen. Civitates e-
tiam variæ per legatos aderant. Non Ca-
tapultis solum , & telis de braviis , sed al-
quot septimanis omni festivitatum genere
lusum est. Præcipue nova tunc , nec ante
visa olla fortunæ à Senatu proposita va-
rios affectus pro varietate sortis provoca-
vit.

(a) Serarius in *Adolfo II.*
(b) MS. *Chronicon Erfurtense.*

HISTO-

HISTORIAE
ERFURTENSIS
LIBER III.

Multa haec tenus pro libertate I
 Recip. ampliandâ, † nec pauca Felicitas Er-
 cum Moguntinæ Sedis injuriâ fordicæ a-
 pecta sunt, ast jam illi, qui dulta in ca-
 occupatæ Civitatis vires ad se traxerant, sum incli-
 veram libertatem ignorantæ, consiliis nat Impera-
 male sanis florentissimam Urbem dejiciunt. tium culpâo
 Hæc sunt tempora, quibus casum suum,
 & concatenata mala imputare Erfordia Dietherus
 possit. Extincto Adolpho Dietherum † Adolpho
 in ArchiEpiscopatu suffectum retuli, sed infestus Cæ-
 quem Fridericus Cæsar, ipsius summi sari ingra-
 Pontificis, Electorum, & Principum in-
 tercessionibus spretis, (a) investire de
 Regalibus Electoriis renuit. Ho turbidum In turbidis
 † erat, in quo cum piscari vellet Erfordia, Mogunticæ
 viperam extraxit. Cæfaris partes ample- rebus pisca-
 ti necessarium videbatur, si Moguntiam ri vult Er-
 excutere vellet, non tamen initio apertè fordia.
 resacta. * Sed cum Fridericus Erfurten- * MCCCCL
 sibus suppetias militares indiceret, illi † xxviii.
 Dietherum compellant. (b) Inaudita hæc Cæsari se-
 K 4 jussa quelâ negat

(a) Serarius in vita Dietheri.

(b) Extant litteræ in Archivo Moguntino.

jussa Cæsaris esse , præclaram sæpè , at sub Moguntiæ vexillis , nunquam seorsim operam se suam Imperio navasse , separari à Sede Erfordiam nec posse , nec velle. Curaret Dietherus , ut ab innovationibus Cæsar abstineat. Archi Episcopus æqua Urbis postulata agnoscit , subditam esse Civitatem , & juramento Sedi adstrictam , proinde ab ea non distraheret , horum allegatione se Cæsari satisfactum. Non latuerat Fridericu[m] Erfordiam Moguntini Electoratus Urbemesse , verum æmulationem Dietheri conatus ille spectabat , maluitque posteà Cæsar hæc arma Civitati remittere , quam desuper salutare Dietherum. Nihil t[em]p[or]e iste non molitus , quo hunc affligeret. Henricum (a) juniorem Comitem de Schwarzenburg , & Saxoniæ Principes instigat . * Ille superiorem Eichsfeldiam , Heiligenstadium , & arcem Rustenberg , hi inferiorem , & in ea Duderstadium occupant. Civitas est Eichsfeldiæ præcipua , licet antiquitas & Regiminis Sedes metropolitatum Hagiopoli dederit. Nomen à Du done , qui comes & conditor perhibetur , habet. Vicinæ plagæ commercia , & gleba pinguior , rerum sufficientiam adjicit : non ibi curiosa suppellex , non luxus , sed germana integritas , spretæ voluptates , inopiam & mille mala proscriptae runt.

(a) MS. Chron. Erfurtense. Rivander & alii in Chron. Thuring. hoc & sequenti anno.

Cæsar Fridericus Comites & Principes in Moguntinu[m] incitat.
*MCCCCCL
XXIX.

runt. Cives ex hordeo , tritico & lupulo cerevisiam coquunt , istius Regionis optimam , ea omnem viciniam majore cum proventu initrunt , quod aquæ , vel æris beneficio , ex modicâ polentâ magnam Zythi copiam braxent. Incolæ ad res suas admodum attenti , manibus & lingua à superiori Eichsfeldia discrepant , ac magis ad mercaturam & Brunswicensem Genium accedunt , nisi quod , ut solet , peregrinatio in aliis mores flectat.

Ad ista inter spem & metum hærebat Erfordia , tutior , quod & ipsa Dietheri æmula esset. Continuò † eam Cæsar ab illius obedientia retrahebat , nec Electoris titulo dignabatur , sed Dietherum de Isenburg appellabat. Civitas captandam occasionem rata , † parituram se Cæsaris mandato respondet , (a) verum sine legibus & judiciis civilem societatem non duratram. Igitur Senatui jura Sedis indulgenda. † Personam Dietheri , non Moguntiam ira Friderici persequebatur , sic ergo annuit Cæsar , ut ille quidem , non Sedes pati videretur : favor ArchiEpiscopatus prætenditur , administratio Regalium & Electoralis Jurisdictionis in & extrà Urbem Senatui defertur , ut jurium horum vivo Diethero Sequester esset. Eo autem vel Cæsari conciliato , vel mortuo , futuro ArchiEpiscopo de Electoralibus Eminentiis investito , cum fructibus perceptis re-

II.

*Erfordiam
ab obedien-
tia Sedis a-
vocat.*

*Civitatis re-
sponsum.*

*IuraMogū-
tina defe-
runtur Se-
natui , quo-
ad vivet Di-
etherus.*

(a) *Superbis omnibus documenta in Archivis supersunt.*

restitueret. Frenum equo feroci creditum,

Senatus abu † Inescata Civitas Imperii deliciis omnia
titur Seque- ex libidine agere, Moguntinos Officiales
stro. persequi, jura Sedis, monumenta, ac
** MCCCCCL* sibi vendicare. * Dietherus ad hanc C.

XXX.

vitatis insolentiam ex justo mærore dole-
 lebat, & acrius affligebatur, quod malo
 remedium deesset. Inimicus Cæsar, Sa-

Elector du- xones invidi, horum favore Matrem filia
plici scrip- impunè repudiabat. Elector † cum ali-
to causam Superioritatem publicè vendicat, (a) ac
suam tuetur postquam discriminem cum Cæsare, suamq;

innocentiam, simul, quod iis se Civitas
 immiscuerit, querelas attulisset, Erfur-
 tum in dominio, & proprietate Sedis, &
 jusque patroni S. Martini à multis jam sa-
 culis suis demonstrat, superioritatem in
 Erfordiam, jurisdictionem cum omni ef-
 fectu ArchiEpiscopo Electori competere:
 nil se quidem de libertatibus, & privilegi-
 is, quibus cives à Sede gaudent, diminu-
 tum, sed potius confirmata velle. Er-

Respondent furtenses † à superioritate Moguntina
Erfurtenses Urbis libertatem extingui credentes, vi-
 cissim calatum stringunt, & affixis ad

Cæsarem, Electores, Principes literis Ci-
 vitatem suam nobile Sedis Moguntinæ
 membrum fatentur, ast omnimodam su-
 perioritatem Electori negant. Eximia
 quædam Jura Senatum independenter à

Mo-

(a) Extat tam hoc scriptum, quam Erfurtensum ei appositum, utrum
 q Typis evulgatum.

Moguntia habere, partim accepta à Cæsaribus, aliis ab Urbis natali huc derivatis. Longam deinde seriem eorum subne-
ctunt: retineret prærogativas suas Elec-
tor, sed & Civitati suas relinquere, se-
paratas pactis, consuetudine, imò locis.
Elector † ne quid in concordia favorem
omississe videretur, fratrem suum, (a) qui
de antiquissima subjectione Senatum mo-
neret, ablegat. Conventus in Monaste-
rio S. Petri instituitur, † hortatur Lega-
tus, ne desertis majorum institutis à felicitate illorum
deviaret. Fortunam in obsequiis habuisse Erfordiam,
quamdiu Moguntiam susperherit. Vanum esse liberta-
tis sue ab eo timere, à quo eadem fluxerit, nihil mi-
nus filie, quam servitutem Moguntiam intendere,
eandem superesse Matrem, quæ dum filiam obsequen-
tem amat, liberam velit; licentiam esse, quam a-
versetur. Ast cum hæc, non ut publicum,
ità privatum cuiusvis bonum promove-
rent, frustrà suadebantur, & Electo-
ris frater infœcta re discessit. Civitas ut se-
ditionis notam dilueret, laedi se novis Die-
theri postulatis queritur, † ac multis e-
um coram Cathedrali Collegio defert:
molimina Dietheri non Urbis tantum in-
juriam, sed & ignominiam Capituli respi-
cere, sine cuius assensu cum magni quid
ArchEpiscopus frustrà agat, in his cum
præcipuo Electoratus membro litibus, so-
lo pertinaci genio ductore processisse: ro-
gare se, vellet Capitulum, nobiles ac

*Elector per
legatum ur-
bis obedien-
tiam sollici-
tat.*

*Legati Ora-
tio.*

*Erfurtenses
reddere E-
lectorem in-
visum Ca-
thedrali ca-
pitulo co-
nantur.*

Ur-

(a) MS. Chronicon Petr.

Urbes Electoratus Francofurti convocare, his se justitiam causæ probaturam. Capitulum insolentis postulati iniquitatem exprobrat, de Cætero Erfordiam ut proptissimo Electoratus membro agnoverim majores, sic se deinceps habiturum, membrum imperia Capitis expectare, non proprium affectare Dominatum deberet.

III.

Dietherus Albertum Saxoniæ Electoris filium coadjutorē assūmit.

Ingratum id Erfurtensis bus & cur?

Prudenti consilio Dietherus † contigit pericula Sedem Moguntinam Alberto fulcivit: eratis Ernesti Saxoniæ electoris filius, ecclesiæ Metropolitanæ Canonicus, magnarum virtutum & speci Adolescens, annos natus septendecim. Hunc administratorem à Sixto Papa IV. consentiente Capitulo impetravit, eundem huic Urbi provisorem, sicut & Eichsfeldiæ nominaverat, erfurentibus multum reluctantibus, cum prius Vinariæ in eum consenserint. Est illa dignitas eadem cum Vice dominatu, sed cum hic sit humilior, quam ut hereditario Domino tribuere nomen valeat, Cathedrales Domini summæ rei erfurtensis providere, quam agere vices dici maluerunt. Subsiderunt nonnulli Saxonum animi, & restituta quieti Eichsfeldia. Sed † ingens hic erfordiae metus, auxit eum perperam actorum memoria, & profanati ad insolentiam Sequestri. Administrationem hanc successionem spectare facile inferebat, nodosissimum autem oberrabat Capistrum, si

Prin.

Princeps Saxoniæ rebus Moguntinis præ-
fesset. Tempestivè de remediis delibera-
tum , ne pericula consiliis majora fie-
rent. Placuit † ex pacis & belli artibus *Ex pacis &*
præsidia petere. Amplioribus munimen- *belli artibus*
tis Urbem tutandam , ut non solum fre- *præsidia*
quentissimum possit exercitum frustrare , *querunt.*
sed, qui alter est munitamentorum fructus ,
solâ prævisâ difficulti expugnatione, & gra-
vibus tædiis plenâ conatum hostis absterre-
ret, cum eo consuleret depopulationibus
agrorum , incendiis & mille malis , qui-
bus miles etiam invicta Urbe in innocen-
tes sœvit. Insuper abolitionem anteacto-
rum , & compositionem litium cum Al-
berto quærendam : primò autem muni-
menta cœpta , tum quod postea fortiores ,
leges pacis amplissimas sperarent , tum
quod non sine controversiis illa ipsa duci
possent , sicque una conciliatione veteres ,
& novæ sœpirentur. Præcipuum † Urbi
periculum è monte S. Cyriaci imminere
videbatur: etenim vallum à monte S. Pe-
tri ferè ad radices istius excurrit. Primi-
tus † validiora munitamenta contrà illum e-
rigenda placuit , sed quæcunque illa , hu-
miliora judicata sunt , quam ut propinquo
monti resisterent. Testari Urbis annales ,
vix hostem nisi ab illo monte eam oppug-
nasse , qui hodie periculosior , postquam
inventis in humani generis peniciem tor-
mentis , subjecta propugnacula domare
possit. Ergo præveniendum hostem , †

*Mons S. Cy-
riaci muni-
mentis urbis
periculus.*

*De eo con-
silia.*

*Sedum de
muniendo
& S. Cyriaci
monte.*

& invincibili arce montem occupandum: prævaluit hæc sententia. Melius creditur consuluissent, si à monte S. Petri continuo ad Carthusiam, secundum vetera urbis vestigia munitio ducta: sic enim minuta Bruleto Urbs adhuc amplissima, iusto spatio recessisset à monte, nec infensissimo democratæ (quam præferebat Erfordia) castello indiguisset. Verum avara capacitatib[us] nihil demere audebant. Plures

Difficultates.

Prima fuit nobium, villæ, agri isto in monte † fuerunt. Translocandæ illæ necessariò, quod

ipsum Monasterium. arx in loco Monasterii exstruenda esset.

Nulla verò spes desuper ab ArchiEpiscopo impetrandi licentiam supererat. Igitur Sixtus IV. Pontifex ablegato ad eum Henningio Gœdenio (b) J Cto, & Marianæ Ec-

clesiae Canonico, adit[ur]: † Esse Civitatem hanc amplitudine opum, & potentia illustrem, ob hoc invidiæ multorum fici suppli- expositam, ut incolumitati suæ munimenta ponere jubeant præsentia mala, ingentes in eam sumptus se, majoresque jam fecisse, dum vastissimam Urbem per se-

qui milliare Germanicum vallo, fossis, &

tur-

(a) *Documenta hac de re in Archivis, Moguntino, Erfurtensi, immo haud dubiè in Pontificio & Cæsareo & Saxonico supersunt.*

(b) *De hoc Gœdenio plura infrà in motibus cívilibus, Epitaphium ejus ex aurichalco fusum extat in Ecclesia Mariagna.*

curribus cinxerint: incassum omnia, nisi mons S. Cyriaci, qui mœnibus imminet, positis in eo munitamentis hostibus admatur. Sed esse in eo moniales S. Benedicti, quæ propè Basilicam B. M. Virginis in colle Severiano quondam habitârint, ab Adalberto ArchiEpiscopo, (a) cum illum muniret, huc translatas. Istarum Cœnobium in arcem muniendam; id esse cujus licentiam à Sanctitate sua peterent. Citrà illius injuriam privilegium fore: in ipsa Urbe tutiori loco, magisque convenienti Monasterium aliud se Virginibus exstructuros. Pontifex † nec Moguntino, *Pontifex* nec aliis, quorum interesse poterat, auditis annuit Erfurtensium precibus; confessim hi, & inopinato munitores immittunt. Interim etiam Cæsari supplicant.

† Non longis ibi allegatis opus, sed innuisse sat erat, in Moguntini æmulationem fieri. Igitur & is in Cyriaciburgum plenissimè consentit, insuper se contrà violatores protecturum spondet. Impetratâ Munitio celeriter conferit. *Cæsar etiā consentit.*

† Pontificis & Cæsaris permissione celeriter pergunt. Monialibus † Cœnobium aliud ad radices Petrini montis, ubi Orientem spectat, erigitur, commodus erat situs, quod templum S. Andreæ non procul esset, id quod fornicibus suprà plateam jungunt, inque iis Virginibus Chorum exornant. Castellum † in figura quadrata munitur, undique densissimis muris *Moniales transferuntur.* *Descriptio novi Castellæ S. Cyriaci.*

am-

(a) *Supr. lib. I. n. 10.*

ambientibus, quibus versus planitem v.
lum incumbit, alibi proclivitate montis
& solo muro tutum. Ubi excurrit in an-
gulos, solidissimæ turres locantur, atta-
men duæ illæ quæ latus versus Urbem de-
fendissent, cœptæ quidem sed perfectæ
non sunt, eo quod ibi à Civitatis vallo pro-
pugnari valeat, nec contrà Urbem, sed
hostem muniendum censuerint.

IV.

Mogunti- Moguntinus & Saxones, hi in æmulatio-
nus & Sa- nem suæ domus arcem erigi, ille Juridi-
xones hoc ctionem utramque lædi queritur: ab acta
mumento moniales, extructum castellum, illud
offensi. ne ArchiEpiscopo, hoc sine Principis con-
* MCCCCCL sensu fieri non debuisse. * Mox adserit

XXXII. fama † Dietherum dysenteriâ extinctum
Dietherus (a Temperavit nuncii lætitiam, † quod
moritur & Albertus successor esset. Actum videba-
succedit Al- tur de Erfordiæ licentia, Patre in Saxonia
bertus. filio Moguntiæ imperitante. Sed nihil
Erfurtenſiū tam necessarium, quod decursus tempo-
ab hoc me- ris non dirimat. Interim humilitate po-
tius.

Delinium & tentiores mitigant Erfurtenſes, & ambi-
Albertum. unt Ducem Wilhelμ Vinariensem, fra-
ternis frigusculis Ernesto sæpè contrarium,
simul Alberto omne obsequium per Lega-
tos offerunt: † multa hactenus contrà ve-
terem necessitudinem interfiliam & ma-
trem intercessisse, nolle se defensionem
eorum suscipere, sed fateri, dissidio inter
Cæsarem & Dietherum, secutoque Seque-
stro

(a) Serarius in Diethero & Administratore Alberto.

stro in ArchiEpiscopatus injuriam inter-
dum se abusos. Veniam mereri agnitio-
nem erroris. Vellit Elector diem & lo-
cum indicare, ubi selectis Moguntiæ &
Civitatis juribus avitam fidelitatem spon-
derent. Albertus † Amerbacum suam
Urbem in Sylvâ Ottonianâ sitam nominat;
adsunt Erfurtensium Deputati. Elector
Bertholdum Hennebergiæ Comitem, Ca-
thedralis Ecclesiæ Decanum mittit. * Fe-
liciter † omnis dissensio aboletur articulis
concordiæ in publicum instrumentum re-
dactis (a) Civitas Moguntinum pro vero
Domino hæreditario, Sedem pro dona-
trice suorum privilegiorum agnoscit, seq;
secundum pacta & consuetudines obtem-
peraturam, liberum Electoralij judicio
cursum, Ecclesiasticam, & ArchiEpisco-
palium Officialium immunitatem inta-
ctam fore promittit. Gera fluvius Electo-
rali Jurisdictioni immediatè relinquitur.
Lanariis, pistoribus, & cæteris, ne ul-
libi, nisi in tabernis Electoralibus vendi-
tent, mandatur. Vicissim Elector pri-
vilegium de non retentando civem in cau-
sis civilibus per ArchiEpiscopatum, & alia
gratiosissimè concedit. Temeritatem ve-
rò muniti † Cyriaciburgi, & quod Die-
thero insultasset, multâ quadragies mille
florenorum Civitas luit, eâque demolitio-
nem redimit. Dum hæc ita Moguntiæ &
Amerbaci tractarentur, simul Vinariæ

Amerbaci
tractatus
indicuntur.

* MCCCCL
xxxiii.
Concordata
Alberti.

Erfurtensis
multantur

*Amerbac*ē**

tractatus

indicuntur.

卷之三

* MCCCCCI

• MCCCC
XXXXXX

xxxiii.
Concord.

Concordia

Albert.

Erfurtenj

multanti

L cum

(a) Extract in Archives.

Occultè si cum Saxonibus aëtum est. † Occultè in
mul cū Sa- aduersus Imperium , quod Amerbaci fa-
xonibus a- tentur , se muniunt Erfurtenses , fusisque
gunt Erfur- ingentibus pecuniæ summis , & † promis-
tenses. sis mille quingentis aureis in singulos an-
Protectionē nos protectionem Saxonicam emunt. Pa-
Saxonicam Etā hæc eodem die , quo Amerbacensi
subeunt. subscribuntur : idque astutè : nam si iſſis
 prius roborata , temerarius ille protectio-
 nem alienam subeundi ausus omnem con-
 cordiam cum Moguntia præpediūſſet , di-
 lata verò protectio , posteà redditā fuſſet
 difficultior , Saxonibus alienos subditos , no-
 viſſimè Domino conciliatos , in protectio-
 nem recipere non audentibus. Hac arte
 Moguntiam inter & Saxones invidiā reſu-
 citata , dum hi prætendebant , quod illa
Mogūtinus negabat. Exceperant tamen Principes †
 à legibus Pontificem Romanum , Cæſarem , & Mo-
protectionis guntinos Electores , quod contrā illos Ci-
exceptus. vitatem protegere nollent , hæc vicissim
 auxilia Saxonibus promiserat , eosdem
Ægrētra- Mühlhusiam & Northusiam à legibus fœde-
status cum ris eximens. Ægerrimè tulit hoc fœdus †
Saxonibus Elector , ac paſſim de iniuitate rei con-
 fert Mogū- questus : Civitas ut mitigaret culpam , le-
 tia. gem hanc protectoriam non Urbem (a)
 sed pagos solum Civitatis respicere præ-
 tendit , qui extrā eam hinc inde siti cuius-
 vis injuriæ paterent , hos aduersus violen-
 tiā protectione potentioris , & erga ip-
 sos protectores sanctitate fœderis muniri
 de.

a) Exstant hujus excusationis litteræ.

debuisse. Nihil hisce apud Albertum agebatur, † sed cuius præmatura mors (a) Albertus omnia invertit. *Albertus moritur.*

Post hanc pristinos animos assumpsit Erfordia, necessitudine Saxonum, & Moguntiæ cum Alberto extincta, & stabilitâ protectorio fœdere invidiâ. Nil Bertholdo successori de rerum agendarum peritiâ deerat, noveratque jam technas Erfurten-sium ab Amerbacensibus actis, quibus ab Alberto fuerat praefectus. * Cum ad † col-lectas Imperii tertiam electoratûs quotam * MCCCCL XXXVII. conferre nollent, ipse Cæsareâ sententiâ Successori coëgit. * Senatus civibus gravis omnis Bertholdo generis onera adinvenit. Præcipue pani *cum Erfur-* & potui vectigal indixit, nec in molendi tens. lites. uod illa-nis, nisi emptâ prius licentiâ, frumenta * MCCCC admittebantur. Prohibuit Archiepiscopi XC. cipes & Mo-

Hos Ci-vicissim osdem sfoede- edus ei con-um, le- em (a) e præ- i cuius- violen- rgâ ip- muniri de.

Sigillifer, ne Cleri molendina tesseras Se-natus attenderent, sed cuicunque venienti operam impertirentur. Petrensis (b) Abbas potissimum detrimenti passus, vocationem brasii longo tempore intermisit.

Supererant † & cum Saxonibus tricæ: VI. nec enim hos minus erfordia quam Moguntiam oderat, aut metuebat, hacjure illis potentia invisis. * Igitur ut Saxones placaret, de controversiis aliquibus sopiendis Vinariæ conventum est. Præcipue

L 2

Lites Erfordiæ cum Saxoniciis de re nummaria.
* MCCCCX CII.

(a) Serarius in Alberto Administratore.

(b) MS. Chronicum Petr.

cipualis (a) dere nummaria proponitum.
 Illi suam monetam ab Urbicis repudiari
 queruntur, cum tamen commerciis & situ
 ita conjuncti sint, ut idem nummus, i-
 dem utrumque valor esse debeat. Hi ne-
 cessitatem communis rei nummariae faten-
 tur, verum non suâ sed monetalium culpa
 grave commerciis remedium eligi. illos
 postquam novæ cujusdam monetæ nummi
 ex ærario in provinciam, & regiones ex-
 positi sint, eorum valorem cūsis novis mi-
 nuere; non quod his plus addant argenti,
 sed aliis tantum commatibus signent, post-
 quam in vulgus iverint, eidem exauctori-
 tationi subjiciendos, sicque evenire necel-
 fariò, ut cum minuta ista moneta primo
 omnium in Urbe confluat, hæc in istius
 abrogatione ingenti damno afficiatur. Id
 esse, cur cives nummös in primo valore
 acceptare formident. Conventum igitur
 ad rei nummariae consultationes Civitas
 vocaretur; nec sine illius præscitu muta-
 retur valor, vicissim nummi Saxonici in
 Erfordia boni & sancti essent. Pergunt
 Saxones Urbem delinire, utque majesta-

*MCCCCX tem suam, & fortitudinem ostenderent;
 CVI. * ludos † equestres (b) ac torneamenta
Ludi eque- sumptibus & Pompâ Regali exhibent-
stres haben- Arena, ubi forum glastarium latissimè pa-
tur. tet, † sternitur, atque contrâ spectato-
Descriptio rum impetum tignis undique circumdatur,
arenæ. per

(a) Conventus hujus recessus in Originali extas.

(b) Anon. MS. Chron. Erfur.

per singula tamen latera in aditum aperta. Senatus versus rivulum subdiales ambitus quatuor, ut alter altero esset altior, in longitudinem centum pedum erexit. Superior Senatoribus, alter nobilibus Urbis, & Principum, horumque officialibus, duo humiliores civibus, & Ducum famulis destinabantur: Ipsum Theatrum Fidei Electoris, ejusque fratriss Joannis nomina & arma exhibebat. Decem septimanis hujus circi magnificentiam labor assiduus perfecit. Sextus dies Julii festivus dicitur: pridiè Saxones cum ducentis armatis adveniunt, octodecim Comitibus, pluribusque nobilibus stipati. Ingens ornatus equos, arma, viros decorabat. Altero die priusquam ludos inirent, Numini sub Missæ sacrificio in æde B. M. Virginis devotionem persolvunt, sumpto deinde prandio ad arenam, erectis lanceis, ordine decoro equitant. Senatus, † ne securitas Urbis, congregato ad publicum gaudium populo, prodigionis aut tumultus periculo exponeretur, plateas catenis, positis ad quamque vigilibus, occlusit, auxit etiam Cyriaciburgi præsidium, vallorumque custodias, turmas insuper armatorum civium hinc inde in Monasteriis, & ubi vacua ædificiis spacia multitudinem caperent, disposuit. Ad ipsum spectaculi locum Erfurtensis Capitaneus cum octuaginta equitibus, & quingentis bipenniferis in principum honorem, & urbis tu-

*Senatus in
hoc concur-
su pro secu-
ritate publī
cachra.*

Ipsius pugnae telam stetit. + Principes, & Comites
descriptio. octodecim Cataphracti pugnam hastis
 prælongis incipiunt, ita ut singuli cum singulis
 duellarent. Non tamen inter se Principes, ne virtutis æmulatio in fratribus in-
 vidiam gigneret. Ubi vel impetu fracta
 esset hasta, vel proximitate inutilis, a-
 cinaces nudantur, seque invicem, sub cata-
 phractis tuti, excusissimis ictibus petunt
 alter alterius ictum elidit, suum geminat,
 omnesque artes tentatae, quas tutela sui,
 vel hostis offensio docebat, extremo im-
 petu se urgentes ab intervenientibus sociis
 separabantur. Insignia pugnantium ex-
 ordine ad arma Principum suspensa, post-
 quam ita bini post binos severissimi furoris
 imaginem exhibuissent, in duas phalan-
 ges ab invicem secedunt, mox præcipita-
 tis in cursum equis altera alteram invo-
 lat, ac sicut anteà duellando, ita tuno
 turmatim certatum est. Solis radii nullis
 nubibus excepti ferreis thoracibus arden-
 tius incumbebant, ut sub cataphractis
 persistere grave esset. Præter æstum, tot
 horarum impetu laborem augente. Se-
 cessum igitur ex arena, ac solennis pom-
 pæ ordine, præmissis tubicinibus, & Re-
 galibus tympanis, ad hospitia reversi
 sunt. Deponuntur loricae, atque nonni-
 hil Principes quiescunt, sumptâ postmo-

Finitus ludis dum coenâ curiam accedunt. + omnia
 epulum & ibi fidibus & cantu resonant, ac ne quid
 saltus in eis voluptatis deesset, filias suas & uxores,

sur.

formâ commendatas, Senatores miserant, cum iis Principes choreas ducunt, omni comitatû sequente. Senatus domum ex adversa regione ad lupos, curiæ ponte junixerat, ibi hi saltus peracti. Interim in ipsa Curia Principum sumptibus epulum paratur: nihil vel quod augeret delicias, vel demulceret Erfurtenium animos, omissum. Gravidus auro abacus, dapes omnis generis fructibus, & saccaro peregrinæ regiones instruxerant. Ipsi Principes de maiestate sua, ad familiaritatis humilitatem descenderant. Continuata hæc festivitas aliquot diebus, donec prævio urbis applausu de re benè acta, Duces cum apparatu ad sua discederent. * MCCCCX
cvi.

A nupero incendio templa denuò surrexerant, quibus de novis campanis providendum, & quoniam eâ, quæ è turri B. M. Virginis violentiâ ignis in cineres fluuit, majorem Germania non viderat, collecto iterum ære nova prioris æmula, † Major cā- & quæ famam ejus continuaret, quer Ec- pana Maria cardum Kempensem funditur. (a) Pro- glorioſa filii- diit ingens æs campanum, ducentis sep- ditur, tuaginta quinque centenariis grave: mox per ArchiEpiscopi suffraganeum in Thuringia, Doctorem de Lasphei sacratum, is ne operi admirando speciosum nomen deesset, Maria gloriosa benedixit.

Familiaritate Saxonum ausus civium in Moguntiam animati. Ut verò hæc info-

L 4

len-

VII

(a) Anon. Chron. Erfurt. Ms.

**Concordata
Bertholdi.**

**Iterum dis-
sensiones.**

* MD.
**Editū Ma-
ximiliani.**

**Difficilis ad
edendum
subditorum
numerum
Civitas.**

lentiam sisteret, diem indicit, quo recen-
ter in controversiam tracta dirimerentur.
Hinc † Concordata Bertholdi, quibus ju-
ramentum Senatūs, & civium renovatur.
Cyriaciburgi munitio ratihabetur, plura-
que indulgentur, ut colligi facile possit.
Civitati foederibus, & vallis munitæ mul-
ta conniveri debuisse, imperiales tamen
collectas, quæ tunc indicebantur, & qui-
dem tertiam ArchiEpiscopatūs quotam
libenter contulit. Ast mox iterum
dissensiones: (a) Senatus in gratiam ara-
rii mensuram vini minuerat: Non tulit
Bertholdus civibus suis novum hoc onu-
imponi, severissimis igitur mandatis
abolitionem imperat. Senatus tandem
ægrè licet, mensuram pristinam restituit.

* Maximilianus Cæsar, fut quadriceni sub-
diti stipendiariū adversus Turcam alerent,
per imperium edixerat, (b) Elector Sena-
tui, numerum civium & subiectorum e-
deret, mandat. Ille † propalare vires
periculosa rem esse reponit, quam &
Urbs & Electoratus celare debeat. Si ci-
vium & subditorum numerus, ac per hunc
Reip. vires prodantur, cuilibet palam fu-
turum, quā potentia evertere Civitatem
possit. Majori formidine ignota oppug-
nari. Elector metum intermitti jubet;
non propalari, quæ Domino creduntur,
silentii fidem sanctam fore, missurum se.

(a) *Dicta Chronica & alia documenta publica.*
(b) *Ordinatio Regiminis Anno MD. tit. von Söltner.*

copias Cæsari sub Electoratūs vexillis, nec illum, quot Erfordia, Rhingavia, vel aliud Electoratūs membrum sustentet, in-
dagaturum. Acquievit his Civitas, & postulatis Bertholdi se submisit. * Pro-
fusior erat Civitatis æconomia, quam ut annui redditus expensis sufficerent. Mu-
tuæ hinc inde acceptæ pecuniæ, & cum iis usurarum onera, Novis & collectis Novas Se-
cives onerabantur, carnis, vino, pa-
ni vectigalia indicta. Irritavit hoc Archi-
Episcopum, & subditos: hi novum onus, nit.
ille superioritatem suam invadi quereba-
tur. Attamen Elector exoratus posteà
consensit. At non suffecit malo remedi-
um, ideo in turbas & motus, quos dicam,
erupit. * Georgius Comes Henneber-
gius per annum in hac Universitate literis
incubuerat, (a) eum Academia Recto-
rem sibi præficit: referto hunc, non
quod solo isthoc illiustri Rectore conspicua
fuerit Universitas; nam multos Principes,
Comites, & Barones Rectorum Catalo-
gus recenset, sed quod Spangenbergius in-
genti falso Carnificem eum fuisse, Luthe-
rum allegans, afferat, & seminarit ca-
lumnam in eos qui dicta ab aliis sine ex-
amine excipiunt. Lutherus sericarium fu-
isse textorem ait, pari calumniâ, quam &
Universitatis nostræ matricula, & Colo-
niensis

*MDI.

*MDVII.

(a) Catalogus Rectorum Vniversitatis Erfurt. editus à Dedekindo An.
1614. Spangenbergius Chron. Henneb. lib. 5. c. 44. Hoc de
Rectori videantur scripta ab Vniversitate sub Apologia & defen-
sione nomine vulgata.

nensis atque Argentoratensis, Cathedrales Ecclesiæ, quārum Comes iste Canonicus fuit, refellunt : ipse Spangenbergius alibi hunc Georgium Comitem agnoscit.

VIII.

*Kelnerus
clam Saxonibus
Kapplendorffii
oppignorat.*

* MDIX.

*Onus æmisi
alieni urbi
premit.*

Accessit aliud facinus, quod unā cum superioribus ingentes postmodum turbavit. Supremus plebis tribunus seu primus Quatuorvir Henricus Kelner imperialem præfecturam Kapplendorffii (a) † octo millibus florenorum Saxonibus oppignoraverat, nec Senatus, nec civibus consultis. Illi arcem cum pagis occupant: nemo erat, qui increpare temeritatem auderet, immo nec querere licuit quod ignorabat civitas, an vendita, vel oppignorata præfectura esset? * Non collectæ † nec vectigalia prodigæ dispensationi sufficiebant; fides insuper ruentis ad inopiam Urbis apud exterios defecit. Ipsi cives precibus violentis ad credendum inducti; sed haec omnia parum ad levamen ad correctionem mali nihil conducebant, dum fons hujus, pessima redditum administratio non emendabatur; eo miseri creverat, ut occultari amplius non posset. Instabant creditores plerique potentes, hic Capitalis, alias usurarum, ille præterea causatorum sumptuum exsolutionem urgebat. Vacuo interim ærario

a) Anon. Chronica Erfurtensis MS. & varia documenta publica in Archivis extantia hæc & sequentia abundè referunt.

frustati, cives extrà Urbem passim infe-
 stant, capiunt, atque pignoris instar pro
 nomine retentant, postmodum suæ cau-
 sæ judices sub expensarum coloribus ad al-
 terum tantum nomen extorquent. Sena-
 tus in angustiis trepidat, † utque miseriæ
 magnitudinem sciret, redditum & expen-
 sarum calculum reducit, reperitque istas
 ab his aliquot millibus superari. Videba-
 tur necessitas omni consilio major, ac
 dum † eluctari non posset, communi
 desperantium more in votis altercabatur.
 † Pars ad communitatem civium rem de-
 ferendam censuit. Senatum oneri imparem,
 tam immensa nomina solvere non posse: crescere in-
 dies pericula & damna, quæsin ulterius occultaren-
 tur, idem Senati obventurum, quod domestica in-
 spensæ celantibus, dum per momenta crescens malum
 impari ope extinguere conantur, usq; dum illud cum
 edificiū ruina semet ipsum ostendit. Reditus ordina-
 rios expensis ~~magiores~~ ^{minores} calculum docuisse, de novis igi-
 tur obventionibus dispiciendum, quæ cum aliundæ
 quam de civium bonis accipi nequeant, æquum esse ne-
 cessitatem iis manifestari, sed & collectas libentius
 suscepuros, si, quo consilio indictæ sint, resciant. Alii †
 sanctissimo silentio involvēda omnia censu-
 erunt: Armis & numero potentem plebem, nec
 Senati satis amicam, quem peculatus, & atrocio-
 rum criminum insinulet; solum Ducem abesse multitu-
 dini ad seditionem prona. Quod si aeris alieni quan-
 titatem opinione majorem intelligat, quanta indigna-
 tione, quibus conviciis Senatum sit petitura? nec
 Ducem defuturum, postquam multitudo publicè calum-
 nia-

Senatus a-
trocitate
malipercul-
sus hæfitat.

Inter se dif-
sider.
Alii æs ali-
enum civi-
bus manife-
standum
censent.

Alii negant

niabitur. Nihilmoderati à concitata plebe spem dum. Quæ causa mali? cur debita contradicātum tumultuantibus demonstrandum, qui miseri am omnem imperantium culpæ imputabunt. A quid Tribunis plebis cum tanta potestate Senatum arguent, si necessitates publicæ pro remediiis ad communitatem deferendæ esse hanc civilis societatis legem, alii imperent, alii obedient, nec his gubernandis testatam subjiciendam. Ipsius tempus monere periculum, eundem annum instare, (a) cum ante duo scula fatali motu plebs contra senatum crītas exerēt hominibus, sic Rebus p. sua temporum climata præculis horrere. Igitur adversæ fortune, furoris exercendi occasionem haud præbendam: è curia petendum remedium, cui salutem suam Civitas commisera.

Regens Se- Neutra pars + alteri persuasit, divisus ergo natus dum regens Senatus, ex more Civitatis quæ convenire reliquos, nuperrimis annis curiā fun non potest, etos, in consilium vocat, apertisque æraria reliqua collégia invocat. Effecit + atrocitas mali, & consilium inopia, ut delatio ad civium communitatē pluribus votis decerneretur. Indicitur comitium, & ad congregatos per quatuor Urbis regiones cives delegati mituntur: magno onere Civitatem premi, cuius levamen Senatus omni consilio habet. Enus quæsiverit, æs alienum esse quod urgeat, non suâ, nec fortè majorum culpâ, sed adversarum rerum violentiâ contractum: evacuari usuris ærarium, ut ex-

Æs alienum ad populum desertur. tem pluribus votis decerneretur. Indicitur comitium, & ad congregatos per quatuor Urbis regiones cives delegati mituntur: magno onere Civitatem premi, cuius levamen Senatus omni consilio habet. Enus quæsiverit, æs alienum esse quod urgeat, non suâ, nec fortè majorum culpâ, sed adversarum rerum violentiâ contractum: evacuari usuris ærarium, ut ex-

(a) *Vid. sup. Anno 1309.*

expensis amplius non sufficiat, hinc annuè debita augeri, solâ morâ invalefcere malum, atque tot ex alveis inundare Remp. quot creditores existunt. Igitur ut communitas vigilantiam Senatus, & curam intelligat, ei aperiri necessitatem, & in partem solicitudinis vocari. Vellent cives in medium cum Senatu consulere, quanto onus, priusquam Civitas succumbat, levigetur: Seligeret per singulos districtus Quatuorviros, concordiae, & commodorum Civitatis amantes, his Senatum æris alieni quantitatem ostensurum, cumque iis sedecim, quomodo Resp. è tantis angustiis extrahenda sit, delibera-
tum † murmure excepit hæc populus, an- *Plebs mur-*
te vulnus acceptum deliberari debuisse, *murat.*
declinare malum prudentis esse, de reme-
diis etiam fatuos ab eventu moneri. † *Eligit Ora-*
Attamen singuli districtus, ut Senatus pe- *tores qui Se-*
tiuit, Quatuorviros elegerunt, prudentes *natum ade-*
& qui loqui, quod sentiunt, auderent iis, *ans.*
ut de nominibus cum Senatu consulta-
rent, mandatum. At hi suscipere in se
negotium detrectant: periculosam rem
esse, cum potentioribus agere, quibus
nunquam veritas impunè dicatur, quan-
tis odiis irritandus sit Senatus, si culpas,
& æris alieni causas accuratius indagarent?
veruntamen pro patria, pro Reip. utilita-
te se pericula subituros, si communitas de
omni damno caveat, & stipulata manu
protectionem Sancta Fide promittat.

Ac-

*Mandatis
instruit.*

*Senatus er-
vorem sero
advertisit.*

*Emendare
studet.*

*Æris alieni
quantitas*

*Electorum
ad populum
relatio.*

Acclamatum † est à multitudine, Sentum audacter objurgarent, his tot mille dexteris incolumes futuros, ne quid autem, nisi ex populi consilio Senatui proponerent, aut cum eo paciscerentur, sed minustissima quævis ad communitatē referrent, injunctum. Publicè hæc agebantur, & statim ad curiam delata, tunc † primum Senatus errorem consilii, quod culpas suas ad plebem detulisset, videbat eratque deliberationum summa, quomodo adversus populum se muniret. † Placuit cunctando illius servorem declinare, vehementes esse plebis affectus, sed breves, nec nulla re magis, quam moræ remittere: Nihil diu urgeri, quod multi uident. Simulatis occupationibus aliis, electos ad se vocare Senatus differt, ast populus elapsis aliquot septimanis, moræ impatiens, suis, ut Senatum accedant, promissamque æris alieni designationem urgeant, demandat. Ascendunt illi Curiam, nuperriimi Comitii Senatum monent, ac mandata exponunt. Hic turbatus metu registra exhibet, † computatur æs alienum, & sexcentorum millium aureorum reperitur: attoniti ad hæc electi, populo se relatuos ajunt. Die postero cives convocantur, ad quos electi: † Interpellasse se communitatis nomine senatum, & æris alieni quantitatē ursisse, adferre se talia, quæ meliora vellent, ac dolore quod tristi nuncio populum terrere debeant: Registra, matriculas sexcenta milia aureorum, que Sendens, populusq. Erfurtensis debeat referre. Liquida

hec debita esse, atq; creditorum annuam fidem trigin- Multitudo
ta millibus emendam. Terror + primùm in si- concitatnr.
lentio multitudinem continuit, postmo-
dum murmura, & dissonæ voces, demum
secuti clamores, omnia dira Senatui im-
precabantur: non prædia sua, non bona tanto
nomini sufficere; venditos à Senatu, non se modo, sed
liberos, & nepotes, ad quos præsens ætas onus facul-
tatibus suis majus transmissura fit. Electi plebem
ab impetu + retrahunt: arduam rem esse, quæ Electi sedā
non irā sed ratione agi debeat: moneri Senatum de er-
roribus suis humiliter, ast non lacestrri posse, hoc re-
bellionem omnibus ætatibus adiosam redolere: delatu-
ros se populi desideria, si moderata committantur,
ferocis tumultūs clamores sine legatis ad curiam ventu-
ros. Mitigatus his plebis impetus, electis, fut
Senatui dolorem communitatis, referat in- Populus ul-
junctum: non pericula, non jacturam terioribus
fortunarum ab obsequiis cives retracturos, mandatū
obedientes ad justa quævis imperia: sed Electos
miseram ærarii conditionem se dolenter instruit.
percepisse, præstitas hactenus frequen-
tes collectas, vestigalia, de cibis, potu-
que redditus in fiscum delatos, & hosta-
men ærarii necessitatibus non suffecisse, ut
insuper tam incredibilis summæ debita
contraxerit? fidem suam hæc superare,
petere igitur, + Senatus ab annis trigin- Reddirati-
ta fisci rationes ederet, ut videret com- ones petit.
munitas, quorsum collectæ civium, &
tot pecuniæ à creditoribus acceptæ perve- Promittit
nerint. Accedunt electi Senatum, & Senatum ra-
mandata exponunt, ille + priusquam im- tiones.
pro-

provisi postulati momenta perpendere
annuit, sic tamen, ut ultimam spem
cunctatione servaret. Sedata nonnulla
indignatio plebis videbatur, sed offendit
his postulatis Curiam omnes credebant
igitur de eripiendâ vindictâ potentia con-
sultatum est. ¶ Senatum portas, valla
turres Urbis, imò Cyriaciburgum præsidit
tenere, claves ipsas & militarem tesseran-
sub arbitrio Consulis esse, quam facile in-
tromisso milite externo cives opprimi va-
lerent? nunquam socios huic stratagema-
ti defuturos, qui per discordias civiles ur-
bem ingredientur, ac dum partem unam
juvabunt, utramque oppriment: nec de
Senatus ausu dubitandum, ex legibus Juli
peculatûs, de residuis, & repetundarum
postulati, periclitari famam ejus, & bo-
na, magnorum moliminum incitamenta
eripiendum illi publicæ securitatis arbitri-
um, & cum hoc populum opprimendi
facultatem: irent electi, atque à Senatu
claves, & urbis vigilias peterent, sponde-
rent tamen citra curiæ periculum hoc fore
populum pro Reip. incolumente faculta-
tes & animam positurum. Exequuntur
mandata electi, tradi custodiam Urbis
communitati petunt. Senatus maleacta-
rum rerum conscientia timidus, munici-
menta occupandi licentiam segni errore
indulget, statim multitudo plebis arma-
tur, valla & arcem implet, simul imperi-
um

*Claves ur-
bis & custo-
dice senatui
extorquen-
tur.*

um eo usque occupat, ut Senatum etiam invitum in officio continere posset. Variatum † in discursibus, unde moles incredibilis æris alieni Civitatem obruiisset? crimi peculatū communiter, sed & aliis imputatum: Saxoniam protectiōnem plus centenis quinquaginta millibus aureis stetisse. Urbem Ducibus vētigalem factam, dum singulis annis mille quingenti penduntur. In Noveſianam expeditionem superba prodigalitate quater centena millia aureorum insumpta. Schisma Dietherum inter & Adolphum, litigies cum Sede Moguntina, Sequeſtrum præcipue, subſecutosque tractatus, munimenta urbis & arcis, ac ob hæc Romanas legationes, immensam auri argenti que ſummam hauiſſe.

Vnde Civi-
tas tādā æris
alieni ſum-
mam con-
traxerit?

Obtentis armis † rationes iterum urgēntur: interim ii, quos malēactorum memoria premebat, † Saxonibus necessitatē ſuas aperiunt, qui consilium & opem

IX.

pollicentur: his promissis inermis Senatus ſerā audaciā intumuit, cumque moram interpellaret populus, & rationes interatō peteret, † earum editionem ele-

*Vrgetur ra-
tionum edi-
tio.*

ctis negat: *nova eſſe plebiſ deſideria, nec minus edere ratio-
injuſta: Senatum ſuſſoribus ſuis in Curia, non po-
pulo ad ratiocinia teneri, hæc majorum iſtituta,
basleges, ſanctas civibus, & quæ non niſi à rebelli-
bus impugnantur.* Obiſtupescunt ad repulſam electi, iterumque rationes urgent: vanam renitentiam fore, arma & custodi-

M am

am urbis in manu populi esse, inermis curia num ausit negare, quod armata promiserit? vellet, nollet Senatus, perinde

Hinc popu- rationes reddi debere. † Auxit commu-
lus concita- nitatis furorem inversa fides. Mox adil-
tur. lam à Saxonibus † literæ veniunt: *and*

Saxonū li- visse Duces, populum, & Senatum Erfurtensem lie-
teræ ad cō- civili dissidere, rogare se cives, ne superiorib⁹ ob-
munitatem. *quia detrectarent*, concordiā salvam Remp. fore, ca-

furam, si civilis ordinatio perseditiones concutiat.

Obtentis literis facile collegerunt cives, aliquos de Senatu Principes invocasse,

ast illi per extorsionem armorum hoc pe-

riculum jam prævenerant. Responsum †

Ducibus; non sibi cum Senatu, sed paucis, qui

varium expilarint, rem esse, nec aliud exigi, quam

ut iisrationes edant, quorum bona administrari:

& qua hæc postulata omni jure probari, de causa

Duces pro cura, & amore, quo vicinam urbem pro-

sequuntur, gratias haberent.

X.

Post haec † electi cum tribunis opif.

Populus Er- cum de majori potestate sibi prospicien-

furtenis ad dum esse, plebi proponunt, nec ad alium

Moguntinū recurri posse vel debere, quam ad Domi-

recurrat. num suum, ArchiEpiscopum Electo-

rem, & Sedem Moguntinam, hanc esse

Erfordiæ matrem, à qua in adversis con-

silium & opem semper acceperit, augere

annales fiduciam, quod pro concutien-

te Senatu contrà plebem nunquam stete-

rit, cives autem adversus injurias & domi-

natum Curiæ perpetuò defenderit. Mit-

tendos ergo propediem Moguntiam, qui

rei

Communi-
tatis Respo-
suum.

rei seriem Domino exponant , nuncient etiam pericula: Senatum cum Saxonibus colludere , vellet Elector cives suos contrà paucorum rapinas tueri. Priusquam mitteretur nuncius, consilia senatus resciit. *Senatus ab hoc consilio retrahere populum studet.*
 † cumq; Domini sui jussu ad rationes adi-
 gendū se timeret, omnibus modis commu-
 nitati legationem dissuasit: nec fortius ar-
 gumentum , quam à potente in animis
 vulgi libertate occurrebat: ne communitas Mo-
 guntinum invocaret , quod sine libertatis suæ præsen-
 tissima jactura facere non possit. Cerd illam stetisse
 majoribus , privilegia sanguine & pecuniis empta ,
 num ista prostituere vellet , quæ non nisi semel amittuntur ? & quorsum remota consilia , viciniâ se ad
 opem offerente ? Adesse Saxones ad auxilia non minus
 promptos , quam ex protectorio fædere ad urbis tute-
 lam obstrictos , hos arbitros invocaret , dissidia ex
 aequo composituros. Surda ad hæc † com-
 munitas in proposito perstitit : fædus prote-
Sed incas-
torium iniquitates Senatus non concernere , Saxones sum.
 suorum commodorum , quam urbis observantiores ,
 testari illud præfecturam Kapendorff , quam nuper-
 rimè (nescire communitatem quo jure , vel injuria)
 ad se pertraxerint. Ut autem † certiores ut-
 trimque adversarii essent , singuli Senato-
 res interrogati ab electis , an cum Senatu
 vel civibus sentirent. Idem per circulos
 Urbis factum est. Multi è curia partibus
 communitatis accesserunt , aliis vel impe-
 rio , vel sanguine senatoribus junctis ab
 ea deficientibus. Sicque discreti hostes ,
 nec medium in civili motu relictum , sed

M 2

qui

*Discreti sunt
factiosi.*

Quatuorvi- qui vitam & bona pro communitate non
ri se partii offerebat, hostis judicabatur. *Quatuor-*
plebis simu- viros atrocior metus pressit, peculiariter
lant. constitutos, ut commoda plebis obser-
varent, illi autem dupli delicto cum Se-

natu facultates Urbis prodegerant, & ci-
vitatis damna suppresserant. Igitur ur-
plebem lenirent, se pro communitate,
cujus beneficio Curiam tenerent, publi-
cè declarant: sed verba, non fidem ti-
mor expresserat. Recepti à plebe, cur-
tantum æs alienum communitati non ma-
nifestârint interrogantur, illi concusso-
nem prætendunt, & metum Senatus.

Iterum Sa- Crescente cum mora periculo, Saxones
xones invo- iterum maleconsii invocant, illi frequen-
cantur. tibus ad communitatem literis, ut Sena-

Saxonū ad tui obediat, hortantur. *Æs alienum*
communita- tanti non esse, ut propterea politiam di-
gem literæ. vellant, opem se collatuos, & consilia
ad levamen, si que petant, centum aure-
orum millia, quibus creditores magis im-
portunos sedarent, mutuò datus.

Communita- Omnia communitati suspecta, quæ à Sa-
tati suspectæ xonibus veniebant: syncerū non esse con-
silium, quod non emendat, sed mutat malū.
Non mutuare sine usuris Saxones, nec fi-
dem nudam sequi, sed pagos & arces in-
pignora velle, inter quæ, & mercem po-
tentiores non distinguant.

XI.

Rursus electi cum opificum magistris
desideria communitatis ursuri Curiam ac-
cedunt, congregata fuerant quinque se-

n^o

natorum collegia, † & in iis Henricus Kelnerius ^{fus}
 Kelner Quatuorvir primarius, hunc de *per Kaple-*
præfectura Kappelndorff, quanti vendi- *dorff inter-*
ta esset, aut oppignorata? interrogant. *rogatur.*
 Ille è subsellio in pedes elatus, proditoriè
 sibi, & nequiter imputari venditum à se
 Comitatum, respondet. Momordit di-
 cti acerbitas electos, illumque ipsum esse
 reponunt, qui citrà Senatūs & commu-
 nitatis consensum Ducibus tradiderit: ad
 hæc ille, *quid communitas?* simulque † dex- *Superba e-*
trâ pectus suum percutiens: hic stat communis- jus Respon-
sas, ait. Paucis verbis, quæ impetus suo.
 protruserat, vitam perdidit. † Electi *Eâsibi exi-*
 blasphemiam in Remp. esse inquiunt, quod *sum paral-*
 hic homo se communitatem jactet, expe-
 ctaret in carcere, usquedum de facinore
 statueretur. Atroci metu percussi Sena-
 tores, quod intendi carceres Quatuorvi-
 ro audirent, pejora sibi metuentes, si hoc
 in tribunoplebis fieret. Rogant † ergo *Senatus pro-*
 Magistros opificum, & electos, ne vim *Kelnero in-*
Kelnero inferant, Saxones injuriam pro *tercedit.*
 sua habituros, si quid ei in causa Kappeln-
 dorffensi contingat. Securitatem publi-
 cam, *jura*, privilegia subversionibus ex-
 ponii. Noverant electi solita Curiæ terri-
 culamenta, nec Kelnerum, priusquam
 populo retulissent, dimittere volebant:
 tandem ad interpositionem † *Senatus do-*
mum eundi licentia eâ lege data, ut prius In sua domo
stipulata manu, vitâ & bonis, se citrâ arrestatur.
Senatūs & communitatis licentiam urbe

non egressurum, caveret. Ille tantos ci-
vium ausus, quos non præviderat, ex-
pertus, ne domi quidem suæ tutum
In templum
S. Viti fugit fore credens, in templum † S. Viti confu-
git † ibi per octo septimanas sub asyl-
Carceri mā-
ticipatur. tutelâ mansit, iis autem exactis, cum man-
sionem hanc pertæsus ad domum suam re-
verteret, fugam meditari spargitur: fama
nocuit, igitur ut certius teneretur, † car-
ceri mancipant.

XII

*Reverū com-
munitas ad
Moguntinū
deferendum
negotii cō-
set.*

*Disuader
quintum Se-
natus Colle-
gium.*

*Saxones ter-
ritoriales*

*Dominos
vocat.*

*Contradicit
communitas*

*Saxones
communita-
tem objur-
gant.*

Sed interim primum communitatis de-
siderium, examinandi rationes frustraba-
tur. Facile collegit illa, quo fine Sena-
tus cunctaretur, ea propter iterato †
rem ad Civitatis Dominum, Mogunti-
num Electorem deferendam conclusum
deferendum est. Sed denuò quintum collegium om-
nibus modis consilium dissuasit: † cum
Saxonibus communicandas necessitates,
ad eos tanquam territorii † Dominos
hanc curam pertinere, atque ad opem se-
toties obtulisse, ni velint, ut per eos sibi
benè sit, curatuos, ut sit male. Neg-
avit populus † territorii Dominos Land-
gravios. Urbem Moguntinæ Sedis esse,
cujus providentiâ toties adversitates su-
raverit. Confestim populi conclusum
Saxonibus nunciatur: † Hi graviter per
literas idipsum exprobrant: relata sibi te-
meraria communitatis consilia, quod mis-
sis legatis Moguntinum dissidii civilis judi-
cem invitare, id est, fugatâ libertate pe-
regrinum Principem introducere velit,
pati

pati se hoc nec posse, nec velle, desistere ab irrito conatu, vel temeritatis vindices expectaret. Monitus ex his populus de augmento periculi missionem accelerat. † Nominati sex æquali numero ex Senatu, Selectis, & Communitate, ut totam Remp. Domino præsentarent, hi mandatis acceptis, quæ præsens necessitas dictabat, iter ingrediuntur. Mox aliqui † conscientiâ malæ administrationis territi ex Urbe fugiunt. Potuisset hic secessus levigare malum, si cum Civitate scelus reliquissent: ast foris inquieti continuò Duces instigant, nova malorum semina spargunt, prædas etiam non secus ac hostes in agris agunt: præterea commercia quædam ad finitima oppida, ubi refederant, irreparabili cum Urbis danno transferunt. Elector † Saxonie Fridericus, Moguntinos Officiales Erfordiæ, missis aliquot Legatis interpellat: Spargi, discordiam inter Senatum & cives hinc proficiisci, quod ipse Kapplendorffensem præfecturam in præjudicium Civitatis à Kelnero emisset, petere se, ut in autores hujus mendacis famæ animadvertereatur. ArchiEpiscopales ministri, sibi de his nihil compertum esse, indagaturos tamen in rei veritatem respondent. Cæptainquisitio, sed incassum, tales sermones in Urbe manasse cunctis negantibus. Satisfactum sibi hac purgatione Fridericus, seque receptâ sorte pignore cessurum

M 4

*Communitas
sex Orato-
res Mogun-
tiam mittit.*

*Malè cōsciū
secundus.*

*Saxoniū ad
Mogūtinos
Officialespe-
titum.*

te-

Erfurtenſū
Legatorum
ad Electore
oratio.

testatus est. Deputati Erfurteses † hono-
rificè Moguntiæ excipiuntur, admissi
ad Electorem obæratae Civitatis statum
exponunt: expensas amplissimis redditibus majori
decem millibus annuè superare: aeris alieni summa
sexcentorum millium esse: instare molestos credito-
res, captivare cives, & interitum omnia minari.
Culpâ Senatorum his miseriis Civitatem immersam,
aliis aerarium expilantibus, pluribus in pompam &
luxum effusis. Nec tribunos Civium, qui commoda
populi in Curia præsident, à labe immunes, dum, si
non ipsi facultates publicas profuderint, saltem vom
servilibus aliorum peculatibus famulati sint. Scatu-
Cur ratio- riginem † mali ex calculo rationum oriri, hunc ab
nes non ex uno Collegio alteri possum, nunquam majori severis
acte reddi- rate, quam ipsum anno lapso expectarit. Hinc pro-
fco. feras expensas, & liberiorem peculatum, quia impunis.
Agitur rationes à triginta annis examinandas, ut quorum criminis spoliata sit Civitas apparuit,
& scopulus in offensionis futurae cautionem detegatur.
Id esse, quod controvertitur, Senatu rationes civibus
negante, sed paucos, non Senatum esse, qui negent:
nuper enim discretos, qui desiderium hoc populi vil-
aversarentur, aut vellent, ac non multos adeo male
administrationis conscientia retractos, reliqui pro
communitate se declarantibus, illos autem astu & do-
lis justa hijs postulata hactenus eludere, ac quod plus
est potentia Saxonum minitari, jamq; illud effecisse,
ut s̄pius Duces per literas se arbitros, & composto-
res litis obtulerint. Colligeret hinc negotii periculum
Elector, quodq; non solum Erfordiae, sed causa Ar-
chiEpiscopatus agatur. Celeri remedio eludi pericula:
consuleret ergo, & juberet, quid sibi, quid civibus
expli-

expediat, & suam urbem contrà paucos, quì domi-
 natum invaserunt, tueretur. Attonitus ad
 hæc † Uriel Elector, num de peculato- *Vrielis Ele-*
 ribus iis adhuc vivant, interrogat, qui & toris Re-
 tam incredibili ære alieno Civitatem op- *sponsum.*
 presserint. Affirmantibus delegatis, se
 consiliis, & ope adjuturum promittit,
 tutarentur fideliter Urbem, ne qui à po-
 tentiâ alienâ criminum impunitatem quæ-
 runt, eam opprimant: Rectè Cives Do-
 minum invocasse, ideoque se ex Capituli
 consensu moliturum extrema, quibus suæ
 Moguntiæ filiam juvet, atque ut locorum
 distantiam corrigat, Consiliarios in redi-
 tu Comites assignaturum, qui præsentes
 Erfurti subitis consiliis pro varietate even-
 tuum adsint. Hoc † responso, datisq;
 ad communitatem literis dimissi, cum E-
 lectoralibus Consiliariis redditu se commit-
 tunt. Data ergo Consiliariis amplissima
 potestas, agendi cum Senatu & Civibus,
 quæ Civitatis, & Electoratus utilitas, sa-
 lus, & necessitas postularet. Addidit
 ArchiEpiscopus literas ad Fridericum E-
 lectorem Saxoniæ, quibus ut Commissa-
 riis suis ope & consilio, si requirerent,
 adesset, petiit. Nihil non moverunt
 profugi, ne turbatæ Reip. vindices Er-
 furtum appellerent. Gœdenius præci-
 puè, qui astutiam suam juris peritiâ arma-
 verat, quâ sibi famam apud posteros com-
 paravit, ac licet Clericus esset, Maria-
 næ Ecclesiæ Scholasticus, dissidiis tamen
 civi-

Elector Er-
furtensis
delegatis co-
siliarios in
reditu ad-
jungit.

civilibus se immiscuerat. Hinc exilium, cuius damna ut Saxones compensarent, eum Collegiatæ Ecclesiæ ad omnes Sanctos Wittenbergæ præpositum nominant, Ductore Thunio equite, Friderici Electoris Marechallo, viæ & aditus in Thuringiam, ne quæ legati penetrarent, obsidebantur: timuerunt illi periculum, ideo nonnihil à via Regia deflectentes monasterium Vallis Georgianæ petunt. Thunio † confessim adventus innotuit, ille collectis copiis Monasterium mille quingentis armatis cingit: evocatos deinde Civitatis nuncios acriter objurgat: an ci-
trà Dominorum Thuringiæ consensum Legatos externi Principis ducere per pro-
vinciam auderent? cur repudiata propensâ suorum Principum ope, Mogunti-
nam invocarent? simul † vincula impe-
rat, quibus obstricti Vinarium ducuntur.

*Thunius ex
insidiis in-
tercipit.*

*Captivan-
tur.*

*Thunii ad
Moguntinos
sermo.*

Responsum.

Postea † Legatos Electorales accedit, iisque importunius, cur sine Landgraviorum veniâ provinciam sint ingressi, exprobrat, simul ut oxyus vias suas repeatant, mandat. Illi † jure gentium se usos reponunt, quod innoxium transitum haud neget, quem quo jure prohibere Thunius velit, non se interrogare, scire enim quod nullo: sed quo auctore faciat, id cupere, ut an cum prædone sibi res fuerit, aut milite, suo Domino referant. Thunius sanctissimi juris violationem imputare Landgraviis non ausus, Ordines pro-

provinciæ, Comites, atque nobiles autores prætendit: hos unâ secum timere, si hoc in motu Urbem ingrederentur, ea molituros, quæ Principum suorum juri bus, & protectioni derogarent. Moguntini longissima hæc à proposito suo fru strà demonstrant, tandemque eo adati, f ut turpitimore Legationis sanctitatem corrumperent, ac se mandatis Thunii subjicientes vel Moguntiam, vel Würceburgum regressuros jure jurando promitterent. Simul literas ad Fridericum Electorem, & alias ad communitem ab Uriel destinas Thunius retinet, cumque de injuria conqueri per literas vellent, prohibuit. Thunianæ violentiæ nuncius admodum Erfurtenses irritavit: Spoliatores fisci Legationem hanc Saxonibus prodiisse, ali intrâ mœnia hostem, qui cum externis in Reip. interitum, in civium vincula conspiret. Murmura in minas abierunt; ex hinc alias post alium se subduxit. Communitas f pro captivis Erfurtenses anxia Moguntinum interpellat, apud E lectorem Saxonæ pro liberatione deten torum ageret. Iterum hoc Thunius re sciit; nec enim discordia civilis arcanum habet, factionibus simulatorum sociorum fraudibus obnoxiis. Aucta Thunii insolentia, minis & incusationibus captivos terret, his autem immeritæ captivitatis remissionem potentibus unâ semper voce responsum est, Kelneri, & Gœdenii

Do-

*Moguntini
reverti Mo
guntiam co
guntur.*

*Erfurtenses
pro libera
tione suorū
Moguntinii
interpellant*

Doctoris, aliorumque nonnullorum, qui peculatūs, aut prodigionis rei erant, capi Sam probarent, nullam nisi Saxoniam opem expeterent. Moguntinus et per literas ad Electorem Saxoniæ de injuria de gentium, & Romani Imperi Juribus laesis graviter queritur. Deputatorum Erfurtensium liberationem urget, astille, comiter licet, nihil ad desideria respondet.

XIII.

*Alii Legati
Erfordiam
mittuntur.*

*Aucta ex
bincSaxonii
indignatio.*

*Laurentius
Herbip. E-
piscopus se
interponit.*

*Mülhusii co-
ventus indi-
citur.*

*Moguntino-
rum propo-
sitio.*

Interim et alios Legatos Moguntinus Civitati submittit. Hi postridie omnium sanctorum feliciter appellunt, nisi quod cum de nocte ad portam venissent, ac omnia suspicionibus horrerent, ad diluculum palare ante Urbem debuerint. Cum his per literas Erfurtenses ad fidem servandam, & valla diligenter custodienda horretur, simul de auxiliis certos esse jubet. Legati postero die Curiam ascendunt, atque mandata exponunt, audit pronis auribus a plerisque, sed multis ingrati, qui libertatis pericula delictis suis obtexere non desierunt. Aucta et Saxonum indignatio, quod Civitas Moguntinos admiserat. Ipsi etiam Electores sibi querelas movent, quibus sopiendis Laurentius et Herbipolensis Episcopus, Franconiae Dux fidelem curam adhibuit, ac effecit, ut Mülhusii et conventus indiceretur. Ibi Moguntinenses Legati fontem mali correndum esse et graviter demonstrant, praemittendam causæ cognitionem, vo-

ca.

candos ad calculum fisci præfectos, in eorum fraudes & perversam administratiōnem inquirendum, ut qualiter ærarii vulnera sananda, atque ab his scopulis impoſterum cavendum sit, appareat. Ast † Saxonici, Senatum non auditum, minus convictum, auctoritate suâ spoliatum ante omnia restituendum esse contendebant. Velle hoc Pontificias & Cæsareas leges, quibus cum satisfactum erit, & puniti turbarum auctores, tum demum ad causæ cognitionem descendendum: Contrà Moguntini: † Senatum auctoritate suâ *A Mogun-* destitutum sibi nondum liquere, aliud cu-*tini refutā-* riā loqui, nisi quod fugitivi quidam ad *tur.* turbas fecesserint. Prætereà tristem e- ventum, & aperta satis facinora, suspe- di Senatum postulasse, num, quam su- pensionem leges, ante causæ cognitio- nem privatorum utilitati indulgent, Col- legiis & communitati deneganda sit? Kel- nerum, hujus enim captivitatem sat a- pertè Saxones notaverant, non minus a- troci falso, quam crimine, inconsultâ Ci- vitate, nomine ejusdem quædam pere- gisse, atque ingenti sacrilegio privata pla- cita Sigillo Reip. roborassem. Hunc & si- miles pristinæ potestati atque sigillo resti- tuere, quid foret aliud, quam suis latibu- lis reddere latronem, ut pendente causæ cognitione continuare scelera possit. De- mum non concordiam sed turbas in irri- tâ ingentibus damnis communitate

EX-

*Saxonū de-
sideria.*

*Saxonica
confilia nu-
dantur.*

*Conventus
sine fructu
solvitur.*

*Legati in se-
natū acta
conventus re-
ferunt.*

*Communitas
redditiones
rationum
denudū ur-
get.*

*Legati Mo-
guntini cir-
cumveniunt
thr.*

excitandas , si præmaturâ illâ sententia
condemnetur. Saxonici Dominorum
mandata prætendentes opinioni suæ pe-
tinaciter inhærebant , de captivorum li-
beratione interpellati nihil de his sibi com-
missum , ac interrogati , cur Moguntini
Erfordiam iter persequi liberum non es-
set? se causam nescire , cæterum Domi-
nos suos in ipsa Urbe jurisdictionem etiam
habere ajebant. His inexpectatis Mogun-
tini solennissimè contradixerunt: nova ei-
se , & inaudita , Saxones aut Thuringia
Landgravios in Erfordiensī Civitate Ele-
ctorali Moguntinâ , jurisdictionem pre-
tendere. Cumque his conatus suos , &
confilia Saxones nudassent , † ille conven-
tus interruptus est.

Legati Moguntini † Erfordiam profe-
cti , in Senatu acta conventus referunt.
Ille præsentibus electis se ordine suo , gra-
duque senatorio nequaquam destitutum
professus est , nec claves aut documenta
sibi erepta: hæc civibus sed sponte mon-
strata , sub pristinis seris adhuc custodiri.
Ista domui Saxonice scribi velle. Insta-
bat communitas , ut tandem principale
† negotium , discussis administratorum
ratiociniis initiaretur. Legati diem indi-
cunt , quo ad Curiam venire , atque au-
dire rationes vellent. Senatus se para-
tum respondet , unum autem Legatos
haud gravatè concessuros : † invetera-
tam huic Civitati , multisque jam sæculis
fir
No
alt
pu
go
rai
oc
mi
ce
gu
us
ne
tit
vi
la
tu
ne
fir
di
ar
ui
A
ti
x
d
N
v
t
n
n
a
fir

firmatam amicitiam cum Mülhusia , & Northusia esse , communi consilio alteram alterius necessitates sublevare , ab his deputatos aliquot se rogatuos , qui huic negotio adessent . Viciniam brevem moram promittere . Indulgetur dilatio , qua occasione Saxones , ut consiliarios suos mittant , à quibusdam interpellantur , certam erumpendi viam inter illos & Moguntinos discordes sibi polliciti . Thunius insuper suorum Principum indignatione terret , si quid cum Moguntinis , absentibus Saxonis ageretur : hoc Landgravios , hoc Erfurtensum libertatem postulare . Quæcum ad Moguntinos deferrentur , exprobratum Senatui , quod Saxonies clam advocarentur : illi qui in Mülhusino conventu Sedis , & Civitatis jura disputaverint , jurisdictionem in Erfordiam prætenderint , an ab iis fidele consilium sperarent , qui concives suos , etiam ArchiEpiscopi petitione contemtâ , captivos tenent ? communicare se cum Saxonibus , eosque admittere , defectu mandati non valere . Interea Mülhusini , † & Northusani deputatos mittunt , qui cum *Vocati Mülhusini & Northusani ad sopiaedas controversias venient.*

venissent , rationum examen communitas instantius urgere , frequentare curiam , monere , Senatus autem excusare moram , negotia prætendere , procrastinare , pro- mittere . Urbici fraudulentas dilations advertunt , † cumque rationum editio- nem frustra expectarent , paucis , quæ ad *Nihil efficiunt.*

CON-

concordiam faciebant, præmissis, vale dicunt. Acres hinc motus in plebe, quæ dira omnia Senatui imprecata, quod cunctando vota communitatis eluderet. Se quiiores spes prædæ junxit, atque jam opulentiorum domus conspiraverant, tamen per tumultum direpturi, sed prævenit cum electis Senatus, & auctoribus captis, dispersis aliis securitatem firmavit.

Communitas editionem rationum interum urget

Communitas + Legatos Moguntinos interum interpellat, tandem quæ pollerent auctoritate Senatui districtè rationes mandarent, frustrà leniter cum illo agi, qui facinorum impunitatem in renitentiâ ponit: huc cunctationes, & moras, huc Senatūs consilia spectare. Legati ut ob-

Tota communitas apud Moguntinum protutela superplicat.

jectiones Saxonum refellerent, quibus non à Civitate, sed rebellibus invocati arguebantur, cujus mandato auxilium peterent? interrogant, + ac communitatis auctoritatem allegantibus, irent, a- junt, atque mandata à Rep. adferrent. Relata hæc ad populum, qui in diem alterum comitium indicit. Cæmiterium

Prædicatorum colligendæ multitudini destinatur, frequens fuit multorum millium conventus, at Electi turbæ non fidentes Monasterium ingrediuntur: nam & illos multâ consuetudine reliqui senatores nonnihil infecerant: inde ad communitem exire jussi comparent, atque unanimib[us] votis hereditarii Domini imperium, ejusque Legatorum auxilia implorari debere

debere concludunt. Eunt ergo ad Moguntinam Curiam Electi, & mileni cum iis, iteratò communitatis desideria multis cum precibus explicant. Legati promptam opem pollicentur, ipsos se Curiam audituros, Senatum, qui sponte rationes edere nollet, ad jussa debere. Die posterò † ab Electis & turmâ civium stipati in Curiam, ubi collecto Senatui miserias Civitatis objiciunt, has, cum indies crescunt, celeri remedio corrigendas, & tamen Senatus consilia non nisi moras intendere? sat Domino Electori, sat esse communitati illusum. Claves Archivi, cistrum, fornicū ipsiq; percepta, & exposita discutere præsentibus electis aggreduntur. Jam sibi laqueum intendi male concii metuebant: † alii seditionibus Legatorum ausus evertere conantur, arcana Reip. profanari in vulgus, spargunt: Occupasse spectos redditum Moguntinos Curiam, documenta, libertates, dere Moguntini privilegia, omnia sub potestate peregrinorum esse, utinam manum surripere nunc posse, quod mille cruciatur. entis dexteris majores adepti sunt. Invenerunt apta verbis ingenia factiosi, cumque Patriciī dominatum suum lædi crederent, istis potissimum accesserunt. Sed vigilantes armis turbis præventum est. † Ipsi opifices cataphracti laborabant, ne Senatus & Patricii reliquum populum opprimerent, hinc frequentior iterum aliquorum fuga, Saxonibus ad receptionem patatis. Non diligentius in Civitate, quam N extrà

*Legati Mo-
guntini su-
spectos ad
redditiones
rationum
urgent.*

exigunt,

*Cives ar-
mantur.*

extrà Urbem à profugis ad consultationes
Profugi cū itum. Gœdenius + Jctus Doctorem inter
Saxonibus socios egit, pravis omnibus in patriæ sub-
consultant.

longis promissis tempus abbreviant.
 Non se nisi facultatibus, & honoribus re-
 stitutis exilibus, cum Erfordiâ pacem ini-
 turos, sua, & illorum commoda parise-
 veritate curatuos. Sed cum haud exi-
 guo mortalis ævi spatio negotium dura-
 ret, plurimi sepulchro sunt intercepti,
 rediit unus, quem referam, qui technas
 omnium supplevit.

XV.

Vacabant non pauca fugitivorum Sena-
 torum subsellia, nec infrequens Senatus
 auctoritatem amplius tueri poterat. De

Novus Sena- novo + igitur eligendo ad populum con-
tus legitur. cionem faciunt electi. Communicantur

Quartus Co-
sul ex opifi-
cibus electus.

cum Legatis consilia, illi ex civium nu-
 mero pacis, & utilitatis publicæ amantes
 nominarent, simul illud permittunt, ut
 quartus Consul + non ex Patriciis ampli-
 us sicut hactenus, sed ex tribubus opifi-
 cum sumeretur, quo potentior commu-
 nitas adversus oligarchicas molitiones es-
 set. Distribuuntur coram Moguntinis
 calculi, & qui Civitati consulerent, eli-
 guntur, ubi illud quidam carpebant, quod
 peregrini in Curiam reciperentur, quæ
 hactenus Transalani non patuit. Ab e-
 lecto Senatu obedientiam & fidelitatem
 ArchiEpiscopo promitti, idque cum jura-
 mento ex more Legati exigunt. Simul
 juris

juris jurandi formula concipitur. Ea † nonnihil à veteri differre videbatur: quippe olim † superioritatem Moguntinam se conservaturos juraverant, nunc fidelitatem & obedientię verba fuerant addita. Hæsit ad hæc Senatus, nec sine communatis præscitu novare quid voluit. Legati novatum † quid in hac formula negant, promissum olim jura Moguntina salva fo-
re, hæc inter haud dubiè fidelitatem & obedi-
entiam Domino Hereditario debitam,
& agnitam fuisse, clarius autem jam ex-
pressa, quod Saxones in Urbem noviter
quid prætendere moliti sint. populus † libertatibus suis nil derogari videns, si
Domino obedientia promittatur, ut Se-
natus conceptis verbis juraret, annuit.
Acrior hinc Saxonum indignatio, & mul-
tiplicata hostilia; sed Moguntinus † pro
incolumitate Urbis sollicitus mandavit Se-
natui, ut sub octo Capitaneis, quibus il-
le nonum addidit, cives distributi pro
securitate munimentorum vigilarent *

*Formula
juramenti,
Senatus.*

*Mutata vi-
detur.*

*Moguntini
contrarium
demonstrat.*

*Iuratum in
formulam
propositam.*

*Civibus Ca-
pitanei prä-
ficiuntur.*

* MDX.
*Cæsar capi-
tos utriusq.
dimittiprä-
cipit.*

*Saxonū fa-
mula.*

*Elector pro
urbe Mora-
torium im-
petrat.*

intra quadriennium ab ullo creditorum, facto veljure, propter æs alienum molestaretur, pœnâ quinquaginta marcarum auri puri adjectâ inter fiscum Cæsarum, & Urbem dividendâ. Sic tandem Civitas ope Moguntina se protegi sensit. Verum neque hoc moratorium insolentes quodam creditores continuuit. Ipsi Saxones hinc inde cives intercipiunt, detentos aliquamdiu, ante finem motuum in Urbe se non reversuros jurare adigunt. Intrâ mœnia de restituenda Civitate sedulò deliberatum est, levabantur civium onera, illa præsertim, quæ esculenta presserant, ne quid tamen ærarium + detrimenti pateretur, Universitatis prædia, & pomœria, quæ senatores inter se partitiuerant, fisco addicuntur. Necdum Thunius quiescit. + Iteratis Epistolis Senatum pro expellendis Moguntinis, pro recipiendis auctoritate Saxonum exilibus interpellat. Nec congruo titulo dignabatur, sed *putativo* *Senati* literas inscribebat. Populus + externis calamitatibus pressus in Patricios, quos mali auctores credidit, magis exacerbatus multos ex iis captos quæstionibus subjicit. Francofordiæ + nostra etiam Civitas debuit, illa moratorium Cæsarum obreptionis arguens, processus in Imperiali Camerâ impetrat, sed ad interpositionem Moguntini denuò casantur. Atroces exitus res spectabat, crescentibus utrimque partium studiis.

Ipse

*Pomeria
fisco addi-
cuntur.*

*Thunii mo-
tmina.*

*Populus in
Patricios
sævit.*

*Francofur-
tii morato-
rium im-
pugnat.*

Ipse † Moguntinus & Saxones jam æmu- *Inter Mog-*
rum, mole- li, & imminentis belli Duces. Igitur & *Sax. bel-*
carum Cæsar Magdeburgensi, † & Herbipolensi *lum gliscit-*
is, & Archi- & Episcopis examen litigii, & *Avertitur*
vitas compositionem demandat. Hi Cæsarea *per Cæsa-*
Verum mandata executuri Erfordiæ conveniunt: *rem.*
quos- non erat pauci temporis negotium, sed
xones priusquam lites componerent, discedunt,
entes per Legatos reliqua tentaturi, iis tamen
in Ur- factiosis, † qui turbas amabant, age- *Turbæ &*
c. In- bantque multa pro arbitrio, spoliatis ali- *spolia sub*
edulō orum ædibus, aliis quæstionibus subje- *pœnâcapitis*
one- ctis, quies sub pœnâ capitis indicta, sic *inhibentur.*
refe- que turma nigra (nebulones erant per
immen- scelera, & ausum congregati) adempto
& po- vexillo divisa fuit.

De Henrico Kelnero suprà dictum, ille XVI.
iti su- hactenus carceribus, † quæstionibus, & *Kelnerus*
huni- mille malis vexatus fuerat. Quæ fassus in *quæstioni*
atum tormentis, ac in Banco juris posteà con- *subjectus.*
ecipi- firmavit, per Notarium in scripturam re-
nter- dacta, communicata Electorali Judicio,
at- & populo prælecta sunt. An inquisitores
Po- processus leges observârint, an metui vel *Kelneri cō-*
ñit, odio indulserint, non dixerim: multas † *fessio.*
ptos ærarii expilationes criminum Catalogus
e & referebat. Oppignoratio Kapplendorf-
rato- fi primas tenuit, populi vindictam po-
pro- tissimum provocans. Concluditur Kel- *Condemna-*
sed nerum † merito suppicio afficiendum, *tur ad la-*
cas- seu ob frequentia furta suspendendum es- *queum.*
bat, se. At patibulum ab Urbe † longius dis-
diis. situm, ut intercipi in via reus à Saxonibus
Ipsæ

posset. Igitur Moguntinus Prætor in ipso vallo ad portam Krempferianam erigetur cam jubar. Nec Carnifex tum habebatur executionis minister : turmatim Prætor urgetur, Carnificem advocaret. Judicij Vogteto minæ adduntur, ni tempore debito carnifex adesset, ipsum advices ejus cogendum. Anxii Officiales Moguntini, cum ex terris Saxonum haberent non posset, præmiis per vocem præconis ad inhumanum facinus invitant. Ecce offert se ejusdem non familiæ, sed nominis Kelnerus, molitoris filius, Henricum hujus patrinum fuisse, atque eum à laqueo quondam redemisse ajunt: is acceptis tredecim florenis ei spiritum intercludere promittit, cui suum debebat. Die postero, scilicet pridie Apostolorum Petri & Pauli Judicio Moguntino reus sistitur, præleguntur ei furta, ipse negat, sed cum Prætor, an non post torturam in banco juris fuisset confessus, interrogaret, idque affirmaretur, accendentibus etiam plebis clamoribus suspendendum esse Kelnerum, indignum miseratione, qui tot miseros effecisset, ad poenam laquei condemnatus est. Collisis manibus, aliisq; tripudiis sententia à civibus excepta. Dum autem ad suspendendum trahitur, de loco supplicii disceptatum: profanari mœniorum sanctitatem, si in ipso vallo suspenderetur, ducendum, ubi alii fures pendent. Ipse reus altercationes audivit, &

quo-

quoniam eum res maximè concernebat, suam quoque sententiam dixit: actum fore de privilegiis, & immunitatibus, si diro supplicio munimenta Urbis fœdarent, moriturum se, ubi alii fontes justitiæ debitum persolvunt. Non obscurum fuit, eum in spem liberationis Saxonicae hæc suadere, quam ideo certius expectabat, quia Juniori Duci Joanni, nomine Civitatis in baptismate adstitisset. Movit tamen consilium, & ad patibulum extrà Urbem ductus; at præmissi exploratores, qui, num Saxones in insidiis adessent, indagarent. Simul octingenti armati cum duabus tormentis bellicis majoribus, & sexaginta curribus, quibus in munimentum se cingere possent, comitantur. Ventum ad patibulum, ubi tyro satelles, impetratus artis, miserè Kelnerum torquet, ac postquam ter vivus adhuc de furca decidisset, quartò attractus, tandem fauces interclusæ sunt. Intercesserat anteà Thunius pro Kelnero, sed accelerarunt judicium inimici preces.

Frequentiora post hæc + hostilia, ut
conducere militem, & suas arces præsi-
dio munire Civitas cogeretur. Ipsietiam ^{Frequentio-}
opifices, eorumque famuli numquam sine
armis. At sine turbis multitudo non ar-
matur: in parochia S. Michaëlis dedica-
tio templi festivius, utque solet, poti-
tando celebrabatur. (a) Obvii sibi stu-
diosi

N 4

(a) Anon. Chron. Erf. MS.

*Ingens tu-
multus inter
studiosos &
cives.*

diosi, † milites, & opifices, omneste-
mulenti, primò verbis, mox armis pro-
pè Collegium majus contendunt. Auctæ
accursu utræque partes, sed studiosi ad-
versarios ad latam usque plateam repre-
munt. Ibi fugientibus cives subveniunt,
& redintegratur certamen: cæsim, pun-
ctim, jactuque lapidum strages datæ, jam
milleni pugnabant: crescente per horas pe-
riculo cives ad arma vocantur. Victi nu-
mero studiosi ad Collegium majus refugi-
unt, ibi portis obseratis fenestras occu-
pant, atque lapidibus, sclopetis etiam,
aditu hostes prohibent. Irritati vulneri-
bus cives, duo tormenta curulia, † quæ
mentis belli-
civis collegium
majus op-
pugnant.

Cives tor-
mentis belli-
civis collegium
majus op-
pugnant.

Collegium spo-
liatur.

Academici
Senatus ad
Civicū Quæ-
relæ.

ad domum emporeticam, alterum ad dex-
térā fani S. Michaëlis in aquâ figunt,
inque ipsum Collegium explodunt: terri-
ti his studiosi, qua quisque poterat, po-
tissimi per alluentem Geram fugere. Ha-
c tenuis excusari potuit ira, dum in pugnan-
tes sæviit, at jam fugatis defensoribus
ipsum palladis sacrarium profanatur, † dis-
secta pulpita, conftractæ Sedes, etiam Bi-
bliotheca diripitur, lacerantur documen-
ta, & obvia quævis in spolium furentibus
cedunt. Die postero Academia † gravi-
ter coram Senatu super violentiâ & spoliis
conquesta est, Non se studiosos, si quæ i fortè pu-
gnæ causam dederint, excusare; dispelli eos, etiam
delumbari potuisse, verum quod convocatis ad ar-
ma cives, expugnatum ipsis machinis Collegium, que-

non nisi in apertos hostes ducuntur, quod direpta Bibliotheca, lacerata documenta, sursum omnia deorsumq[ue] versa, confracta, rupta, id certe Sacrilegium esse nullo aeo expiable. Tot privilegia & immunitates Pontificias, Cæsareas, Regias, omnes uno scelerum documentis, ac sigillis ademptas: ferre se injuriam nec posse, nec debere, læsam securitatem publicam, quam maiores inviolabilem promiserint, proinde alio migraturam, ubi in Sacerdotium musarum insurgere nefas habeatur. Senatus † modestissimus Responso Universitatis Legatos datus se exmisit: Non mandato suo, sed ingenti clamore cives cusat. ad arma vocatos: direptionem Collegii se scelus fateri, atq[ue] in reos severiter animadversurum: libros, documenta, suppellecilem, & quidquid inde sublatum, ut restituatur, voce præconis sub gravissimis poenis mandaturum. Fecit, quæ promisit Senator, at pauca restituta, unus raptorum, quod studioso nodulos argenteos de thora- ce præscidisset, virgis cæsus est.

Cæsar † cum per Legatos sospire litem XVIII. non posset, Moguntino, Saxonibus, Ci- Cæsar diem vitati, Augustæ Vindelicorum diem in- Augustæ dicit: Comparerent ibi per mandatarios Vindelico- sufficienter instructos, ac sententiam Cæ- rum indicit. saris expectarent. Mittunt suos Erfur- tenses pacem rogaturi. Cedente adhuc die Dux Georgius † militem colligit: fa- Dux Geor- ma erat eum Eichsfeldiacos oppressurum, gius Eichs- ideò per latebras hinc inde, & nemora feldiac immi- defensores disponebantur, ne quâ hostis aditus perrumperet. Mittunt etiam ex- ploratores Erfordiam versus, qui famæ cer-

*Explorato-
res Eichs-
feldiacos
fugat.
Arcem Var-
gulam ex-
pugnat.*

*Acceptâ
pecunia re-
stituit.
Conventus*

*Augustanus
sine fructu
dissolvitur.*

*Saxones
Mandatum
Cæsareum
pro recipie-
dis exilibus
impetrant.*

** MDXI.
Moguntinum
civitatem
consolatur.*

certitudinem examinarent. † Qui cum propè Salzam venissent, à Saxonibus impetiti, numero impares, in Vargulam Erfordiense oppidulum fugiunt. Arcem † viginti sex Erfurtenium civium tenebant, à quibus sibi dedi petunt Saxoness, quos fugaverant. Præsidium Domini sui milites se recepisse ait, quos sine prodictionis crimine dedere nequeat. Saxoness Arcem cingunt, & advocatis pluribus copiis vehementer oppugnant, attamen impar erat arci, & animis defensorum violentia, sed Capitaneus vel intempestivo timore, vel sordibus corruptus eam dedebat, quod facinus perpetuo exilio luere coactus est. Retinuit † Dux ipsam arcem biennio, donec bis mille aureis redimeretur. Augustæ Vindelicorum † Cæsar partes audivit, sed cum alioris indaginis controversia esset, quam ut finem ejus Cæsar expectare valeret, Würceburgum, posteà Schmalcaldium transactionem per Legatos expediendam transtulit. Pendente lite Saxones † mandatum de recipiendis exilibus à Cæsare contra Civitatem impetrant. Senatus rem ad ArchiEpiscopum defert, recipi fugitivos salvâ Rep. non posse, profugos esse non exules, qui nulla vi pulsí, nisi quod male actorum conscientiâ urgente abiverint, nec redditum in Urbem tantum sed tot criminum impunitatem, & cum hac continuationem intendi. * Elector † for-

forti esse animo jubet, se mandati à malè
informato Cæsare procedentis cassatio-
nem impetraturum: Electoratum Capit-
ulum, & opes pro salute Civitatis stare.
Senatus autem & cives munimenta sua,
Cyriaciburgum, & arces reliquas vali-
dissimè custodirent. Animosi his Erfur-
tenses omnia ad defensionem parant: † *Civitas d
defensione n
se parat.*
onerant aggeres tormentis, atque gerris
propugnacula muniunt. Iteratò Saxones
mandati Cæsarei partitionem per literas &
deputatos urgent, ni fecerint, brevi † *Saxones ob-
justo exercitu se vallum Urbis pressuros. fidione mi-
Simul proceres, & nobilitatem Provinciæ nantur.*
convocant, creditum arma contrà Er-
fordiam indicenda. Cuncta hæc illicò
Moguntiam perscribuntur. Elector rem
agi seriò videns, † centum quinquagin-
ta equites submittit, sic ut essent ducenti
Moguntini equites in Urbe. Simul arbo-
res circà vallum, & quæ tegere hostem
possent, succinduntur. Numen votis,
& hostiis placatur: Virgines fluentibus
comis, ac candidis vestibus ornatæ pro-
cessiones ducunt. Saxones alacritatem
Erfurtensium, & bellicos apparatus cer-
nentes, intentatam obsidionem omit-
tunt. Equites Moguntini vias, & cam-
pos oberrant, territisque prædonibus se-
curitatem civibus restituunt. Sed & illa
motibus internis nonnunquam interrum-
pitur: Eques Moguntinus in rixas † cum *Militum &
cive incidit, eique vehementiore iectu
ma- tentio.*

*Moguntinus
sue urbi
præsidium
submittit.*

manum amputat. Numerosa civium turba cædentes inseguuntur, sibique dedita Moguntinis petit. Illi facinus improbant, etiam se reum dedituros, nisi jam fugâ sibi consuluisset. Offensi his cives, studio occultari fontem arbitrantur, ac eorum unus, Civitati bene non futurum, priusquam Moguntini omnes trucidarentur, ait. Acriter hoc tulit Elector, & vim suæ Curiæ factam, simul convicium Senatui exprobravit. Hic improvisum plebis tumultum præcaveri non potuisse, proinde non sibi, sed dissolutis quibusdam de plebe imputare vellet, precatur, ut que plenius Electorem leniret, Moguntiam proficeret multilatus, & ibijure contrâ lædentem ageret, simul Domino truncatum brachium ostenderet, instigatur, quo viso Elector omnem offendam depositus. Rursus ditiores + inter, & tenuis fortunæ cives alia contentio, illi à Saxonice salvos conductus emerant, sicque liberè negotiabantur, hi contrâ frequentius pressi. Non diu latuit redimentiū immunitas, atque ad Senatum, occulte cum Saxonibus, & ipsis hostibus, ditiores pactos esse, defertur, ille re compertâ aliquot millibus nocentes multat.

*Similitates
inter ipsos
cives.*

*MDXII.

*Cæsar Coloniæ Proceres Imperii convocaverat, testatoribus, scribis, ac litium processui leges dictabantur. Causa Erfurtensis videbatur huic Comitio quadrare, vocata ergo Civitas, monita etiam ab

ab Electore , ut mandatarios mitteret. † Cæsar decidi-
At abstinuit à lite Cæsar , quam sine alteru- dere litem
trius Electoris offensâ decidere non po- differt.

Hæc iterum atrocior lis exceptit : † XIX.
Concionator ad S. Severum verba ad po- Dissidiū in-
pulum ambigua fecerat , quæ in Senatū ter Senatum
ignominiam à quibusdam intellecta , scili- & Clerum.
cet : Dominos majores urbem prodere , caveret ad
iis sibi communitas , à regentibus plus detrimenii reip.
quam à vilioribus imminere. Senatus ab Ele-
ctorali Sigillifero , ut captum Ecclesiasten
ad concionis rationes adigat , petit : peri-
culosam rem esse , si Prædicatores ad populum factio-
nē loquantur , ibi rebellionem sub coloribus sanctis faci-
lius adornari. Pacis vocem , non discordiarum con-
cionatoribus mandatam , proinde Severianum Ecclesi-
asten coerceret , ut ex publica poena publici delicti a-
vocitas populo innotesceret. Sigillifer inquisiti-
onem aliquam præmittendam capturæ di-
cit , seque pro qualitate rei secundum le-
ges decretum ; at Senatus , cui Clerus
suspectus , quod Mariani Collegii Schola-
sticus exulum caput esset , moræ impati-
ens Concionatorem ad custodiam rapit.
Clerus læsam immunitatem Ecclesiasti-
cam queritur , & in eâ ArchiEpiscopalem
Jurisdictionem , illam tot censuris , hanc
armis quoque munitam. Senatus remit-
tente primo impetu maturius rei momen-
tum discutit , & captivum carceri Archi-
Episcopali tradit , ille posteā dimissus Ro-
manæ Curiæ fulmen in omnes , qui con-
filio

*Doctor Bobenzahn
Syndicus.*

*MDXIII.

*Bobenzahnium
primum pro-
prius impe-
tus dejicit.*

*In Carthusia
fugit.*

Extrahitur

filio , vel ope captivitatem hanc juvissent, impetrat. Res hæc Urbis Syndico Doctori Bobenzahn, † quem ex Belgio Civitas vocaverat , ut Reip. consuleret, fatalis accidit. * Quippe cum tributa importunius exigerentur , civis quidam stannearius impatientiâ motus, expilari miseram plebem , ajebat, magnos autem Doctores , uti Bobenzahnium nihil conferre. † Offensus hisce Doctor, ad civis officinam accurrit , ac intus laborantem conviciis objurgat. Ille Syndicum , qui semetipsum jam vilem fecerat , nihil suspiciens paribus verbis petit , hic cantharos & vasa stannea , quæ iste vænum exposuerat, corripiens in opificem conjicit, cum & hæc deficerent , gladium extrahit, per fenestras distractas immittit, violentam domus effractionem conatur. Indignabundi hæc cives intuebantur, Doctori , ut desistat, acclamabant: Sic Jure non experiri , sed pacem , & securitatem publicam , quæ cuique intrâ parietes suos esse sancta debeat , evertere, hujus læsareum se sciret. Territus † his Doctor, quod injuriam cives communem reputarent , ad Carthusiam fugit: Ast Bobenzahnius necedum in Ecclesiæ communione receptus erat , à quâ , sicut retuli, fuerat exclusus: Etenim literæ , quibus absoluta curia , Bobenzahnium exceptarunt. Indignus igitur † asyli jure extratus est, & capitaliter etiam aliorum cri-

mi-

minum accusatus. Magna cum Saxonis ministris familiaritas inquisitionem promovit. Subjectus quæstioni, se consilia de civitate Principibus Saxoniciis tradendâ agitasse fatetur. + Sistitur Electorali Judicio, quod secundum allegata in quatuor partes dissecandum pronunciat. Ductus f ad supplicium è monasterio Servitarum venerabilem Eucharistiam expositi sibi roget, & per eam super innocentia suâ jurat, confessionem tormentis, quibus illegitimè subjectus fuisset, imputat. Verum nihil his profecit, sed permissa brevi adoratione ulterius ad supplicii locum deductus est.

*Condemna-
tur ad mor-
tem.*

*Eius de inno-
centia con-
testatio.*

Necdum hostes infestare cives, & ruricolas desiere, auxitque timorem Electoris Urielis obitus, + at mox Alberti felix electio animos restituit. Huic de Electorio sanguine novo Electori & Domino, & succedit Civitas verbosâ epistolâ gratulatur, + simul in tot adversis se protegi roget: notiores esse calamitates suas, quam ut narrari debeant, sed Numen jam finem promittere, postquam in sancta Sede tantæ potestatis & prudentiæ ArchiEpiscopum locasset, gratulari se non tam Electori de Sede, quam matri, patriæ, sibi, detanto Principe, atque huic omnia, quæ debeant, offerre, scilicet sanguinem, & bona Civium, Domini nutum expectare. Elector + obsequii promptitudinem laudat, facultates suas omnes pro incolu-

XX.

*Moritur E-
lector Uriel
& succeſſit
Albertus
Branden-
burgicus.*

*Civitas Al-
bertogradu-
latur.*

*Electori
Responsu-
mi-*

mitate, & protectione Urbis spondet suos etiam Legatos Erfordiæ novis mandatis, ut Civitati consulerent, instruerent. Ad hos primam litem, præteriti quidam in hujus anni Senatu, cum tamen antiqui aquennium in recurrentis circuli Collegio fuissent, deferunt, multum de injuriis conquesti: auditis utriusque partis allegationibus ex æquo res composita est. Unde verò tandem Urbs suæ quieti restitueretur Albertus omni industriâ dissidiis internis mederi, atque externas calamitates amputare constituit. Litibus civium coercendis, rogante Senatu & populo, Edictum † de pace servanda sub capitalibus pœnis promulgat, suoque Judicio severam istius sanctionis executionem injungit. Insuper Elector se necessitates externas amoliturum promittit, sed quid vicissim † obsequii Civitas præstaret? illa se suaque omnia obtulit, cum omnia debarentur. Elector sponsione generali non contentus, quid sibi debeat Civitas se non ignorare, loqui verò annales sæpè minus præstisset, quam debuerit. Exemplo sequelam, & servitia militaria esse, nihil civili societati naturalius, quam ut imperantes subditorum armis defendantur, & tamen id ipsum Bertholdo fuisse disputatum; idem se, quod antecessoribus contigit, expectare debere. Civitas † sequelam negare ulterius nititur, ac Moguntinis frequentia exempla, & inter eorum illustrius

*Eius Edictū
de pace ser-
vanda.*

*Obedientiā
urbis solici-
tat.*

*Hæc seque-
lam negat.*

illustrius Noveſiense allegantibus, immunitatem à servitiis militaribus se magni ab ArchiEpiscopis emisse respondet. Illi de redēptione hac ſibi nihil conſtare aſſunt, cum tamen vetuſta eſſe non poſſet, quia vix Patrum memoriam Adolphum Elecṭorem Noveſium ſecuta ſit, nec memoriam labilis Moguntiam crederet, uttan-
ti momenti negotium paucis annis exciderit. Præterea titulum, in quo ſefundat, editis instrumentis probaret; ArchiEpiscopum fidem antecessorum ſan-
ctam habiturum. Urbici Noveſianam expeditionem imperii fuſſe reponunt, quam ſub Moguntiæ ſignis auxerint; nunc de Electoratuſ necessitatibus agi, num & has armis levigare teneantur; ab iis vir-
tute majorum Civitatem exemptam, ſe ab avis accepiffe, fidem Curiæ monu-
menta fulcire, quorum editio cum pete-
retur, Senatus totum Archivum versat, utque in multitudine ſolet, alter alterum ſollicitat: ad eſſe literas omnes audiverant, viderat nullus; cumque non perpende-
rent, unum loquentem ſexcentos audi-
tores non testes efficere, literas amiffas creditum eſt. Moguntiniſ † rei vanita- *Melius edo-*
tem exponentibus, tandem ſequelæ, & *& a pronit-*
militarium ſervitiorum promiſſionem ci- *tit.*
ties renovant, arma ſua pro Electoratu, pro que foederatis ejus fore. Eā tamen fi-
de literas iſtas perditas credebant, ut clau-
ſulam his concordatis annecterent, ſi

O

pri-

privilegium ritè datum, in quo à servitiis miliaribus liberi pronunciati sint, inventrent, ratum illud, istaque sponsio nulla esset. Acta hæc in die S. Adelarii, ac datà à Senatu, Quaternionibus, & Opificibus fide confirmata sunt. Post hæc Albertus

*Albertus se
venturum
nunciat.*

*Civitatis
apparatus.*

*Adventus
Mogunt.
Saxonibus
suspectus.*

Desuper litem posse cognati Principis, si more, rituq; majorum teræ Saxo-fiat. Venisse olim ArchiEpiscopos raro Comitatum ad Se non tam gladio, quam pedo munitos, sicq; Praesulem

natum.

† venturum se, atque solenni pompa Urbem introitum Senatui scribit, faceret ille, quæ majorum exemplo deberet. Civitas hoc nuncio læta ingentes apparatus instruit. † Zythopolæ cataphractas suas, quas ex lege habent, expoliunt, opifices thoracibus ferreis, & galeis armantur, ditiores cives equitatum adornant, dividuntur in cohortes, & singulæ suis vestimentorum coloribus distinctæ; instructa hospitia, victus & comeatus abunde comportatus. Donaria insuper, quæ in tesseram obsequii offerrent, complicantur. Cuppa ingens argentea auro inducta nummis Erfurtensibus replenda ArchiEpiscopo, simul pallium purpureum holosericum Zoblinis subductum præsentari debebat. Subinde armorum lustratio, & pompæ ordo in specimen futuri luxus instituitur. Saxones † actum fore de consiliis suis in Erfordiam, si Civitatem Elector ingrederetur, existimant; Senatui delatum sibi scribunt, † Moguntinum Electorem urbem ingressurum: dissimulare se adventus

à Civit.

à Civitate receptum. At Albertum, tantarum
 potentiarum Principem majora cogitare, nec sine ar-
 mata multitudine provinciam ingressurum, id esse,
 quod pati nolint, ac cum virium suarum, & opum
 jacturâ prohibere cogitent. Caveret Civitas, ne
 contemptis avorum institutis contrâ morem ArchiE-
 piscopum suspiciat, & hoc ausu non solum libertatem
 suam exponat, sed inter potentiores odia suscitet, non
 alio, quam excitantis sanguine placanda. Simi-
 lem † in sensum ast humanius Electori Eorundēti-
 Alberto scripserunt. Hic de injuriâ que- teræ ad Al-
 bertum : † Non tam introitum suum in Erfordiam, bertum.
 quam urbis quietem formidare Saxones, adventu suo
 promovendam : ut Civitas tædio rerum adversarum Alberti re-
 dejecta Saxonum Dominatum subeat, hanc summam sponsu-
 confiliorum esse. Quorsum antecessores objiciantur?
 illos Erfordiam ut suam urbem pro lubitu adivisse,
 suscepisse à cibis juramentum, & si quid ordinatio
 civilis deficerat, emendasse, sic, & non aliter se
 venturum. Inanis pompæ differentiam ipsi rei nihil
 addere : simplicem majorum ætatem humilibus con-
 tentam, nec se ab illorum frugalitate recessurum,
 nisi luxu parium, imò inferiorum, ad aliquem fastum
 cogeretur : Sed & antecessores usitatâ ætati sue pom-
 pâ ac sœpius armatos venisse, proinde & se cum eo co-
 mitatu venturum, qui præsentis sæculi moribus conve-
 niat. Novus † dies adventui in vigilia
 S. Martini indicitur. Civitas omnem o-
 pem pro securitate introitus pollicetur,
 at Saxones † universam Thuringiam ar-
 mant, aditus obsident, pontes etiam su-
 per Onistrutam fluvium, si forte Magde-

Novum dîe
 adventuidi-
 cit Elector.

Saxonesim-
 burgo pediunt.

burgo veniret, dejiciunt. Albertus ob rei difficultatem propositum disfuit.

XXI.

*Nuntiare in-
cipiunt Er-
furtenses.*

*A Domino
reprehen-
duntur.*

*Eorum fu-
cata excu-
satio.*

Diversis animis pro varietate affectuum Electorem cives expectaverant; habebant enim suos in Urbe profugi, per quos factiones alerent, hic crebrius damna & pericula, quibus ob indignationem Saxoniam Civitas subjaceret, occinunt: Unicum mali remedium amicitiam Principum fore, qui nisi receptis exilibus placari nequeant. Reciperentur ergo ad Urbem, & focos suos exules, ac simul incolumitati Civitas restitueretur. Persuasum per haec multis, † ut & foris, & domi de placandis Saxonibus consilia haberentur. Ut primum haec Moguntinus resciit, finiquitatem attentati civibus & Senatui demonstrabat. Illi se fideles Sedis Moguntinæ, † sanctique Patroni sui Martini subditos, sine ArchiEpiscopi assensu nihil concessuros, nec à vero & hereditario Domino Electore, & Sede separari se passuros rescribunt. Insuper ut ArchiEpiscopus lites cum Principibus Saxoniciis pro suis haberet, humiliter rogant. Sed in delatorem ipsum, qui Reip. arcanum Moguntino prodidisset, inquisitum. Cecidit suspicio in Doctorem de Margaritis, ex vetustâ & nobili hujus nominis familiâ oriundum. Hic captivati traditur, dein ad Universitatis instantiam præstitâ cautione dimissus, variatâ Civitatis inclinatione Mogun-

Moguntiam fugit. Clam interim cum Saxonibus continuata consilia. Igitur † Cæsar ne si inhibitiones Cæsareæ accedunt, ne sine ne Mogunt. consensu Domini Hereditarii cum Saxonibus paciscerentur, aut in protectionem Saxon. pa- eorum se darent, nec profugos recipi- ciscanturim- rent, ac si factum id jam esset, renuncia- hibet.

tâ securitate, Urbe pellerent, eventum que litis apud Cæsaream majestatem pen- dentis expectarent. Mandata hæc Cæsar non solum in literis, sed & per Legatum dedit. Ast prævaluerunt exulis Gœdenii † machinationes, hic foris Principum Gœdenii suspicionem erga Moguntiam firmaverat: Machinati- hostiliter haberent Erfordiam, quamdiu ones.

Sedem Moguntinam suspiceret, ut sal- vam se non nisi Saxonum favore sciret, brevi postmodum adversitatibus pressam obsequia Principum subituram. Hi Gœ- denii consilium secuti, cives infestarunt, usque dum subacti malis ad pacta coge- rentur, & placandos esse Saxones conclu- deretur. * Missi † ad Principes Deputa- ti: Landgravii territorialium Princi- * MDXVI. plum de- sum titulo honorantur, pactis Budstadii, placatis Sa- posteà Naumburgi dies indicitur, ibique xonibus. coram Ducibus, & profugis agente Gœ- denio in certas leges conventum est. Po- tissima fuit: † Exiles in urbem & sua honorifice Exiles re- recuperentur. Offendit hæc res summoperè cipiuntur. Moguntinum: † hæc tot impensarum & subsidiorum grates, tot promissorum Moguntinæ fides, vinculorum, quibus à multis sacer- querelæ.

lis Erfordia Sedi Moguntinæ subjœcta fuit, obsequia, vel potius injuriæ essent? contrà quas sibi, suæque Sedi beneficia quævis reservaret, sciret municipium se vindicem rebellionis futurum. Non minus hæc collusio Cæsarem offendit, † igitur sub poena quinquaginta marcarum aurum, & imperialis, ut vocant, Banni de plenitudine potestatis in irritum pacta revocat, sine Moguntinæ Sedis, & Electoris præjudicio essent, definit. At inconstans multitudo præsentem quietem amplexa, Remp. iisdem scopulis, quibus hactenus, mox iterum allidendam non prævidit, atque minus Cæsareum mandatum habuit, postquam anno sequenti novæ licentiæ habenæ hic laxatæ, ipsaque Cæsar's mors paulò post intervenit. Recepti † in Urbem exules, & ante omnes Gœdenius cum pompâ, nec sine lite reductus: Saxones jus conducendi per Urbem sibi arrogaverant, sed Civitas regale alienum invadi contendit, ac ante portam adventantem excipiens, dimissis Saxonibus suam in domum, quam indito ab imagine S. Mariæ nomine, ad occidentales gradus Marianos ædificaverat, triginta equitum turmâ reducit. Statim potentiorum † dominatus iterum emersit. Ad Ærarii levamen reducta Senatum Collegia, iterum augentur, cives tributis prementur, omnis sexus, ac ætatis capita censentur, nisi quæ vagitus excusaret: per annos

Cæsar trāsa-
tionem Er-
fortino-Sa-
xonica cas-
sat.

Reditus Gæ-
denii.

Pristini
miseris urbs
immurgitur

anni quadrantes collectæ indictæ , etiam prædia , & bona mobilia civium vectigalibus subjecta sunt. Ne Civitas rapinis paucorum enervaretur , Albertus sæcularibus litigiis quærere medelam conatur.

Annum hunc an Hegiræ dicam ? certè ex Lutheri fugâ † historiis celebratum. Iste familiæ ordinis Eremitarum S. Augustini Monachus Erfordiæ professus , anteà Luder nomen habuit , quod Universitatis matricula , aliaque documenta , quibus nomen (a) inscripsit , referunt ; humilitatem & cum ea reliquas virtutes abjecebat , vacuum iis animum ambitio cum pedissequis intravit : aptissimum subjectum quia non vile adeò ingenium , certè magnam audaciam reperit. Statim ille in scenam prodiit , & cum eam sine adversariis ludere non posset , illos , qui indulgentias ex fidelium thesauro charitatis opera pœnitentiæ jungentibus annunciant , provocat , mordaci stylo , quem acrem in vernaculâ , & elegantem habebat , insequitur. Venum hic Cœlum proponi in auditio commercio , Italos pecunias , non animas Germanorum sectari ; his & similibus perstrin- gendo abusum ipsum rei sanctissimæ usum .

O 4

in

(a) Capitulum Marianum Chyrographum habet ipsius Luderî , quo Monachus adhuc fatetur se ab Henningio Gœdenio mutuos quinq̄ uaginta florenos accepisse , quod nomen creditor Ecclesie legavit.

MDXVII.

XXII.

Lutherus
Erfordiæ
ex monasterio fugit.

in invidiam multorum perduxit. Ast ho-
va dogmata non ausus Erfordiaæ promul-
gare , è monasterio fugiens Wittenber-
gam profectus est , ubi † cum initia hæ-
Initia hære-
fis spargit
Wittēber-
gæ.
resis spargeret , ac temerè in dubium re-
vocaret illa , quæ jam diu Patrum decre-
ta firmaverant ; sæpius etiam olim ab Ha-
resiarchis prolata , Ecclesia damnaverat ,
nec erubesceret errores in vulgus typis
spargere , fama rei ad Leonem Decimum
Pontificem Romanum devenit. Is rei pe-
riculum , & quod levibus initii ad ingen-
tia molimina breve sit per religionem iter,
obicem mature ponendum ratus Luthe-
rum ad dicendam causam Romam citat ,
ast Friderico Saxoni , multisque Principi-

Cur dog-
mata Lu-
theri ap-
plausum ac-
ceperint.
bus Lutheri conatus placuerant : † Ec-
clesiasticorum opes , exemptio , potentia ,
invisa regnantibus nomina , in præmium
novi ritûs proposita ; addita sentiendi
libertas , ampliata ad Cælos via , substi-
tuta disciplinæ licentia , palliata scelera :
ista Luthero Principum tutelam , hæc
profugorum & plebis vexillum præbue-
rant. Sed & Praefecti sacrorum avaris
impositionibus Religionem exosam reddi-
derant , dogmata fidei à personarum vi-
tiis , aut commentis singulorum non secer-
nentibus : alias Cælum exponebat , ut
pecuniam , ille fingebat miraculum , ana-
thema ut acciperet , atque pietatis sub in-
volucro , simplicitas Laicorum emulgeba-
tur , ut ad excitandam Ecclesiam esse
hæ-

+ videns

hæresin oportere, ipsi Numini videretur.
 Egit Pontifex apud Maximilianum Cæsa-
 rem, ut Augustam Vindelicorum Luthe-
 rus citaretur. † Acceptâ securitatis fide *Lutherusci-*
 adest, (a) & Cajetano Pontificis Legato *tatur Au-*
 sistorum. Multa ibi simulavit: Pontificis *gustum.*
 auctoratatem sibi sanctam esse, scriptis su-
 is ab invidis sequiorem sensum affingi.
 Cum Legatus ex vero argueret, se doceri
 velle dixit, & pœnitentiam ostendit † at
 brevi nemine salutato discessit. Fuerunt,
 qui Cæsarem de servatâ fide arguerent: † at
 in herbâ supprimi debuisset tantum malum,
 & cum sparsurum aliquando semen non
 præviderit Cæsar, tolerandum non nihil
 censuisse, quo nimia Romanensium elab-
 latio castigaretur, veletiam sectis in di-
 versâ studia, Imperii statibus, Imperato-
 ris arbitrium revivisceret. Quæ consilia
 de pientissimo Cæsare quis crediderit?
 quem latere non potuit in Religionis erro-
 ribus, ubi sparsi in vulgus, nihil modi-
 cum dari: Certè, † ut ut Christianæ Re-
 ligionis verecundia hujus sæculi hæresibus *An Roma-*
 onerata, Romanæ tamen Sedis auctori-
 tas inter adversa crevit, dum eam immen-
 sa terrarum spatia, quæ veteres ritus vel
 retinuerunt, vel acceperunt de novo,
 æmolorum odio, an metu tuentur aperi-
 tius, & cum frigidâ olim devotione su-
 spicerent, nunc studiis æmulatione suc-
 censis,

Se subducit.

*Cæsar ser-
vate fidei
arguitur.*

*An Roma-
na Sedes istis
hæresibus
labefactata.*

(a) *Schleidanus lib. I.*

censis, resectos Septemtrionis angulos
uberrimè compensant.

XXIII.

* MDXIX. Clerus Ma-
rianus Ru-
delstadium
redimere,
vult.

Senatus re-
mit.

* MDXX.

Lutherus

XXIV.

Erfordiam
transit.

(a) *Monumenta Archivi Marianii. Vide supra ad annum 1322. 1439.
1452. C. inf. lib. 4. n. 36.*

* Ecclesia Mariana (a) † Rudelstadium majus ex pactis ante saeculum initis se redempturam Senatui indicit : ille moras nequit. Clerus missis quatuor Canonicis, tabellario, & testibus pretium in Curia offert. Senatus pro vili, quod dererat, pretio tantæ mercis fructus dimittere nolens, variis exceptionibus negotium protrahit : † dudum redimendi iuri præscriptum esse, præterea in nuperis motibus plebem cum Senatu convenisse, ne pagum ullum dimitteret. * Clerus pecuniam penes Collegium S. Severi depositum, ac cum parum opis Moguntiam sparsare posset, Joannem Landgravium adit, negatam à Senatu fidem defert, qui nil aliud excipiat, quam cum plebe se legem iniisse, ne legibus teneretur. Incolæ pagi insolitis exactiōibus ab Urbe pressi Dominos pristinos respexere ; mittit Senatus, qui coercerent, mulctati alii, alii vinciti, omnes territi sunt. Post Biennium Landgravius auctoritatem interponit, citatisque partibus transactum est : retineret Civitas pagum adhuc annis duodecim, postea redimendi Jus Mariano cœtui integrum esset.

Lutherus Wittenbergam reversus turbis & seditionibus classicum canit. † Carolus

rolus Cæsar (*a*) Wormatiam ad dicen-
dam causam vocat. * In itinere hanc * MDXXI.
Urbem transit. (*b*) Dogmatibus suis jam
infectam, utque popularem auram magis
captaret, † concionem publicam in tem- *Conciona-*
plo Augustinianorum indicit. Frequen- *tur.*
tissimus ibi confluxus, ut & interior am-
bitus † tanto oneri impar primo ruinæ
sonitu casum minaretur. Ingens hinc
strepitus fugientium, & totius Auditorii
confusio. Præco Diaboli infestationibus
imputavit ostentum, qui veritatis doctri-
nam impediret. Alii de sui profanatione
mutam etiam ædem exclamare dicebant.
Argumentum concionis à pacis denuncia-
tione sumpserat: scilicet seditiones passim
novum ipsius Evangelium movit, ut er-
go sceleris famam declinaret, excitato
jam populari tumultu de pace loquitur,
sed nec id sincerè, passim in Clerum ani-
mis auditorum accensis. † His licentiæ *Plebs à Lu-*
stimulis animata plebs (*c*) post aliquot *thero ani-*
menses in Ecclesiasticos insurgit, ædes *mata Cleri-*
Canonicorum effringit, percurrit, spoliat, *cos spoliat.*
nihil huic furori sanctum, omnia fracta,
natabant in effuso vino dolia, multique
Clerici verberibus excepti. Duravit hic
furor in multam noctem: nunciat Clerus
Senatui pericula, debitæque protectionis
monet; ille primo surdis auribus excipit,

at

(*a*) Scleidanus.(*b*) Cochlaeus & MS. Chron. Erfurt.(*c*) MS. Chron. Erfurt.

at postquam omnia per tumultum eversa jacerent, satellites mittit, qui spoliantium turbas dispellerent. Sed tuti latere Clerici non poterant, nisi cum prius decem millia florenorum Senatui dedissent, insuper collectas, & onera civica subituros se promitterent, idque instigante Senatu his motibus actum est, ut Clerus ad tributa cogeretur.

XXV.

*Albertus in
jus vocat
Erfurtenses*

*Collegium
Saxonicum
fundatur.*

Erfurtenses novum opus effet. Secuta nova contentio: Curiam Electorinū suam Elector lapideā mole magnificentius eri-

(a) Hæc & sequentia ex actis publicis in aperto sunt.

erigere cœpit. Suspecta quævis malè agentibus : arcem Moguntinum in Urbe meditari , ex qua Dominatum exerceat, obstandum initiis , priusquam in munitum exurgant , ac armatis intrà reconditis Civitas ad iussa cogatur , præterea libertatem Urbis obscurari, si in ea palatium , quasi residentiam Princeps habeat; ideo Senatus Officialibus Electoris , esse quæ colloquantur , nunciat , vellent conventui locum , & horam dicere. Illi non satis fidentes , ut loci religione tutiores essent , in templo B. M. Virginis Senatus Deputatos se excepturos ajunt , ubi cum dictâ horâ convenissent , Urbici mandata exponunt : *Senatum & cives novum opus , quod meditetur Elector , suspectum habere. Inscia Rep. nec incipi debuisse , nec posse perfici , defisterent igitur à cœptis , nec simile post hac nisi consulto prius Senatu conarentur , item à Lapicidinâ in urbis districtu confessim abstinerent. Porro † Senatus compertum , Officiales Moguntiam scribere , quæ discordias excitent , ac Electoris animum à Civitate alienent , id impunè post hac non futurum. Ad hæc Moguntini † temeritatem esse ajunt , quod*

*Officiales
delaſionis
arguant.*

*Moguntina-
rum respon-
sio.*

vanum timorem ab una , lapideâ licet , domo esse , debere potius urbem Electori gratias , quod eleganti ædificio exornetur , lapicidinas Regalium jure sibi vindicare Moguntiam , cui audaci calumniâ negentur. Ceterum quod imputatas sibi relationes rerum , quæ Archi-

Archiepiscopum offendant, attinet, nihil se scribere, nisi quæ vi juramenti debeant, quod autem inter ea non raro sint, quæ potius lèdant, quam concilient Electorem, id non sibi sed facientibus imputandum, hæc Senatui renunciarent. Ille responso

Moguntinorum magis offensus lapicidis, ac murariis pergere in operibus inhibet, ut ita saltem ædificium sisteretur. Hæc res postmodum longo processui materiam dedit, & facta nunciatio ab Imperiali Camera

judicialiter cassata est. * Magna rerum

*MDXXIII.

Daniæ Rex
pellitur.

Subsidiarii
Cæsaris cir-
ca Erfordiæ
subsistunt.
Erfurten-
bus suspecti.

Moguntini
desuper li-
teræ.

in Daniâ mutatio, (a) dum ab eâ Sueci deficerent, † Christierno Regi, Cæsaris Caroli Sororio exilium procuravit Exutus Regno, à Romano Imperio auxilia contrà subditos petit. Cæsär quinque millia † armatorum in opem affinis ire jubet, hi pagos Erfurtensum transeunt, & in iis aliquamdiu nova Cæsaris manda ta expectant. Magnus † timor Urbem invasit, ipsosque Saxones suspicio, quasi res hæc Erfordiam spectaret; Danicū iter prætextus esset. Communicantur interim consilia, & ne quid hostiliter in Civitatem machinaretur Elector, Moguntiam scribitur. Ille † aliena non quidem à meritis, sed à suo proposito timeri respondet, istud non se negare, si receptorum nuper exulum incantationibus insana Civitas, in cœpta insolenti pervicacia perget, sine desidiæ vitio dissimulare

Sedem

(a) Scleid. 4. Hist. de statu Relig. & Reip. MS. Chronicon Erfurtense.

Sedem ulterius haud posse. Interim Cæsareanorum discessus metum sustulit.

* Rustici † per Germaniam novo Evangelio temulenti, passim in Magistratus & Dominos insurgunt: turbas doctrinæ suæ notas Lutherus † Wormatiæ dixerat, (a) igitur ne absque signis esset ejus Ecclesia, rebelles inhumanâ crudelitate, & seditionibus eam notant. Erfordiam † undecim millia Rusticorum (b) ex pagis ejusdem ingrediuntur, accepto prius licentiæ signo à Senatu: nam & patulæ relinquebantur venientibus armatis portæ, nec in alios, quam in ipsius indignationi subjectos sævitum est. In Electoralem Curiam, ædes sacras, & Clericorum omnis furor effunditur, etiam consitentes hinc inde Divorum statuæ profanatae sunt. Sanctus Martinus celebratus ille à prima Christianitate Patronus Urbis, in imagine rabiem sensit, nam ad humilior em turrem interioris Brületensis portæ lapidi incisus, in illo furore capite, equus pedibus truncatus hodie dum insaniam testatur. Divisi in turmas Rustici, pars templo effringit, nihil ibi sanctum, dejiciuntur aræ, proculcatur ornatus, & vasa Divino cultui destinata furibus in prædam cedunt: Centum argenteos, aureosque calices ex una Basilica Marianâ auferunt. Divites Ecclesiarum suppelle-

Etiles,

*Notæ Ec-
clesiæ Lut-
heranæ.*

*Rustici urbē
ingressi te-
pla & Cler-
spoliant.*

(a) Scleid. de statu Relig. & Reip. lib. 3.

(b) Anon. Chron. Erfurt. MS.

Etiles, argenteas statuas, & multa pretiosa contrectant, imagines, quas matræ pretium non commendaret, dejicunt, ipsique proceres suis statuis se spoliatos, præsertim ab exteriori parte Chon Mariani hodiedum lugent; in mortuo tamen nihil ausus hic furor, at Senatu

*Senatus tū-
bam argen-
team ss. A-
delarii &
Eobani au-
fert.*

& eos spoliavit: Sanctorum Adelari Erfurtensis Episcopi, & Eobani ossa ad B. M. Virginem in tumbâ argenteâ quiescebant, hactenus singulis septenniis, solenni festivitate, per Urbis præcipua tempula, comitante populo Numini supplice, circumlata: hanc urnam sanctis reliquiis Senatus invidit, atque in Curiam deportari jussit, postmodum nummi exinde cusi, & quasi re benè gestâ tumbales appellati sunt. Sacra corpora in costis quibusdam, & membris deficiunt, vel liberali pietate hinc inde sacrariis submissa, vel truncata per hunc tumultum, posteà compacti li materia redintegrata sunt. Pars alia tumultuantium, plus quam brutali feritate Canonicorum ædes infestare, fenestras, scamna, mensas, fornaces confringere, suppellectilem pretio magis, quam pondere valentem in prædam servare, reliqua in plateas & aquas projicere; idem in Electorali Curia perpetratum. Vinum liberalius bibebant, quod residuum, confactis dolis in terram effundebant. Mero graves ipsis Clericis omnia dira imprecabantur, hi, ut vitæ consulerent,

pro-

projectis ordinis vestibus incertas latebras, & humillimum quemque Clientem, ubi nulla suspicione proderentur, petebant. Triduum duravit hæc insolentia, cum nuncius de strage Rusticorum ad Franckenhusium eam compescuit: dejetis in terram vultibus, ut tamen plus tristitia, quam pœnitentiæ colligeres, & ligatis in sarcinam spoliis ad sua reversi sunt. Continuavit Senatus † invasio- *Senatus Pa-*
nes, & à parochialibus Ecclesiis veteris fi- *rochos Ca-*
dei ministros expulit, atque ne populus ad *tholicos pel-*
Divina convocaretur, ex campanis pi- *lit.*
stilla detraxit. In Hospitali majore libe-
rum adhuc erat Religionis exercitium, in
templo S. Severi, & Cœnobiis, Numi-
ni clausis januis litabatur, in aliis vel nul-
lum, vel novum Evangelium prædica-
tum, ipsa Basilicæ Marianæ Cathedra pro-
fanata fuit. Saxo Elector, per Thuni-
um, Planicum equites, & Philippum
Melanchtonem, Legatos, rituum inno-
vationem ursit, imò in pagis Urbis jubero-
præsumpsit. Civitas se consilia, non man-
data sequi contestata est. Defectionem
hanc æmulatio, vel odium Moguntinæ
Sedis promovit, illoque † instigante *Erfordia*
longius à ritu veteri, quam per omnem *longius quæ*
provinciam recessum: huic inter miniatos *vicinia à ri-*
funt multi cœlitum dies, quos Civitas a- *tu veteri re-*
tro charactere notavit. Retinuit anti- *cessit.*
quum Christianitatis morem vicinia, quod
ternis campanarum pulsibus hominum

P

pie-

pietatem , vel saltem aliquod suspicium
de die provocet , asth c ille mos abolitus,
& silentium indictum. Moguntinus Ele-
Elector apud C  sarem , + & Principes (a)
pud C  sare de rei iniquitate queritur : Senatum unde
Senat  tur- cim millia subditorum in Urbem recepi-
barum au- se , hos in Electoralem Curiam , taber-
torem ac- nas , telonium , in Canonicorum famili-
cusas . as ; in ipsa templo salv  c eterum Urba-
biem vertisse. H c omnia dolum Sena-
t s arguere , nulla de raptoribus sump-
ta supplicia , continuata   Senatus spolia ,
& ea peracta , qu  mali incentorem ma-
nifeste convincant. E djam Erfurtensum
insolentias excrevisse , ut non in suam tan-
tum , & Electoratus , verum in universi
Imperii injuriam tendant , si impun  in
Rep. Roman  sic peccare liceat. Quere-
F ederi Sue- l  + discussio f ederi Suevico demanda-
vico causa tur , quod nuperis (b) annis ad coercen-
submititur. dum Rusticorum furorem magni Princi-
pes , & inter eos Moguntinus renovave-

* MDXXX. * MDXXX. rant. Discutitur   Senatu f ederis Augu-
Putus in st e Vindelicorum congregato rei momen-
Cyriacibur- tum , sed commodius peculiari conven-
go effoditur tui posse reservari visum est , * interim
Civitas , ut Cyriaciburgo suo melius con-
Legati f o- suleret , profundissim  capacitatis pute-
deris Ha- um , quem hodie miramur , effodit. Di-
melburgi æta Hamelburgi + indicitur , ubi coram
conveniunt. Le

(a) Documenta in Archivis Moguntino & Erfurtensi desuper extant.

(b) De hoc f edere Sclerdanus de statu Relig. & Reip. lib. 4. in
fin.

Legatis foederis causam utrinque agunt
Moguntini, & Erfurteses, ac post lon-
gam disceptationem, ex placito partium
res ita composita est: Condonaret + Ele-
ctor hactenus perpetrata civibus, illi vi-
cissim, ut fideles subditos decet, Ele-
ctorem suspicerent, Civitas Electori pro
damnis in Curia, tabernis, telonio illatis
bis mille quingentos aureos penderet, Ec-
clesiis ornatum omnem, vasā, gemmas,
pretiosa, quæcumque recuperari possent,
intrà mensē restitueret, pro deteriora-
tis & desperditis mille ducentas argenti pu-
ri marcas solveret, non aliter nī in Ec-
clesiarum ornatum impendendas. Tribu-
nalia potestati & integritati pristinæ resti-
tueret, publicanorum & satellitum ædes,
ac imperii meri furcas eò loci, & quâ for-
mâ steterunt ante motus, propriis sump-
tibus iterum erigeret, nec in istarum re-
fectione Moguntinos impediret, liberum
ac publicum in Collegiatis Ecclesiis, & ad
S. Petrum Catholicæ Religionis exerciti-
um esset, quoad reliqua templa transactio-
ne, vel laudo præsenti nihil dispositum,
aliam matrem inter & filiam litigia, per de-
putatos sufficienter instructos foederi Sue-
vico submissa Clericorum privata damna,
quæ in civili rabie ante novennium acce-
perant, transactionis articulis, sed eâ
lege inserta sunt, ne ante assensum eorum
quorum intererat, præjudicio essent: sci-
licet instrumentum obligationis, in quo

Transactio.

Clerus tributis violenter subiectus, Senatus foederis Suevici ad cassum tradetur, inductiones Ecclesiae clericorum abrogantur, Clerici accepta clamna condonarent, extorta sibi decem millia florinorum haud condicerent. At cum hæc duriora Clero viderentur, non ratiō actionē non habuit, sed in imperiali Camera jus suum ratihabet. prosecutus est, prudenter, si non eo tempore vixisset, quo revisionis, ut vocant, abusus justitiam in vinculis habebat: etenim obtinuerunt quidem spoliati restitutio sententiam, sed quæ adusque revisorum opem suspensa, iisque nunquam venientibus suffocata est. Legati foederis, qui laudum edixerunt, Franciscus Burckardus Juris Canonici Ingo Istadii professor, Georgius de Knorringen eques Teutonicus, & Jacobus Wideman Norlingensis Consul fuerant.

XXVII. His legibus Electori suo conciliata civi-
lites civitas, in Saxonum indignationem incidit.
cum Saxon. Illi tamen jus conducendi per ipsam urbem
accipiunt.

prætenderant, sed cives Heroldum a-
dempto Bacillo impediverant. Hic affer-
vatus in Curia Saxonum iram augelat,
præterea Kapplendorffium oblata si orte
Civitas repetiit, & atroces finium con-
versiæ inter Mühlberg, & Wassenburg,
pignorationibus utrinque & violentiis au-
ctæ. * Hinc ad hostilia Saxones, & cap-
tis civibus Urbis aditus undique præ clu-
dunt. Anno superiore vehemer iter

ye natus

ventus S. Severi pinnam, (a) quæ duas inter media altior exsurgit, dejecerat, id imminentis belli ostentum credebatur, & auxit in vulgo timorem. Moguntinus ne quid Civitas sua periclitaretur, Præpositum ac Decanum Cathedralis Ecclesiae, simul Cancellarium suum Casparum de Westhausen submittit. Indicitur conventus Lipsiæ, & interveniente Alberto, quæ Magdeburgensi ArchiEpiscopo, ac Georgio Duce, de pace actum est: Salvum sit conducendi jus Electori Moguntiæ, & Civitati per Erfordiam, Heroldus, tamen Saxonius ad hospitium equitare non impediatur, Saxones præsturam Kapplendorff reliutioni obnoxiam cognoscant. Finium regundorum lis non vi, sed jure terminetur. Damna hactenus illata compescuntur: sub his aliisq; legibus pax inita est. Cum Comitibus Litescum de Gleichen ratione feudorum, quæ Civitas ab ipsis, & cives singuli frequentissima recognoscunt, dissidia supererant, tæ compunctionur. Atzmansdorff habebant, Civitati in seuda pro tribus millibus quadringentis florensis concedunt, Senatui fidelitatis jurementum remittunt, feuda, de quibus olim cives investiti, fæminea, & à servitiis immunia renovant, eadem sub jurisdictio-

Transactio.

mitibus de
Gleiche or-
ma compa-
nuntur.

P 3

dictio.

(c) MS. Chron. Erfurt.

ditione Senatus relinquunt. Dilatio, quam redemptioni Rudelstadii Marianus Clerus dederat, effluxit. (a) At denuo

Clerus Marianus Rudelst. denuo repetit, sed intercipit. Saxo.

ad exactam fidem surda Civitas. Saxon. Elector cum imbecilliores videlicet Clerum, quam ut ab Urbe pagum condiceret, se pari jure, quo Civitas nititur, intercipere prædam posse credens, occupat. Sic Erfordia pagum sine pretio amicit. Est hoc inversæ fidei præmium, quod & utilitate speratâ careat, & labore apud posteros notetur. Aliis insuper postulatis vexata Civitas: Elector Joannes Fridericus ad provinciales conventus citat, novum prædicantes ritum hinc inde obtrudit, exigit tributa, feuda objicit, militiam imperat, appellations recipit, atque alia prætendit, quæ Civitatem Saxonia municipiis æquarent. Erfurtenes Legatos instruunt, qui deprecarentur postulata, libertatem opponerent; Torgavii Lectorem convenere: Esse urbi suæ antiquissimam libertatem, agnitam semper, imò à Saxoniis Ducibus protectam, eam à novis postulatis infringi, nunc primum à Ioanne Friderico, à nemine majorum unquam propositis. Ad provinciales conventus subditos citari, iisdem tributa imponi, Religionem abunde pendere, appellari ad Dominum, militiam veris vasallis indici: sed Erfordiæ feuda libera esse, nullis unquam servitiis obnoxia, Saxoniae Principes nec Dominos, nec urbem subditam: obstatre postulatis pacta majorum, illane accepta ab iis fides, & tamen

Saxo gravat urbem.

(b) Archivum Marianum.

ompta protectio esset? Joannes Fridericus, examinato per Consiliarios negotio, à petitis destitutus.

Post hæc pluribus annis res pacatae: XXVIII.

videre: lates enim quæ cum Domino intercesserunt, Imperialis Cameræ Spirensis decisioni submissæ sunt: nec momenti aliquius mutatio contigit, nisi quod magis in errores fidei civitas rueret, atque ob id antiquæ Religionis affectæ nonnunquam

angerentur, * ipsi Clerici (a) ratione † MDXXXVI focariarum divexati, quibus Senatus peculiarem vestium habitum imperare nitebatur. * Concussit quietem Electoris culiaris habenti Alberti mors, † quam electio Sebastiani bitus præbrevi secuta. * Anno sequente cum inter Cæsarem, & Schmalkaldenses fœde- MDXXXXV ratos acriore studio bellum ageretur, ac Mauritus Saxo cum Bohemis in proscripti Friderici provincias arma verteret, hujus Capitaneus cum viginti peditum vexillis, & equitum turmâ propè Cyriaciburgum confedit, ac recipi in Urbem petiit. Ast (b) Senatus in turbulentissimo statu non fidens portas clausit: ita exclusus postquam octo diebus vinetis aliisque prædiis clades intulisset, ulterius movit. * De reliquo Civitas clam Friderico plus, quam Cæsari faverat, sed dum Cæsar per ad eventum belli cunctari vellet, longa cunia sum dissimulatione sua studia prodidit. Cæsar † mam ab urbe cen-

P 4

be exigit.

(a) MS. Chron. Erfurt.

(b) Anon. Chron. Erfurt. MS.

centum millia' florenorum , at pari arte,
ut belli subsidium , non ut multam sibi
dari imperat. Ista Electorem Sebastia-
num invocat:non se nisi sub calculo Electo-
ratus , cui proximè , & non Cæsari subsit,
collectas solvere , ArchiEpiscopus & Se-
dis regalia tueretur , & pro Urbe sua inter-
cederet. Mittit simul ad Cæsarem Lega-
tos , qui exhaustum Urbis ærarium expo-
nerent , & imperata stipendia depreca-
rentur: His Carolus : Inopiam propriæ
malitiæ imputarent , dum curam omnem ,
& sumptus ad excutiendum veterem Do-
minum impenderent , cujus tamen nomi-
ne in quibusvis adversitatibus tam dextre
uterentur , nec cunctationes aliò respexi-
se , quam ut inversâ belli sorte contrâ Cæ-
sarem starent. Ast interventu Electoris
placatus Cæsar , acceptis viginti floreno-
rum millibus reliqua remisit. * Simile
malum à Magdeburgensi milite , † qui
hinc inde per Thuringiam & Viciniam
quærens hyberna palabatur , perpessa ci-
vitas. Pervagati undique , Urbis pagos
deprædati sunt : Licentiūs in hos actum
est , quod Moguntiæ subjecti essent. Sta-
tim ad Electorem Moguntinum , qui tunc
agebat in Concilio Tridenti , (4) necessi-
tas desertur ; ille re cum Trevirensi com-
municatâ , quid atrocius subesse timens
redire domum statuit , idem Trevirensis
resolvit. * Quod cum Cæsar per literas

* MDLI.

*Magdebur-
genſis miles
urbis gravis.*

* MDLIII.

(a) Scleidanus lib. 23.

& internuncios resciret, bono esse animo jubet, ac ne concilium suo discessu destituerent, hortatur, se cuncta Germaniae quieti necessaria procuraturum. Interim sub gravissimis penitis, ut à violentiis abstinerent, mandat. Sed Albertus Norico-Brandenburgicus damna continuauit, Eichsfeldiam & Erfordiæ pagos miserabiliter depopulatur, usque dum res cum Mauritio & Cæsare in bellum erumperet, ac distraherentur arma, partim etiam in miserabiles civitatis & Moguntiæ clades verterentur. * Civitas in his periculis munimentis intenta, passim ea tum reficit, tum emendat. Fossam ad Vallum retrò Carthusiam multo latiorrem effodit, nova signa civibus distribuit. Mox lites quædam inter Urbem & Fridericum natum Electorem Saxoniæ componuntur: ille Rudelstadium & prope lacum Cygnicum ante annos octodecim occupatum Urbi restituit, è contrâ duorum Monasteriorum Georgivallensis, & Reinhartsbornensis curias in Urbe sitas à Senatu accipit. Dicta cœnobia inter ritorio Friderici sita jam olim sibi tribuerat, hinc & hæc prædia in alio territorio prætendit. Rudelstadii restitutio non serio facta, quippe brevi denuò ex prætextu quasi Erfurtenses viam regiam violassent, rescissa est.

* Cum post hæc de pace Religionis stabiliendâ Passavii tractaretur, solicita & Vrbs de bert. religi- onis sollicita.

Pagos &
Eichsfeldiæ
depopula-
tur.

Munimenta
reparant
Erfurtense
* MDLIII.

Transactio
inter Saxo-
nem & ur-
bem.

* MDLV.

de Religionis exercitio civitas multis apud Saxones egit, movere Cæsarem velint, ut de eo sibi nominatim caveretur. Auctus timor cum publicatis pacis legibus immediatos solum imperii status in iis comprehendendi videret. Iterum Saxones interpellat, & protectionis tot annuis pensionibus emptæ monet. At Moguntinus ne quid iniquius contrâ se, quam reliquos Imperii proceres statueretur, impediit. Sic frustrati spe suâ Erfurtenses, tandem (a) ad confictam Ferdinandeam declarationem confugiunt. Attamen in Academiâ cœpit Religionis mutatio: haec tenus Lutherani ab illa exclusi, atque hac de re lis eam penè divulserat: juridica facultas anni quatuordecim extincta jacuit, diutius alia: tandem prævalente istorum potentia, non sacrorum, nullâ ritus habitâ ratione, proceres adoptati sunt. Soia Theologica facultas primæ fidei integritatem etiam post hæc tempora eo gloriosius retinuit, quo de pluribus impenititionibus clam palam intentatis triumphavit. * Senatus ut magis fidem novam firmaret, abrogato Augustinianorum cœtu, Gymnasium eo in cœnobio erexit, Senatorium ab Auctoribus nominatum.

*MDLXVI. * Secuta simultas (b) cum Saxone Vinzenzi

(a) Primo omnium in comitiis Ratisb. An. 1576. cum Ferdinandus jam esset mortuus productam.

(b) MS. Chron. Erfurt.

ensi Duce † Joanne Wilhelmo, quam ut saepius, sic iterum jus conducendi peripit; cum hoc vias regias sibi Duces arrogant. Ante portam Krempferianam, ubi suppliciis lontes afficiuntur, furcam Mognuntini officiales erigi jussérant. *Saxo Vina-*
riensis ere-
et amad sup-
plicia rotā
dejicit.

in viâ id posse negat, & negotii momentum tanti habet, ut assumptis quinquaginta equitibus, ante solis ortum & prusquâ portæ aperirentur, ipse veniret, furcam unâ cum implexo rotæ cadavere succindi curaret.

Ex mandato Cæsarî Elector Saxonîæ tanquam superioris circuli Saxonici Capitaneus proscriptos in Gothanis munitiōibus expugnaverat: Grumbachius † facta deditione quæstioni subiectus inter alia de civitatis hujus subjugatione consilia se agitasse fassus, rebelles variis suppliciis affecti, Dux Fridericus Cæsari missus post longos carceres obiit. Videbatur etiam publicæ saluti conducere, si deletâ arce munimenta solo æquarentur, ut & futuro conatu subtraheretur refugium, & jacentes muri à pari facinore deterrent. Hæc omnia magnis sumptibus expediebantur. Augustus 747635. florenos erogaverat, ab Imperio, cuius nomine bellum suscepit, restituendos, † quâ de re, nec non aliis Imperii necessitatibus, ut consultaretur, per II Erfordiam Comitia indicuntur. Aptam magnis conventibus civitas, utpote capitatur. Pax, & viciniâ desideratissimis esculentis

XX X.

*Grumbachii
in Erfordi-
am consilia.*

vili

vili pretio culinas instruente. Unum est, quod commoditatem destruit: omnes plateæ aquis ex Gerâ ductis irrigantur, harum rivuli sic vias occupant, ut & equitando, & vehendo passim difficilimus sit transitus. * Capti Ducis terras agnati inter se dividere constituerant. Cæsar & Electores, quò pacatius transigeretur, Legatos miserant: penes † hos civitas restitutionem Rudelstadii, & neres aliena patrimonio accenseretur, petit. Facilis Legatorum fuit excusatio: Hercire possestiones Friderici, non quid juris hic, ibivè habuerit, sibi mandatum.

XXXI.

MDLXXVI.

*Pons longus
exstructus.**Perit incen-
dio.*

MDLXXVII

*Elector cō-
tributiones
Turcicas col-
igit.*

* Pons † ille, qui longus dicitur, fortis opere erectus est, in quem hodiè, propter frequentiorem ibi transitum, multæ tabernæ translatae sunt, cum illæ ante hac in dicto ab iis ponte mercatorum essent, jam ferè desolato, quod multis flamarum infortuniis subjectus, & adiungum angustia mercatoribus incommodauerit. Vix triennium hinc fluxit, † quo ad dimidiatatem ab igne consumptus est. * Appulerunt † hujus anni mense Julio Moguntini Legati, collectas Turcicas à civibus, & Clero exacturi. Senatus quotam suam, quæ fuit olim, ArchiEpiscopatūs tertia, posteà quarta, quinta, & nonnunquam septima, contulit. Idem fecit Clerus, quem de bonis etiam alibi tis vigore Canonum ordinarius collectabat.

bat. Cum autem Ecclesiæ Collegiatæ in pagum suum Mondram olim à S. Votonis Petri Mogun- Ecclesia emptum ad subcollectandos Ru- tinensi.
sticos mitterent, (a) Electoris Saxonici Officiales in Domini sui territorio situm ef- se contendunt, seque opponunt: frustrà
† iis Canones objecti, imò deputatos Clerici pro post collectationem redeuntes, in viâ in- Moguntino tercipiunt, ac deducunt in Weissensee, collectantes at inde brevi dimittunt. Negotium Reli- Mōdrenses gionis progenio Senatorum tractabatur, intercipiun- prout illi in hanc, vel illam partem incli- tur.
narent. Hoc Anno Catholicæ Religioni infensores curiam tenebant, † quibus Au- Processio in toribus in festo Corporis Christi, quo Deus festo Corpo- sub speciebus panis incarnatus ad adoran- ris Christi dum solenni pompâ circumfertur, pro- inhibetur.
cessio publica inhibetur. (b) Catholici graviter de injuriâ questi, quod audaci temeritate liberum Religionis exercitium illi prohiberent, qui ritus suos, & dog- mata precario hactenus, aut vi solum obtinuerint. Numero tamen superati se continent, ac in Cœmiterio S. Martini solennia peragunt, idque ad Annū sex- tum continuant, posteà solennius iterum MDLXXIX processum est. * Perulantes † quidam Clerus Ma- (c) ex otiosâ plebe subdiale ambulacrum rianus gra- fornicibus super instructum, quod Cho- dus majores rum Marianum versus forum sepit, ascen- portâ clau- dere dit.

(a) MS. Chron. Erfurt.

(b) Anon. Chron. Erfurt. MS.

(c) Diction Chronicorum.

*Porta con-
nivente Se-
natū per tu-
multum de-
jicitur.*

rspurgere

XXXII.
*Mortuo Da-
nieli succe-
dit Wolff-
gangus.*

dere ex more consueverant, illinc pro-
spectu in subjectum forum, & mille varie-
tibus non contenti, luctas etiam, lapi-
dum jactus, & ingentes clamores in mul-
tam noctem addebat. His Clerus in do-
mibus suis & Ecclesiā turbatus, portam
in gradibus erexit, ut insolentes ascensu
prohiberet; † at congregati, quos ne-
quitia, vel juventus ad licentiam anima-
bat, portam oppugnant, effringunt, de-
jiciunt, secant. Mittit Senatus, qui in-
hiberent, sed remissius erat mandatum,
ut probari facinus callidè ostenderet:
quippe libertati periculose videbatur,
quasi in arcem sublimia Templa muniri.
Pergunt igitur atrocius in cœptis, tre-
pidantibus interim Ecclesiasticis, suisque
facultatibus, & sibi in concursu timenti-
bus. Fuit qui duos haleces è stante adhuc
poste suspenderet, ac ~~postea~~ in vulgus,
Jesuitas (sic vocavit) pendere: abiit
hæc res in calumniam, ut pluribus annis
halecum nomine à discolis peterentur, nec
Cæsareis mandatis coerceri, nisi domita
jam Urbe potuerit.

Mortuo Daniele † ArchiEpiscopo
Wolfgangus successit. Prior in rebus
agendis felix successori gloriam præripui-
se videbatur. Erfordia in novum Princi-
pem, cuius prudentiam nondum exper-
ta, (a)licentius peccat, & insolentior Sena-
tus

(a) Frequētia acta & documenta de super extant.

tus † parochiale Templum S. Wipper- Senatus Pa-
 ti cum domo pastorali Catholicis xxiv. o- rochiale tē-
 & tobris adimit. Est illud elegantis stru- plū S. Wip
 & turæ absque sustinente pilâ in amplissimos perti occu-
 fornices exurgens. Wolfgangus † re- par.
 stitutionem Senatui mandat : hic tem- Opponit se
 plum parœcorum civium esse , præten- Elector.
 dit , † quorum sumptibus ædificatum:
 testari illud gentilitia exstruentium insi- Respondet
 gnia , quæ coëuntis fornicis ~~Solus~~ exhibit , Senatus.
 hos autem , paucis exceptis , Evangelii
 reformationem amplecti , proinde ut pro
 suæ Religionis ritu vindicent , negari non *MDLXXX
 posse. * Elector per Legatos mandata III.
 repetit : † Ordinarii , non civium tem- Refutat E-
 pla esse , quorum devotioni solum destina- lector.
 ta sint , ac dato , quod civium liberalitate
 quondam surrexerint , id non proprieta-
 tem , nec ordinarii jura , sed jus patrona-
 tus solum tribuere , cum tamen & id pa-
 rœcis nunquam competierit , verum unà
 cum Episcopali Jurisdictione ad Sedem su-
 am spectaverit. Frustrè ex Canonibus *Desert ad*
 nisi armatis cum Erfordiâ disputatur , ideo *Cæsarem.*
 Wolfgangus † spolium ad Rudolphum
 Cæsarem desert , ab hoc mandatum de in- Calendarii
 dicendo subditis Calendario reformato † *reformatū*
 circa idem tempus Elector acceperat , ut publicatur
 igitur per reliqua Electoratus loca , sic & *Erfordiæ.*
 hic iussa Cæsaris secundo Novembris pu- Senatus re-
 blicat. Senatus è contrâ de veteri servan- jicit.
 do † mandatum affigit , pœnas in sancti- Hinc dupli-
 onis reos proponit. Hinc † magno civi- in Calenda-
 lium rii observa-
tio.

lium negotiorum incommodo , duplo
Calendarium civitas accepit. Postridie
S. Catharinæ Catholici amputatis , qui per
errorem irrepserant , decem diebus , se-
xtum Decembris , & in eo S. Nicolaus
venerati sunt. Senatus cum potissima ci-
vium multitudine veterem temporis cal-
culum retinuit. Nec contentus Cæsare
& Electoris jussa detrectasse , illos , qui

*MDLXXX

iv.

Rudolphus
Cæsar IV ip-
pertini tem-
pli restitu-
onem man-
dat.

Templum re-
tentâ paro-
chiali domo
restituit Se-
natus.

Cæsar Mo-
nasteriū Ca-
nonicorum
S. Augustini
restitui ju-
bet.

*MDLXXX

vii.

Senatus re-
spendet.
Cæsar man-
datum repe-
tit.

paruerant , carceribus mancipat. * Ru-
dolphus † in causa Wippertini templi
cognoscit , & Pragâ xx. Martii restitu-
tionem cum domo parochiali mandat. Ci-
vitas eadem Cæsari , quæ ante Electori ob-
loquitur. At severius Cæsar jubet , ite-
rumque Wolfgangus per Legatos ædem
repetit. Demum Senatus † Cæsaris in-
dignationem metuens , retentâ parochi-
ali domo templum restituit. Sed Archi-
Episcopus paritione hac partiali non con-
tentus , etiam domum sibi reddi postulat;
† cumque Monasterium Canonicorum
Regularium S. Augustini similiter occupa-
set Senatus , has querelas ad Cæsarem jun-
git. Rudolphus * utriusque restitutio-
nem disertè mandat. Senatus † cuncta-
tur , & quas potest moras necit: Mogun-
tini desiderii iniquitatem se probaturum,
obiisse nuper Syndicos , & Seniores , qui
privilegiorum , & hujus rei notitiam ha-
buerint , ut primum iis surrogati plenius
se informârint , fusius , & quid in re sic
responsurum. Cæsar † puerili responsio
offen-

offensus, nam s^epius proprii juris ignoranciam morae prætenderat, severius rescribit: Unde quod ampla Civitas hominibus destituatur, qui domestica jura, & literas sciant, pareret confessim suis iussis, parochiale domum, & Monasterium, quod occuparunt, cum censibus restituere, aut morositatis se vindicem expectaret. * Supervenit mox aliud Cæsaris *MDLXXX mandatum: invisa Civitati provocatio-

viii.

* Ru-
templi
titutio-
t. C.
tori ob-
it, ite-
s ædem
fariisin-
arochi-
Archii-
on con-
postulat,
icorum
ccupas-
em jun-
titutio-
cuncta-
Mogun-
urum,
es, qui
m ha-
plenius
re sit,
sponso-
offen-

nes ad Curiam Moguntinam erant, ut pote cum iis de subjectione sua moneretur. Igitur Senatus appellantes multabat, & quibus poterat modis impeditiebat. Iterum Elector Rudolphum + superioritatis suæ vindicem invocat. Hic mirari se scribit, quod peculiarem in Imperio Romano & inauditum hactenus dominatum erigat Erfordia, non posse hoc salvâ Rep. in Germaniâ tolerari. Relinqueret Senatus ad justitiam patentem viam, nec Dominisui jura invaderet. Continuationi litium, Dominicanorum + Monasterium materiam præbuit: id à dissoluto quodam Monacho possidebatur, qui sub protectione Senatus superiores suos, ipsum adeò ArchiEpiscopum despiciebat. Electoris Sigillifer coercere irregularē, & cum Provinciali Ordinis disciplinæ veteri Cœnobium restituere conatur. At Senatus, ne quid in personam sub protectione sua constituti admitteretur, inhibet. Monasterium autem mandatis recentibus

Rudolphus
Senatus ex-
probar affe-
ctatione pe-
culiaris do-
minatus.

Restituidis-
ciplinam in
Dominica-
norum ma-
nasterio Se-
natus impe-
dit.

Q

Cæ-

Cæsareis territus vindicare sibi non ausus
 Introducitur novus , ut vocant , Prior,
 sed cui alter conviciis , & Senatus favor
 prævaluit. Sic & hoc, aliaque, præ-
 puè mendicantium Cœnobia Senatui cel-
 sere , partim disciplinâ laxiore profana-
 ta, partim irritâ venditione derelicta.
 Moniales sua tutatæ sunt, quod modestio-
 re vitâ sui venerationem conservassent.
 Nondum hæc sopita lis , & aliam Senatus
 intentat. * Elector † Michaëlem Schil-
 lingium (a) Societatis Jesu Præsbyterum
 huc miserat, ut in Basiliçâ Marianâ legem
 Dei prædicaret: famosa jam tum hæc So-
 cietas, quod ruenti in hæresin populo
 feliciter obicem posuisset. Igitur omni
 consilio † receptionem istius impedien-
 dam Senatus censuit: Superstites adhuc
 Catholicos istorum hominum zelo indu-
 randos: immunitati Reip. adversus Do-
 minatum Moguntinum consultum haud
 fore , quamdiu Pontificios cives habebit.
 Ut consonans Religio subditos imperanti-
 bus nequit , sic pro libertate tuenda disre-
 pectantem excitare. Sufficiebant hæc , ut
 exire Schillingius ex Urbe juberetur, præ-
 textus à lege protectionis Saxonice de-
 sumptus, quæ Principibus ingratos inci-
 vitate tolerari vetaret. Hæc Schillingio
 vocato in Curiam à Senatu dicta , simul
 leges Reip. allegatæ sunt , quæ hominem
 cætus necdum recepti non protegerent
 Schil.

*MDLXXX

IX.

P. Michael
 Schillingius
 è Societate
 Jesu Erfor-
 diam venit.

Senatus se
 opponit.

(a) Annales Collegii Societatis Erfurtensis.

(a)
 (b)
 (c)

Schillingius jura gentium objicit, quæ innoxium hospitium negare inhumanum ducant; præsentiam autem suam absque Reip. detimento fore, se fidejussoribus cauturum. Nec ignotum se adeò, cui Erfordia patria sit, fratre ac consanguineis adhuc superstitibus. Imò se civem Academicum esse, dudum Universitatis albo inscriptum; insuper in Electoris obsequio hic morari, ex cuius mandatis adsit, ejus superioritatem si disputarent, saltem ex multiplicibus pactis, Electoris ministro protectionem deberi. Cum frustrà hæc opponerentur, ac satellitibus minitaretur Senatus, ille de asylo solicitus ad Curiam Moguntinam fugit: irritatus his Senatus illam undique turmis cingit, ac mensibus duodecim Schillingium obsidet, tandem moræ pertæsus, Comite Vicedomino Olando per obstupescentes vigiles exit, sicque servatus hic concionator, & accendentibus mox liberalissimis Legatis, anno sequentis sæculi primo (a) hæc misso in residentiam transiit, assumptus etiam post triennium (b) societatis habitus, cum anteà sub clericali patres latuissent: demum (c) conductâ à Clero Mariano domo, quæ ad iconem B. M. Virginis appellatur, accedente etiam opimâ hereditate

Q²

tate

(a) Anno 1601.

(b) Anno 1604.

(c) 1607.

tate (a) Denstadianâ , Elector Swi-
dus, (b) Monasterium Regularium, de-
sertum à Canonicis adjecit, sicque residen-
tia (c) in Collegium Societatis evedu-
est.

XXXIII.

*Continuatæ
cum Moguntino
lites.*

*Senatus de
Officialibus
querela.*

*Electoris re-
 sponsu.*

*Nunciat E-
lector resti-
tutionē Ton-
dorffii &
Mühlbergii*

*Senatus re-
nunt.*

Frequentes interim conventus (d) cum Saxonibus Civitas habuit, interdum etiam dona submisit, ut de favore certior esset. Cum † Moguntino autem continuatæ lites, & tam profana, quam sacra disputata sunt. Jus tribuum, illas erigendi confirmandique regale Sedes Moguntina sibi haetenus servaverat, hoc Senatus eripere conatur, utque favorem † attentatum haberet, multis de Moguntinis Officialibus queritur, varios in ipsos excessus, & delicta conjicit; è contra Elec- tor † sua jura vindicat, si quid Officiales peccaverint, ad suam id cognitionem pertinere. Nunciat † præterea se vi pa- citorum (e) ante duo sæcula initorum Co- mitatus Tondorff, & Mühlberg pro di- midiâ parte dato pretio redempturum. Parvi hæc Urbici faciebant, † Dominos se Comitatuum istorum, de reluendijure nihil constare; frustrà illis pacta allegan- tur, qui ut Moguntinis armis in distito lo- co, sic & pactis eorum prævalere sibi vili sunt. Irritavit Wolfgangum dolus sub-

(a) 1609. fuitq; quindecim milliūm aureorum.

(b) 1615.

(c) 1619.

(d) MS. Chron. Erfurt.

(e) Vide supra ad annum M CCLVII.

ditorum, cumque persecutio juris sui difficilior videretur, quam ut exequi posset, desperatum consilium amplexus est.

* † Egit cum Principe Saxoniæ Friderico

* MDICIV.

Wilhelmo (a) Electoratū ejusdem administratore, eique sub certis conditionibus jus suum reluendi cessit. Redimeret Administrator Comitatus refuso pretio, eorumque possessionem apprehenderet.

*Wolffgang
reluendi jus
sub certis le-
gibus Saxe-
ni cedit.*

Annis quadraginta fructus perciperet, postea ArchiEpiscopatui ex integro restitueret, ac premium vicissim expectaret. Secreto hæc, etiā postquam Moguntiæ quanto Augusti conclusa essent, habita sunt, ut prius ad executionem necessaria, pecunia scilicet, confirmatio Cæsaris, & alia pararentur; attamen timuit Civitas, quod subfuit, & sylvam Tondorffensem liberalius succidit. Saxo prohibet, cum autem id, quod actum fuerat, propalare necdum vellet, jus venandi istā in sylvā prætendit; in cuius præjudicium nudare lucos fas non esset. Civitas non satis ignara, quod aliud ageretur, novam litem intendi, novumque jus, quod nemō majorum hactenus affectaverit, conqueritur. His menses aliquot insumpti.

† Vigesimo tertio Novembbris ab Administratore Legati in Urbe adsunt, rogantque Senatus deputare quosdam vellet ad breve colloquium, habere se,

*Saxo Lega-
tos mittit
Erfordiam.*

Q3

quæ

(a) Acta hujus rei in Archivis extant locupletissima, & quidem Erfordiæ in theca viridi compacta.

quæ nomine sui Principis exponant. Nostrus è Curiâ Syndicus , & duo Senatores ad hospitia Saxonum : h[ab]e[n]tibus man-
data , & quæ ha[ct]enus acta sint , expo-
nunt : † Electorem Moguntinum , Ad-
ministratori Electoratus Saxonici jus redi-
mendi Comitatus Tondorff , & Mühl-
berg , sub certis legibus cessisse , adferre
igitur † se pretium olim pro Tondorff ,
& dimidietate Mühlberg Gerhardo Archi-
Episcopo solutum , scilicet , MCC. mar-
cas argenti , alteram dimidietatem Mühl-
bergii redimendam se sibi reservare . Ca-
faream etiam Majestatem h[ab]e[n]tibus con-
firmasse , h[ab]e[n]tibus sigilla , has manus C[on]s[tit]utis ,
Electoris , suique Ducis esse , fundari nego-
tium hoc in aperto jure , atque confer-
vationem Moguntinorum Dominiorum ,
ipsius adeò fidei Erfurtensis integritatem
respicere , proinde assensu in id , quod
jura exigunt , se tam parum dubitare , quam
iniqua attentata à Senatu metuant . Reip.
Syndicus ne repentina responso in detri-
mentum causæ quid loqueretur , copiam
productorum petit , ut eas præter postu-
lata Senatui exponere , ejusdemque men-
tem Legatis referre posset . Annuntiavit hi
petitis , & illos pactorum versus , qui cel-
liones testabantur , edunt , conditiones
autem sub quibus facta , Moguntinos so-
lum , non Erfurtenses attinere ajunt , &
earum editionem negant . Sic eo die dis-
cessum est . Altero Deputati revertuntur , &

*In sibi cessu
significat.*

*Premium of-
fert.*

*Erfurtenfö
Responsum.*

& quam aliena hæc postulata Senatui visa
sint, exponunt. Rem arduam esse, in
quâ extemporalis resolutio ne peti quidem
debeat. † Evolvendum prius Archivum *Moras nos-
& instrumenta hujus negotii quærenda, sunt.*
libertatem Civitatis in cives diffusam, ut
de majoris momenti negotiis omnes deli-
berent, atque hinc Collegia quinque Se-
natorum, præterea tribunos, Opifices,
quaterniones, in & extrâ portas convo-
cari oportere, penes eos Reip. summam,
& gravissimum præsentis rei momentum
stare, hos intrâ tam breve tempus non
convocari, minus informari de causæ me-
ritis posse. Ne tamen ignorent Saxones,
quid Senatus in præconsultatione, salvo
Reip. voto, hac de re senserit; † cessio- *Cessionē im-
nem aut, ex defectu materiæ nullam es- pugnant.*
se, cum Moguntino redemptionis jus
non competit, dimidietatem Mühlbergii
propriam Urbis, nec à Sede, sed ab Hen-
nenbergensibus, & Schwarzenburgicis
emptam, similiter in Comitatu Tondorffinulta bona Civitatem, jam olim ante
emptionem habuisse, & nunc habere,
quæ reluitio non attineat, proinde sibi
tanquam communis rei Dominis jus retrah-
itus competere, imò cum respectu isto-
rum bonorum subditi sint comitatûs, si-
ne consensu suo fieri cessionem non potu-
isse, cum inviti subditi alienari nequeant.
Ad hæc per Cancellarium Saxones: † Do- *Saxones de-
minimū ex utili, non ex vero sibi Erfurten- fendunt.*

Q 4

ses

ses asserere , qui propriis confessionibus ex literis ad Saxones datis convinci possint , ubi utriusque Comitatus Domini Moguntinæ Sedi adscripterint. Esse dimidietatem (a) Mühlbergii non à Mogundo , sed cum ejus licentiâ hoc pacto emptam , ut Sedi redemptio libera quoniamcunque permittatur. Quæ de retractu , & invitorum subditorum alienatione ridiculè dicta , huc non pertinere , cum ista onnia in pacto de retrovendendo non atterdantur :

*Vlteriora
Erfurtenſu
fundamenta*

*Integri Mül
bergii relui
tionem Sa
xones indi
cunt.*

*Premium ab
Erfurtenſi
bus recusa
tum Salzæ*

iterum Erfurtenses : datamquidem reemendi facultatem Sedi , as , ut literæ dicunt , ex reverentia , & devotione , hæc quia personalia sint , ced non posse , imò disertè ibi legi , ne unquam in extraneos isti Comitatus alienarentur ; præterea vigore contractuum integrani quadrante reluitionem prius intimari oportere. Saxones offensi , & numnon ante biennium Moguntinus intimarit aut quoque calore etiam reluitionem alterius dimidietatis Mühlbergii indicunt , imul acervum auri in mensam comportant : ibi premium utriusque Praefecturæ jaceret , præter quod nihil postulare Civitas solet. Post paucos dies scribit Senatui Dux Joannes Administratoris frater , premium numerus per & recusatum Salzæ sub custodiâ Senatus in deposito jacere , nullam amplius moram negotium pati , proinde subditis sum Salzæ homagium indicendum , cui tam usq; rei depônunt .

(a) *Vide supra ad Annum MCCCLVII.*

Civitas Vasalligio multiplici Ducibus obstricta resistat, feloniam fore, non nisi caducitate feudorum expiablem. Multum his territi Erfurtenses instrumentum publicum + conficiunt, & in eo super iniuriae rei queruntur: habere se vetustissima cum Saxonibus pacta, vigore quorum lites ortae non sic pro Imperio, & violenter, sed missis utrumque arbitris per laudum expediendae sint. Præterea + simili causa Domum Saxoniam sibi teneri, quæ Kapplendorffensem Præfecturam eadem lege possideat, nec tamen in relutionem consentire velit. Petere se fidem majorum, illudque jus, quod Saxones sibi constituunt, in eos retorqueri. Hoc instrumentum mittere per nuncium non ausi, meticulozo consilio clam in Cancellariam Vinariensem projici faciunt. Arripunt hanc injuriam Saxones, & missis causæ meritis eam exaggerant; minantur etiam, sed & interim Saxonica subiectio subditis indicitur. Magna fuit in Urbe ci-vium indignatio: + haecce protec-tio Saxonica esset tot annuis pensionibus empta? si foedus cum Moguntino contra Civitatem Duces paciscantur, adigi se ad desperata consilia, & illum, quibusunque modis placandum. Saxones + ut suæ Hibono-Religionis defensionem minuerent, à Religione favorem mutuantur, spargunt, Consiliarii deria sua (a) etiam ad primores Urbis perscribunt: palliant.

Duces

(a) Exstant litteræ originales in dicta theca viridi.

Protestatio-nem publicā
Erfurtenses
in Cancelle-
riam Vina-
riensem clā
projiciunt.

Ad edictum
quod quisq;
juris provo-
cant.

Civitatū
querela in
Saxones.

Duces suos non quod fidei majorum im-
memores, aut quicquam de affectu in u-
bem remiserint, sed pro ejusdem bona
cum Moguntino pepegisse. Hunc Comi-
tatus suos constituisse armis vindicare,
quibus cum impares Erfurteenses, lapsis in
potestatem Moguntinam arcibus actum
de Religione fuisse. Alii his decepti, pru-
dentiores sicutum adverterunt. Die secundo
Decembris farces Tondorff & Mühlberg mi-
litari manu occupatae, & sic isthac omnia
intra novem Dies festinanter peracta
sunt.

Tondorff &
Mühlberg
occupant.
* MDC. III.
XXXIV

Post execu-
tionem arbitri-
eliguntur

Erfurteensiū
quinqꝫ gra-
vamina.

* Obtenta possessione & arbitri utrim-
que nominati, qui controversias dirime-
rent; Conventum Arnstadii, posteā eti-
am Büdstdadii, ubi Erfurteenses ante omnia
se in possessionem restitui petunt. Saxo-
nes hanc litem non suam, sed Mogunti-
nam esse, proinde ad arbitros non perti-
nere ajebant, si quid autem præter eam fla-
gitent, se justa omnia passuros. Urbici
quinque potissimum gravamina adducunt.
† Dimidietatis Mühlbergii relutionem ea-
dem penè septimanâ nunciatam, & vi-
lentæ executioni mandatam esse, quod
paetis manifestè contrarietur. Secundò,
præter census aliquos multa se prædia in
utraque Praefectura habere propria, que
nullis subiecta paetis simuladēpta sint. Ter-
tiò, pagos Meckfeld, Tieffengruben, &
Hohnfeld ad Praefecturam Tondorff non
pertinere, qui tamen cum ea occupati,
sicque restitui debeant. Quartò, Kapplen-
dorf.

dorffium se reluere velle. Quintò, Saxonē Rudelstadium majus restituerent. Illic denuò † cunctantur, priora gravamina jura Moguntini Electoris concernere, in cuius præjudicium submittere arbitris nihil possint; bona, quæ prætenderent, & pagos, tanquam appertinentes ab Elec-
tore assignatos, cum igitur convento tempore secundum traditionis leges Sedī Moguntinæ restitutio sit facienda, pati se non valere, ut quidquam subtrahatur. In Kapplendorffensis Præfecturæ reluitio-
nem se consensuros, si Civitas minorem Comitatum ad Geram, quem sæculi de-
cimi quarti anno decimo quinto (a) sub eadem lege à Friderico accepit, reluen-
dum daret. Rudelstadium scire Erfur-
tenses, cuius sit, nec quicquam juris ab iis in eo prætendi posse. Urbici dictum Comitatum jam dudum redemptum esse demontrant. Demum formula † com-
promissi concipitur, sed amplius nihil a-
& Erfurtenses carere pretio Comi-
tatuum, quam acceptatione ejus renun-
ciare juri maluerunt.

Aliæ cum Moguntinis continuatæ sunt XXXV.
tricæ, † quibus lis nova de collectis ac-
cessit. Has Civitas Electoris ærario con-
ferre negabat, quasi non Moguntiæ, sed periales sol-
Imperio solvere consuefset, fidem asserti vere ærario
à bello Hussitico, & Diethero mutuabatur: Moguntino
ete recusant.

(a) Vide sup. Ann. 1315.

*Saxonū ex-
ceptiones.*

*Matriculae
circuli Sa-
xonicum ser-
diderant
& cur?*

*Wolfgangus
collectandi
jen probat.*

*Cæsar im-
perat Colle-
ctas.*

*Stabilire ci-
vitas liberta-
tem religio-
nis intendit.*

*Ministerium
confirmari
ab Electore
petit.*

etenim tunc non Electori, sed Cæsaripendisse. Illud omni voto expetebat, ut Circuli Saxonici matriculæ quoad Collectas inscriberetur: sic enim simul & Moguntinis exempta, & contrà ipsos Saxoness tanquam ejusdem circuli membrum munita fuisset. Wolfgangus † multis Cæsarum mandatis, & sententiis, controversiam pro se decisam ait: esse illam civilis societatis naturam, ut imperantes necessitates publicas suis curis, subditi pecuniis sublevent. Dietheri tempora frustra allegari dissidiis civilibus corrupta, præterea illum antecessorem Electoralibus insigniis à Cæsare non fuisse investitum, idque ut plurimum malorum, sic & hujus rei causam fuisse. Exemplis si litigandum, frequentissima adesse, ubi quotam tertiam ArchiEpiscopatus contulerit Erfordia, nonnunquam ad preces ejus mitigatam. Ad Cæsarem lis devolvitur, ille † præstationem Collectorum disertè mandat, cui se Civitas submittit, ac sequentibus annis usque ad ferale bellum libenter confert. Remiserunt post hæc æmulationes, & aliquamdiu sine apertis contradictionibus actum est. Attamen de libero Religionis exercitio sollicita Civitas † stabilire illud omnibus modis intendit. Præser-tim ministerium suum, ut appellat, ab † Electore confirmari petit. Collegium est ex prædicantibus Augustanam confessio-nem & Deputatis quibusdam conflatum, quod

quod ex speciali mandato Senatus matrimonialia negotia , & quæ conscientias attinere videntur, discutit, invisum id Electori fuit, cuius utriusque potestati derogaret, hinc vehementius approbatio urgebatur. Interim subsequentes anni profanas etiam lites creant , quibus dirimendis * Elector Consiliarios submittit. † * MDCXV.
 Prima omnium cura de ministerio fuit, Confiliarii confirmaret illud Elector, Civitatem obsequiis aliorum postulatorum compensaturam. Inductus hisce Schwicardus † Moguntini auctoritate sua ministerium persistere jubarbet, sicque superioritati suæ consulit, dum rium confir- Erfurtensibus Religionis exercitium in- dulget, quod nisi subditis fieri nequit. Sa- xoniæ Princeps Joannes Ernestus , cum avitarum terrarum regimen ei obtingeret, proceres sui Principatus ad subjectionis juramentum ex more vocat. Citata † etiam Erfordia : hæc desiderii novitatem explicat, illud † juramentum se Landgraviis debere, quod fideles ratione cli- entelarium bonorum extraneis , paribus, sæpè inferioribus prætant , illo se fidelitatem firmaturam. At subjectionis votum Landgravios nec unquam exegisse , nec dedisse Erfordiam. A Diæta , ubi novo Principi subjectionis juramentum præstitum est , Erfordia abstinuit , * at- *DMCXVI tamen † alio die ratione clientelarium Fidelitatem bonorum fidelitatem juravit. Ad alias *jurat.* postmodum lites Moguntini cum Erfur- ten-

Saxones sub
jectionis ju-
ramentum
exigunt.

Hec rennis

MD CXVIII tensibus transgressi, * præcipue † fines
Weichbil- Weichbildii limitati sunt; illo nomine
dii fines li- districtum qui prædia Urbis, aut agros illi-
mitati. us complectitur, appellant, eidem cum
 istâ legi judicivè subjectum, & quoniam
 amplior erat in Urbe, (a) quam ejus pa-
 gis Moguntina potestas, hinc arctare suos
 fines Urbici, ampliare Moguntini inten-
 derant, neque hæc Diæta dissidentes ter-
 minos satis conjunxit, sed pluribus ten-
 tatis, quam transactis iterum ab invicem
 discessum est. Secutæ in Imperio turbae
 Civitatis animum, prout se flectit fortu-
 na, lancinarunt, illo potissimum reten-
 ta, quod Elector Saxo, ejusdem cum
 Moguntino factionis esset. * Fridericus

*MDCXXII
Fridericus
Dux milite
scribit.

In Erfurten
suum pagis
distribuit.

Udestattens-
ses resistunt.

Omnis miles
erucidatur.

* MDCXX no[n]te
 VIII.

districtum qui prædia Urbis, aut agros illi-
 us complectitur, appellant, eidem cum
 istâ legi judicivè subjectum, & quoniam
 amplior erat in Urbe, (a) quam ejus pa-
 gis Moguntina potestas, hinc arctare suos
 fines Urbici, ampliare Moguntini inten-
 derant, neque hæc Diæta dissidentes ter-
 minos satis conjunxit, sed pluribus ten-
 tatis, quam transactis iterum ab invicem
 discessum est. Secutæ in Imperio turbae
 Civitatis animum, prout se flectit fortu-
 na, lancinarunt, illo potissimum reten-
 ta, quod Elector Saxo, ejusdem cum
 Moguntino factionis esset. * Fridericus
 Saxonie † Dux Coburgicus acceptâ pe-
 cuniâ militem scripserat in Belgium dedu-
 cturus. His armis Hassi, & interjacen-
 tium terrarum Domini haud faventes
 transitum negant. Defecit Ducem An-
 nona, nec hospitia aderant, quæ tot mil-
 libus assignaret: Igitur † per Erfurten-
 sum pagos distribuit, quod his viribus su-
 perior videretur: Terrore primò recepti,
 soli Udestattenses † ausi resistere, sed
 dejectis per tormenta eorum parietibus,
 quos ex stramine & luto pro munimine
 conficiunt, pagus miserè devastatus est.
 Duravit hospitatio † per aliquot dies,
 postea dato Rusticis licentiae signo una
 * MDCXX no[n]te miserabiliter trucidati sunt. *

Brück

(a) *Vid. infra N. 39.*

Brücknerus & Forsterus Consules † Lo- *Duumvira-*
 minatum Curiæ sibi firmaverant, ita ut al- ^{ius}
 ter alteri in fine anni fasces deferret, cum
 tamen hactenus quinque Senatorum Col-
 legia fuissent, quæ totidem annis sibi suc-
 cesserant. Continuatus hic Duumvirat-
 us quatuor annis, usque dum plusquam
 Civilia agi, invadi Remp. cives adverte-
 rent, hinc aliud fœdus † pro libertate, *Fœdus con-*
 pro veteris Reip. statu pangitur, & eò *trā illum.*
Duumviri adacti, ut pristinæ successionis
 leges Senatui redderentur. Pyramis cum
 statuâ magnificentius ante Curiam erecta:
 scilicet quædam Imperii Civitates, incer-
 tæ fidei Rolandum publicis in columnis ex-
 ponunt, libertatis argumentum: eun-
 dem in statuâ proponere callido Consilio
 placuit, ut antiquissimam libertatem po-
 steritati mentiretur. Pyramidem everti,
 dejici statuam Moguntini petiere, res per
 Schwindium acta, fuit hic vir in rebus
 Imperii versatissimus, Cæsaris, & multo-
 rum Principum Consiliarius, continuò
 quasi arbitrum inter Electorem, & Urbem
 in frigusculis egit, & sic ab utraque parte
 multum quidem ambiebatur, sed ut so-
 let, à neutrâ gratiam, potius invidiam
 retulit, hinc infelix exitus, quem posteà
 referam.

* Secutum † fatale Cæsaris Edictum, MDCXXIX
 quo protestantes Ecclesiastica bona resti- XXXVI
 tuere jubebantur, terruit & illud Erfordi-
 am, quæ varia Monasteria, templa etiam Edictū Fer-
 dinandēum
 urbem nr.
 Cap. Ioh.

Catholicis ademerat, igitur in partes eorum, qui fœdus contra edictum paci propendit, eventum rei sollicita expeditione observans. Non tamen segnes ad suum Religiosi aderant, Cœnobia vindicatur. Præcipue Fratres Ordinis Eremitarum Augustini, & S. Francisci. Hi tamen in se divisi, mutuâ æmulatione sua commoda corruperunt, quippe & coetus conventionalium, & ille, qui strictioris observationiæ Monasterium prætendebat, utroque afferente, sibi quondam ademptum: tractum his tempus, usque dum mutata fortunâ utrique negaretur.

Religious Monasteria repudunt.

Franciscani inter se discordes occassione elabifinunt.

Augustiniani Monasterium suum prætendunt.

Felicius tamen Augustiniani instabant, licet iis Senatus magis resisteret, quod Monasterium eorum in quo Lutherus vixerat, quasi sanctum haberet, ac Gymnasium in eo Juvenibus Studiosis aperuisset: Contrà Passavensem placitum Cœnobium hoc repeti, quod protestantibus anteâ occupata addicit; Ferdinandeum (a) decretum itidem refragari, & cum Thuringicæ Provinciae Augustinianorum Præside transactionem; imò propositas fuisse pacti leges Moguntiae, vigore quarum, & retinere debeat Civitas Monasterium, & desuper consensum papalem accipere. Econtrà Cæsarei edicti executores: Passavensem translationem Erfordiam ut municipalem Urbem non attinere, decretum Ferdinandum commentum esse per mendacia Cæsariorum.

(a) De quo sup. N. 28.

sari imputatum , pacta cum Provinciali & citra mandatum Ordinis , & metu inita , nec in istius præjudicium , nec cessante jam necessitate obligare , tentatam Mo-
guntiæ transactionem in placitum nun- *Aliud pro*
quam transisse . † Urgentibus negotiis *suo accipi-*
Monachis cum iis Senatus transegit , ac *unt.*
servitarum monasterium unà cum rediti-
bus addixit , eo in sequentibus turbis de-
vastato , S. Valentini Curiam emere : Sa-
cris Templum S. Wipperti ab Electore ad
interim assignatum . Franciscani sibi invi-
cem obstantes intento frustrati sunt .

* Appropinquabat Magdeburgensis ex- **XXXV**
cidii Vindex Suecorum Rex Gustavus. II.

Tillius & virtutem hostis , & belli fallaci- **MDCXXXI**
am perpendens , munimenta undique præ-
sidiis replet , ut & retardarent hostem , &
majore vi pressis refugium essent , † ape- *Tillius præ-*
riri sibi hanc Urbem , recipique præsidium *fidium im-*
voluit : trepidabat Senatus , nam si ne- *ponere Er-*
garetur , victoriosus ille Dux exequi , quæ *fуро inten-*
rogaverat , potuit , receptum autem *dit.*
præsidium edictum Cæsareum obtrusisset .

Recurritur ad Schwindium , † & postu-
lata Tillii exponuntur : parituram in om-
nibus Civitatem Cæsari , Electori , dum
gravissimo præsidii onere non supprimere-
tur ; advertere se non tam munimenta
intendere Cæsarem , quam Edicti obedi-
entiam , Civitatem autem ad omnia pro-
nam : frustà volentem cogi , Religionis
utriusque Civibus præsidium grave futu-
Ad avertē-
dū Schwindi
institui-
ssur.

R rum,

rum, bona amicorum æquè ac hostis militem rapere. Vellit inducere Catholicos, ut Legatis ad Tillium missis, Concordiam Civitatis, nec adversus justa quævis subeuntes se milite egere nuncient. Schwin-

*Catholicis
missis ad Tillium
Legatis
deprecantur*

dius his deceptus, † suis etiam prædiis & facultatibus, quas amplissimas habebat à milite timens, Clerum, & Catholicos Cives, ut quosdam ad Tillium alegarent, inducit. Exponunt illi concordiam Civitatis, ac quod Lutherani iustis omnibus se subjiciant, ipsa etiam templo, & monasteria restituere velint. His, & quæ alia suum in exitium proposuerant, motus Tillius, adigere Erfordiam ad præ-

*Idq; magno
suo malo.*

sidiū desit, † quod paulò post ipsis de- precantibus Catholicis extremas calamiti-

MDCXXXI.

tates attulit. Quippe * mutatā ad Lip-

Cœfo ad Lip-

fiam Tillio, Senatus apertè Suecorum partibus

Senatus à

Suecis præ-

fidium ro-

gat.

accessit, utque impunè faceret, ac adver-

sus Dominum se muniret, missis ad Re-

gem Legatis præsidium rogavit. Conti-

nù Regem Legati sequebantur, usque

dum expugnata Herbipolensi arce audi-

rentur: multis ibi de recente victoria, de

prospero armorum successu Regi gratulati

sunt: adesse eum ex jussu Numinis Evan-

gelii vindicem, quod ut in tota Germania

sic in Erfordia præcipue multa hactenus

tulerit, eam ergo pedibus Maximi Regis

se subjicere, atque pro libertate conscienciarum,

pro templorum conservatione ad.

adversus Pontificiorum violentias, & numerum Edictum, præsidium rogare. Rex postquam aliqua de statu Urbis sciscitatus esset, utilibus precibus annuit, ac militem imposuit. Clerus, Moguntini & Officiales & jura, à deditio[n]is legibus exclusa, jura Moguntina Suecicæ in prædam data sunt. Ipse Gustavus & Urbem accedit, ac ingenti pompa recipitur. Magna omnibus lætitia, quod nunc tandem salvum Evangelium fore persuasum esset. Tam potens in animis vulgi Religio! receptum præsidium, libertatem perditam, nihil habebantur, quia Religione adumbrata fuerant. Senserunt, at serò, Schwindius & Catholici, Senatum non præsidium, sed obedientiam Edicti Cæsarei horruisse. Schwindius & à securitate publica exclusus hostibus deditus est. Erat inter eos Schwindii quondam Alumnus, qui ingrato facinore contumeliis vexatum diripuit, & ac cum tanto mœrore extingueretur, cader in tumba adhuc versavit, an forte pecuniam propinqui occultassent? quod postremum Senatui imputatum, qui monumenta litteraria simul efferri suspicatus est. Clerus etiam dispersus hinc inde fugit, aut latuit. Manserunt hæc arma in Urbe, usque dum Cæsar cum Saxone * Pragæ transigeret. & Pacis hujus leges multi Imperii ordines subeunt, solicitatur & hæc Civitas, ut hostile præsidium dimitteret. & nihil privilegiis, Nihil libertati

R 2

*Officiales
jura Moguntina Suecicæ
deduntur.*

*Gustavus
Rex venit
Erfordiem.*

*Ingratitudo
Senatus erga Schwindium.*

*Fatum
Schwindii.*

*MDCXXX
IV.
*Pax Pragensis.
Erfordia præsidium Sueicum dimitit.*

tati ritûs derogandum , salva pacta cum Moguntino , salva jura fore , de quo cum specialiter à paciscentibus cautum esset , egit Senatus cum Salvio Regni Suecia Cancellario , ut præsidium educeret , fidam Urbem suâ sponte futuram . * Sic restituta sibi Erfordia , & Catholicæ Religionis Clerus , qui haec tenus exulaverat , suas possessiones recepit .

MDCXXXV

XXXV

III.

*Proditorū
pe denuō in-
troducitur.*

*Clerus, Offi-
ciales, & ju-
ra Mogun-
tina legibus
deditioñis
comprehend-*

80

Viderunt mox Sueci , quid reliquissent , Urbem ex qua domare viciniam potuerunt ; nihil igitur intermissum , quo præsidium denuò introducerent . Inventi ex Senatoribus , † qui Urbem Bannerio , Ductori exercitus Suecici proderent . Veniret Bannerius , Exercitum Urbi admovebat , se intus ad ditionem Cives disposituros . Adebat ille , atque tormentis aliquot majoribus Urbem provocat , statim omnia in armis ; qui collusserant , periculum aggravant : incumbere jam mœnibus potentissimum hostem , sed non hostem esse , qui Religionis tutandæ , libertatis Germanicæ gratiâ venerit , amicum fore , si amicè habeatur , si verò impari renitentiâ irritetur , jura victoris exercitum . Cum his terriculamentis à multitudine vota colliguntur . Recipitur Bannerius , & cum eo præsidium . At † Clerus , jura Sedis , & ministri pactis comprehensi . Scilicet Gustavus Rex cum primò Urbem intrasset , deditas sibi Moguntinas jurisdictiones Prætori & Assessoribus

98

demandavit. Isti muneri Rennemannum Jurisconsultum præfecit: ille cum & perpetua isthæc fore Imperia speraret, & à præsidio haberet potentiam, exactissimè jura Sedis exercuit, advertit Civitas se Dominum, non Conditionem mutasse, nisi in deteriorem; nam obloqui, quod erga Moguntinos amor Patriæ dicebatur, hic crimen erat: ideo severa isthæc Imperia denuò stabilirentur, cum Bannerio, salva jura Moguntina fore, debili fide patrum est. Didicit + vicinia, quam periculose sit, munimenta provinciæ ex imperiæ plebis arbitrio pendere. Statim amicis, hostibusque tributa indicta, omnis Thuringia, Eichsfeldia, Franconia, Voigtländia, Saxonia, Misnia usque ad Bohemicos saltus ad stipendia coacta, siveque non sine onere solum ærarii Suecici fuit hoc præsidium, sed annuè turmis noviter conductis exercitum auxit. Tot Provinciarum census ut certius teneret, Urbem firmius munivit: + Vallum anteà ad radices Cyriaci montis decurrit, ubi porta solidissimâ turri defendebatur, præalta illa, ut & Cyriaciburgo dominaretur, erat hoc necessarium populari regimini, ut Urbs arcí, non hæc Urbi frenum ponebat. + At Suecis alias finis, utque ex arce continere Civitatem possent, turrem solo æquant, vallum contrahunt, ac positis utrimque humilioribus munimentis novam portam, quæ hodiè supereft, erigunt.

*Damna vi
ciniae ex re
cepto præsi
dio.*

*Munitur for
tius Erfor
dia.*

*Turris Brü
letensis de
citur.*

gunt. Mœnia in Petrino monte imbecilliora videbantur; igitur vallum ibi, fosfas, & alia munimenta ducunt, cum ma-

*Numismata
antiquissima
sub dirutis
mœniis inve-
niuntur.*

qui Cyriaciburgo præterat, hunc gubernatorem putat, & stricto gladio transfodit; concitato statim cursu cohortis equestris centurionem non procul stantem simili facinore occidit; fit concursus, milites se proditos suspiciati ad arma circumspiciunt. Sed non impiger scelestus tertium homicidium perpetrat, usque dum multitidine circumveniretur, ille audacter contrà multos se defendit: protraxit certamen, quod vivum capere vellent, ut atrociori mortiservaretur, & conspirationis socii exprimerentur: tandem captus ad Cyriaciburgum deductus est, ibi variis tormentorum generibus motiva facinoris, & auctores, sed frustrâ petebantur, quod ille mandato Dei constanter adscriberet, qui turpis licentiæ milites de ira sua monerijusserit. Homicida in locis delictorum forcipibus candardibus laceratus, posteà in quatuor partes sectus, quos cruciatus constanter, ut ne in cantu quidem turbaretur, pertulit.

* Antiquissima Comitum fde Gleichen familia in Henrico deficit, ut solet, non sine lite. Moguntinus Comitatum ArchiEpiscopatûs sui feudum, extinctâ familiâ apertum vindicat, eumque Comiti Hatzfeldio Melchiori, Cæsarei Exercitus Duci, & Hermanno fratri confert. Saxonès, ac Schwarzenburgici Comites castrum ipsum cum appertinentibus Moguntinum esse feudum non inficiabantur,

R. 4

MDCLXIV.
XXXIX
*Familia Co-
mitū de Glei-
chen deficit.*

at

at dominia reliqua vel beneficia Saxonie vel allodia esse, illa dominis, hæc Schwarzenburgicis ex parte deberi, Blanckenhain Moguntinum quidem feudum sed foemininum filiæ ultimi Comitis, & hæredi adi- mi non posse. Urbs hæc, ejusque Cives frequentissima feuda à Comitibus illis hæ- reditaria jam antiquitus possedere, timu- it illa, cum Saxones, & Schwarzenbur- gici allodia Comitum in feuda masculina vertissent, ne suis hoc beneficiis præju- dicio esset. Senatus missis ad illos Nunciis declarationem impetrat, pacta ista non feudorum Erfurtensium utile, sed direc- tum duntaxat Dominium affectura: ubi reliquæ lites sopiae, alibi dicam.

XXXX.

*Senatus poli-
ticus Civita-
tis.*

*Potestas Se-
natus in pa-
gos.*

*In urbe re-
strictior.
Imperii Mo-
guntinum.*

Non abs re erit, priusquam ipsa Civita- tis fata narrem, ruentis Reip. non tam morbos, illos enim ex erroribus pru- dens lector advertet, quam faciem, gu- bernationis modum, vires, studia re- censere. Facta narrabo, non jura deci- dam. + Amplissima Urbs armis & pecu- niâ Dominium suum latè per Thuringi- am auxerat, + oppida, arces, Comi- tatus absoluta Civitatis Imperia suspex- re, nullæ ruricolis libertates, nullæ Im- periorum leges. Moguntinus & Saxones, interdum his potestatibus oblocuti, sed ipsum Imperii Exercitum penes Senatum mansit. Huic + in Urbe non eadem au- thoritas, sed multum per Electoris mini- stros humiliata. + Vicedominus, Prætor, Asses-

Assessores, Advocatus, Scabini jurisditiones, magnum Reip. momentum ! ut plurimum exercebant, opificibus leges, tribulibus jura dabant, ipsa Imperii meritis, gladius, furcae, lictores sub arbitrio Moguntino erant, cum nec sanguinis ferret sententiam Curia, nec poenam exequeretur, sed comperto Capitali negotio reus Prætori sistebatur. Per † sententiam in Civilibus gravatis refugium Elector: ad quem per appellationem lites devolve- bantur, sic tamen, ut prius deferre gravamina Senatu licet, cui intrâ bimestre acta revidere, & emendare causam jus fasque erat. Hoc jam olim ab Electoribus ob superioris judicij longinquitatem ordinatum, quo breviori compendio justitiam Cives obtinerent. Præterea divites census, etiam vectigalia Electorali quæsto- ri, ejusque publicanis, pendebantur. † Ecclesiastica potestas olim per Thuringi- am, & Hassiam exercita, posteà etiam in Erfurtensi territorio suspensa, nisi quod eos, qui Catholice Religioni devoti, re- geret, titulo veteris dignitatis, Sigillife- ro, ac tribunalij Ecclesiastico antiquâ pom- pâ manente. Senatus ex statutis ab inte- stato hæreditates † dividebat, & ordi- nabat commercia, dabat tutores, cura- bat ærarium, ac quod licentiam auxit, vis armorum, valla, vigiliæ, præsidia potes- statis ! ad ejus Imperium erant. † Sacro- rum curam Delegatis commiserat, ex ip- sis

Appellatur
Moguntiam

Moguntini
potestas Ec-
clesiastica.

Potestas Se-
natus in ur-
be.

Senatus po-
testas Eccle-
siastica.

sis Senatoribus, & Prædicantibus selectis,
Alia utrumque exercita, plura invicem
magna contentione prætensa, & negata.
Ista Reip. potestas in omnem plebem effu-

Statu De-
sæ erat, † vilissimis etiam, & qui ligo-

mocraticis.
bus terram vertunt, in gravioribus nego-
tiis votum prætendentibus, cumque in
populari statu plus ille possit, qui plus audet,
iusque ligonariis, ac quorum decocta pe-
nus, & multitudo sua, & ex rebus turbi-
dis lucris spes ausum adderet, magna ho-
rum fuit auctoritas, ut prudentiores alii,
qui & advertere damna Civitatis, & com-
moda stabilire potuissent, servili assenta-
tione sæpius isti multitudini vota quam

Electio Se-
natus.

Reip. darent. In Electione † Senatus
insignis mixtura, sic tamen, ut plebis po-
testas ubivis emineret. In festo D. Tho-
mæ congregati per Regiones ac tribus ci-
ves, Tribunos sibi elegere, classes singu-
læ duos nominarunt, sic ut computati
quinquaginta duo essent. Hi in Divæ Bar-
baræ festo Quatuorviro dixerunt, tres ex
communitate, quartus ex Opificibus le-
gitus. Circà Diem trium Regum novi Se-
natus Electio instituta, ubi de jure votan-
di hactenus, & posteà vehemens conten-
tio, quibus in quantum agitata Resp. mox
dicemus. Ex primis legibus Quatuorviri,
tribulesve, ac Regionum magistri Sena-
tum eligebant, posteà Consules huic po-
testati se immiscuerant, ipsique Quatuor-
viri, propensiores in regiminis socios,

tri-

tribules excluderant. Actui Electionis Moguntinus Vicedominus, ac Prætor in Curia intererat, quos Senatus spectatores tantum esse contendit, cum ipsi auctoritatem se tribuere dicerent, certè in iustiam Electionis inquireret. Electione perfectâ novus ille Senatus, Domino suo Electo ei Jurejurando se adstrinxit, veteri formulâ, quâ Vicedominus, & Advocatus ipsi Domino jungebantur, sed nec hoc sine contentione, quippe cum Vicedomini, ac Advocati Comitis mentio fieret, Senatus, eorum Jura sibi jam competere afferuit, ast Moguntinus Prætor suo Principi Electori vindicavit. Post Moguntinorum secessum officia inter Electos distributa: alii Jurisdictionibus pagorum, alii rei ædili, aut œconomicæ præpositi. Quatuorvirorum † tribunitia amplissima fuit potestas, redditus Civitatis, ærarium, Archivum, & Sigillum majus sub primi Quatuorviri custodiâ, perpetua intercedendi apud Senatum potestas, imò, & inhibendi, usque dum ad arbitrium populi detulisset. Ille Tribunos convocavit in Comitium, de actis Senatus consultavit, litteras Reip. inscriptas aperuit. Secundus † Quatuorvir Præfecturas, securitatem arcum curabat, Sigillum minus habebat. Reliqui ædificia Urbis reparabant, contentiones, & rixas verbales discutiebant. Apparet ex his, quam modicum potestatis Consulibus, & Senatu reliquum fuerat.

Primi Qua-
tuorviri po-
testas.

Secundi po-
testas.

*Corruptela
Reip.*

fuerit. † Sed major boni privati, quam publici amor, æmulatio, ambitus, necessaria communium delictorum conniven-tia omnia turbaverant; nullæ ærarii facul-tates, cui & fidem ingens æs alienum de-traxerat. Hinc modica armorum, mi-nor vallorum cura, & quæ non nisi ma-gnis sumptibus pertentantur. Hic fuit Reip. status, quem turbæ sequentes exce-perūt. † Situs Urbis & Genius dubito an hu-jus loci: sed & hunc narratæ res produnt. Hodie ab isto longè mutatum, qui majo-res tantam in amplitudinem evexit. Ille hinc inde ad Geram in latissi-ma planicie decurrit, collibus vite luxu-riantibus undique suspensâ. Nec infelix vinearum cultura: Vinum sat generosum, si austeros annos, & eos excipias, quibus attracta, aut concepta in vaporibus ve-nena, † cum tenui & rorante pluvia de-mittuntur in vitæ, ac pampinis una cum uvis marcorem indunt; ipsâ generosi-tate salubritas commendatior, quod nec hepar incendat, nec conficiat pulmones, imò neque renibus invehat calculos, ne-que articulis tartarum, seu quod isti na-turæ beneficio careat, seu crassius sit, quam ut tenues meatus penetret. Illud miraberis Transalpine, quod deficientis catoris munus, frigus suppleat: scilicet solis radii ad perfectam maturitatem uvas raro perducunt, sed emorientis æstatis calori, autumnalis pruma succedit, illa demum

Situs urbis.

Vini ferax.

Septentrio.

1. Beate M. Virg.
2. S. Severi.
3. Predicat.
4. Barfus.
5. S. Barth.
6. S. Wipp.
7. S. Vitus.
8. Nori operis.
9. Sacri fontis.
10. S. Martinus intra.
11. S. Paul.
12. S. M. Magd.
13. Omnum Sanct.
14. S. Michael.
15. S. Bonifac.
16. S. Georg.
17. S. Andreas.
18. S. Nicol.
19. S. Augustin.
20. S. Iohann.
21. S. Gotthard.
22. S. Jacob.

23. S. Mariae u.
24. Mercator.
25. Alb. Domini.
26. S. Laurenz.
27. S. Bened.
28. S. Egydi.
29. Martini Extra.
30. Carthus.
31. S. Thomas.
32. S. Gangolf.
33. q. Marien Knecht.
34. Hoffstale.
35. Ziegelhütten.
36. Granarium.
37. Collegium Sax.
38. Collegium Maj.
39. Porta Cœli.
40. Libr.
41. Curia.
42. Aula Magant.
43. Colleg. Turis.

89

August

ERFURT

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dem
ptis
exca
à No
vidi
frigc
priul
biliu
gen
revi
subst
men
abus
est p
in p
ferti
plan
nific
gen
aut
instr
nuit
bus
giæ
qui
nat
diff
(b)
tin
run

(a)

(b)

demum siliquas extenuat , & consum-
ptis immaturis humoribus ad dulcedinem
excoquit, hinc sera vindemia , & modo
à Novembri hoc beneficium expectatur ;
vidi in Decembrem dilatam , ac induratos
frigore botros , ad ignem debuisse cogi ,
priusquam prælo supponerentur : nec de-
bilius inde vinum , sed in multos annos
generosius asservatur. Alius (a) & Ce-
reviſiam laudat , quod multum habeat
ſubſtantiaſ ſuccique , proinde liberali ali-
mento vires augeat ; ſed nec iſpis Erfurten-
ſibus haſtenus persuasit , neque poſſibile
eſt picem potabilem conducere. † Ager
in planicie extensus , cultores immodicā
 fertilitate remunerat : quidquid ſeveriſ ,
plantaveriſ , ibi ſuam glebam inveni: A-
nifo, glaſto, Enico tinctorio , latè diſſitæ
gentes , & Maritimæ Regiones ; culinæ
autem censibus aliquot milliarium vicinia
inſtruitur. Glaſti Commercium India mi-
nuit , ex quâ ſuccum , an herbam colori-
bus aptam important , magno & Thurin-
giæ , & tinctoros pannoſementum damno ,
quippè eadem lanificia quæ coloribus or-
nat , corrodit , ut priusquam attriveriſ ,
diſſolvantur. Cautum Imperii legibus ,
(b) ne iſthoc indicum laſer , aut panni eo
tincti importentur , ex utilitate Reip. fu-
rum , ſi poſthabitis externis ea conſuma-
mus ,

*Agri ferti-
litas.*

(a) Joan. Curio Medicus , in notis ad ſcholam Salernitanam
cap. 46.

(b) Ordin. polif. Francof. Anno 1577. tit. 21. §. 3.

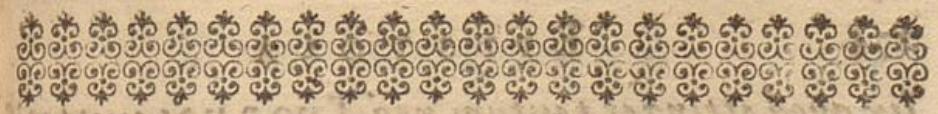
mus, quæ natura intrà Germaniæ limites posuit, sed, ut in distracto per varias civitates Imperio solet, minus observamus, quia lege cautum est. Sin excutiet aliquid quando India Europæ jugum, & magnarum injuriarum memor omni Commercio arcebit, tunc pinguis Thuringiæ gleba de veteri beneficio solicitabitur, & vigori pristino restituta majorum divitias reducet. Illa glebæ fertilitas socordes ruricolas efficit, in spem certorum fructuum desideres, profusiores etiam in ista quæ palatum implent. Musica ibi agros incolit, neque promptius Rustici stitham, quam omnis generis Musicen ex arte tractant.

HISTO-

HISTORIÆ
ERFURTENSIS
LIBER IV.

HISTORIA
SOCIETATIS
VERBALI

ILLUSTRISSIMO GENEROSISSIMO
BARONI. DOMINO
D.I.HENRICO
DANIELI
ARIDDER. IN. GROENSTEIN
ELECTORALI. MOGUNTINO
CONSILIARIO. INTIMO
JUDICII. AULICI
PRÆSIDI
URBIS. ET. TERRITORII. ERFURTENSIS
VICEDOMINO
JOANNES. MAURITIUS. GUDENUS. S. D.

*Vartus hic Annalium Erfurten-
um liber est , à rebus gestis , stu-
diis partium , & artibus , à muta-
tionibus præcipuus : huic , ILLU-
STRISSIME V ICEDOMINE , fe-
licem imponis Coronidem , dum in
gubernationis Tuæ primordiis desinit , hoc uno infe-
S lix*

lix quod attingat tantum, neq; TUORUM exoptati-
 simos consiliorum eventus, & temporum quibus pre-
 denti dispensatione Remp. ordinis, faustissimos
 cursus recensere valeat: difficile non fuisset eos, li-
 cet futuros narrare, si, quam scribere gestarum
 rerum Historiam, tam ex præsentibus pradicere
 futura, nec non imitari politicum instituissim, qui
 dum Heroicas virtutes TUAS examinat, quomodo
 subditos humanitate fleetas, gravitate auctorita-
 tem firmes, perspicacitate omnia penetres, quomo-
 do clementiâ reducas malos, benevolentiâ bonoste-
 neas, cunctos justitiâ regas & indefessâ conservis
 industriâ, facile profecto paratos ad nutum subdi-
 totos, stabile Imperium, prosperos successus, bonos
 cives atq; fortunatissimam ad honorem Electora-
 tis Remp. prædicet. Ast præripere noluit devotissimo
 stylo felicitatem hanc, qui virtutes TUAS, & res ad
SERENISSIMI DOMINI ELECTORIS, ad E-
 MINENTISSIMI ARCHIEPISCOPATUS cōmo-
 da à Tergerenda olim posteritati transcribet. Magna
 re se est, & Herculeus labor Erfordiam regere, utili-
 genio, ritu in se dissidentem! hanc applaudentibus
 bonis TUAE prudentia credidit ELECTOR. Certe
 ego felicem me reputo, quod dum in **CELSISSIMI**
ELECTORIS nostri servitiis hic vivo, TIBI e-
 jusdem locum tenenti subjectissima possum obsequia
 præstare. Quod reliquum est, vota mea civium
 desiderios, & salvam Remp. optantium studiis ad-
 jungo,

jungo, proq[ue] incolumitate TUA, pro diuturna gubernatione Deum Opt. Max. adoro, faxit ille, ut SERENISSIMUS ELECTOR, et REVERENDISSIMUM EMINENTISSIMAE METROPOLITANAE CAPITULUM, ut Tu ILLUSTRISSIME BARO ad nostra felicitatem Erfordiae, diu, pacifice, feliciter, vivatis, regalis, & floreatis.

HISTO-

HISTORIA
ERFURTENSIS
LIBER IV.

IStis malis à sæculis agitata Republica frustri à Moguntia opem Urbi obtulit; cui satis ad iram causæ videbatur, à Domino moneri. Clavum qui occupaverant rectores, cum Antecessorum erroribus sapere debuissent, perforatâ jam navi, & æstuante maximè procellâ de amplioribus Velis ad exitium circumspexere.

I.

MDCXLVI. Monasterii Westphalorum, & Osnabrugis consilia pacis Europæ agitabantur. Erfordia ad tractatus pacis Legatos mittit.

Ægræ admissi.

Eorum propositio.

* † Ad eum conventum exhausti aerarii Erfordia magnis sumptibus Legatos misit. Hallenhorstius Consul, & Geislerus Reip. Advocatus Legati. Elector, Imperii negotium agi, dicebat, ubi municipalis Urbis nullæ partes: non admitteret Legatos Cæsar, qui non nisi ad injuriam Domini venerint. † Diu consultatum audi debere in solenni hoc Conventu placuit, quicunque se gravatos dicerent, ac publicæ tessera securitatis concessa: vix aderant, & verbosâ digestione Erfordiam non Sedi Moguntinæ subjectam, sed

Impe-

Imperii membrum, & Civitatem liberam, cum cæteris ejusdem libertatis Urbibus non nisi Cæsar's Majestatem observare, pacifcentibus Monarchis persuadere co-
nati sunt. Ista publicæ pacis legibus ad futurorum temporum informationem ad-
notarentur, ne, ut hæc tenus contigit, in
conventibus Reip. Romanæ præteriretur.

† Nova hæc Moguntiniis visa, & addita *Contradic*ti*n*
prioribus insolentiis malitia, ne quid au- à Mogunti*no.*

tem calumniæ in Cæsar's, Regum, &
Principum animis hæreret, alio scripto
Civitatis causam refutarunt. Mox ite-
rum Erfurtenses prioris argumenti defensi-
onem proceribus exhibuèrent. * Idem Mo- MDCXLVII
guntini reiterarunt, & magnâ contenti-
one utrimque actum est. Quæ fuerint
momenta partium, supervacuum
esset narrare, quod typis vulgata publicè
extent. Præterea Erfurtenses de causæ
injustitiâ ex hoc moniti, quod nullâ sui rati-
one habitâ, in pacis articulis præterirentur,
ideoque temeritatem pœnitentiâ
dudum aboleverunt. † Saxones etiam ut
litem augerent, Erfordiam in suo Land- Similiter à
graviatu sitam, proinde subjectam sibi,
nec liberam Imperii Civitatem, nec Mo- Saxonibus.
guntini juris esse publico scripto conten-
derunt; (a) Agnovisse hanc superioritatem ma-
iores, qui jura à Landgraviorum Tribunalibus expe-
tarint, & hodie securitatem viarum publicam eam
evin-

S 3

(a) *Informatio Saxonica super jure superioritatis in Erfor-
diam.*

vincere, quæ à conductu Saxonico dependeat; magos, & circa urbem territorium, vel à Landgraviiis, vel ab iis accepisse, qui in reliquo districtu sa. Dominos supremos agnoscant, proinde accipientem Erfordiam plus juris arrogare sibi non posse, quam tradentes habuerint. Ne tamen adversarios

Erfartenses
fundamenta
Saxonum re-
futant.

communi impecitione unirent, contra solum Moguntinum stylus dirigebatur. Sed non decepti hac prudentiâ Erfurten-ses, quin suas peti libertates, & repulsum toties Principatum intendi adverterent, multis adversus Principum Legatos se tue-bantur. (a) Sicut in Thuringia Erfordiam, et jusq[ue] si magnificentiam spectes, caput esse, hoc sibi li-quere; at in Landgraviatusam, qui nec olim, nec hodie Thuringiam sit complexus, id veritati repugna-re: aliud urbes, Comites, Principes, quilatè pen-Thuringiam terras possident, sentire, ac Landgra-vios pro vicinis in eadem provincia, non pro Domini-nis agnoscere: à prima Thuringiae memoria nunquam, eam uni Domino subjectam, sed per Marchiones, Du-ces, Comites, Dominos divisam. Erfordiam, pri-us quam Landgraviorum nomen in Thuringia auditum, esset, suis legibus vixisse, ac licet postea viribus, & amicitiis aucti, Landgraviorum etiam titulus accesserit, insuper variorum Comitum facultates bello, vel hereditate acquisiverint, alii sponte quid concesserint, solâ tamen auctoritate, non jubendi Imperio cetera eminuisse, precipue Erfordiam libertates suas intaf-se. Frustrâ Landgravios exemptionis probationem ab iis petere, quos nunquam subjectos habuerint. Has lin-

(a) Gegenganzeuge adversus informationem Saxonieam.

bertates ingenuè agnitas, Principibus cum Erfordia
tanquam urbe vicinâ semper agentibus: quorsum e-
nim foedera invicem, (a) promissa tutela, & alia
spciali conventione pacta, si Principibus Dominium,
& cum eo jubendi viis, urbi subiectio, & sic etiam sine
pactis parendi ne cessitas adfuerit? Altero majores
suisse: Henricos Misnicum, & Brabantum, quæ
tunis animis de Landgraviatu pugnarint, Erfordiam
intrâ litis aleam consistentem nunquam respexit. Es-
sit conudendi jus superioritatis nota, hoc urbi ex lege
regia (b) competere. Iudicia Landgraviorum fru-
stra allegari, quæ civitas nunquam agnoverit, nisi
diceretur eadem lege Erfordiae se Landgravios subjeci-
st, (c) cum isthac tribunalia ex foedere eretia, vio-
latores pacis coercuerint, sic ut ipsi foederati eo de cri-
mine causam foederi probare adpromiserint. Pagos
suos, Comitatus, & Dominia plurim sacerdorum
possessione jam urbem tenere, libero semper Imperio
recullius superioris auctoritate permixto. Mogun-
tini & etiam contrâ scriptum Saxonicum
insurrexere, varia ex annalibus allata, quæ
vetus in provinciam Dominium stabili-
rent, reliqua vel liberali donatione, vel
necessitate temporum transiisse in Land-
gravios, Metropolim cum aliis quibusdam
sibi Moguntiam reservasse. Plura in hunc
sensum adducta, quæ Praetor Dresanus ex-

S 4 an-

*Similiter
scriptum Sa-
xonicum refa-
tant Mogun-
tiae*

(a) Formulas talium foederum vide in dicto Erfurtensum scripto lit. C.
& H.

(b) Aurea Bulla tit. I.

(c) Instrumentum super talibus iudiciis pactiis ad servandam pa-
cem publicam vide in dicto Erfurtensum scripto lit. F.

*MDCXLV

III.

Contra Mo-
guntinos de-
nud Erfur-
tenses insur-
gunt.

II.

Moritur
Anselmus.

Succedit Io-
annes Phi-
lippus.

Primamcu-
ram Erfor-
diae appli-
catur.

Emendanda

Cæsaream
commissione
impetrat.

nitatem , & jura , quibus ante bellum gavisā est , restituere , poscere hoc pacis leges , quæ attentata per turbas nulli præ- MDCXLIX.
judicio , & inversa restitui velint . * † Bambergeu-
Cæsar Melchiori Ottoni Bambergensium sis & Wür-
Antistiti , & Eberhardo Würtenbergen- tenbergenfis
sum Duci , Imperii Principibus , causam Principes à
demandat , cognoscerent illi , & quid æ- Cæsare no-
quum statuerent , ubi difficilius rei mo- minantur .

mentum occurreret , cum votore referrent .

Principes acceptâ super hoc potestate
Consiliarios subdelegant . † Bambergen-

Subdelegati

sis Petrum Jacobum Aulæ Præfectum , &
Philippum Wernerum Emmerich Fisci

Imperialis in judicio Spirensi procurato-
rem , Würtenbergensis Joannem Albrech-

tum de Welward mittit . † Ingressi Ur- Ingressi ur-
bem Legati præsidio Suecico adhuc imple- bem æmulos

tam ; anxi , qui hactenus Remp . ex arbitrio invenimus .

rexerant , ne licentiæ modus præscri-
beretur , omnia tentant , quo Cæsaream

Commissionem declinarent . Missi Norin-
bergam , qui degentibus eo in conventu

ad pacis executionem Legatis Suecicis ,

negotium exponerent , etiam præsidii

præfectus imploratus , idque effectum est ,

ut Legatis Cæsareis , ne quidquam moli-
rentur , atrocibus verbis inhiberetur . Sic

ad sextam hebdomadem dilatum negoti-
um , & Legati se privatim continue-
runt .

† Dum hæc ita agerentur , cives ad ma-
jorum felicitatem respiciunt , hac Senato-

Communita

III.

tis adversa

Senatū que-

rela.

rum vitiis se excidisse questi , nullum boni publici amorem , tot Reip. Dominiā , patientem latē Regionem , vestigalia , census , omnia privatis utilitatibus famulari , inde Civium incipiam , diminuta commercia , & de veteri splendore non superfluum , nili inane nomen . Vetus jam malum fuisse , cui sub initiu superioris saeculi tanto conamine populus remedia quæsiverit . Præscriptas ejus saeculi anno decimo gubernandi leges , ac Reip. commoda saluberrimis ordinationibus firmata , sed paulo post imperantium libidine inversas , ac sic Civitatem indies magis inopiae , & miseriis subjectam fuisse . Renovandas leges pristinas , & Magistratum ad servanda publicæ salutis munimenta adigendum esse .

Communitas ad Dominū + Potentem operam istis annis adverius suum confungit . paucorum molitiones populum à Domino suo Electore Moguntino sensisse , eidem via denuò insistendum . Spondere felicem exitum quoties implorata , toties prestita Sedis auxilia , minusque jam dubitandum , cum Princeps ille præsideat , qui sui initia Regiminis tot heroicis virtutibus illustraverit . Querelas istum in sensum Electori proponunt : Renovari pristinas leges , & eas restitui rogant , quæ auctoritate Ulrichis ante centum triginta octo annos Reip; latæ . + Elector non minus commoda Civium , quam sua sibi futura cordis spendet , eaque se mediis iisdem adversus morosum Senatum curaturum . + Cæsari suo-

Elector eam suscipit proponunt : Renovari pristinas leges , & eas restitui rogant , quæ auctoritate Ulrichis ante centum triginta octo annos Reip;

Cæsaricom-médat suō qm eum juris dictionem latæ . + Elector non minus commoda Civium , quam sua sibi futura cordis spendet , eaque se mediis iisdem adversus morosum Senatum curaturum . + Cæsari suo-

prorogat.

suorum Civium desideria aperit, esse quidem hanc inter subditos litem, quam ipse met audire, & decidere possit, ast nolle se auctoritatem dubiæ fidei Senatus expōnere, detrēctasse hactenus Moguntina jussa, quod inermia fuerint, jurisdictio nem, quâ polleret, in Cæsarem se prorogaturum, eâ Senatui regendi leges, & li-
centiæ modum præscriberet. † Hic de *Senatus re-*
currit ad q-
stum.

poteestate sua anxius ad astum recurrit, cumque Cæsarea mandata se frustrà decli naturum videret, eandem litem Cæsari submittit, ut & eiadularetur, & studia populi, qui Moguntinum imploraverat, argueret. Cæsar oblatam ab Electore po testatem acceptans, litem hanc inter ci ves, & Senatum iisdem, quibus Electo ris gravamina commiserat, defert. Interim Præsidium Sueicum discesserat.

* Legati mandatas sibi curas suscipiunt.
† Interveniunt Saxones, non ita excludi se, & admitti Moguntinum posse: aliud *Saxones ne-*
gotius inter-
sum.

facta cum Urbe superioris sæculi anno de fas non sit dissidia Civitatis semotis Saxo nibus componere. Moguntini contrà; Erfordiam Moguntinæ Sedis Urbem esse; publicæ quietis curam non nisi Domino in cumbere. Agere Saxones in principati bus suis, & imperare liberè, nullis Mo guntini observationibus turbari, idem & huic faverent, transactionem illam in cas sum

(a) Vid. supra ad Annum 1516.

*A Legatis
non admit-
tuntur.
Morbi Reip.*

*Collegiū Se-
niorum.*

sūm allegari, quæ à factiosis, qui Remp. occupaverant, obtenta, postea ab ipso Cæsare invalida, seditiosa in Dominum declarata fuerit. † De his fide Legatis factâ Saxones exclusi sunt. † Dum in a. græ Civitatis morbos inquireretur, reperatum est populare Regimen paucorum Imperio corruptum: scilicet sex vel septem aliis callidiores potestatem ad se traxerant, ac ut nomine venerationem au- gerent, † Seniorum Collegium vocatâ sunt, nevè aut reliquorum assuetudine Senatorum vilescerent, aut agendi liber- tate collegarum invidiam provocarent, seorsim aliâ in Sede omnia ex arbitrio, prout vel affectus, vel privata utilitas sua- sit, egerunt. Vilioribus negotiis in spe- ciem à momenti gravitate commendatis Senatum occuparunt. Sanctum de reli- quis silentium, nisi quod privata placita ad subscribendum aliis porrigerent. Cum his sæpius Imperii proceres, & Cæsar adi- tus, omnia artibus eorum, & auctori- tati cessere, ubi liberale ingenium in Sena- tore enituit, quod & Olygarchicas frau- des adverteret, & auderet arguere, va- riis molitionibus exterminatum est. Sus- fectus iterum Imperantium vel consanguineus, vel satelles. His estris obsessa Cu- ria, ut etiam nidum pro seris nepotibus constituissent. Quippè nulla educationis prolium ad virtutes cura, non destinati ad magna filii, sed ubi pauca scribere, &

loqui

loqui fastuosè didicissent, Curiæ obtrusî, quæ & ipsa filiabus in dotem data. In fabulam abierat Reip. ærarium ollam esse mellariam, hujus dulcedine Senatores inscari, & contulisse felicitatis complemen-
tum in filios se credere, isti, si ollæ admo-
verint, facile viderunt Legati Cæsarei hos
esse, qui & Moguntina jura interverterint,
& depresso spiria plebis in clamores coë-
gerint, † ideo Seniorum, ut dici volu- *Antiquari*
it, Collegium antiquarunt, ac postmo- *à Legatis.*
dum alia, quæ dicemus, circà Senatum
emendata sunt.

† Consiliarii Moguntini præter cætera *V.*
Eminentissimum restitui Electorem in eo *Moguntini*
petière, ut, sicutante motus factum, pro *pro Electore*
eo publicè preces decernerentur, ac è *preces publi*
Cathedra populo propositæ solenniter fie- *cas decerni*
rent. Hic ille scopulus fuit, qui cum Reip. *petunt.*
naufragium minitari videbatur, à sæculis
inter civiles miserias fluctuantem, felici-
tati primævæ restituit; ast non sine cruci-
atu remedium: † Senatus oratum ante
motus pro Electore negat, nec in eo resti-
tui posse, quod nunquam habuit. Mo-
guntini † Legatis testes ultrà triginta si-
stunt, qui ante bellum, præeunte sacro-
rum præcone, pro Electore oratum esse
afferunt, id sub Swicardo pariter & Fri-
derico agitatum. Convictus his Senatus
effugia quærere, in Ministerium rejicere,
Sacrorum libertatem prætendere: oras-
set ante bella pro Moguntino Civitas, id
Senatus re-
nuit.

Moguntini
causæ justi-
tiane Lega-
tis probant

Se-

Senatus mandato factum, cui sacra, illi
tusque ordinare ex pace religiosa comp-
tat. Jam imperari preces, & indici pro-
eo, qui rituum aliorum Præsul, illas pro-
nullis habet; id & libertati Religionis con-
trarium, & sacris suis ludibrium esse. †
Cives renitentiam Senatus averfati, scri-
ptum Legatis exhibuere, in quo obse-
quentes se declarârunt, dummodo per
Curiæ Dominatum possent, supplicatum
Numini pro Domino jam olim, salvâ id
religione, salva libertate factum, proin-
de & post hac se oratuos. Tentant Le-
gati spontaneam Senatus obedientiam,
tot effata testium, & maiores objiciunt.
Ille: versata archiva, pervoluta docu-
menta, id quidem, quod discussis inter
Moguntinum, & Urbem litigiis pro felici
transactione fuerit oratum, at pro Electore
preces nunquam reperiri. † Legati
partibus auditis, ea intentione & modo,
ut ante Germaniæ bellum, pro Electore
preces Civitas offerret, decrevère.

*Legati pre-
ces decer-
nunt.*

VI.
Diffidit Se-
natūs & Ci-
vium aggre-
diuntur;

† Simul dissidia Senatus & Civium ag-
gressi, ac ne multitudo litigantium omnia
confunderet, nominare partes jussæ, qui
verbis aliorum loquerentur. Utraque
octo elegit suæ causæ oratores: Senatus
Hallendorstium, Bergerum, primos Con-
sules, & Geislerum Reip. Advocatum;
Cives Silberschlagum, & Limprechtum
nominarunt. Hos recenséo, quod potis-
simum studiis eorum, impetu, partim in-

con-

consultâ pertinaciâ in semet Civitas sœvi-
erit. Alii fuerunt præter oratores , qui
clam , palam non publico bono , sed æ-
mulatione privatâ civile incendium suffla-
runt. Accessere Kniphovius , Brettinus:
ille vir doctus , qui multa pro libertate
contrâ Saxonicos ante scripsérat , in hoc
dissidio studia Senatûs promovit ; hic ple-
bis tubâ manifestissimum privati desiderii
argumentum erat , quod nulla fœderum
Sanctitas , non factio stabilis , sed prout
hinc inde spes auctæ , ad alias partes itum
est. † Civium Oratores multis in Sena-
tum invecti , eos qui ærario præsident , pe-
culatûs , aliorum criminum alios accusa-
runt. Mitti hinc inde ex paucorum arbitrio Lega-
tos , qui nisi quod pecunias erogent , nihil expediant :
illos qui nuper Monasterii fuere , quasi in id missi , in-
gentes pecunias profudisse , nec tamen ab iis Senatum
rationes exigere. Vectigalia , & quæ necessitatibus
Reip. penduntur , Senatores vel imperio declinare , vel
dolo effuge re. Arceri à Curia plebem . & cum ex
veteri libertate , ex sanctis Quatuorviralibus literis
tribunitia potestas , non Senatûs , sed communitatûs
voto collata fuerit , eadem Quæstores suos ærario præ-
secerit , hac ab electione hodie excludi. † Sena- <sup>Civit. græcæ
vamina.</sup> tus partim sibi falsa imputari , in aliis anti- ^{Spansum.}
quisimam invadi auctoritatem contendit:
id præsertim , quod in electione Tribuno-
rum plebis communitas vota petat , no-
vum esse , & Reip. moribus refragari. Pri-
mas istius potestatis leges expressas per tu-
multum , ab aliquot sæculis jam expirasse,
post-

*Legatorum
decisum.*

*Jus eligenāi
quatuorvi-
ros Cæsari
submissum.*

poitquam Tribuni à Consulibus & Quatuorviris eo anno Curiâ defunctis præponi Communitati cœperint. † Cæsaris Legati indicendis vectigalibus leges dixerunt, Se natui potestatis modum, & singulis ea officii mandata dederunt, quæ publicam utilitatem juvarent. † De Electionis jure partium major pertinacia, quam utmitare Legati possent, ideo Cæsaris cognitioni remittunt, cui partes interim cause justitiam probarent, quæ res postea novæ commissioni materiam dedit. Interea ne sine Rectoribus Civitas esset, Legati annuente populo Senatum constituunt. Mixti utriusque factionis socii, ut dissidentes animi faciliter conciliarentur. Silberschlagius Consuli cum honore pari, & potestate adjunctus. Hallenhorstius, & Geilerus, quod multa in Domini injuriam egissent, ipsis etiam Legatis tentassent illudere, Senatu moti. Aliam Communitas querelam addidit, agnoscere se æquum, ut commissionis sumptus Civitas pendat, cuius utilitatem omnis labor respexerit. At meminisse Legatos, quorum dolis per sesqui mensēm à negotiis abstenti, sicque protractum tempus, & aucti sumptus fuerint, iniquum fore, nisi moræ auctores natum exinde damnum ferant. Justa Communitatis desideria agnoscunt Legati, Senatores illi, qui præsidii militaris potentia nixi commissionem impediverant, in expensis eo tempore factis Remp. sublevarent,

varent, decretum est. Negotio confecto
Cæsari, quæ sint acta, quæ decreta, Legati referunt. * Is Imperii legibus conformatia judicavit, & auctoritate Cæsarea acta Cæsar probat.

Legatorum discessum duo secuta, † quæ Rempublicam concusserunt : Litem de electione Tribunorum, & Quæstorum dissensionis plebis indecisam reliquerant, cumq; plebs semina. VII.
fua voce istos edicere vellet, præterea in decernendo Magistratu decem vota prætenderet, Curia nullum admitteret, evenit novi Senatus electionem impediri, & continuari per annos, quem Legati dixerant. Prorogatae dignitates invidiam, æmulationem parere, murmurare cives, obloqui etiam illi, qui pro curia prius steterant : perpetuari potestates, quas anno popularis libertas definiverit. Fuere, qui odia civium in Moguntinos hinc inflarent; intrusisse in Senatum sua mancipia, trahi occultis artibus horum imperium, ut per eos libertatem opprimerent. Res aliud dixit, quippe ipse is Senatus, mandata, quæ à Legatis acceperat, contempsit; Regalia, superioritatem Electoris pluribus modis violavit, acquod alterū erat, decretas preces imperare præconibus suis neglexit. * Cæsar f his ut mederetur, ab Electore imploratus, per Legatos cognoscit. Consiliarios Joannem Philippum Bonnum, & Nova Cæ- Emmericum, qui nuper aderat, mittit, sarea com-

T ut & missio.

ut & Electori sua jura , & quietem Reipublicæ restituerent : Adventant Legati, & divisam in studia Civitatem reperiunt, scilicet dispersi communitatis socii quo longius progrediuntur , minus convenient. Revocandos ergo civium & curiæ impetus censuere, ac quoniam contentiosa Tribunorum, ac Senatus electio mala fermentabat, prima ei medela definita. Audite partes , & interponentibus se Legatis sic transactum est : † Triduo ante diem S. Barbaræ jam olim Tribunorum electioni sacram , Quaternionum , Suburbicorum, Tribuumque Magistros Quatuorviri vocarent , † successorum electionem indicerent , magistri cives colligerent , vota singulorum, quos Tribunos plebis vellent, rogarent , ac chartæ fideliter inscripta supremo plebis Tribuno in Curia offerrent, si Consules ad electionis solennitates invitaret, cunctos de fide in Rempublicam de eligendis ex iis , quos cives nominarunt, Tribunis plebis , qui fide, constantia, honestate , opibus ei muneri pares essent, hortaretur , ad hæc omnia jurejurando adstringeret. Posthæc assumptis tribus Magistris vota civium numeraret , tres, qui plura tulissent, ultimæ electioni publicè proponeret. Ex his ipsi Quatuorviri, Consules, tribules, duobus & quinquaginta votis proveniente anno supremum plebi Tribunum proclamarent : Eadem in quæstorum plebis electione servarentur.

Rest:

*Super jure
eligendi
transfigitur.*

*Qualiter
Quatuorvi-
ri eligendi ?*

Restabat * † de legendō Senātu litigium, * MDCLV.
quod itidēm partium placito compōlitum Qualiter Se-
est: Consules ac Tribuni elec̄tionem sena- natum?
tūs Quaternionibus ac Tribulibūs annun-
ciarent; hi octo personās ex cōmunitate,
majoribus & minoribūs Opificibus ablega-
rent, qui nomine Civium actui interessent,
si quid adversus electōs haberent, submissē
proponerent.

† His compositis veterem obedientiam
tot ex legibus, tot pāctis debitam Mogun-
tini petiēre, prāsertim preces ex cōfes-
sione civium, ex re judicata debitas non
persolvi conquesti sunt. Senatus ut pri-
mū Legati ad venerant: pro felici trācta-
tūm successū preces decreverat, hoc in
obsequii fidem allegat. Moguntini non
se petere, nec decretum esse, ut pro nego-
tiis, sed pro Domino oraretur, reponunt,
fraudulenter hac in re senatum versari Le-
gatis probant; preces eas ex plurimorum
testium assertionibus ante motus solitas,
& à tota Communitate nuper oblatas fu-
isse. Legati inspectis actis négotium ex
testium effatis, & Civium confessione dē- Legati de-
cīsum inveniunt. † Proinde ut pro Ele- nūdū imper-
stōre oraretur, denuō imperant.

Processit ad electionēm quatuorviro- IX.
rum communitas, & ad suprēmū Tribū-
natū evectus à lātante plebe Volcmātūs Limprecht-
tus I. Quatu-
prius scholārum magister. Primum invi- orvir eligi-
dix incitamentū repentinī honores suē turo.

T 2 re,

*Cum digni- re, † omnes in eum intenti, qui jam suspi-
tate æmulos cere debebant antea inferiorem, acce-
cipit.*

*Contra quæ ut se muniret, † affabilitate, &
Plebem am- professo communitatis amore, favorem
bit.*

*Hujus in guntinos offenderet. † Iстis effecit, ut
Limpprech- quamdiu mobilis plebis favor duravit, ad-
tum studia. versariis superior, eosque à civibus dili-
geretur, ut potestatem illi ad quadriennium
continuarent, ac Limprechtum speciali
Numinis beneficio Reipublicæ datum asse-
rerent. At expertus est, quam debili ful-*

*cro innitatur, quisquis in plebe nititur.
Senatus ve- † Parum his omnibus Respublica adjuta-
teribus mo- durarunt invidiæ, litigia, & quod deterri-
liminibus- mum erat, privata odia per damna publi-
insistit. ca sæpius vindictam quæsiverunt. Decre-
ta Legatorum, pacta ipsorum auctoritate
inita, nihili habere, imperatas preces ne-
gligere, Moguntinorum odia plebi instil-
lare, nullum pro Republica consilium,
omnia privatis libidinibus infecta, ut jam
nunc absque violento remedio Civitatem
haud sanari posse appareret.*

X.

* Elector Saxoniæ, Joannes Georgius,
MDCLVIII Francofurto rediens, ubi Romani Orbis
Elector Sa- Monarcha LEOPOLDUS Imperator Cx-
xo Erfurtū sar renunciatus erat, hanc Urbem accedit.
appellit. † Ducum Officiales veterem de conductu
Lis de con- litem movent, solennis pompaæordo ad
ductu. portas jam accesserat, illi præire, & du-
cere

cere agmen tentant. Vigiles, quibus custodia portæ credita, eam claudunt: Ignarus causæ Elector sibi ludibrium intendi opinatus, vertere currus jubet. Ast cum ab Urbicis de re gesta, quodque Saxonici conducendi jus in aurea Bulla civitati concessum eripere vellent, edoceretur, Urbem ingressus est. Hæc tormentorum exoneratione applausit, cives in armis, & distributi sub signis pro Electore vigilarunt. Triduum festivitatibus & epulis insumtum, postea pari cum solennitate discessit.

* Venit dies mutationi magistratum
dictus. † Fuerat hucusque continuata Limprechto Tribunitia potestas; idque gratiâ plebis factum: eadem hoc anno, si Decreti Cælarei ordinem spectes, illi debebatur, negabant æmuli post continuatos honores, ordinario alias hoc anno regimen deberi, quod non nisi anno quinto à defuncta dignitate redeat; Ille antiquissimum morem, & Decretum Cæsareum prætendit, quod relabi Curiam ad eos velit, qui ante quatuor annos rectè præfuerint: Gratiam mediis annis à communitate exhibitam in odium non retorquendam, quod tamen fieret, si ordinarii sui anni potestate privaretur; At mutata jam erant civium studia, nec quicquam his profectum, sed illi Senatores, quos prima Cæsarea Commissio antiquaverat, restituti sunt. * † Limprechtus ad mandata Cæsarea, ad iussa Electoris provocat.
† Ele-

XI.

* MDCLIX
*Iterum de
magistrati-
bus discor-
dia.*

* MDCLX.
*Limprech-
tus ad Cæsa-
rem & Ele-
torem con-
fugit.*

*Querelæ E-
lectoris &
novæ com-
missionis pe-
titio.*

*Senatus Cō-
missionem
vitare stu-
det.*

*Moguntiae
& Schwäl-
baci transa-
ctio initur.*

† Elector (a) querelas Cæsari defensibus obedientiam binis jam commissibus tentatam semper largè promitti, verum discedentibus Legatis, vilipeudi De-creta, jussa negligi, & quasi ex proposito nihil agi. Ejectum nuper è Curia Lim-prechtum, ac eo anno exclusum, quo tribunitia potestas ex jussione Cæsarea debebatur. Preces ad incolamitatem Domini & Moguntinæ Sedis toties decretas in disceptationem trahi, omitti, negari, omnia contrariis moliminibus everti. Mitteret Cæsar legatos, qui & mandatorum suorum maiestatem, & jura Sedis tuerentur. † Senatui cum hæc innotescerent, ac legatos Cæsaris proterviæ vindices timeret, omni consilio avertere legationem statuit. Veteri astu obedientiam promittit; Ablegati ad hoc Moguntiam, qui promptitudinem Electori exponerent, parceret Eminentissimus sumtibus Urbem sine jussis Cæsareis obsequenter futuram, ubi in transactiones, in Decreta peccarit, ostenderetur. † Cœptum Moguntiae de postulatis agi, cumque Elector valetudini con-

(a) *Priora & sequentia ex frequentissimis Actis, editis etiam utriusq Tractatibus, uti est ex parte Virbis, Indiculus actorum in causa Banni: Gründliche Deduction in puncto precum &c. Ex parte Saxonum: Justitia protectionis Saxonicae, ejusq ex parte Moguntina edita Resumptio sub tit. Assertio juris Moguntini. Demum, Repetita Defensio protectionis Saxonicae, uberioris hanc riuntur.*

consulurus acidulas in Swalbacō biberet, ibi transactio completa est. † Legati obedientiæ leges Urbi referunt, at Senatus ^{Ab urbe} ~~infringitur.~~ non illas, sed Commissionem Cæsaream divertere intenderat, quo voto cum se potitum crederet, rursus pro arbitrio age- re, jura Domini invadere, & loco de- cretarum Præcum convicia dicere, Swal- bacensia pacta quasi ultra mandati limites inita revocare.

Elector illusionum impatiens rursus Cæsarem interpellat: vellet in Erfurteri- sum attentata inquirere, ac tandem im- perare licentiæ fines, quos impunè trans- gredi non auderent. † Cæsar Imperator Consiliario suo Baroni Schmidburgio ne- gotium demandat. Augustano ritui is addictus: non renuit Elector qualemcun- que in justitia tam aperta Judicem: † Iste Limprechtum in Curia restituit, tribunitia potestate, quam ante quinquennium ac- ceperat, iterum decretâ. Quinque Se- natorum Collegia in quatuor reducit, ne multitudine imperantium Respublica tur- baretur: Haud æquo affectu hæc excepta: Alii Moguntinis artibus imputabant: exerceri dominatum, reformari Curiam, ejici alios hos obtrudi, ea agi, ut intelli- gat quisque, potestates ex favore Mogun- tino pendere; Id autem ut libertati, sic potissimum Democratiæ nocere, quæ non violentum, non eminens, solum commu-

XII.

*Schmid-
burgins à
Cæsare le-
gatur.*

*Limprech-
tum restitu-
it.*

nitatis arbitrium ferat. Elector in utilitatem Urbis civile regimen olim a maioribus suis ordinatum afferit, ideo recte pro majori ejus incremento mutari. Civitas rei judicatae, transactionibus obtemperaret, tamen imperatas saepius preces pro Domino funderet, id esse, quod peteretur, nil contra veterum Instituta, nil in præjudicium libertatis flagitari. Non preces amplius negatae, sed de formula earum disceptatum est. Multæ utrumque proposita, tandem Elector hanc exegit: + Precamus Deum nobis dilectum pro Eminentissimo Electore Moguntino, tanquam Domino nostro Clementissimo, ejus Archiepiscopatu, Omnipotentia sua ipsum instaurare prospere conservare, ejusq; consilia ita ducere, & regere velit, ut ea tam ad conservationem constantiam quietis publicæ Imperii, quam felicem compositionem eosque extortarum dissensionum, ad nostram, nostrorumque Posterorum omnium tranquillitatem & salutem pertingant. Preces hæ Senatui, Curatoribus, Tribulibus propositæ, vota Limprechtus & supremus Consul rogat, tamen placuit recitandas esse, dum, ne in fraudem Reipublicæ peterentur, Eminentissimus sponderet: Datis de his promissis, solo verbo tanquam placito utriusque partis omisso; preces istas recitare ministerio Senatus imperat.

XIV. Incendium.

Subitaneus ignis & potissima fori glastrorum & parochiæ Divi Bartholomæi, in hujus Divi Festo, prostravit: Erupit ex pistrella, quæ minori lanceæ adjacet, incer-

tum

Preces ur-
get Elector.

Formulam
proponit.

Ea verbo
solam im-
mutato re-
cipitur.

rum inhabitantium incuria, vel incendiarii
scelere suppositus : nec enim deerant, qui
hujus indidia spargarent. In omen † in- *Incendia*
stantium mutationum acceptus ab iis, qui *Erfordia*
ex anteactis temporibus, incendii clade *ominosa*.

novi quid huic Reip. portendi obſervarunt:
Frequentes flammæ ſæculi decimi quarti
motus, & illos, in quos ex ſchismate inter
Dietherum & Adolphum incidit, præcef-
ſerunt. Vagabatur ad venti arbitrium
extus, liberior quod aqua deeffet, Gerâ
extra Urbem präclusâ, cùm ejus alvei ex
more purgarentur, ac licet post horas ape-
rirentur canales, fluxit tamen initio ne-
cessitate tardior, turbida etiam coeno, &
ſabulo, ut primi redeuntis aquæ fluctus fo-
lent, eoque ſiphones, quibus alias altissima
etiam flamma ſuperatur, conſtipati, inu-
tiles facti ſunt. Stotternheimianum (a)

palatium † hac clade deuſtum, à merca- *Palatium*
tore quondam ejus nominis, cujus opes ex *Stottern-*
heimianum.
glaſti commercio ultra hominis captum
creverant, regiâ magnificentiâ extructum:
Infelix exitus monere privatos potest, quâm
temerè opulentiam principum æmulen-
tur, non perpetuantibus mediis, quibus
deterioranti omnia tempori occurrant,
minus restaurent, quæ fatalibus ruinis ca-
dunt. Trecenta aedificia per medium no-
ſtem in cineres dejecta, usque dum illu-
cſcente die ſævus ignis domitus eſt. Tri-
ſtis eventus erroris imperant̄ admonuit,

T s quod

(a) Vide *infra* N. 25.

quod sine aquis obnoxiam incendiis Ur. num
bem reliquistent. Ideò perpeccis jam plu
mnis serò, posthac forte utili Senatuscon
sulto cautum est , ne Gera integra simul
Lim celei quer
* † E
Etiol Lega
in pri guntin
quid l religi
potui mun
aliis eas p
ribus testat
cum Mog
hacte Mog
conta Duci
fidel alii
quib scrip
abre nie
ctic blic
rur

XIV.

*Factiosi de-
cretis preci-
bus contra-
dicunt.*

*Ministeriu
renuit.*

Correctos Civitatis morbos , & Domini quere lis satis factum credebatur. At non legibus, sed earum custodia juvamur. † Superfuerant ex Senatoribus , Civibus, qui vel rerum novarum cupidi , vel cœi pertinaciâ, Senatus Consultum , & com munitatis placitum , quibus preces pro Electore decretæ , carperent : Rem esse sua sacra non decentem pro Electore Moguntino è pulpitis orare , illo qui diversi ritûs Sectator Lutheranorum orationes profanas habeat , & si religione salvâ pro Electore orari posset, illo certè sua tempa pollui, si pro Archiepiscatu preces fierent, scilicet in quo tot monachi & moniales comprehendantur. Avidè hæc à vulgo excepta, cuius simplicitas omnibus aperta fraudibus , quæ religione adumbrantur. † Imò ministerium his artibus captum , ut imperatas preces renueret , ipsum adeò negotii momentum suæ censuræ vindicaret. Spectare ad Officii sui curas , ne quid contra pacem religionis , contra libertatem conscientie, ipsasque Fidei leges Civitas pollicearur ; His autem pre ces pro Electore præsertim Catholico refragari. Salva res , si Lutherus intercessiones homi

num

is Ur-
um da-
iscon-
imulta-
es sunt
Förder-
Domini-
Ait
amur.
vibus,
cœci
com-
n esse
Mo-
iversi-
ones
à pro-
mpla-
rent,
tales
rulgo-
perta-
ntur.
, ut
adeò
dicata-
contra-
mie,
n pre-
Sal-
omi-
num", ut Sanctorum antiquasset. Insuper publici consensus favor detrahendus fuit: Limprechto placitum imputatum, qui celeri votorum exactione in minus frequente Senatu Curiam circumvenerit. *

MDCLXI.

† His Saxonum Duces accessere, à fa-
Saxonesde-
ctiosis malè informati, per Epistolas &
hortantur.

Legatos Urbem increparunt: Relatum sibi in preces pro Electore, & ArchiEpiscopatu Moguntino Senatum consensisse, recordari se præterea, quid hæc in re successivè sit actum; nil contra pacem religionis indici Erfordiæ, nec recipi in istius fraudem potuisse. Ingens ipsius Ministerii, & christianæ comunitatis præjudicium rem hanc spectare, quin & aliis scandalo fore, qui ex circumjacentibus terris eas preces audirent, ignominiosas Ducibus, & iuribus urbis inimicas; Ne quicquam Moguntinis contestationibus periculum emendari. Hunc desidiæ frumentum esse, quod spretis famoribus consiliis potentiam Moguntinam per conniventiam auxerint. Oratum hactenus pro Christianitatis Proceribus, & sic ipsum Moguntinum Numini commendatum, ut eâ formulâ contentus esse rectè potuerit. Sibi potius Saxoniæ Ducibus, Thuringiæ Landgraviis, quibus Urbs fidelitatis juramento, protectionis lege, & vinculis alius obstricta, preces istas deberi. Esse hæctalias quibus connivere nequeant, quapropter civitas præscriptam orandi formulam ne reciperet, aut recepram abrogaret, ad minimum Electorem & Duces Saxoniæ Moguntino jungeret. Hoc erat, quod factiosi præscripserant, qui cum moliri publicè nil auderent, ministerium instigaverunt, Ducibus falsa persuaserunt. Schmidburgius

burgius, cùm prius Legatos Saxonum u.
disset, obedientiam denuò Civibus ac mi.
nisterio imperat, & Urbe excedit : Fuit is
dies tricesimus Januarii.

XV.

*Rationes
ministerii
contra pre-
ces.*

*A Collegiis
prudentium
rejiciuntur.*

*Querelæ de pro aliis, quām pro Dominis è Cathedra publice preci-
fieri.*

Patio.

*Cur preces
Moguntini
ursevint.*

Octiduo post ministerium, t̄ cur de-
tas preces renueret, verbosâ epistolâ Se-
natui perscribit. Ocyus hæc Schmidbur-
gio submissa. Varia Theologorum, &
J̄ctorum t̄ Collegia super causæ justitia
consulta sunt, unanimiter justum esse &
rectum, ut pro Electore Moguntino ora-
retur, responderunt, idem Dresdense
Consistorium judicavit. At nihil his mo-
ti Erfurtenses, maniâ religionis & libera-
tis turbidi. Non suas orationes nisi in argumentum
omnimodæ Superioritatis Moguntino s intendere, nec
pro aliis, quām pro Dominis è Cathedra publice preci-
fieri. Evincere istud Prætoris t̄ Papii frequens
minas, quas nunquam sine jactantia in opprobrium
Urbis disseminet. De Erfordia illi, & Electoratus
municipio parem sententiam, in aliena servitute glo-
riam querere. Erat is Papius magnæ dexte-
ritatis, ingenii fæundi, in obloquendo
audax, in propugnando strenuus, in
discursu liberalis; non serenistantum, sed
& rebus turbidis aptus, seu eas sedari po-
stularet utilitas, seu magis confundere:
His eximia doctrina, & fides in Dominum
accedebat, quibus dotibus feliciter in tur-
bis multa, & in emolumentum Mogun-
tiæ peregit, ut pars Electoris prudentiæ
fuerit, his temporibus eum præfecisse.
Haud dissimularunt t̄ Moguntini, jure
Princi-

Principis Electori preces ab Urbe deberi,
sed ex eo jam minimè peti : Scilicet Elec-
tor humanitatem , quâ subditos de emi-
nentia fastigio respiciebat , in se provocare
intenderat , ut animi civium occasione
belli & motuum efferi , malevolorum sug-
gestionibus à Domino alienati , precum
assuetudine mitescerent , & ad dilectionem
provocarentur , sicque ab irreverentia in-
suum Principem , à turbamentis ministro-
rum posthac desisterent , ac inter Imperan-
tem & subditos sancta nominis consuetu-
do amorem , fiduciam , hæc ad boni com-
munis incrementum concordiam gigne-
ret. Arserunt omnium † animi in Lim-
prechum , quem cœcæ plebi malorum *Limprecht-*
auctorem adversarii prædicaverant : Præ-
valebant jam illi , quod potentibus apud *tus in omni*
vulgum nominibus , Religione , & liber-
tate studia plebis in odio concitassent , ideo
populi voce proditionis crimine accusa-
tur Limprechtus ; aduersus hæc molimina
ut se muniret , Cæsar is † protectionem in-
vocat. Is protegendum suscipit , inimi-
corum judiciis eximit , ac ne injus alio ,
quam ad imperiale aulam vocaretur , in-
hibet , in privilegii violatores severissi-
mas pœnas statuit. Expertus est Lim-
prechtus nil rebellibus sanctum esse : nam
hac ipsa protectione seditionis furorem
in se provocavit. Auctæ adversariorum
calumniæ : male actorum conscientiæ Cæ-
sarem implorasse , penes quem intercessio-
ne

Cæsarem
protectoriū
accipit.

Eius cōte- ne Moguntini impunitatem speret. Ille
stationes de de Innocentia sua pluribus testastus :
studio in Integrā sibi in Remp. fidem , quam ab initio popu-
Remp. lus agnoverit , nil de vigilantiā suā , nil de amor-
in Patriam remisisse , ut pernicioſam nūbem in ex-
ditiones suas invidos exhalare , quominus earum ini-
gritas videatur. Multa sibi imputari , preces ma-
ximè , quæ tamen Senatus , Curatores , Tribules ap-
probaverint : inserviisse Legatis Cæsareis , placasse
Electorem , hujus ministros ambiuisse , nullo private ;
sed publicæ utilitatis ductu : daturum eventum , &
agnituros nepotes , his consiliis servari Remp. debuisse.
Fateri se , non ut crimen , sed facinus pro Rep. gestum ,
quod suscep̄tas olim , postea decretas preces , cum re-
nūi jam amplius non possent , in Curia promoverit. Im-
prudentes cum necessitate luctari , quam evitare neque-
unt. Imperare preces Cæsarem , Electorem , utroq
non in libertatis fore , non in Religionis præjudicium
cavente , ac si negenrur , pro auctoritate sua pugna-
turos , quam Principes etiam cessantē cause momen-
to Severius tueantur. Contrahere vela ad importunio-
rem æstum navarcham ; rem sibi jam esse cum Electore
principatibus & fœderibus suprà omnes majores poten-
te : nec viribus mihiu timendam ejus virtutem. Pro-
secuturum cœpta , & futurum , uteum , pro quo jam
orare nolunt , adorare debeant. Surdi ad hæc
Erfurentes in protectione Saxonica sedi-
tionis impunitatem sperant. Interim Ba-
ro † de Schmidburg Cæsari , & ejus con-
gīus Cæsari , filio acta legationis retulit , simul excusati-
ones Ministerii , cur imperatás preces re-
citare nolle , in scriptis porrexit. Lectæ
illæ , & à Consiliariis utriusque Religionis
in 2^a

Schmidbur-
gius Cæsari,
quæacta sint
yeserit.

inanes judicatæ sunt. † Consilium Auli. *Paritio in*
cum denuò partitionem injungit : literas puncio pre-
addit Cæsar , quibus ad obedientiam ur- cum denud
bem hortatur. Senatus nihil hisce melior injungitur.
veteres † prætextus allegat, pro Electo-
re preces ut notam Superioritatis exigi, Senatus ve-
quam subire salvâ libertate nequeant. In teres excu-
ductos hortationibus Schmidburgii quos fationes ad-
dam, ut in præscriptas preces consense- fert.
rint , at citrâ libertatis præjudicium fore
contestatos esse , cui periculo necdum sa-
tis consultum. Hæc cum multis ergâ Pa-
pium gravaminibus Cæsari perscripta.
Simul † datae ad Electorem litteræ: nol-
let dilationem precum , excusationes Cæ-
sari factas , contumaciæ imputare ; talia
esse , quæ jusjurandum , quo Reip. ob-
stricti , extrema etiam necessitas imperet.
Nolle Senatum quippiam de juribus Emi-
nentissimi diminutum , quorum integritas
omnibus curæ sit , solo eo se contentos ,
sipenes majorum instituta relinquuntur.
Novit Elector veterem astum , quo ver-
ba dare Erfurientes , & illa ambigua so-
lent. Epistolam † Senatui tanquam abso-
nam remisit.

*Scribit Ele-
ctori.*

*Ille epistolæ
remittit.*

Hallenhorstium , † & Kniphovium XVI.
 Senatu motos alibi dictum , poenitentiâ Hallenho-
 ducti gratiam Domini respexere. Primo stium & Knⁱ
 Hallenstorstius datâ emendationis fide re- phovium re-
 stitutus est , ut non minus in morigeros stituit.
 Clementem , quam in pertinaces severum
 Elector se probaret. Datis ad Senatum
 litte-

literis Hallenhorstium exorasse Clemenciam suam nunciat, proinde loco veteri dignitatibus, & Consulatui restitutum agnosceret, salarium tempore suspensio-
nis retentatum solveret. Kniphovius e-
tiam Electorem placavit, ex cuius inter-
cessione à Cæsare restitutus est. Questa
olim Civitas Gives hos, quod libertatem
sibi curæ habuissent, ab officiis motos, nec
tamen jam eorum restitutio tranquillè su-
cepta, † scilicet alii desertas ab istis po-
tates jam occupaverant, unde privata
utilitatis timor. Præterea vulgi odiis à
seditiosis exponebatur, quidquid à Mo-
guntinis actum: edere exemplum nemini
in Curia nisi favore Moguntino per-
sistere, invadere Magistratum ordinandi
potestatem, in qua maximum Reip. mo-
mentum consistat. Illi contrà, partem
laesam Electorem esse, qui meritam pœ-
nam rectè condonet, gravari non posse
Civitatem, si restituantur, qui nil in eam
peccârint. Consul Bergerus, & Syndi-
cus, omni Consilio restitutionem istorum
& preces impediunt. Elector iterum Cæ-
sarem implorat: continuare pertinaciam
Erfurtes, preces ex re judicatâ, trans-
actione, rescriptis Cæsareis debitas adhuc
negari, illudi Imperioriae Majestati, de-
spici auctoritatem Sedis, & leges Civita-
tis, quæ semel conclusa infringi à succe-
soribus nolint, everti. Dare Erfur-
tenses licentiæ exemplum, ea agere, quæ

Ingrata hæc
restitutio &
cur?

*Electoris
quærelæ ad
Cæsarem.*

jura

Jūra Electoris invertant, & ipsam Civitatem novis motibus immiscebunt. Dignatur Cæsar declarare, Senatum & pertinaces in minitatam sæpius multam incidisse, non ex ærario Urbis, ne simul innocentes puniantur, sed ex morosorum bonis extorquendam. Partitionem arctiori mandato sub privilegiorum & libertatum periculo imperare, Baroni Schmidburgio executionem committere, ut obedientiam exigat, Civitatem quieti restituat, turbarum Duces Consulem & Syndicum carceribus coercent, in eorum delicta inquirat, innocentes tueatur, restitutos in Curiam introducat, ac super his omnibus suæ Majestati referat.

Senatus † ob hæc metu perculsus, quod intelligeret sibi novam legationem intendi, quæ valentibus remediis negatam Imperatori obedientiam extorqueret, Cæsari coloribus pristinis morositatem adumbrat, Saxones de protectione monet, vellent apud Cæsarem pro Urbe intervenire. Iſti querelis persuasi Cæsari supplicant: † nollet Civitatem sumtuosis commissionibus ulterius gravare, aperiret processum ad deducenda gravamina, non de pace publica, neque executione ejus agi, quod ita in plano decurratur. De sensu Decreti in punto precum, de justitia receptionis controverti, an contra veterem observantiam præsertim ab hominibus gratia & metui obnoxiiis promitti potuerint. Obesse

XVII.

*Molimina
Senatus ad-
versus Mo-
guntinos.*

*Saxones.
gravamina
Cæsari pro-
ponunt.*

libertati publicæ , jura Saxonum insin-
gere, quod sub auctoritate Cæsarei nomi-
nis Electori Moguntino omnia in Urbe li-
ceant. Advertit Cæsar Erfurtenses sy-
lum traxisse: rem multiplici modo decisam,
ex Imperii legibus judicatam disputari no-
vâ lite haud debere respondit. His cum
nihil efficeretur placuit legatione Electro-
rem tentare. † Missi à Ducibus Fran-
furtum, posteà Moguntiam ; qui his omni-
nò verbis (a) negotium exposuere : † Quo-

*Legatio Sa-
xonica ad
Moguntinū*

Propositio.

niam civitatis is esset situs , ea ab antiquo potentia , u-
denique genius , ut adversantibus sibi Principibus (Mo-
guntinum & Saxonicos intelligunt) aut civitate utri-
que se oppose, facile jura omnium multis incom-
dis affligi , imò in perpetuis suspicionibus ea intervenire
possint , ut neutri prestatetur , quod debeatur , aut urbs
in tertii alicujus potestatem cadat ; Ea propter con-
sultissimum esse , ut , utrumque examinata , que liquido
alterutri parti competant jura , utriusq; communi con-
silio stabiliantur , & conserventur : statusque urbis
subducta factionum materie , & dempto adminiculo ,
quod à similitate Principum sibi sumit , eum in modum
formetur , in quo perpetuò quiescere , libertate eccl-
esiastica & politica frui , utrisque debita prestatre , aut si
id detrectet , facili negotio compesci possit. Haer-
tione Archiepiscopatui jus suum in urbe hac , ut illi
diffitâ , & Saxonice provinciis circumdata , accende-
tisorum provinciæ Principum voluntate & potentiâ
proximo , nunquam esse pericitaturum , suspicionum
sonitem extingui : felicitatem urbis , qua non ipsi tan-
sum civibus , sed & Principibus utrumque suumolumen.

ii can.

(a) Vide Scriptum cui titulus : *Institia protect. Saxon. in
Civit. Erfurt. §. 60.*

in fin-
i nomi-
Irbelii-
es sty-
ecifam,
ari no-
is cum
Electo-
rancos-
omni-
† Quo-
ntia, is
us (Mo-
ute utri-
icommo-
ervenire
aut urbi-
ter con-
e liquido
uni con-
que urbis
inicul-
modum
e eccl-
e, aut si
Hacta-
, ut ne
cedente
genita e
cionum
fis tan-
olumen
ti cau-
xion in
ni causâ cordi esse deberet, consuli : & præcipue bellè tempore caveri, ne specie obsequi alterutri parti præstandi rem utriusq[ue] in casu daret: aut jure illo armorum & præsidii à longo tempore suis auspiciis exercito abutens, in aliorum p[ro]veniret potestatem, unde fieri facillimè posset, factumque jam antea esset, ut neuter Principum æquum ub illis impetraret. Eapropter convenientissimum esse, ut Archiepiscoporum liquida & certa jura agnoscant Saxoniæ Principes: vicissim Principum jura æquo animo admittant Archiepiscopi, utrumque vero civitati relinquant, quæ à tot seculis terta atque immota possederit. Si quæ porro sint, de quibus controversia intercedat, vel vocabula mera esse, de quibus temperare sibi pacis causa omnes possint, vel si rem atque utilitatem contineant, mutua operâ amicè componi debere, eam offerre Saxoniæ Principes Archiepiscopo, eandemque ab illo expectare. At quoniam facilis esset ad discordias redditus, positis utrumque litiis, intra quos consisti deberet, pacto singulari porro caveri posse, quomodo super extensione, interpretatione, & executione istiusmodi jurium definitiorum obortæ lites, fine convulsione pacis & concordia componi queant. Teneri quidem Saxoniæ Principes ex pactis protectoriis ad tutelam civitati præstādam, etiam contra ipsum Archiepiscopum, at ne unquam hac defensione opus sit, jam ultrò profiteri Principes constitutis & definitis Archiepiscopi juribus, civitati e invadenti nullum à se patrocinium expectandum esse, quin imo promissiuros ipsis potius Archiepiscopis auxiliū ad conservanda, quæ ipsis competenter, neque spernendum esse hoc officium, quod alias ad urbem intra alieni territorii fines conclusam vires Electoris invitatis Principibus applicari non possint sine aperto tumultu. Cæ-

sareæ Majestatis auctoritate jam sæpius usum, mulier
 impetrasse, de quibus merito querantur civitas & Prin-
 cipes, at tanto sumtu atque labore ita tamen non com-
 posuisse res suas, quin motibus publicis existentibus
 discrimen venire possint. Compertum esse recentibus
 exemplis, quam nil firmum in favore vulgi, aut homi-
 num e plebe ad summas functiones evectorum collocari debet.
 Quanto rectius facturum, sic cum Principibus optimis,
 & nil nisi justa & æqua postulantibus, in modo in ejus gra-
 tiam plura, quam unquam Majores fecissent, admissi-
 ris, pacem perpetuò colat, urbique tandem misero
 modo vexatæ quietem concedat, ex qua utique nulla
 utilitas sperari possit. Si per continuas factiones, & per-
 secutiones, sumitusque legationum, tandem viris op-
 busque exhaustiretur. Posthac Legati, etiam
 bello aliis locis, aliisque de causis oriente
 in hac provincia pacis & concordiae tute-
 lam spondent, & si novæ nascerentur si-
 multates, sive inter Electorem & Urbem,
 sive inter illum & Principes, amica inter-
 ventione sopirentur, aut si conveniri non
 posset, certis arbitrис ex Principum Imperii
 ordine lis submitteretur, facili & honesto
 modo salvis legibus & conditionibus jam
 semel positis, decidenda. + Ægrè hæc au-
 scutarunt Moguntini, quibus sub amicitia
 obtenu, sub velamine pacis omnem Elec-
 toris superioritatem, mandata Cæsarea,
 Decreta exponi, prætendi alienæ Urbis do-
 minatum, abstrahi ab obsequiis subditos,
 & Ducum subjici arbitrio suspicabantur.
 Cum autem integrum non esset Electori,
 vel Saxones, vel quempiam in partem re-
 gimi-

Ingrata
Moguntini

geminis admittere, brevi responso Legati
dimissi sunt. † Nihil detractum iri juribus Saxonibus Mogunti-
nici, si quae haberent, salvae a, liberos urbis ritus fu- norum re-
turos. Ceterum, ut Duces quacunque via ad rerum sponsum.
urbanarum curam admitterentur, nullo modo fieri
posse.

Quæ cùm omnia minus feliciter ex vo-
tis Erfurtensium succederent, nec tamen
obsequi jussis imperantium animus esset,
de impunitate circumspexere factionum
haec tenus Duces. Duo videbantur, qui-
bus obtegere morositatem possent. † Alterum,
si ferocienti jam odiis Moguntinis
plebi habenas laxarent, in cuius licentiam
postea, & impotentem impetum suas cul-
pas conjicerent. Præterea si specie boni
publici plures in societatem sceleris trahe-
rent, ac aperto foedere conjuratio firma-
retur, ut sic vel multitudine delinquentium
impunes, aut conjuratorum viribus supe-
riores essent. Utrumque sinistre cessit, &
consultoribus pessimè; quippe auctoritas
magistratum perdidit, quod licentiæ vul-
gi additum est: Statim multitudo licen-
tiū agere, senatum despicere, implere
curiam, bonos, malosque, ipsos etiam
consultores fugare, & ea dira moliri, quæ
vix ulla seditionum ætas vidi. † Foedus
(a) sub titulo pacti concordiae ictum, cum
nihil magis quam tumultus spectaret, aut
certè repudiandi jussa Cæsaris audaciam.
Consule & Syndico negotium urgente

U 3 has

XVIII.

*Factiones ple-
bem exci-
tant.*

*Foedere se-
ditionē sta-
bilunt.*

(a) Impressus est sub titulo Einigkeits Recesß.

has in leges subscripsere : Integra Electioni jura, Ducibus protectio, sed & urbi libertas esset, unde quid detrimenti pateretur, communi ope laboratores, injurias, pericula, quae pro Republica quis incurret, omnium, Silentium consiliorum sanctorum, concordia inter Senatum & cives curae esset. Limprechtus f. cum haec in Curia agerentur, sed domi continuit, seu morbo praepeditus, ut prætendit, seu quod absentia sua consiliorum iniquitatem damnaret, malletque abesse à consiliis, quibus assentiri nefas diceret, quam inutili voto aliorum in se furorem provocare. At vel in societatem sceleris trahendus videbatur Limprechtus, aut si renueret, fatali plebis odio implicandus. Mittit ad eum Senatus, qui leges foederis ad subscribendum porrigerent: Ille cum paucis perlustrasset, reprehire se ait, quae Cæsar, quae Elector in argumentum renitentiae sint accepturi, attamen se maturius deliberaturum, vellet Senatus declinanti jam morbo, & dilata ob hunc resolutioni paucos dies concedere. Omnia haec cum acri commentatione in vulgus sparsa, & quasi jam immersi coeno inquinari amplius non possent, ulterius in seditionibus voluntantur. f. Cæsar, Elector, cum imperatas preces exigeret, receptionem Consulum urgeret, decretum in Senatu, Ne quid inconsultis Saxonibus statueretur.

SCium ad:
versus Cæ-
sarem.

XIX.

His Schmidburgius Baro, & Goppoldus Imperialis aulæ Consiliarii in fine anni su-

perven-

Cujus leges
subscribere
Limprech-
tus renuit.

perveniunt, † ab Augustissimo Cæsare Legati. * Vocatis Senatoribus mandata Cæsarea exponunt. † Ad petita Electoris Moguntini se à Cæsare missos, ut decretum paritorium insinuarent, obsequium exigenter, in morosos Consulem præsentim & Syndicum inquirerent, objurgarent, ple-
 derent, ab Electore nominandos restituerent, omnia ex Republicæ bono agerent; Simul literas à Cæ-
 sare senatui scriptas tradunt, ac ad longum anteactorum monent: Recordari Senatum,
 quæ ab annis quindecim per varios Legatos acta sunt: Legati re-
 † Inter alia Hallenhorstium & Kniphovium à munere suspenso, ad eosdem melioris vitæ promissa, & Hallenhor-
 fidem Cæsari. Electori dedisse, proinde ut à Cæsa-
 tria Majestate restitutos in pristinis sedibus locarentur. hovii urgent
 Præterea graviter Cæsarem tulisse, quod cum ad bo-
 num ad pacem urbis tot Legatos submiserit, illi etiam ex necessitate Republicæ multa disposuerint, his legibus spretis in factiones Civitas secesserit. In Imperanti-
 bus Numensperni, cuius vice populo præsident. Cesa-
 rem tamen clementiam justitiam moderari, malleque lenibus monitis Civitati consulere, quam violento re-
 medio in facinerosos experiri. Hoc sine se adesse, ut saniora consilia senatui suggerant. Latæ ad Cu-
 riā Cæsaris litteræ, † ubi cum à Tribuno Cæsaris lit-
 plebis, cui ex legibus id debetur, apertæ teræ ad Se-
 fuissent, hunc in sensum perlectæ sunt: natum.
 Exceptiones urbis, quas contra tot sententias & man-
 data proposuerit, absonas, & jam sæpius rejectas se accepisse. Habere se causam, & postulare Imperii
 leges, ut & in pœnam declararet contumaces, & arctius mandaret, id quod Elector Moguntinus justè flagitarit;
 Clementia tentare obsequium, quam extorquere pœnis

Legati Cæ-
sar's appell-
lunt.

MDCLXIII
Eorum pro-
positio.

Mensis pa-
rutioni præ-
fixus.

Tribuni à
Legatis ci-
tati,

Per alios se
excusant.

Legatorum
indignatio,

malle , dummodo pertinaciter morosis idem placuerit hactenus impuniti contentus, † at intra mensam Cæsareis mandatis obedirent , quod nisi facerent, & in poenam istis minitatam declarandos , & arctiora mandata accepturos : Murmura hæc solum non tonitrua videbantur concitatæ ad seditionem multitudini. Præfinitus mensis ad finem penè decurrit , † Legati ad se quatuor Tribunos , quod communitatem repræsentarent, vocant, num paritum sit, aut cur non factæ preces audituri ? verum adoleverat jam contumacia , nec comparere dignati sunt ; missi tamen à Senatu, qui absentes † excusarent : Leges civitatis, transactiones, & nuperum fœdus nefas ducere, singulares universitatis tractare : quales cum Legati proprie voluerint Tribunis , satius habuisse per mandatarios se excusare , quam inutili præsentia gravare Legatos. Simul dehortatoriæ à precibus, Saxonie Ducum , & prædicti leges fœderis porrectæ. † Legati in se Majestatem Cæsaris contemni ægrè tulerunt : de contumace absentia Tribunos rationes & poenas datus : leges fœderis sub sanctæ concordia nomine turbas spectare , erga Cæsaris mandata cives unire. Ad commune bonum, ad Urbis incolumentatem , ipso civilis societatis vinculo ligatam satis Rempublicam , quod additur conjurationem esse, non nisi licentiam spectantem , civitati multis modis periculose. Manifestam seditionem in eo prodi , quod preces iniquas appellant, illas, quas sponte promise-

rint

sint, Cæsar insuper ex voluntate partium
 decreverit. Litteras Saxonum ad falsa
 narrata scriptas, verba dari, in re nihil se-
 cuturum. Duces melius jam à Cæsare in-
 formatos, & ut ut immiscere se vellent,
 admitti ad hæc negotia nullatenus posse.
 ¶ Perpenderet Senatus pericula, quæ ab *Eorum hor-*
ira Cæsar is imminenter, nec hunc, nec tationes.
 Electorem pertinaciæ Urbis cessurum,
 mandaturum arctius, siue & hoc conte-
 mnetur, ex Imperii legibus proscriptu-
 rum rebelles, vitam, bona, libertates præ-
 dæ expositurum. His, precibus pro opti-
 mo Principe, pro pacis & patriæ Patre
 mederi posse, quas & esse pias Viri docti
 responderint, & sine libertatis, sine religio-
 nis præjudicio fore Elector caverit. Siste-
 rent se quatuor Tribuni, idque sciret Se-
 natus, ex mandato Cæsar is non solum in-
 tra mensem preces dicendas, sed & esse
 præstitas Vindobonæ doceri oportere.
 Senatus certos nominat, qui cum Legatis
 agerent, ac ne quo minus se Tribuni siste-
 rent, factum esse per eum videretur, ¶ illis *Tribuni se*
 ut cum Deputatis comparerent, facultas *Legatis su-*
 data est: Audirent Legatorum mentem, *stunt.*
 ac communitati referrent, simul indica-
 rent: ¶ *Consules Hallenhorstium, quod opere, Knip- Resolutio-*
hovium, quod consilio Electori restitisset, ante annos Senatus,
tredecim ab officio suspensos, velle Senatum in curiam
recipere exclusos, at quod Moguntino jussu debeat,
aut suffragio, id esse, quod aversetur, & libertatibus
urbis officere timeat; preces fraude & metu extortas
 U 5 servit.

*Rejicitur à
Legatis.*

servitutem respicere. † Legati vanum metum pre-
tendi respondent, non hisce infidias urbi, non libertati-
bus strīi, promisſe Cæſarem, cavissē Electorem, ad
nova ſe imperia per hæc non iturum. Preces omnino
recitandas, quarum acceptationi metus false oppona-
tur, Legatis in toga, non armis negotium agentibus.
Fraudem excludere, quidquid ſigillo urbis, & publico
Senatus conuentu probatur, defiſſerent commenſis pue-
rilibus illudere Cæſareis mandatis, futurum alias, ut
in Erfordia, tanquam in theatro auctoritas Cæſaria
exhibetur, promoturos nemefin Gallos, & Suecos, &
quotquot fæderibus Electori ligantur; Saxones ipſos

*Erfurtenses
consultant.* communi imperantium cauſæ non defuturos. Rela-
ta hæc Senatui, † civibus, ministerio, id
prolixius rationes edit, cur imperatas pre-
ces renueret. Senatus consilium indicit,
ubi de Legatorum propositis consultare-
tur. Comparuere in eo conuentu Lega-
ti, ac multa priorem in ſenſum perorarunt.
Intervenere † Ducum litteræ, quibus ne

*Litteræ Sa-
xonum.* quid cum Legatis in præjudicium provin-
ciæ ageretur, inhibitum, comminationes
additæ, ſi nec consultis Saxonibus grave
quid concludatur. Legati inanitatem ver-
borum explicant, † simul jufſa Cæſarea
edunt, leges fœderis concordiaē annullant,
cautionem Syndico datam repetunt, idque
maximè exprobrant, quod veteres Tribu-
nos, ut in ejusdem ſceleris conſortio tene-
rent, tempore aliæ conſuetu non dimiſe-
rint. Rursus deliberandi ſpatium Senatus

*Legati ad-
versus con-
tumaces
procedunt.* impetrat, Limprechtum criminatur, &
super iustitia † ſæpè dicti fœderis externos
dere. Jurif.

Responſum
Fœtorum
ſuper iecto à
civibus fœ-
dere.

Jurisconsultos consulit : Illi , quid continua serie actum ignari , fraudem quæ sub involucro verborum latuit, non advertentes , cum pacem senatus & civium intenderet , nec Deo nec Superioribus invisum esse responderunt. † Cæsarem etiam de nudò interpellant Erfurtenses , veteri praetextu moram excusant , iisque verbis queruntur, quæ consilium Aulicum, Legatos, Electorem in versæ justitiæ , syndicatūs & inconsultæ festinationis arguebant ; † ac quoniam in Consule renitendi audaciam illi zelum libertatis appellabant invenerant, continuatum ipsius regimen, & novo Senatu Curia interclusa est.

Erfurtenſū
ad Cæsarem
querelæ.

Magistra-
tum conti-
nuant.

Ad sunt pariter † Saxonum Legati , mediatorum & pacis titulis insigniti , cautes proponunt , sub quibus non pro causa tantum, sed persona etiam Electoris, quod hactenus negatum, orari posset. † Spondet Senatus preces pro Eminentissimi Electoris persona, recitationem , adusque libertati & religioni melius caveretur, dif ferret, interim de formula ageretur , quam ministerium recipere , & sine scandalō audire cives possent. Restitutionem Confularium similiter promitteret : Sub his legibus Senatus obedientiam Legatis pollicetur. † Illi frustrà precum formulam, temerariè cautionem exigi reponunt, cum hanc Elector jam præstiterit , & Cæsar judicarit idoneam ; Preces autem diu placitæ , ante triennium Senatus ac Tribuum

XX.
Saxonum
Legati in-
terveniunt.

Eorumcon-
siliū.

Rejectum.

VOL

voluntate , certis verborum solennitatibus comprehensæ fuerint. Proinde fucus obedientiæ rejectus : *Frustra conditiones rei judicatae apponi , augere difficultatem crimen , parent sine scrupulo Cæsari , provisuro ne quid ex suis mandatis periculi eveniat.* Civitas restitutionem † Kniphovii agnoscit , de reliquo Cæsari & Electori se excusationes proposituram. Legati prorogationes tantum his intendi advertunt , multis obsequia commendant , ac cum illa pertinaciæ inhæreret , alter Legatorum † Goppoldus assumto in comitem Papio iter Viennam ingreditur , hactenus gesta Cæsari relaturus. Schmidburgius , qui remansit , eventus & pericula uberioria ostendit : Extrema esse , quæ imminеant , nec alia mereri atrocitatem mali , quod sacratissimo Cæsari obluctatur. Saxones cum ipsis nihil efficerent , atque melius informarentur à Legatis , non nihil , praesertim † illud remittunt , quod secutâ prius cautione orari oportet : *Oraret modo civitas , cauturos se , Moguntinum aëta hactenus , nec in religionis , nec libertatis detrimenta versurum , contraficeret , ex foederum & pactorum necessitate urbem se protecturos.* Senatus hæc civibus proponebat , qui licentiæ , quam ad sustinendam curiæ moram acceperant , assueti , initio cunctantur : Tandem concepta precum formula , sed differens ab ea , quæ ante triennium placuerat : † Scilicet & Saxones inservuerant : veteri astu , quo Moguntiam & illos æmulationibus implicare soliti ,

*Goppoldus
gesta Cæsari
desert.*

*Schmidbur-
giū monita.*

*Saxones in
puncto pre-
mū leniores.*

*Formula
precum in-
seruntur.*

liti, ut alterius favorem ad injuriam alterius praesto haberent. Sed aliis haec coloribus adumbrabantur: *Oportuisse mutari preces, ut salva religio esset, cuius libertas quavis orare formula permitteret*, præterea medium videbatur inventum, ne Moguntinis preces in argumentum superioritatis servirent, cum & pro externis oraretur. † Archiepiscopatum etiam expunxerant: Eò enim respicere visa, quæ inepto scrupulo de scandaloso vulgabantur. Electorem absque usitato alias *Clementissimi Domini* titulo nominaverant. Sic in festo paschatis oratum, *Nova formæ testes & Notarii adhibiti*, qui obediens mula publicam docerent. Vix haec Schmidburgius cè recitatur. resciit, † Senatui, ministerio, ne precum isto novo commento Cæsari illuderetur, inhibuit, arbitriū, Schmidburgum quī pararetur, contumaciam in subdito esse. Nil hisce gius inhibet profectū, sed precess in templis continuatæ sunt. Reversus posthæc Goppoldus denuò mandata attulit: † *Consules restituerent, intra triduum preces ante triennium promissas absque augmendo, aut immunitio recitarent, leges fœderis concordiae, & cautionem Syndico prefittam ad cassandum Legatis traderent.* Eidem † Legato Cæsar ad Saxonie Duces litteras dederat: *Iudicasse Cæarem, ut ex instrumento pacis, decretis Commissiorum, & partium transactionibus debuerit, restitutio* nem Consulū ab ipso Senatu olim petitam, *injuste, nec nisi ex invidia recusari.* Contestationes ulterius, & priusquam parerent, iniquè exigi. Professum iteratè Electorem, mandata hactenus & petita, nec

Archiepiscopatus ordinatur.

Goppoldus nova mandata adferre

Litteræ Cæsar's ad Saxonies.

Civitatis

Civitati, nec Principibus Saxoniciis fraudi aut dandi, sive in Ecclesiasticis, sive politicis futura, idem Casum profiteris. Dudum pœnam contumaces meruisse velint Principes ad parendum civitatem hortari, non impedire executionem, quæ compescere immorigeros decreverit. In gratiam Ducum eam dilationem adhuc datam, ut resipiscere valeant. Senatus quas curas obedientiae debuisset, fingendis excusationibus impendit: † Preces uberiori prestatari, quam prima Cœsarea commissio decreverit, inclusionem Saxonum non præjudicare, ère autem urbem esse, ut eorum consiliis prosperitatem Numen tribuat, quibuscum ob vicinitatem communes casus & pericula imminent. Quod Clementissimum Dominum haud compellarint, non contemni. sed ideo factum, quia longis prædicatis Numini homines commendare non conveniat. Archiepiscopatum omisisse, quod de includendo eo Cœsareum mandatum nihil præcipiat. Leges concordiae & cautiones iis præstitas, qui continentis periculis libertati assistunt, nullius injuriam respicere, nec iis salvâ fide, & Republ. renunciari posse. Proinde nihil ex istis, quæ Goppoldus attulerat factum, potius virulento stylo impugnata sunt. Netamen pertinaciam nudarent, † dilationem ad aliquot septimanas petunt, quibus referre Saxonibus, & recipere consilia possent. Negarunt Legati connivere amplius iis, qui datas spes toties refellerint. Senatus aliis in circumstantiis negotium esse reponit, quod precibus pro Eminentissimi persona decretis, litigii principalis momentum cesseret, nam jam quæstionem esse, num sufficien-

Eiusdem
cunctatio-
nes.

ter paruerint? quam Augustissimò Cæsa-
ri submitterent, qui priusquam cognosce-
ret, non oportere Legatos festinatâ exe-
cutione civitatem obruere. Illi verba no-
va ponî, rem diu judicatam respondent,
exceptiones rejiciunt, ac convocato fre-
quenti senatu in curiam veniunt, num pre-
ces ex Cæsarî præscripto recitatæ sint?
interrogant. Obmutuit Senatus, nisi
quod pauca ex solitis exceptionibus alle-
garet.

Legati Cæsaream sententiam contuma-
cibus publicant. + Èa Senatus, quod in
puncto precum, Electorem Moguntinum
Successores & Archiepiscopatum concer-
nente, mandatis Cæsareis non paruerit, in
minitatam olim poenam, scilicet quinqua-
ginta auri puri marcas condemnatur, ex-
ceptiones rejiciuntur. Addunt Legati
explicationem (videbant enim de sensu
disputari) mulctam non ex ærario Rei-
publicæ, sed ex marsupiis singulorum,
qui pertinaciâ suâ vindictam provocârint,
solvendam esse. Repetita legum concor-
diæ, & cautionis exactio, utque colle-
gium Senatorium, cuius imperium diu
expirârit, novo cederet. Imperata hæc
sub pari mulcta, & Cæsarea Majestatis au-
toritas commendata est. Nihil hisce per-
tinacia Erfurtensium mota, quibus juberè
irritare erat. + Apertè convicia in Lim-
prechtum, & alios dicta, quos negotii Au-
tores prædicabant: de bonis eorum, de
capi-

*Publicatur
sententia in
poenam de-
claratoria*

*Ferociores
Erfurtenses*

*Saxones al-
tius rei mo-
menta per-
pendunt.*

*Per litteras
urbem ad o-
bedientiam
hortantur.*

*Seditiosi in
desperatio-
nem acti.*

capitibus damni reparationem Rempubl. petituram. Legati severissimis pœnis, ne cui vis inferretur, inhibent. † Saxones vicino incendio excitati, perpendere momenta rei, & indagare eventus majore cura incipiunt, cumque à partibus urbis non nisi turbas, concitatam plebem, privatis commodis distractos regentes, & qui se posito Reipublicæ bono miseram multitudinem, ne utilitates suas, aut Urbis vide- ret, dementarunt, invenirent, ab altera jussa Cæsaris, transactiones, sententias, & gratiosissima Electoris promissa deprehenderent, ac ea controverterentur, quæ in apertissimis Imperii legibus decisa sunt, † magno conamine obedientiam suadent. Datae hanc in rem ad Senatum literæ: Promisso Cæsarem, pollicitum Electorem, nec preces, nec restitucionem Consularium præjudicio fore, deberit- gitur humillimam Cæsari obedientiam, & orari secundum formulam ante triennium placitam, restitui Con- sules, evacuari curiam novo Senatui oportere, non aliud superesse medium, quo placari Cæsar queat. Ter- riti his ii, qui sub tutela Saxonum perpe- tuare dictaturam, & ex rebus turbidis ca- ptare lucra speraverant. Serius † visum est, post tot scelera pœnitere, nec malorum atrocitas impunitatis & gratiæ spem admittebat, meritæ pœnæ jam oberra- bant, à maleactorum conscientiâ præsen- tatæ. Communi desperantium facinore, irato furore, & quasi in ultionem sui pro- fundius se præcipitant. Saxonum horta- menta

menta ex in orsi negligere, precū formulam mutare, Limprenchi commentum dicere, eum propterea † in Curiam vocare, datam fidem publicam de non retentando frangere, Cæsaream protectionem contemnere, conjicere in carcere, & ea peragere, quæ barbaræ Gentes ut nefanda horrent.

Sæviisset in Legatos furor, quippe jam domum obsederant, nisi capto postea Limprenchi fuisse distracti. Nihil amplius sanctum, omnia pertinaci licentiæ subjacebant. Legati, periculis ut se subduceant, de discessu deliberant: deficiebat Cæsaris licentia, nec tamen amor salutis moram patiebatur. Visum † præsentibus periculis & vi majori cedere, etiam sine mandato se posse, ideo claram Urbe excedunt, & Arnstadii, oppido tribus horis distito subsistunt, alter eorum Goppoldus ad Electorem, discessus causas relaturus pergit. † Arnstadio severissimis literis Senatui facinora objiciunt: *Indignam rem esse, & in Imperio Romano inauditam*, quod sub Cæsaris protectione constitutus ad privatorum judicia trahatur, præfertim in causa ab ipso Cæsare, & judicio Aulico probata: quantum scelus sit, datam fidem, & salvum conductum, quem senatus dedit, etiam hosti servandum, in civi profanare? Simul dimissionem † Limprenchi petunt, & ne cœpta contra eum in punto precum inquisitio continuetur, sub poena quinquaginta marcarum aurum puri, indignationis Cæsareæ, amissio-

X

nis

Limprenchi
sum capiunt

XXII.

Legati fu-
rori se sub-
ducunt.Eorum lite-
ræ ad sena-
tum.Dimissionē
Limprenchi
tii petunt.

nis privilegiorum inhibent : Acta contra Limprechtum & ageda cassant, annullant.

*Senatus re-
sponsum.*

† Senatus his respondet : Legatos à Majestate Cæsarea de persona Limprechti nulla mandata habent; nec enim ea sibi ostensa, nec desuper his paucis diebus mitri potuisse; Inquisitionem contra Limprechtum ad civium desideria, non in Cæsaris injuriam coptam, proinde in ipsis protectorum non peccare, sed ex Rep. legibus infacinorosos competere. Recitationem præcum, ut ut Senatus vellet, impossibilem obtenuerit, quod cives reclament, Commissiones, summarios processus fastidiani, nec nisi plenè discussis, & recte judicatis submittere se velint. Cum igitur Legati vim sibi & publicæ paci faciant, cuius legibus æquè ac civitates aliæ gauderent Erfordia debeat, à nupero eorum Decreto ad Cæsarem † se appellare, cui actorum justitiam ostendere parati sint. Auctus indies plebis furor:

Crescente ad mortem periculo, Electoralis Prætor, † Petrus Christianus Papius, abitum parat, ac præmissis per aliam portam equis, ipse per alteram pedes secutus. † Cum in aula appelleret, aliter & aliter, prout favor in illum vel æmulatio, suscepimus : Fuisse Papium extra pericula ferocem, nunc ubi motus in Electoratus commoda dirigi oporteat, sugere : Verba esse, quibus minantur Erfurtenses, animosiores hoc abitu redditum; ac ut ut pericula subsisterent, Ministrum Principi ad mortem obligatum, si in caput Prætoris quid ausi rebelles, certè vindicant temeritatis Electorem habituros. Ille † contra:

Periculi atrocitatem eventus datus, crederent sibi de Limprechto actum, nec vivum plebis furorem evasum, atrociora in Papium jam decreta, ministrum se

Domini

*Ad Cæsare
appellant.*

*Papius abi-
tus sibi con-
fult.*

*Malè à qui-
busdam ac-
ceptum.*

*Papii de-
fensio.*

Domini esse ad fidelitatem, quam exacte præstiterit,
non ad mortem obligatum: Ad tympana scribi, qui
vitam vendunt. Ut ut vindicaturus sit eruptam à rebellibus
vitam Elector, & mille plexis poenam sumturus, nullius
iamen caput truncō Papii coaliturum. Legati
abitum Cæsari additis causis nunciant. Is
Mülhusium assignat, quò tendere, & absol-
vere negotium debeant. Senatus quò
partem culparum in communitatem con-
ferret, Tribules & plebem, fut publico
scripto, cur dicere præscriptas preces non
possent, promulgaret, clam incitat. Isti
mense Julio literis ad Senatum inscriptis,
multis allegant, se nec precibus unquam
adstipulatos, nec posthac adstipulari velle,
aut debere, conscientiis, religioni, liber-
tati adversis. † Mulhusii per Moguntinos Moguntini
contumacia Erfurtensium accusatur: Cres- contumaciā
cure cum tempore malitiam, nec aliud operari dilatio- Erfurtensiū
nes, quam ut ad contemnendum Cæsarem, ad aggra- accusant.
vanda facinora tempus acquirant, edocere id Lim-
prechiūnum raptum, & attentatum inquisitionem, quam
cum tanto Romani orbis scandalo prosequantur.

† Cæsar mali rem exempli invalescere XXIII.
morâ videns , sub poena proscriptio- Caesar sub
nissimis privilegiis & Jurium Sena- poena banni
tui, Tribulibus, & toti communitati, man- obedientia
datis prioribus in punto precum intra mandat.
octiduum parerent, Limprechtum dimit-
terent , novum senatum introducerent,
imperatas saepius editiones perficerent, di-
fertè injungit, præsentibus eventualiter in
poenam declarat. Assueti jam mandatis

*Erfurtenses
revisionis
beneficium
arripere co-
nantur.*

*Bergerus
capere urbē
nititur.*

Erfurtenses nullo amplius timore perculsi sunt , ac quasi post transactiones, postestoties judicatas , cum non de jure amplius sed executione judicati queritur , provocare liceret , † revisionis beneficium , & supplicationis arripere conantur , Notarium , qui mandatum insinuaverat , conviciis proscindunt , verberibus excipiunt . Senatus , quod preces concernit , paritum se declarat , dummodo per violentiam plebis liceat ; Hanc contestationem Legatis loco partitionis transmittit . Illi fraudem deprehendunt , quâ Senatus Communitati preces tam remissis persuasionibus proponebat , ut ostenderet se vinci vele , præterea nil eum excusare ferociam plebis , quam ad tegendas imperantium culpas sufflaverit . Ac certè furor plebis adeò jam prævaluerat , ut ne depravatam quidem precum formulam , cui Saxones incluserant , interpunxerant alia , posset obtinere , hanc licet seriò tandem introducere Senatus conaretur . † Bergerus Consul , & Syndicus , intromittere in Urbem ruricolas , supprimere insolentiores , ac perditum errore dominatum recuperare statuunt . Egressi clam in agrum , tota nocte rusticos colligunt , armis onerant , ac de proposito edocent : *Ad portam Krempfrianam vallum affilirent , machinas curules in urbem verterent , curiam occuparent , omnemq; in compescendis seditionis operam præberent .* Lecti ultra milie armati , sed cunctantes longius dies prævenit ,

venit, cumque vallo appropinquarent, multitudine suspecti, machinarum explosione vigiles hostilia indicarunt. Concurrere ad valla cives, & ostentatione armorum à cœptis invasores absterruere. Statim ab invicem agniti, ruriculis innocentis simplicitate excusatis, in solos Ductores indignatio concepta, qui se fugâ cùm surriperent, in domum ac hortos Bergeri plebs iram effudit. Lapsi & octiduo Mo-
 guntini, sat illusum Cæsari demonstrant. *Terminus partitionis labitur.*
 Decerneretur merita pœna in contumaciam, quos nulla Cæsarea mandata, non amicæ dehortationes à sceleribus retinerent. Advertebat Augustissimus CÆSAR non auctoritati suæ, non Justitiæ consuli aliter posse, quām si ad verba surdi, reali animadversione monerentur. Ideò Caduceatorem Legatis, & sententiam proscriptio-
 nis transmiserat, quam, si mandata ulterius contemneret Civitas, publicarent. Illi cùm multis jam mensibus spontaneam obedientiam fruistrâ provocassent, fluxo etiam postremo hoc termino & Caduceatorem expedivere: Tenderet Erfordiam, Se-
 natui, civibus proscriptionis sententiam publicaret.
 † Ille (*a*) assumpto caduceo, & balvaria, Notario publico, quinque tubicinibus, & equitibus duobus iter ingreditur. Præmisso altero Senatui adventum nunciat:
Venire Majestatis Cæsareæ Caduceatorem, adferre

X 3 manda-

*Caduceator
cum senten-
tia banni.*

*Ejus appa-
ratus & ad-
ventus.*

(*a*) Sequentia fusius adhuc in ipsa Caduceatoris relatione typis evulgata legi possunt.

mandata, quæ publicare debeat, vellet Senatus Cæsarum
nuncium admittere. Præmissus eques in Urbe
retentus non rediit. Hac pompa octavo
mensis Octobris Caduceator venit, cùm
Urbi appropinquaret, insonare tubas im-
perat. Quadraginta passibus à porta ex-
cubiæ occurunt, & sistere gradum jubent,
simul armatorum coronâ cingunt, quod
venientis esset negotium? interrogant.
Ille præmissæ se equitem, ait, qui Senatui
expeditionem nunciaret, hujus se relatio-
nem expectaturum, at cùm mora diutur-
nior videretur, annon inter vigiles esset,
qui senatui indicare adventum vellet? in-
terrogat. Illi, cui dico oporteat, reponunt,
non esse sibi consulem, non senatum, hunc
Curiâ pulsum, illum invasæ Civitatis reum
profugisse, semetipos jam Urbi dominari;
Attamen deliberari de admissione, modi-
cum adhuc responsum expectaret. Tribus
horis continuata mora, interim multa ho-
minum millia sexus omnis & ætatis con-
fluxere, Caduceatorem & eventum rei
spectaturi. † Superveniunt Senatores, ad
decem passus è porta egressos Caduceator
accedit: † Ablegatum se ab Imperatoria Maj-
estate, ait, ejusdem Heroldum, mandata Cæsarea ad-
ferre, quæ toti Civitati publicare debeat, hoc fine in-
tromitti in urbem se velle. Illi mandata Cæsaris
exhiberi, utque ostendere congregatis in
Curia Tribunis liceret, cupiunt. Deserit
Caduceator petitis, sententiam proser-
ptionis exhibet, simul in Curiam ferre con-
cedit.

Senatores
ad eum e-
grediuntur

Caduceato-
ris proposi-
tio, & Re-
sponsa Se-
natū.

cedit. Senatores licentiâ usi post horam, quæ acceperant Decreta, referunt. Simul iniquitatem rei, festinationem in re ardua deducunt : *Postulare momentum causæ, ut Cæsar ante promulgationem mandatorum informetur, vellet Caduceator interim in urbe subsistere, de hospitio, victu imo & moræ honorario Senatum provisurum.* Caduceator de propensa voluntate gratias agit, reliqua penes se cùm non starent, excusatum haberent. In eo etiam scrupulus, quod Cæsar mandata non subscriperat : Ille stylum curiæ prætendit. Demum Senatus triduum dilationem petit. Caduceator, se executionis ministrum, non judicem esse respondet, qui prorogare justitiam possit : Ad hæc Senatores postulatæ revisionis instrumentum porrigunt, acceptatis, sed & intromitti se in Urbem petit, quod cùm negaretur, legere commissa sibi mandata publicè incipit : quod ut impedirent Curiales, † Videret, ajunt, ne furorem plebis incenderet, cui imperare Senatus nequeat, pericula ab hac re vitæ & capitï pendere. Avidis auribus hæc vix hauserant adstantes, & arma erigunt, † equites invadunt, ex equis dejiciunt, verberant, mandatorum copias adimunt. Senatores quantis valent passibus Urbem repetunt. Illis prostratis ipsum Caduceatorem aggrediuntur, † & quod in hostilibus terris nefas, sanctum barbaris etiam gentibus Legationis jus ante mœnia proculcant, de equo Caduceatorem præcipitant, tundunt, vulnerant, trahunt.

X 4 Actum

Plebs in Caduceatorem animata.

Miserè eum excipit.

Majestatem Cæsaris, & gentiū jure violat.

Actum fuisset de vita hominis, nisi Tribunus militum perruptâ turbâ furentium manibus subduxisset. Notarium Cæsareum eadem crudelitate tractant, tubicines arreptâ fugâ se periculo subducunt. Posthac iterum turbæ incingunt, *anne Caduceator Cæsareus esset, quamdiu abesset Viennâ, quid Heribolii, quid Mulhusii egisset?* cum multis temptationibus quærunt. Alius mortuum esse Cæsarem clamavit, qui ergo Caduceatorem mittet? Vestem balvariam alii togam miliebrem, alii Sacrificuli dixere, & contumelia similes ad audaciæ augmentum jactatae, sed tamen apud plebem invenerunt. De liberatum posthac, quid tandem homine agerent? plurimi nece abrumpendam tragœdiam censuere. + Saniores ut certo periculo eximerent, ad sclopetariorum domum, quæ extra portam S. Joannis stetit, ducendum esse vulgo persuadent, quod ritè examinari posset. Gera interfluit, cuius utraque ripa longissimis aliquot signis nectitur, hac transeundum erat. Hæc tenus ipsâ turbâ tutus, quod ei incinctus lædi sine periculo aliorum non posset. At ubi ponticuli tenuitas extenuaret turbam, omnium crudelitati expositus est. Alii præcipitandum in aquas clamarunt, sicut qui ter sclopetum fixerit, indubie globo trajecturus nisi toties ab aliis præpeditus fuisset. Ad dictâ casam deductum Senatores accedunt, + multa de iniquitate processus queruntur, convicia in Baronem Schmidburgum

*Ad portam
S. Ioannis
deducitur.*

*Querela
Erfurtenſiu[m]
ad Caducea-
torem.*

burgium, in Prætorem Papium, ac Limprechtum magnis cum affectibus dicunt, injurias excusant, in prævalentem plebem conjiciunt, vellet Caduceator hæc Cæsari referre. Ille ut furentes placaret, liberaliter omnia promisit. Cæsarem clementiam rigori prælaturum, propensum gratiofissime iis, qui emendationem spondent, submitterent se, ac parerent imperatis, de reliquo rem salvam fore. Cum ulterius urgeretur, & cresceret periculum, plebem conviciis in Schmidburgium demulcet, quæ ante eidem imputari audiverat, pluribus confirmat: dubitanti de sinceritate plebi propriæ manus subscriptione fidem testatur. His furorem sedavit. Biduo inter hæc mortis pericula retentatus, decimo Octobris, priusquam portæ aperiuntur, iterum dimissus est, reversus ad suos injurias, violentias, concussions, læsa Divina humanaque jura Cæsari, Electori, Legatis refert.

*Post bidui
detentionē
dimittitur.*

Profanatae Majestatis crimen totum Imperium ad indignationem commovit, † Cæsarem præcipue, qui Electori Moguntino, militem colligeret, adigeret proscriptos ad imperata, poena de facinorosis sumeret, commisit. Elector priusquam extrema tentaret, levibus armis solicitare pertinaces constituit. † Copias misit in Eichsfeldiam, quæ per excursiones proscriptos infestarent, si forte his corrigi mallent, quam extrema experiri. Vetuit autem, ne

XXIV.
*Læsa Maj.
vindictam
Mogunti-
no Cæsar
mandat.*

*Copias mili-
tares Elect.
colligit,*

in

*Ad infestā-
dam Erfor-
diam pro-
grediuntur.*

*Vargutam
deditione
capunt.*

*Biermanni
sævitia.*

*Urbicie-
rumpunt.*

*Vanus u-
trimp̄ ti-
mor.*

*Prælium
incruentum*

in pagis prædæ, ne vis ruricolis fieret, quod non illi, sed Urbici peccassent. † Ledi è rusticis Eichsfeldiæ armati, qui copias augerent. Præmissus cum centuriis aliquot vigiliarum Præfector de Westernha- gen, & equitum Magister Biermannus, cui Sommerfeldius † Vargulam dedidit, inse- curitatem crediti à civitate acceptam. Istinc Gisperslebium perrexit, ubi cives duos ædificantes horreum (fabri lignarii fuerant,) cepit, † quos cùm per integrum noctem crudeliter habuisset, fumigasset ad ignem, subussisset, die altero in edito colle in quem prospectus ex Urbe datur, è curru utrumque suspendit, ea per agrum hinc inde egit, quæ & acceptis mandatis con- traria, & generosus miles aversatur. His in Urbe excitati, arma corripiunt. Sine or- dine, sine imperio congregati trecenti, ii qui sub Schleunsteinio Ductore maximè fa- ëtiosi, nec senatum amplius respiciebant, assumptis duobus tormentis bellicis in agrum progrediuntur. Nondum † se in- vicem hostes viderant, & utrumque timor ut suam quisque patriam respiceret. Bier- mannus præcipue in inermes antea gene- rosus, ut primùm venire Erfurtes au- diit, Vargulam versus fugit. Auctus ite- rum erumpentium animus, qui fugientes sedlentius persecuti, ne assequerentur. † Sic omnes vulneribus intacti prælio excessere. Vargulæ Colonellus Electoralis Wam- boldus cum reliquis copiis Biermanno oc- currit,

currit, cui hic ut fugam excusaret, Erfur-
tensium multa millia erupisse, Saxonie Du-
cem Ernestum in armis esse, integras exer-
citus instare, universam Thuringiam in-
surgere, & alia mentitus, quibus inertiam
suam tegeret. Wamboldus vera sibi re-
ferri timens, quodque copiae ex lectis po-
tissimum rusticis constarent, qui & pugnæ
non assueti, & orphanos ac viduas relin-
querent, graves Reipublicæ, & ejulatibus
omnia inquietantes, reducere copias in
Eichsfeldiam maluit, quam incerto peri-
culo objicere. Accessit infortunium, pul-
vis nitratus ignem concepit, disjecit ma-
chinas, & proximos quosvis adussit, læsit, *Fugitivi*
necavit. † Auxerunt fugitivorum men- *omnia metu*
dacia timorem, ut in reditu sat contineri *replent.*
copiae nequierint. Fracto ordine mani-
pulatim in Eichsfeldiam rediere, quæ ipsa
pavore incensa; positæ hinc inde excubiæ,
alii colligatis sarcinis jam fugam medita-
bantur. Mittebat provinciæ Præses Baro
de Bicken Christophorum Jodoci Electo-
ralem Consiliarium, ad Ducem Ernestum,
ut, cur in Moguntinos arma imperasset?
interrogaret. Ille per Cancellarium Se-
ckendorfium nulla se arma movisse re-
spondit, suspensorum manes fuisse, qui fu-
gitivos presserint. Indignissime † Bier-
manni scelera Elector tulit, addiditque *Electoris*
iracundiam, quod infami desertione cin-
guli poenam effugisset. Vigiliarum Præ-
fectus culpam in fugitivum conjecit, quod
indignatio-
nem evadie
Biermannus

contra

*Peremtorū
viduis ali-
menta de-
cernit Ele-
ctor.*

*Suspensorū
cadavera.*

*In furorem
cives acti.*

*In Lim-
prechtum
& Hallen-
horstium
sæviunt.*

*Rependere
Supplicia
volunt.*

contra inhibitiones ista crudelitatis faciōra peregisset. Suspensorum † viduis, quod viverent, ex redditibus suis Electoralimenta decrevit, copiis militaribus citra ulterius mandatum Erfurtenses infestare inhibuit, ne causa quam adversarii fœdis excessibus corruerant, injuriarum compensatione emendaretur. Urbici qui eruperant, † in redditu currum cum pendentibus ex eo ci- vibus in Urbem vehunt: atrox spectacu- lum, & quod incitatam jam plebem ulte- rius furiabat. † Sistitur in foro currus, in turmas seditionis coēunt, optimates qua- runt, spoliant, captivos ē Curia † Lim- prechtum, & Hallenhorstium (nam & hunc nuper in carcerem conjecterant,) e- ducunt, cadavera adhuc suspensa ostendunt, mali incentores ipsos arguunt, pro- sternunt, conculcant, sudibus atrociter cædunt, nec prius satiata crudelitas, quam humi jacere exanimis viderentur. Fuit qui laqueum in Hallenhorstii collum ad par supplicium conjicere tentavit. † In- terim aliæ duæ turmæ, altera ad Joannis Danielis Gudeni Electoralis Sigilliferi, al- tera ad Kniphovii domum festinavit, quasi talionis pœnâ supplicium ab his sumptura. Ille turrim Mariani templi ascenderat, inde pericula aliorum visurus, proprium eva- sit: domus autem spoliata, direpta sup- pellex, vinâ quæ non biberant, effusa sunt. Kniphovius domi inventus ad forum duci debebat, ast non potuit expectare moram furor,

furor ; † vix domo eductus globo per caput trajecto interiit. Delumbati in foro ad pristinos carceres deportati sunt, quibus in praesenti periculo id potissimum vitam servavit, quod atrocioribus suppliciis vox publica jam destinaverat. † Inter haec facinora literae Clero prescribuntur, in quibus multis excusata Urbs : quae milites in campis egerant, atrocibus verbis allegata : Has approbare sigillo, & mittere Electori cogebatur, facile Aula collegit furentium minis expressas.

*Kniphovius
interfectus.*

*Clerus ad
excusandā
urbem co-
gitur.*

Posthaec Limprechti inquisitio accelerata est, † potissimum id quæsitum : Annon preces inconsultis civibus promisisset ? Plusquam civilia agitasset ? Superioritatem Moguntinam, & Urbis calamitates promovisset ? Aerarium publicum expiasset ? Ejus facultates pro arbitrio distribuisset ? Ille negat, ad acta publica provocat, violentiam, iniquitates inquirentibus objicit, protectorium Cæsaris allegat. Frustrâ iis excusationes propositæ, qui hoc unicum timebant, ne innocentia suscipiet defensionem rei. Productis quibusdam ex seditionis testibus, & interrogationibus captiosè positis, tormentis † à carnifice subjectus est. Quæstioni capitales ipsius hostes, hortulani, fartores, scurræ cum scriba prefecti, qui omnes nullâ veritatis, sed vindictæ cupidine incensi, miserum hominem conviciis, minis, præter tormenta affixerunt. Nec ipsa quæstio suo fine

XXV.

*Articuli in-
quisitoriales
erga Lim-
prechtum.*

*Torture
subjicitur.*

con-

*De capite
ipsius con-
sultatur.*

*Capitis da-
mnatur.*

constitit, in augmentum pœnæ vel ultimi-
nis intentata. Attamen pertulit constan-
ter, nec crimen expressum, nisi quod vel
perversâ interpretatione, vel calumniâ
torquentium imputatum est. Factâ † in
frequente Senatu relatione de capite Lim-
prechti consultatur. Fecit inimicorum
potentia, ut apertis votis absolvere nemo
auderet, quippe & turma seditionis in
Senaculum irrupit, vi, an consilio illorum,
qui collegarum vota adversus Limprechtum
cogere intenderant. Innocentiae ac-
cusati, & integritati suæ qui consulere vo-
lebant, cum ipsimet absolvere non aude-
rent, Collegium Jurisperitorum desuper
consulendum dixere. Syndicum Urbis
seniorem cum ordo tangeret, schedulam
extrahit, in qua domi jam ante sen-
tentiam capitis scripserat, scilicet: *Lim-
prechtum ob prodigionis, peculatus, ambitus, & alia
crimina gladio plectendum esse*, hanc loco voti
legit. Acclamatum à multitudine, & sen-
tentiae tenor Limprechto nunciatus est;
Ille territus, sic tamen ut in dimissionis spe
solarium poneret. In conquirendo Carni-
fice difficultas erat: Erfurtensis Electori
solum obstrictus, largiri operam Senatui
juramenti religione prohibebatur, neque
externus induci poterat, quod latrocinium
videretur ad mandata imperium non ha-
bentium gladio ferire. Victus Erfurtensis
*Ducitur in liberalitate præmii, operam Senatui addi-
theatrum. xit. † In foro ante Curiam theatrum eri-*
gitur,

gitur, sic ut ex ipsa Curia in illud aditus esset. Inde Limprechtus ad lanieriam trigesimo Novembris educitur. Confluxerant omnis sexus & ætatis homines, rem insolitam visuri. Tunc primum caput suum peti seriò videns, † pauca ad populum de fide sua, de sinceritate in Rempubl. dixit, quæ seditionibus in Cæsarem, in Electorem extremis miseriis immerguntur. Mortem suā non inultam fore addidit, cumque tumbam videret, & in ipso foro effossum sepulchrum, ibi cadaver non mansurum, sed honestiorem accepturum sepulturam prædixit. † Posthæc cervicem Iteratis ictibus Carnifici præbuit, qui seu pavidus, seu ar- bus decapi- tis imperitus iteratis ictibus vulnera tan- tatur. tum inflxit, demum cadenti in terram corpori cervicem rescidit, caput clavo ferreo in ipsa Curia suffixum, truncus in foro se- pultus est. Exemplum à Rudolpho I. Cæ- sare sumptum, (a) quem rebelles Senatores pari supplicio affecisse alibi dictum. Post hoc crudelitatis spectaculum resedit nonnihil civium impetus, & saturata vi- Caesar & debatur immanitas. Senatus ad auctori- Electorvin- tatem pristinam, cives ad obsequia rediēre, dictæ in- sed Cæsar, † & Elector ad vindictam atro- tenti. ciorem animati.

Ratisbonæ Comitia Cæsar indixerat, XXVI. auxilia ab Imperii Statibus adversus Tur- cam, qui Hungariam invaserat, petiturus. MDCLXIV *Usus occasione Moguntinus, præsentibus ibi

(a) Vide supra ad annum MCCCLXXXIX.

Ejus ad po-
pulum ser-
mo.

Moguntin.
cum Elect.
Saxone
convenit.

Regem Gal.
iae invocat

Judicia de
auxiliis
Gallicis.

Reiffenber-
gius in Gal-
liam ad pe-
lenda auxi-
lia abit.

ibi Statibus iniquitatem rei exponit, † prae-
fertim cum Electore Saxonico agit, in cer-
tas leges convenit, illeque opem & auxi-
lium ad compescendos rebelles promittit.
Sed vires Cæsaris in Hungaria distractæ,
& populosæ Civitatis expugnatio justum
exercitum requirebat. Moguntinus Elec-
tor foederatos de auxiliis, potissimum
Regem Galliæ, Collegas Electores Eccle-
siasticos, & per Consiliarium suum Gereo-
nem Molitoris Principem Monasterensem,
insuper Ducem Lotharingum invocat.
Sed nec inconsulto Cæsare Galliæ Rex in-
vocatus, citra cujus voluntatem peregrinum
introducere militem profanum cen-
suit. Missa Legatio Vierinam, quæ mo-
dum executionis, & quod auxilia Gallica
desiderentur, nunciaret. Variè ibi res a-
gitata, num † salvâ imperii in columitate
introduci Gallus posset? Ingruere bellum Tur-
icum, exercitus Cæsaris & Imperii extra fines in
Hungaria hærere, ibidem Gallorum decem millia esse;
quid igitur si consuetâ solertia excedere occupatis nol-
let? Isto errore Metim perditam, duraturam cicatri-
cem vulneris, quæ seros nepotes de fide Gallica mon-
bit. Contra Elector aulæ Cæsaris accura-
tius explicuit: Integritatem Regis alia spondet,
præterea non soli Gallorum se viribus usurum, preſto
esse Confœderatos alios, quorum auxilia istis prævali-
tura legem redditus dicere valeant. Imbecilliora fort
auxilia, quam ut in loco tam diffito moliri quid possint.
Missus in Galliam † Baro Reiffenbergius,
Regi negotium exponit, quod Erfordienſes

MO.

Moguntiæ subditi, † Electori jura tempore *Eius ad Re-*
belli inversa restituere nolint, ulterius tur- *gem sermo.*
 bent, Monasteriensibus pactis haud ob-
 temperent, propriis transactionibus, &
 judicato Cæfaris contraveniant. Etiam
 à Cæsare proscriptos esse, nec ullis arti-
 bus ad vitam civilem reduci posse: Suâ
 fretos potentia sic insolescere: Imbecil-
 liores esse Moguntiæ vires, quâm ut absque
 auxiliis vincere tantam Urbem possit.
 Velle Christianissimus Rex seditiones
 compescere, qui adeò in publicæ pacis
 leges insolenter pccaverint, perceptu-
 rum ex his Imperium, quâm cordi Rex
 habeat sanctissimam pacem, & ejus con-
 servatorem laudaturum. Tribuit † Rex *Rex petit*
federi, quod in conservationem pacis *annuit.*
 cum Electore pepigerat, copiis in Picar-
 dia distributis, sub Ductore Pradellio, trans
 Rhenum irent, jussa Electoris expecta-
 rent, mandavit. Lotharingiæ (a) Ducem
 ad pares suppetias hortatus est. Menses
 his insumpti, cumque clam ageretur, pu-
 tabant Erfurtenses, se jam pœnam eva-
 sisse, quam negotii gravitas remorata fue- *Solatium*
 rat, in † bello etiam Turcico solatium; quod *Erfurtensis*
 soluta Canisii obsidio, cæsæ ad Muram *in bello Tur-*
 Christanorum copiæ, Imperatorem à cico.
 vindicta ad tutanda sua revocarent. Ele- *Saxoniæ E-*
 tor Saxoniæ longius vidit, † Consiliarium *lectori*
 suum equitem de Werthern, agnitionem *hortationes*
 Y delicto-

(a) Manifestum Lotharingiæ Ducis Caroli à Gallo provinciis
 Rheni, adversus Regem Gallie, editum Anno 1671.

*Serio civitas
paret.*

delictorum persuaderet, submisit: Ast vi-
na omnia pertinaciad mala populo. Tan-
dem † postquam atrocitate scelerum mo-
menta precum minuisset, earumque re-
culatio criminum penè infimum esset, de-
cimo nono Maji præscriptam, & appro-
batam olim formulam publicè recitat, de-
catero nulla culpæ agnitio, non pœni-
tentia: tuitione criminum delicta gemi-
nata sunt. Fœderatus miles cùm hinc
inde se moveret, consilia Erfurtenses re-
Erfurtenſū scivere. † Anxii quod serio tandem, &
ad obſidionē efficacia ad ingentium criminum vindi-
evitandam ctam remedia parari viderent, ad varios
confilia. Principes legatos de auxiliis mittunt, cul-
pas partim agnoscant, partim plebi im-
putant. Sed frustra rebellionem in Ca-
ſarem, in Electorem commandant: Nec
aliud his effectum, † quām quod pro-
testantium Statuum Legati, quos Comi-
tium Ratisbonæ collegerat, incertum an
Dominorum voluntate, Galliæ Regem de-
mittendis auxiliis per litteras sint dehor-
tati. Ipsa Executio à quibusdam oppu-
gnata: † Erfordiam in superioris Saxonie círculo
adversus fitam, Moguntinum partem lœsam esse, proinde iſi
executionē ex legibus Imperii, huic ne quidem ex communijure
mandari debuisse. † Cæſar mandare vindictam
Cæſaris de- sui arbitrii esse, leges Executionis Statibus latas, ne
fensiō. mandatam recusent, ab his & recessisse Majorum
se cùm negotium postulat, alium inire modum posse.
Elector fibi † Elector Erfordiam suam de superiori Saxonie
deberi pro- círculo esse negat, aliud tot ſeculorum obſervantiam
bat.

*Literæ L-
gatorum
protestantiū
ad Regem
Galliae.*

Objectiones
adversus
executionē
Cæſaris de-
fensiō. Elector fibi
deberi pro-

gnata: † Erfordiam in superioris Saxonie círculo
fitam, Moguntinum partem lœsam esse, proinde iſi
ex legibus Imperii, huic ne quidem ex communijure
mandari debuisse. † Cæſar mandare vindictam
sui arbitrii esse, leges Executionis Statibus latas, ne
mandatam recusent, ab his & recessisse Majorum
se cùm negotium postulat, alium inire modum posse.
Elector Erfordiam suam de superiori Saxonie
circulo esse negat, aliud tot ſeculorum obſervantiam
ipſam

ipsam partium confessionem edocere. Partem se læsam, sed & Dominum esse, cui subditos compescere omnia jura indulgeant, imo & læsa parti executionem istas Imperii leges demandare, quæ Norimbergæ (a) ad pacis consummationem latæ sunt.

† Galliæ Rex nihil Legatorum persuasiōnibus motus, collectas ad Metim copias Rhenum petere jubet, Elector varios Principes, † præcipue Lotharium Fridericum

(b) Nemetum Principem de innoxio transitu, ablegato ad eum Christophoro Gundeno salutat, quod in ejus Principatu Rhe- nus occurreret. Annuit liberaliter, & Princeps.

inter Spiram, ac Philipsburgum copiæ transportatæ sunt, † fuerunt autem pe- Gallorum ditum millia quatuor, equitum duo. Mi- numerus.

les Lotharingus sub Principe Vaudemon- tio † Moguntiæ, ubi navali ponte utrumque littus Elector junxerat, transit, supe- Lotharingi rato Rheno stipendia numerata sunt. Ele- Rhenum

ctor Heripolim, utque bello proximior transeunt. effet, Regis Curiā † (Franconiæ for- Regis Curiā talitium est, Thuringiæ objacens) peigit. Elector ten- Barones Reiffenbergum & de Greiffen- dit.

glaw † Legatos cum plena potestate ca- Legati exer stris præficit, ut & adessent Consilio, & citus.

de annona prospicerent, ac cum obcessis, quod è re videretur, agerent. Summam rei Generali Vigiliarum Præfecto † Sommerfel-

merfeldio credit, qui militaria, & expu- dius.

Y 2 gna-

(a) Executions Receſſ de Anno 1650.

(b) Hic post Joannis Philippi obitum Electoratum Moguntinum obtinet, ac hodie rerum Summa feliciter præst.

Galliæ Rex
auxilia Mo-
XXVII.
guntino
mittit.

Lotharius
Fridericus
Nemetum
Princeps.

Gallorum
numerus.

Lotharingi

Rhenum
transeunt.

Regis Curiā
Elector ten-
dit.

Legati exer-
citus.

Sommerfel-
dius.

*glandes**Numerus
armatorum***XXVIII***Exercitus
urbi appro-
pinquat.**Senatus ad
cives horta-
menta.**Petrensum
Abbas oc-
currere e-
xercitui
compellitur**Eius simu-
lacio.*

gnationem curaret. Tormenta majora bellica Herbipoli, & Regis Curiā advena sunt, ~~munitio~~ armamentarium Mungtinum submisit. Auctæ conductitia copiæ lecto per Franconiam, & Rhenum milite. Colonienſes, Trevirenses & Westphali per Hassiam venere. † His omnibus exercitus quindecim millium concrevit.

Die sexto Septembris turma ex Eichsfeldia præmissa greges pecorum ex pascuis abegit, id primum hostilitatis argumentum. † Exercitus innoxio per Thuringiam transitu fecutus est. Obsidionem intendi videns Senatus cives ad concordia, ad † fortitudinem hortatur: Tribunis, Centurionibus parerent, metum abicerent, causam Deo commendarent. Missi etiam ad exercitus Legatso, qui vim deprecarentur, pacis leges proponerent. Illi: Non se nisi dedita urbe paturos, ajunt, reciperen^t præsidium, ac æqua omnia expectarent; Vades se Clementia Electoris suu^ros, quam ubi inutili resistentia ulterius irritarent, in indignationem vertendam, quæ non nisi meritis penitentia placanda sit. Urbici † S. Petri Abbatem Adamum interpellant, vellet appropinquanti exercitui occurtere, quæ ad avertendam vim expedire viderentur, proponere. Ille in vanum pro rebellibus agi facile agnovit, qui ostentatione armorum non penitentiam, sed contumaciam prodant, ne † tam cum Coetus sui periculo petentium furorem accenderet, adduci equum jubet, profec-

profecturum se promittit, quodque è re
Civitatis deprehenderet, solerter actu-
rum. Ast aliquantum ex Civitate pro-
gressus equum vertit, reversus in Urbem,
à palantibus hinc inde turmis progredi ul-
terius se prohibitum, præterea desperatæ
rei indicium refert: Saxones Moguntinis
amicos esse. † Sic igitur septimo Septem- *Obsidione*
bris omnis exercitus, nisi quod Galli in *urbs cingi-*
Franconia adhuc subsisterent, in urbis vi- *tur.*
Castra fi-
cinia advenit, † castra infra Marbach ad-
usque Geram fluvium supra Gispersleben guntur.
metatur, quod latus illud Eichsfeldiam
versus, commeatûs advectioni commo-
dius, atque ob assurgentes colliculos ad-
versus Cyriaciburgum teetum esset. Aliis
à Dagobertstadio, ubi collis vallo emi-
nentior, faciliorem fuisse oppugnationem
arbitrantibus. † Miles Francicus ad viam
regiam in jugo montis asperi versus meri-
diem castra locabat, ut meridionale Ur-
bis latus clauderet; nec tamen omittebat
è tormentis, per tantum intervallum glo-
bos in Urbem transjicere. Ab altera par-
te Sommerfeldius per fossiones indies ap-
propinquabat. † Urbici turmas aliquot
scripserant, è pagis citaverant delectum,
sed pluribus suæ domûs, quam Urbis de-
fensio placuit. Præter illos cives sub si-
gna distributi vallum implevere, tormentis
majoribus obsidentes sèpius ad ostentationem,
quàm necessitatis modum pe-
tiere, illi contra fossionibus intenti, super-

*Clauduntur
aditus.*

*Obsessorum
apparatus.*

*Annonæ
cura.*

*Obsidenti-
bus annonā
intercipiunt
obsessi.*

*Obsidentes
portæ S. An-
dreæ in-
cumbent.*

*Baro de Bi-
cken globo
tangitur.*

*Obsessi pre-
ces publicas
decernunt.*

vacuum ducebant in tempestivis explosi-
nibus primi terroris emolumenta perdere;
Vulgus his persuasum, machinas bellicas,
pulverem nitratum deficere, ludibriis per
vallum ob sidentibus exprobrat. † Anno-
na ex Eichsfeldia advecta, partim in Thu-
ringiæ oppidis, Mulhusi, Saltzæ numerato
pretio coëmpta est, quam ut interciperent
obsessi, missâ equitum turmâ propè Ton-
nam insidiantur. † Helmsdorffius Quæstor
in Scharffenstein curribus præfectus, ve-
nientes ex longinquo Erfurtenses amicos
credens, ne in dubii quidem periculi even-
tum arma sumit. Illi imparatos aggredi-
untur, currus spoliant, equos abripiunt,
Helmstorffium autem missâ per caput
glande vitâ privant. Excitavit hic nun-
cius castra, quibus major de comeatu
cura, quod nullis excursionibus reparare
defectum in amica provincia possent, ideo
posthac majore præsidio annonæ currus
muniebant. Propius interim ad vallum
per fossiones perventum est. Ubi vineæ
ad portam † S. Andreæ declinant, aggeres
erecti, è quibus & inquietarent vallum, &
erumpentes compescerent. Variis even-
tibus aliquot septimanis invicem pugna-
tum, & cùm supremus Eichsfeldiæ Satra-
pa Baro de Bicken † vallum propius ex-
ploraret, è tormento majori globo infe-
more lœsus, vitæ discriminem incurrit. † Ob-
sessi nihil quod ad defensionem faceret, in-
termisère, senatus ut pietatis stimulo
cives

cives ad fortitudinem animaret, preces
in publico foro decrevit. Ibi † praece *A Concio-*
verbosâ concione rebellionem firmabat: natore ad
Non de viâ tantum, de libertate, sed & aris agi, pro contumaciâ
illa pugnare civem, pro his etiam mori Christianum incitantur.
debere: Sed nec eam necessitatem ingruere, quæ ex-
tremam minet: Numen protectionem manifestissimis
signis ostendere: tanto jam tempore hostes ante urbem
sine progressu subsistere, nulla inferre damna, multa
pati, ne dubitarent de victoria, pro quibus ipse Deus
vigilaret. Dum his Auditores incenderet,
globus supra domorum tecta in ipsum to-
rum prorumpens cœtum dissolvit. Idem
in templo Franciscanorum contigit. † In- *Auxiliares*
ter hæc Galli pedites ex Franconia appel- *Galli in ca-*
lunt, trinâ tormentorum explosione ex- *stris appellunt*
cepti, fragor honori adventantium, glan-
des Civitati cessere. Pradellius confestim
Urbis situm & munitiones explorat. Fre-
quentiora his cœtra propius vallum pre-
munt. † Infra Cyriaciburgum structâ mo-
le in utramque Urbis plagam Gera dividi- *Aquam sub-*
tur, hanc perforare conantur, ut subsiden- *ducere urbâ*
te flumine pars Urbis altera, quæ potissi-
mum infestabatur, sine aqua esset, ac metu
ignis citius ad ditionem cogeretur: missi
in illam nocte fabri lignarii addito praesidio,
quod adversus erumpentes eos defende-
ret. In arce & vallo fidentium strepitus
audihi, nec tamen frequentissimis tormen-
torum globis à proposito repulsi, molem
æquarunt. † Sed breve periculum, quip- *Vrbici elu-*
pe ductâ in foro equario fossâ, ex altero dunt.
Geræ

*Electoris
propensus
animus in
Erfordiam*

*Ignes ad
ostentationē
injecti.*

*Molendinū
ad portam
S. Joannis
incendunt
obsidentes.*

*Dagobert-
stadium ob-
sedi.*

*Obsidio vio-
lentius con-
tinuata.*

XXIX.
*Deditio nem
respi ciunt.*

*Suadentiū
moriva.*

Geræ brachio exsiccatum alveum denti implevere. Aderant jaciendis ignibus machinæ, & facili opera tot lignei parietes ac tecta arsissent, † at vetuit Elector per eversionem Urbis victoriam querere: Eriam esse Erfordiam, quæ castigari, non tolli debet, belli civilis damna haud minus inferent, quamq[ue] nocere. † Ut tamen obsessi, cujus beneficio salvi essent, monerentur, ac quæ imminenter mala ab extremè irritatis, horreum inter portas S. Andreæ & Joannis, sematum à domibus injecto igne incensum est. Molendinum † ante portam S. Joannis hactenus à civibus obtentum erumpentibus pro refugio erat, missi igitur incendiarii, qui deurerent, eodem casu vicina ædicia ceciderunt. † Urbici vindictæ intenti ab altera parte erumpunt, & adscriptum Eelectorali culinæ Dagobertstadium incendunt. His conflictibus, & pensitationi damnorum mensis insumtus est. Monebat imminens hyems, ut violentâ oppugnatione obsidio conficeretur. † Ex omnibus aggeribus Civitas impeti cœpta, tribus diebus continuata fulmina, & porta S. Andreæ dejecta est: globi qui ruinas penetraverant, ædes ad medium usque libet perforarunt.

† His territi Incolæ, longisque satiatimatis consilia pacis respiciunt. Auctus execratus, quod pacem cum Turcis initam audiarent. Prudentiores pericula ostendunt: † Obsideri se à Principe, à cujus clementia sperare veniam

veniam possint, dum eam agnoscant, sed & milite cingi
moribus, lingua, studiis vario; Alterutrius arbitrium
necessitatem imponere, eventurum, ut si Principis cle-
mentiam respuant, incident in lasciviam militis, cuius
ira nullo linguae commercio placari queat. Fingerent
per insultum expugnari urbem, inq & intuerentur
praesens periculum, quibus direptionibus, quibus libidi-
nibus cives, bona, uxores, liberi subjiciuntur? Inter
† has deliberationes opportunè literas Se-
renissimus Elector Saxoniæ misit, in qui-
bus & pertinaciæ mala, & bona submissio-
nis descripsit. † Conclusum in Senatu de-
ditiones leges ab exercitu Legatis peten-
das esse. † Deputati cum mandatis qui
transigerent, responsum tulerunt: Urbem
Elector dederent, & ejusdem clementiam
expectarent. Allegati mandatorum li-
mites prætendunt, quæ ultimas inire con-
ditiones vetarent: Ne tamen erupta vide-
retur transactio, Reiffenbergium rogant,
vellet unà in Urbem tendere, melius *Datus Offi-*
omnia in senatu expedienda. † Ille datis *dibus Reif-*
obsidibus altero se die venturum pro- *fenbergius*
misit. Interim induciæ placuerunt. Cre *urbem in-*
dit se Reiffenbergius impotenti vulgo, & *greditur.*
Urbem ac in ea Curiam accedit. Variis
ibi præsertim de venia delictorum, de præ-
ficio actum, sed nil conclusum est. † Pro-
rogata tamen induciæ, & denuò Senato-
res ad Electoris Legatos missi sunt. † Con-
ventus in Piltersleben habitus, ubi tandem
felicissima conventione plusquam sœcula-
res illi motus, & dissidia civilia his legibus

Y § abru-

Saxo Elect.
ad deditio-
nem horta-
tur.

SCtum de
petendis le-
gibus dedi-
tionis.

Mogunti-
norum re-
sponsum.

Induciæ.

Vrbs dedi-
tur.

Deditio-
*nis
leges.*

abrupta sunt : † Civitas Electoris, Principis sed clementiae se dederet, Cyriaciburgum & duas portas Brületensem ac Krempherianam, usque dum de urbis securitate, de custodia pro libitu disponeret Elector, traderet, reliquæ non nisi ruricolis aperirentur. Religionis libertas jam olim promissa libera, & citra molestias esset. Pradellius & Legati Electorem placarent, ne poenas à civibus, aut bonis eorum exigat. Rustici ad prædiorum culturam ex urbe dimitterentur. Exclusi à gratiæ legibus, qui præ cæteris in Cæsaream Majestatem, in Electoris eminentiam peccaverant. Hæ leges per Deputatos Urbis & Regis-Curiam delatae, atque præmissæ flexis genibus deprecatione Principi Electori exhibitæ sunt. Ratihabuit Elector Legatorum pacta, utque apud Cæsarem Erfordia expiaretur, sibi curæ futurum promisit, his quoque gratiam spopondit Elector, quibus Legati negaverant, eandem ut Cæsar largiretur, se laboraturum: Expensas belli quantumvis ingentes, non ex privatorum bonis, ut ob delicta posset, verum Universitatis sumturus.

XXX.

*Ipse Elector
urbem ac-
cedit.*

Acta hæc Regis-Curiæ sexto decimo Octobris, unde Elector cum integra Aula Erfurtum movit. † Cum propè urbem venisset, ab universo exercitu armis, & trina machinarum explosione salutatus est, iisdem vallum intonuit. Cives arma deposuerant, quo minus exacti tumultus imaginem Domino exhiberent. Electorem Magnatum ingens numerus omnis ordi-

ordinis & dignitatum stipabat. Isto pom-
pæ ordine Urbem ingressus est , quæ feli-
citas à duobus sæculis Majoribus negata.
Occurrit in vestibulo Mariani templi Cle-
rus, brevi oratione de prosperè gestis , de
adventu gratulatur. Postea ad ipsam
Ædem deductus Elector , ubi Ambrosia-
nus hymnus decantabatur. Inde Mona-
sterium S. Petri , solitam Electoribus Se-
dem concendit. † Confestim Senatus por-
tarum claves obtulit.

*Claves por-
tarum ob-
latæ.*

Prima de occupatæ Urbis regimine cura, XXXI.
quomodo & scopuli veteres caverentur,
& communis boni tutela firmaretur. Vi- *Homagium*
sum † sueto olim Jurejurando subditos ob- *præstitum.*
stringere. Convocati in majore foro ci-
vies, Elector in latioribus gradibus sub um-
bella holoserica stetit. Senatores pro-
pius, reliqua multitudo per forum erat dif-
fusa : Ibi in genua devoluti , quæ pecca-
verant hactenus, deprecati sunt. Elector
clementiam Regis-Curiæ promissam ube-
rius spondet. Singuli Civium secundum
regiones, & tribus , stipulatâ manu obedi-
entiam Electori promiseré : † Ii qui extra
portas habitant, tumultuum Rei, per li-
bellum Electori innocentiam suam pro-
ponebant : Faterise, quod motibus im-
mixti, imò in tumultu primi fuerint , ast
ex alieno hoc delicto non suo evenisse:
calliditate imperantium se circumventos,
qui simplicem multitudinem ad tegmen *Electoris*
suæ rebellionis concitarint. Scilicet † *Clementia*
Emi-

*Excusatio
suburbano-
rum.*

Eminentissimus Elector Clementia sua pertinaciam omnem liqueficerat, ut pudiceret in optimum Principem peccasse, hinc alter alteri culpam imputabat. Fides data jure jurando confirmabatur, propounderente juramenti leges Secretario, omnis multitudo erectis ad Cæsum digitis subjectionem jurabat.

Galli bene
XXXII.
remunerati
Rhenum re-
petunt.

Rarissimum
munus Regi
ab Electore
oblatum.

Iisdem diebus f Rhenum auxiliares Galli repetiere. Officiales cum liberalissimi donis Elector dimisit. Pradellio gladius multis pretiosus gemmis, & plures equi obvenere. Ipsi Regi datum munus, f quod antiquitatis pretio omnem aestimationem superat: De Childerico Francorum Rege Clodovæ Patre suprā (a) dixi: is anno Christi DIX. die vigesimo septimo Novembris obiit, ac Tornaci ritu gentilium sepultus est, cumque nuper ibidem, gubernante Belgium Leopoldo Archiduce, Divi Cæsaris Ferdinandi III. Fratre, ruinosæ ædis fundamenta disjicerentur, (b) corpus unà cum vario Cimeliorum, & armorum apparatu, inventum casu, & refossum est. Hæc Leopoldus Viennam miserat, Galliarum Rege frequentissimis votis, ista Praedecessoris monumenta desiderante. Ablegavit Elector ad Cæsaris aulam Conradum Breuning suum è Societate

tato

(a) Sub anno DXVIII.

(b) Vide Anastasii Childericianam Chisletii, in qua uberrima hæc ab oculato teste, & elegantissimis ectypis exhibentur.

tate Jesu Theologum , per quem à Divo Leopoldo Cæsare Augusto, istum antiquitatis thesaurum obtinuit , eum postea Regi Galliarum in grati animi tesseram obtulit.

Rector Universitatis † & proceres eleganti oratione Electori gratulantur , se atque Academiam Electori commendant. Pari elegantiâ respondet Elector , nec curae sibi tantum rem literariam futuram , † sed quantis etiam cunque impensis è pulvere , quo temporum injuriâ tecta jacuit , splendori pristino restituturum. Fidem dictis atque votis speratā dedit , postquam liberalissimis stipendiis , & vigilante curâ Academiam irrigavit , ut paulò post supra vota florere inceperit.

Monebant † transacta tempora , non solis promissis imperia stare , præterea ampliora Urbis munimenta videbantur , quam ut semper impleri præsidio ex Civitatis redditibus possent. Ideò Elector , quod jam ante sæcula Adalbertus (a) fecerat , arcem extruere , ex qua tam protegi adversus violentiam boni , quam contineri malii possent , ac montem S. Petri munimentis circumdare aggressus est. † Prosperius initis Princeps Monasteriensis , Christophorus Bernhardus ex Hungaria supervenit. Ibi annonæ præfectus exercitibus Imperii de comeatu prospexerat , Princeps Heroicis virtutibus , præsertim remilitari

XXXIII

*Universitas
literaria E-
ctoremxcii-
pit.*

*Eandē Ele-
ctor restau-
rat.*

XXXIV

*Citadella Pe-
trensis initi-
atur.*

*Princeps
Monasteri-
ensis Elec-
torem hic con-
venit.*

(a) Vide supra ad Annum MCXXII.

Elector iterum cives armat.

litari per Europam celebris : Omni praefatio & Machinarum tonitru exceptus est: aliquot dies lætitiis insumptæ, præcipuum in nova munitione, suorum re votorum, delectamentum: posteà Westphalam repetiit: Elector † ut civibus suis ostenderet non Imperium sibi violentum, sed quod Clementiā consistit, placere, cives quæ reliquerant arma, resumere jubet, in foro convocat, paucis stipatus lustrat, † totque millenis inermis se credit, quibus anteà hostis videbatur; sed edocti jam de errore cives, quodque restiterint Principi, qui non libertati sed licentiae ponere modum voluisse Victor ostendat. Incredibilis hinc animorum conversio, nec reliqua veteris morositatis studia, nisi forte penes quosdam obscuræ sortis, qui bonis publicis offensi, in rebus turbidis delectamenta quaerunt. † Sic iterum unita Sedis Erfordia Erfordia. Cæsar, Reges, Principes Ead Electore lectori de felici successu gratulati sunt, eti gratulatio am privatos ad eundem ausum Electoris humanitas provocavit. At ille prospera omnia non suæ virtuti, sed benignitati Numinis imputavit. Festivos ignes, arcus, & Triumphantis decora vetuit, quod reduxisse cives, quam triumphasse videri mallet.

VXXXV.
Elector Magistratus ordinat.

XXXV.

Elector Magistratus ordinat.

Vicedominus.

Inter istos applausus non depositus Elector pro Rep. curam. † Ordinavit Magistratus: quæ statum concernunt, & publica, † Vicedomino commisit, datis in cura-

curarum, & Consilii partem Assessoribus.
 Vetus hæc per Electoratum, & præsertim
 Erfordiæ imperitandi ratio. Judicia \dagger *Judiciorum civi-*
Prætori, & Assessoribus mandavit, iti- *tatis.*
 dem ex veteri instituto : Sed illud utrobi-
 que novum, \dagger quod quasi de ArchiEpis-
 copatu triumphasset & Erfordia, ex Civita-
 tis Consulibus, Advocatis, Senatoribus ad
 hasce potestates quidem adoptati sint, sic
 vici mixti victoribus ad gubernacula af-
 sumpti. Senatus \dagger etiam ordinatus, in *Senatus le-*
 eum prudentiores civium lecti, & data *etius, ejusq;*
 quotidiana Reip. disponendi potestas, po- *ampla pote-*
 tissimum quæ circà tribus, commercia, *stas.*
 tutelas, successiones ex statutis versantur,
 & rituum libera secundum Augustanam
 confessionem, prout hactenus viguit, or-
 dinatio. \dagger Senatoria Collegia in tria re-
 ducta, sic tamen ne quis à dignitate sepo-
 situs, sed vel ampliorem, vel parem in
 aucto Collegio honorem adipisceretur. \dagger
 Vicedominatus Reiffenbergio creditus,
 industriae hoc in negotio procœnum. Sic
 ordinata Civilia: \dagger militare præsidium suo
 Generali vigiliarum Præfecto Baroni de
 Leyen Elector credidit, hic dum bellum
 civile propè Erfordiam ageretur, cum
 signis decem in Hungaria bello Turcico
 distentus, præcipuum fortitudinis, & vir-
 tum militarium specimen in expugnatio-
 ne quinque Ecclesiarum, & felici ac cru-
 ento ad S. Gothardum prælio edidit, vo-
 catus cum veteri, & exercitato milite fau-
 stissimis

Collegia Se-
natus redu-
cta.

Reiffenber-
gius Vicedo-
minus.

Baron de
Leyen Gu-
bernator.

stissimis auspiciis, Urbis, novæque arcis custodiam ac supremam armorum præ-

P.P. Societatis Jesu Collegium do-
natum Elector. Eturam suscepit. Patres Societatis (a) †

Jesu suis quidem reditibus, quos vel ex liberalitate morientium, vel ex Monasterio Canonicorum S. Augustini, quod ab Electore Swikardo accepere, sed absque domo propria hactenus vixerant, à Capitulo Mariano in Sacellum (b) Ecclesiae Sanguini Redemptoris sacrum, & pro locario in domum, ab Henningio Goedeno ad occidentales gradus exstructam, quondam recepti. Pro iis Elector Stotterheimiani Palatii aream & rudera emit, assignavit in futuri Collegii fundum: ad ditum in vicinia S. Laurentii fanum, in quo dum usque propriam ædem Numini e-

Monita Elec-
toris ad utriusq[ue] Religio-
nis con-
cionatores. rigerent, divina peragerent. Priusquam Herbipolim repeteret Elector, † utriusque Religionis Clerum ad prandium vocat, inter alia hoc potissimum inhibet, ne verba ad populum facientes à præceptis vitae Christianæ ad concivia in discep-

pantem ritum deflecterent. Veritatem suo candore sine calumniis apparere, ad has sibi malè consciós refugere, nec iis auditores ad pietatem, aut zelum veri, sed ad livorem tantum animari, & pestilen-

*MDCLXV tem Reip. æmulationem. * Firmatis † Revertitur omnibus, & emendatis in melius, Herbipolim

(a) Vide supra ad annum MDLXXXIX.

(b) De cuius initio vid. supra lib. I. n. 21.

(c) Vid. sup. ad annum MDCLX.

polim abitus paratur. Postq; à intercedente † apud Cæsarem Electore, Civitas, Civitas à bā-
(a) agnitā per Legatum culpā, factāque per no absolvi-
exli- eundem humi prostratum deprecatione, tur.
taſte. à nexu proscriptionis absoluta est.

Unum supererat, quominus Erfurten-
ſia consummata viderentur: † Saxonie
Duces, Thuringiae Landgravii varias lites
cum Urbe jam ab antiquissimis temporis-
bus habuere, modo jura, nunc terræ in
controversiam tractæ. Ad promisit nunc
Elector Saxo auctoritate sua lites lo-
piendas. Moguntinus Baron m Reiffenber-
gium legat, conventus Lipsiae habitus, u-
bi Præfectura Kapplendorff ac Rudelstadi-
um majus Ducibus cessum, illi prætensæ
in Erfurtensi territorio superioritati renun-
ciarunt. Comitatus Mühlberg & Ton-
dorff, si daretur creditum, cessi prote-
ctio Urbis Domino relicta: de conduce-
re, multarum haetenus litium causâ
conventum, ut Elector personas, Prin-
cipes bona conducerent, controversiæ
Gleichenenses multiplicibus legibus sublatæ
nisi quod superioritatis, aut exemptionis
prætensio Spirensi Cameræ submitteretur,
atque sic variis pactis, datis aliis, aliis re-
tentis, proscriptæ lites, divisa territoria,
distincti dominatus, amicitiae, studia, u-
tilitates, adversus quosvis conjuncta
sunt.

Historiæ futorum temporum, si con-
texere libuerit, apparatum dabunt rerum

Z

Apparatus

XXXV

II.

hū- *futuræ Hi-*
storie.

XXXVI

*Pacta &
stabilita con-
cordia cum
Saxonibus.*

humanarum concatenatae vicissitudines: Magnus minister & qui Domini vices agebat, fortunae lubricitatem expertus cecidit: interim illustrissimus Fridericus Baro de Greiffenglaw, gubernacula tenuit. Joannes Philippus Elector, amoribus & consiliis quaeis Remp. juvit, felicem impositurus coronidem, à Reverendissimo Capitulo Coadjutorem petiit, qui & fessam curis senectutem fulciret, & anteversis Imperii intervalli malis successor esset. † Non diu consultandum fuit quis eligeretur, sed Lotharii Friderici altissima virtus omnium vota collegit: is igitur Coadjutor, & Joanne Philippo associato superis, Elector est. Sanguinem ex illustrissima Metternichiorum familia dicit, fuitque jam ante Spirensium Episcopus, Imperii Princeps. Ardentissimis votis hunc expectavit Erfordia, ut jurata fide obedientiam sponderet, ast Rheno armis turbato necessitates Moguntiae Domini praesentiam expetunt. Igitur Homagium † per Legatos excepit, quam in rem Reverendissimum summæ Ædis Scholasticum, hodie Custodem, Carolum Henricum, Illustrissimum Baronem de Metternich, Winnenburg & Beilstein, misit; † Legati simul à Metropolitanu Collegio, Reverendissimi duo Capitulares, & Illustrissimi Domini, Anselmus Franciscus Fridericus ab Ingelheim, & Christophorus Rudolphus à Stadion, ut Homagium præ-

*Lotharius
Fridericus
Elect. Mog.*

*Homagium
excipit.*

*Per Legatos
D. D. de
Metternich
Ingelheim,
Stadion.*

præstare Erfordiam juberent. Peracta
sunt omnia magnâ pompâ & applaudenti-
bus cunctis, Legatorum prudentiâ ubivis
inter ornamenta eminente: Cives in lati-
ore foro, ruricolæ partim in Vippach, a-
lii Sömmerdæ & Mühlbergijjurarunt. Mox
ante, cum ejusdem belli incommodis
Rhingavia exposita, suum Vicedominum,
meritis in Remp. excellentissimum, com-
modare amplius Erfordia non posset. † D. ARidder
Baro Illustrissimus & generosissimus Do- Vicedomi-
minus, Joannes Henricus Daniel à Ridder nus.
in Groenstein, Vicedominus Erfurteensis
renunciatus, evocatoque ad Imperii tu-
telam à Cæsare militarium rerum guber- D. à Schütz
natore, Barone de Leyen, † Colonellus præsidii
Fridericus à Schütz in Holzhausen, exer- præfectus.
citata generositate clarissimus, armis
præfectus est.

F I N I S

INDEX

NUMERVS PRIMVS LIBRVM,
SECUNDUS MARGINALEM NU-
MERUM DENOTAT.

A.

- A**cademia Erfordiensis ibid. & 27. Hic oppignorat fundatur lib. 2. Num. stradam montanam, ille 18. ejus Rector Princeps Böckelnheim cum appertenientiis. *ibid.*
Georgius Hennebergius 3.
6. item Dietherus postea Adolphus Cesar emit Elector Moguntinus 2. 21. Thuringiam. i. 26.
cœpta in ea Religionis mutatio. 3. 28. Restauratur à Moguntino. 4. 33. *Advocatia Erfurtensis* à Comitibus de Gleichen recidit ad Moguntinum
S. Adelarii translatio. 3. 13. i. 20.
Adalbertus primus i. 10. *Ægidius Francis* præst. sub eo Landgraviatus cœpit *ibid.* i. II.
Adalbertus secundus, e- Æs alienum ingentes tur- jusque varia cum Land- bas causat Erfordiæ. 3. 7. graviis bella. i. 12. seqq. & seqq. unde illud natum? *ibid.* N. 7. in fi.
Adolphus I. Nassovius E- *Albarum Dominarum* lector Moguntinus contrà monasterium igne perit. i. Ludovicum. 2. 17. Eorum 20.
inter se bella. *ibid.*
Adolphus II. contrà Di- *Albertus Administrator* etherum Isenburgicum electus. 26. Eorum bella Saxo à Diethero Mogun- tino adoptatur coadjutor. 3. 2. Eadem succedit. *ibid.*

Con-

I N D E X.

Concordata ejus cum Erfordia 3. 3. moritur. *ibid.*

Albertus Brandenburgicus
Elector Moguntinus. 3. 19.
Ei Erfordia gratulatur. *ibid.*
Edictum de pace servanda
publicat. *ibid.* Introire vo-
lens à Saxonibus impedi-
tur. *ibid.* in disgratiā ejus
incident Erfurtenses. 20.
Eos in jus vocat. 24. Que-
relæ ejusdem de Erfurten-
sium perrinacia. 25. Fœdus
Sueicum invocat. *ibid.*
Moritur. 27.

Albertus Landgravius, di-
ctus ignavus Landgravia-
tum vendit. 1. 26. Cum Er-
furtensibus de alimentis
pacificatur. 30.

*Albertus Norico-Branden-
burgicus* Urbis agros depo-
pulatur. 3. 27.

Annona Caritas. 2. 4.
Apertura jus à Comiti-
bus de Gleichen redimunt
Erfurtenses. 1. 20.

*Appellationes Mogunti-
am impediri Cæsar inhi-
bet.* 3. 31.

Arnstadtium obsidetur à
Landgravio & Erfurtensi-
bus. 2. 7.

Augustinianorum Erem.
Monasterium erigitur. 1.
17. Senatus occupat. 3. 28.
Repententibus monasteri-
um Servitarum assignat. 3.
35. Curiam S. Valentini ac-
cipiunt. *ibid.*

*Augustinianorum Regula-
rium* Monasterium erigi-
tur. 1. 11. Senatus occupat.
3. 31. Cæsar restitui jubet.
ibid. Elector Jesuitis donat.
ibid.

B

Baldinus Administrator
Moguntinus Erfordia-
m bis obsidet. 2. 6. Hohn-
steinensi bellum infert, &
Northusiam compescit. *ibid.*
Compromittit in Lä-
gravium. *ibid.* Urbem ad
obedientiam adgit & mul-
titat. *ibid.* Administratio-

nem deponit. *ibid.*

Basilius Valentinus ordinis

S. Benedicti in monteS.

Petri clarus. 2. 21.

B. Bardo ArchiEpisco-
pus Ludovicum Barbatum
Vicedominum Erfordiæ
nominat. 1. 6. Levat ejus-
dem filium ex baptisme
ibid.

INDEX

Bellum inter Moguntinum & Landgravium. 1. 13. & N. 15. & seqq. Inter Erfordiam & Comites Thuringiæ. 1. 28. & Landgravium Fridericum. *ibid.* & N. 30. Inter Moguntinum ac Landgravium contra Albertum Brunsvicensem. 2. 14. Comitum Schwarzeburgensium cū Herbipolensi. 2. 15. Erfordiæ cum Landgravi. *ibid.*

Bernwardus Ascaniensis mover in Thuringiam. 1. 2.

Bertholdi Concordata. 3. 6.

Blasphemus se filium Dei prædicans. 2. 19.

Bobenzahn Doctor &

Syndicus Erfurtensis ^{sup-} plicio afficitur 3. 18.

Böckelnheim cum appertenentiis oppignoratur Bipontino. 2. 27.

S. Bonifacius venit in Thuringiam. 1. 3 Quis ante eum fuerit status Religionis. 1. 2. An ante eum Monasterium? *ibid.* Erfordiæ Episcopatum fundat. 1. 3. Erigit Monasterium & Ecclesiam B. Mariae Virginis. *ibid.* Martyrio afficitur. *ibid.*

Burchardus ultimus Thuringiæ Dux occumbit 1. 4.

Butstadium ab Erfurtenibus expugnatum. 2. 6.

C

Caduceator Cæsareus Cliententiam banni publicaturus et ad eliter exceptitur. 4. 23.

Calendarium reformatum Senatus repudiat 3. 31. **Cives Catholici** recipiunt. *ibid.*

Campana major Erfurtensis funditur. 1. 30. perit incendio. 2. 28. de novo fu-

ditur. 3. 5. ejus moles. *ibid.*

Carolus M. 1. 4.

Carolus Quartus Erfordia privilegia confirmat. 2. 13. Ejusdem hostis eam incastum obsidet. 2. 17.

Carolus V. multat Erfurtenses. 3. 27.

Carthusia Erfurtensis fundatur. 2. 16. Ad munimenta confert. 2. 22.

Cella

I N D E X

- Cella S. Martini ad Werram.* I. 8.
I. 10.
- Census liberi, Freyzinse.*
- Childericus Rex Francorum Ludovico XIV. Regi Galliae offertur in donum ab Electore Moguntino.* 4. 32.
- Christiana Religio quando cœpit in Thuringia?* I. 2.
- Christianus Elector Mog. legnior ad Regimen.* I. 21. Erfordiam venit. *ibid.* deponitur. I. 22.
- Citadellam Erfordiæ erigit Adalbertus.* I. 10. Johannes Philippus. 4. 34.
- Civium Erfurtensium adversus Senatum querelæ.* 4. 3. Moguntinum invocant. 3. 9. & II. lib. 4. 3. Ad eum Legatos mittunt. 3. 9. & III. ad preces pro Moguntino se offerunt. 4. 5. plura vid. Plebs Erfurten-
s.
- Clerus Erfurtensis spoliatur.* I. 30. & 3. 23. & 3. 25. negat cum spoliantibus transfigere. *ibid.* vexatur ob focarias. 3. 27. gradus ad templum marianum clau-
- dere portæ tentat. 3. 30. Suecis deditur. 3. 36. Ad excusandos seditiones cōpellitur. 4. 24.
- Clodio Rex Francorum.*
- I. N. I.*
- Clotharius Francus Imperium in Thuringiam sibi scelere firmat.* I. 2.
- Collectæ à Senatu civibus indictæ à Gerhardo inhibentur.* I. 27. Item à Bertholdo. 3. 4. & 36. postea permittuntur. *ibid.* Erfordiæ indicuntur à Moguntia. 3. 4. & 6. & 30. solvere renuit. *ibid.* & 34. Cæfareis mandatis adigitur. *ibid.*
- Collegium Juristarum fundatur.* 2. 23. perit incendio. 2. 28.
- Collegium majus, in eo studiosos oppugnant ci- ves.* 3. 16.
- Collegium portæ cœli füda- tur.* 2. 21. Ejus Bibliotheca. *ibid.*
- Collegium Saxonicum fun- datur.* 3. 24.
- Comitia celebrantur Er- furti.* I. 4. I. 14. 3. 29.
- Concordata Schyvalbænsia irritant Erfurteses.* 4. 11.
- Conducendi Ius sibi Mo- gunti-*

I N D E X

guntinus & Saxones invi-
tem disputant. 3. 20. &
26. Lites parit. 3. 28. Tur-
bat introitum Saxoniæ E-
lectoris. 4. 10. De eo tran-
sigunt Moguntinus &
Landgravii. 4. 36.

Conrado Electori Homa-
gium præstant Erfurtenses.
2. 21.

Conradus Landgravius cō-
trà Moguntinum refracta-
rios Abbes tuetur. 1. 17.
Fit Magister Ordinis Teu-
tonici in Borussia. *ibid.* S.

Jacobi templum erigit,
ibid.

Curia Moguntina ex-
structa lites causat. 3. 24.
Perit incendio. 2. 28.

S. Cyriaci Monasterium
in hunc montem de colle
S. Severi translatum. 1. 10.
Munitur in arcem, & mo-
niales transferuntur in ur-
bein. 3. 2. Istius munitionis
difficultates. *ibid.* & N. 3.
Puteus ejus profundissi-
mus effossus. 3. 25.

D

DAgobertus primus Fran-
corum Rex. 1. 2. Da-
goberstadium ab eo con-
ditur. *ibid.* Ab Erfurten-
bus incenditur. 4. 23.

Decimarum immunita-
tem pacti Thuringi. 1. 7.
Sollicitat tamen Orgarius
ArchEp. 1. 4. Similiter Si-
gefridus Elector. 1. 7. Ejus
hancitem cum Cælare
fœdus. *ibid.* Idem Decima-
rum promissionem impe-
trat. *ibid.* Revocatur. *ibid.*
Denuò sed frustrà exigit.
ibid. Solus Elector Mogun-
tinus in Thuringia deci-

mas solvit, & cur? 1. 10.
Adalbertus iterum sed in-
cassum exigit. *ibid.* Exacti-
ori decimarum renunciat.
ibid.

Dietherus Ilenburgicus
comes, Academiæ Re-
ctor. 2. 22. Contrà Adol-
phum eligitur ArchiEpis-
copus. 2. 26. Stradam mó-
tanam oppignorat. 2. 27.
Adolpho mortuo potitur
sede. 3. 1. Cæsar eum iwe-
stire renuit, ac persequi-
tur. *ibid.* Ejus scripta con-
trà Erfordiam, & ade-
andem Legatio. *ibid.* Al-
bertum

I N D E X

bertum Saxoneni coadju-
torem assumit. 3. 2.

Dominicanorum Mona-
sterium Erfurti erigitur. 1.
19. Senatus Ordinem in
possessione turbat. 3. 31.

Duderstadium expugna-
tur. 3. 1. Ejus Urbis descri-
ptio. *ibid.*

Duisburgum Thuringio-
rum 1. 1.

E

E Berhardus Archiepisco-
pus Elector, ejusque
verum Nomen. 1. 22. Cum
Brunsvicensi belligerat &
capitur. *ibid.* Redimitur.
ibid. Erfordia^æ Collegium
Senatorium instituit. *ibid.*
Moritur. *ibid.*

Edictum Ferdinandi Secun-
di de restituendis bonis
Ecclesiasticis Erfurentes
terret. 3. 35. Ei se parituros
simulant. 3. 36.

Eichsfeldiaci prædas agūt
in Thuringia. 2. 19. Infe-
lix eorum contrà Erfordi-
am expeditio. 4. 24.

S. Elisabetha Hassia &
Thuringia^æ Landgravia
moritur. 1. 19. Dies obitus
sacer decernitur. 1. 20.

Elsterburg arcem Erfur-
tenles expugnant. 2. 14.

Erfordia^æ natales & unde
nomen? 1. 1. Moguntinæ
*Sedis filia. *ibid.* Ejus situs.*

1. 1. & 3. 39 Amplitudo. 3.
2. Quæ ejus conditio ante
& sub Bonifacio? 1. 1. Epis-
copatus in ea adornatus,
iterum abrogatur. *ibid.* Pri-
mum muro cingitur à Si-
gefrido ArchiEp. 1. 6. Ex-
pugnatur à Landgravi^o
Ludovico Quarto, & nu-
datur mœnibus. 1. 13. Re-
staurantur à Moguntino,
& præsidio firmantur. *ibid.*
Distribuitur in Parochias.
1. 14. Adhæret Pseudo Ar-
chiEpiscopo Lupoldo, i-
deoque sed incallum ob-
sideretur à Landgravi^o. 1. 16.
Prædones feliciter repre-
mit. 1. 23. Encomium Civi-
tas pacis accipit. *ibid.* Cristas
erga Moguntiam erigit.
1. 24. Obsidetur à Fride-
rico Landgravi^o. 1. 30. Ite-
ratò. 1. 4. Moguntinum
de auxilio solicitat. *ibid.*
Obsidetur à Balduino. 2. 6.

Cum

I N D E X

Cum eo bellum, *ibid.* Privilegiorum fundamenta ponit. 2. 11. Obsidetur à Carolo IV. 2. 17. Fossis & pomœriis se munit. 2. 22. Item vallo. 2. 28. Impetrat à Pontifice R. insolubilem unionem cum ArchiEpiscopatu Moguntino. 2. 26. Protectioni Saxonicae se submittit. 3. 3. Cum iisdem super controversiis paciscitur. 3. 4. Arealieno gravata. 3. 7. Obsidionem à Saxonibus metuit. 3. 17. & à Carolo V. 3. 24. A Catholica Religione deficit. 3. 25. & 27. Lites habet cum Saxonibus. 3. 26. & 27. Paci religiosæ frustrà includi petit. 3. 28. Circulo Saxonico adscribi desiderat. 3. 3. 4. Pacem Pragensem simulatè amplectitur. 3. 37. Propè eam quatuor exercitus junguntur. *ibid.* Repræsentatio status politici. 3. 39. Monasterium Westphalorum ad tractatus pacis Legatos mittit. 4. 1. Adversarios ibi Moguntinum & Saxonem invenit. *ibid.* Praeterit. *ibid.* A suis Rusticis ductore Consule penè occupatur. 4. 23. Declarat in Imperiale Bannum. *ibid.* Obsidetur à Moguntino. 4. 28. Se fortiter defendit. *ibid.* Ad deditioinem cogitur. 4. 29. Deditio leges. *ibid.* Sedi Moguntinae reunitur. 4. 34. Forma Regiminis post deditio nem. 4. 35.

Erichsberg arx quam prædones intederant, expugnatur ab Erfurtensisibus. 2. 8.

Erponis Archi Episcopi Moguntini verum nomen. 1. 5. Ejusdem nummus Argenteus. *ibid.*

F

Flagellantium turba venit Erfordiam. 2. 10.

Fœdus Suevicum Erfur tenses citat. 3. 25. Litem inter eos & Dominum scep sit. *ibid.*

Franciscanorum monaste rium erigitur. 1. 17. Ex uritur. 1. 20. A Senatu occupatum frustrà repeti tur. 3. 35. De eo lis inter fratres minores & conven tuales. *ibid.*

Fide-

I N D E X.

Fridericus Barbarossa cum Papa colliditur. 1. 13. Moguntiam expugnat, & mœnia dejicit. *ibid.* Erfordiæ comitia celebrat. 1. 14. Controversias inter Moguntinum & Landgravium audit. 1. 15. Ejusdem mirabilis casus in Erfordia. *ibid.*

Fridericus Coburgicus cœditur ab Erfurtensibus.

3. 34.

Friderici Landgravii cum Erfurtensibus bella. 1. 28. & 30 2. 4. cum iis pacem init. *ibid.*

Fuldensis Abbas opponit se Moguntino exigenti decimas in Thuringia. 1. 7.

G

Gallie Rex auxilia Moguntino contrâ Erfordiam mittit. 4. 26. seq. Rarissimum munus ab Electore recipit. 4. 32.

Gereon Molitoris ad Principem Monasteriensem legatus. 4. 26. Ad conventum Lipsiensem. 4. 36

Gerhardus Elector Rudolphum Cæsarem ad compescendos Rebelles invocat. 1. 25. Ejus cum Urbe Concordata. *ibid.* Jus monetandi Urbi oppignorat. 1. 26. Inhibet senatus exactiōnem Colletarum. 1. 27.

Gerlacus contrâ Henricum ab Erfurtensibus defensus, iis magna privilegia concedit. 2. 11. Mon-

tæ utilitates vendit. 2. 13*

Gisbertus Comes, Fundator Templi S. Laurentii. 1. 11. Primus post Ludovicos Vicedominus. *ibid.*

Gleichenfis Comes Ludovicus capitur à Saracenis, & de ejus liberatione Historia. 1. 18. Advocatia Erfurtensis à Comitibus relabitur ad Moguntinum. 1. 20. Ab iisdem jus aperaturæ redimitur. *ibid.* Cum Erfurtensibus ratione feudorum paciscuntur. 3. 26. Familia deficit. 3. 38. Hazzfeldii Comitatu investiuntur. *ibid.* Lites de eo cum Landgraviis componuntur. 4. 36.

Gædenius Ictus ab Erfurtensibus

I N D E X

tensibus legatur Romam.
2. 26. Turbis civilibus se
immiscet. 3. 11. & 13. Prin-
cipes contrà Urbem insti-
gat. 3. 20. Revocatur ab
exilio. *ibid.*

Gothani proscripti con-
silia de occupanda Erfor-
dia habent. 3. 29.

Granichfeld ab Erfurten-
sibus expugnatur. 2. 6.

Greiffenberg expugnatur,
2. 28.

Fridericus de Greiffenclav
Baro, Legatus Castrorum
ad Erfordiam. 4. 27. I-
bidem Vicedominus. 4. 37.

Greiffenstein arx Eichstel-
diæ expugnatur. 2. 19.

Gymnasium Senatorium
erigitur. 3. 28.

H

H Altenborstius Monaste-
rium Westphaliæ le-
gatur. 4. 1. In dissidio ci-
vili senatus orator. 4. 6.
Excluditur à Curia. *ibid.*
elector restituit. 4. 16. Ei-
furtenses renunt. *ibid.* A
seditionis miserè delum-
bar. 24.

Hanstein arcem erfur-
tenses dum obsident cæ-
duntur. 2. 14.

Hassia donatur Sedi Mo-
guntinæ. 1. 5. Devvolvitur
ad hodiernam Landgra-
viorum familiam. 1. 22.

Heiligenstadii descriptio.
2. 20. Frustra obsidetur.
ibid. Capitur. 3. 1.

Heldrunensis Dominus
Rudolphus Erfordiæ ho-
stis. 2. 19.

Fr. Henricus A. M. e-
jusque sigillum pacis. 1. 25.
Ab erfurtensibus homa-
gium recipit. *ibid.* Sigillum
ubi inventum. 2. 27.

Henricus A. M. per
discensionem electus. 6.
Sedem contra Balduinum
obtinet. *ibid.* Erfurtenses
cum clero conciliat. *ibid.*
Monetandi jus Urbi elo-
cat. 2. 7.

Henricus Landgravius Cx-
sar eligitur. 1. 21. Occum-
bit ad Ulmam. *ibid.*

Henrici quarti Cælaris
cum Moguntino fœdera
contra Thuringos. 1. 7.
Divortium intendens cum
uxore à Petro Damiani
corripitur. *ibid.* Fundit
hostes

I N D E X.

hostes in Thuringia. 1. 8.
Expugnant Erfordiam. *ibid.*

Hermanfridus Rex Thuringorum. 1. 2. Ejus bellum cum fratribus. *ibid.* invocat Theodoricum Regem Francorum. *ibid.* Fidem frangens à Theodorico oppugnatur & interficitur. *ibid.*

Hermannus Thuringiae Landgravius obsidet Erfordiam. 1. 16. Defendit contra Cæsarem Sigefridum Moguntinum. 1. 17.

Hilderici Regis Francorum fuga in Thuringiam ejusque erga hostem iniqitas. 1. 2. Post mille annos effuditur, & à Moguntino Galliae Regi cum timeliis offertur. 4. 32.

S. Acobi templum & Teutonica domus erigitur. 1. 17.

Fesuitarum missio Erfordiam. 3. 31. Residentiam formant. *ibid.* Monasterium Canonicorum Regularium S. Augustini accipiunt. *ibid.* Regimen col-

Hirsfeldensis Abbas opponit se Moguntino exigenti decimas in Thuringia. 1. 7.

Homagium præstant Erfurtenses electori Moguntino Henrico. 1. 25. Petro. 1. 29. Conrado. 2. 21. Joanni. 2. 18. Theodoro. 2. 23. Saxonibus iurare abnuunt. 3. 34. Præstant Joanni Philippo electori. 4. 31. Lothario Friderico. 4. 37.

Homicida temeratus. 3. 37.

Hopfgartensem arcem expugnant Erfurtenses. 1. 28.

Hussitæ Erfordiam terrant. 2. 21. Ejus belii æram custodit. *ibid.* Egrana Urbem obsonentes ab Erfurtensibus cœduntur. 2. 21.

I.

legiale adornant. *ibid.* Proprium collegium ædificant. 4. 35.

Incendia Erfordiae. 1. 8. & 12. & 14. & 20. & 27. lib. 2. 21. 23. lib. 4. 13.

Inendiarius Monachus degradatur & comburitur 2. 28. Anselmus Fridericus

I N D E X

- cus Fridericus de Ingelheim
 ad excipendum Homagium Erfordiam legatus.
 4. 37.
Joannes, elector Moguntinus de occiso Cæsar refalló arguitur. 2. 20.
Joannes Fridericus elector Saxoniæ tentat Erfordiam intrare. 3. 27. Lites habet cum Erfordia. 3. 26.
Joannes Philippus elector Moguntinus. 4. 2. Legatos Cæsareos ad restitutio-
 nem jurium, & compo-
 nendos motus civiles in Er-
 cordia impetrat. *ibid.* De-
 cerni Preces pro se & Ar-
 chiepiscopatu petit. 4. 5.
- Secundam commissionem
 Cæsaream impetrat. 4. 8.
 Petit tertiam. 4. 11. Impe-
 trat. 12. Etiam quartam. 4.
 19. Sententiam Banni con-
 tra Urbem exequitur. 4.
 24. & seqq. De auxiliari-
 bus copiis circumspicit.
 26. & 27. Erfordiam obli-
 det. 27. Expugnat. 29. Ve-
 nit Erfordiam. 30. Homagium excipit. 4. 31.
Christophorus Jodociad
 Ducem Saxoniæ legatus.
 4. 24.
Judæi pertumultum ex-
 uruntur. 2. 10.
Judicium Ecclesiasticum Er-
 fordiz. 3. 39.

K

KAppendorff accipit Er-
 fordia. 2. 9. Oppigno-
 ratur Saxonibus. 3. 7. Quod
 ingentes turbas causat. *ibid.*
 & N. seqq. Erfurtenles
 incassum intendunt relue-
 re. 3. 26. Ceditur heredi-
 tariè. 4. 36.

Kelnerus Tribunus ple-
 bis Kappendorff Saxonibus
 oppignorat. 3. 7.
 Paucis verbis populum in-
 cendit. 3. 10. In templum

5. Viti fugit. *ibid.* Careni-
 mancipatur. *ibid.* Damna-
 tur ad ultimum supplici-
 um & misere suspenditur.
 3. 15.

Kirchberg arx expugna-
 tur ab Erfurtenibus. 1. 18.
Kirchbergensium Comi-
 tum cum Erfordia bellum.
 1. 28.

Kniphovius in dissidio ci-
 vili Senatus Orator. 4. 6.

Curia

I N D E X.

Curiā excluditur. *ibid.* Cæsar restituit. 4. 16. Occidi-

L.

L Andgravius Thurin-
giae origo. 1. II. Nun-
quam omnem Thuringi-
am complexus. 4. I. Land-
graviorum stirps mascula
extinguitur. 1. 21. Land-
graviatus venit ad miseriæ
marchiones. *ibid.* Vendit-
tur ab Alberto. 1. 26. Land-
graviis fœdus offerunt Mo-
guntino contra Erfordiam
4. 17. Cum Moguntia &
Erfordia de omnibus con-
troversiis amicabiliter
transigunt. 4. 36. Land-
graviis fratres inter se belli-
gerant. 2. 24.

8. Laurentii templum ex-
truitur. 1. II.

Laurentius Herbipolen-
sis episcopus arbiter inter
Moguntinos & Saxones.
3. 12. & 14.

Legati Cæsarei ad compon-
nenda dissidia mittuntur.
4. 3. & seqq. Saxones vo-
lentes intervenire non
audiunt. 4. 4. Mogunti-
num in juribus suis resti-
tuunt. *ibid.* & N. 5. Sena-

tui leges præscribunt. 6.
Senatum legunt & disce-
dunt. *ibid.* Secundò legati
Cæsarei mittuntur. 4. 7.
Litem de electione Tribu-
norum componunt. *ibid.*
Preces denuò imperant, &
morositatem exprobrant.
4. 19. Sententiam pænalem
promulgant. 21. Erfordia
fugantur. 22. Mülhusii
commissionem continu-
ant. *ibid.* Caduceatorem
ad publicandam sententi-
am banni ablegant. 4. 23.

Crafftuno Baro de Leyen
Gubernator Erfordiensis.

4. 45.

Limprechtus supremus
Tribunus plebis eligitur.
4. 9. Plebis in eo compla-
centia. *ibid.* Ob negatum
Magistratum ad Electo-
rem provocat. 4. II. Inci-
dit in plebis odium. 4. 15.
se exculpat. *ibid.* Fœdus
sub nomine concordiæ ini-
tium subscribere recusat.
18. Capitur. 22. Dimissio
frustra à Cæsare manda-
tur.

I N D E X.

tur. 23. A seditiosis delumbatur. 24. Processus criminalis contra eum formatur, & publicè in foro gladio feritur. *ibid.*

Lotharingus auxilia mittit electori contra Erfordiam. 4. 26. & seqq.

Lotharius Fridericus Spirrensum Princeps, postea elector Moguntinus. 4. 27. solicitatur de innoxio trāsitu. *ibid.* Böckelnheim Archiepiscopatui iterum adunit. 2. 27. Per legatos homagium Erfurti excipit. 4. 37.

Ludi publici 2. 29. A Saxonibus Erfordiæ instituti.

3. 5.

Ludovicus Primus seu Barbatus, Vicedominus Erfordiæ à B. Bardone nominatur. 1. 6. Crescit opibus in Thuringia. *ibid.* Ædificat Schauenburgum

& creatur Comes. *ibid.* Moritur & sepelitur Moguntiæ. *ibid.*

Ludovicus Secundus saltator patri in Vicedominatu succedit. 1. 6. ejusdem principiis insistit. 1. 9. Pro Domino belligerat. *ibid.* Fontem Leoninum in mo^re S. Petri dicit. 1. 11.

Ludovicus Tertius, primus Landgravius. 1. 11. ejus matrimonium cum filia Cæsarī. *ibid.*

Lupoldus pseudo Archiepiscopus Moguntinus contra Sigefridum secundum, eorumque bella. 1. 16. In exilium agitur. *ibid.*

Lutherus ex monasterio profugus, Religionem turbat. 3. 21. Erfordiam in Wormatiensi itinere trāsit, & turbas excitat. 3. 23.

M.

B. *Mariae V. Templum* cum Monasterio exstruitur à S. Bonifacio. 1. 3. ejus templi hodiernus chorus erigitur. 2. 12. Laqueare templi decidit. 2.

24. Ædificatur de novo. *ibid.* Incenditur. 2. 28. Decanus captivatur. 2. 6.

Matthias elector pons tem mercatorum exstruit. 2. 5. Homagium exigit. *ibid.*

I N D E X

ibid. Primitias celebrat Erfordiae. *ibid.* Northusiam & Erfordiam compescit. *ibid.*

Merovens Rex Thurinorum lib. 1. N. 1. ejus arx ubi fuerit sita? *ibid.* & N. 6.

Carolus Henricus Baro de Metternich Custos nomine Electoris homagium excipit. 4. 37.

Ministerium ordinatum Senatus. 3. 34. A Swicardo Electore Moguntino confirmatur. *ibid.* Preces pro Electore decretas renuit. 4. 14. Rationes renitentiae edit. 15. & 19.

Moguntia mœnibus nudatur à Friderico Cæsare. 1. 13. Subjugatur ab Adolfo. 2. 26.

Moguntini cum Landgraviis bella. *vid. Bellum.* Pacem init cum Landgraviis. 1. 15. Universaliter cum iis transfigit. 4. 36. Legatos ad componenda dissidia civilia Erfordiam mittit. 2. 2. & 3. 11.

Monasterium Albarum Dominarum. *vid. Albarum.*

Monasterium Domini-canorum. *vid. Dominicani.*

Monasterium Franciscanorum. *vid. Franciscani.*

Monasterium S. Martini erigitur in Brületo. 2. 3.

Monasterium novi operis. *vid. novi operis.*

Monasterium S. Petri *vid. Petri.*

Monasterium Scotorum. *vid. Scotorum.*

Monasterium servitarum *vid. servitarum.*

Monasterium S. Severi. *vid. Severi.*

Monasteriensis Princeps Christophorus Bernhardus, Moguntino suppeditas mittit contra Erfordiam. 4. 26. Ipsemet Erfurtum venit. 4. 34.

Mondragus Ecclesiasticorum Erfordiæ. 3. 30.

Monetalis inter Saxones & Urbem controversia. 3. 5.

Moneta jus Erfordiæ op-pignoratur à Gerhardo, 1. 26. à Gerlaco. 2. 13. ab Adolfo. 2. 27.

Mons Adjutorii in Eichsfeldia. 2. 16.

Mühlbergensis Comes. Meinhardus proscriptur.

1. 20. *Comitatus Mogun-*

Aa tinæ

I N D E X.

Sinæ Sedi apertus. *ibid.* comitatum emit Erfordia. 2. 13. Moguntinus secundum pacta vult redimere. 3. 32. ex ejus voluntate redimunt Saxones. *ibid.* Redimit Moguntinus. 4. 36. *Mülhusium Erfordiæ cō-* fœderatum. 1. 28. & 2. 4. & 15. & 3. 13. Conventum ibi celebrant Moguntinus & Saxones. 3. 12. Invocatur in dissidiis civilibus. 3. 13. coercetur à Friderico Landgravio. 2. 4.

N.

Nebra ab Erfurtenibus expugnatur. 2. 7. Nobilitatis Thuringica origo. 1. 5. Northusia Erfordiæ confœderata. 1. 28. & 2. 4. & 15. & 3. 13. Invocatur ab Erfurtenibus in dissidio civili. *ibid.* compellitur ab Electore Moguntino. 2. 5. Novesiana expeditio. 1. 29. *Novi operis Monasterium extruitur.* 1. 15. comburitur. 1. 20. Reparatur indeque nomen trahit. 1. 24.

O.

Olla mellaria Erfurten sis. 4. 4. Onistruda fluvii fontes & decursus. *lib. I. N. 1.* Orlamunda Comes, Dux exercitus Erfurten sis. 1. 30. Comitatu Landgravii jure gladii potiuntur. 2. 7. Otto M. Imperator Hassiam & Thuringiam Filio Wilhelmo ejusque Sedi Moguntinæ donat. 1. 5.

P.

Pati Religiose frustra includi petunt Erfurten ses. 2. 38. Papius Electoralis Erfordiæ Prætor. 4. 15. cum Legato Cæsareo Goppoldo

I N D E X.

- do Viennam legatur. 4. 20.
Urbe excedit. 4. 22.
- Parochia instituuntur Erfurti.* 1. 14.
- Patriciorum Erfurtensis*
um origo. 1. 5. & lib. 2. 1.
Suā intolentia plebem ad
tumultus cogunt. *ibid.*
Legatos Moguntiam contra
plebem mittunt, eorum
que oratio. 2. 2.
- Pestis Erfordiae* grassa-
tur. 1. 23. & lib. 2. 4. & 2. 9.
& 2. 27.
- S. Petri Monasterium* fun-
datur. 1. 7. Deuritur. 1. 8.
Restauratur. *ibid.* Iterum
incendio perit. 1. 12. Re-
stauratur & de novo con-
securatur. *ibid.* Jus insulae
consequitur per Mogunti-
num. 1. 15. Duos Mogun-
tiae dat Archiepiscopos. 1.
3. Ejus ascensus gradibus
lapideis sternitur. 2. 12.
cum Comitibus de Gleis-
chen lites habet ac transi-
it. 2. 16. Reformatur se-
cundum disciplinam Burs-
feldensem. 2. 23. Profun-
dissimus puteus in eo effo-
ditur. *ibid.* Elegans ambi-
tus in monasterio extrui-
tur. 2. 27. Ejus Abbas Ada-
- mus ad suscipiendam in-
terpositionem à Rebelli-
bus cogitur. 4. 28. Mons in
arcem munitur. 4. 34.
- Petrus Damiani* divortio
quod Henricus IV. cum
Uxore meditatur resistit.
1. 7.
- Petrus Elector Mogunti-
nus.* 1. 29. Tribunos plebis
Erfordiae instituit. 2. 1. Ho-
magium excipit. 2. 3.
- De Pitken Baro & Archi-
satrapa Moguntinus* in
obsidione Erfurtensi glo-
bo tactus. 4. 28.
- Plebs Erfurtensis* sævit
contra Patricios. 2. 1. Le-
gatos Moguntiam contra
eos mittit, eorumque ora-
tio. 2. N 2. Plura vid.
Cives.
- Pons longus* extruitur. 3.
30.
- Pons Mercatorum* erectus.
2. 5.
- Populus Erfurtensis.* vid. Ci-
ties.
- Predatores* Erfurtensi-
bus molesti. 1. 23.
- Preces* decerni pro Ele-
ctore petunt Moguntini.
4. 5. Cives offerunt. *ibid.*
Legati Cæsarei justas ju-
dicant

Aa 2 dicant

I N D E X.

dicant. *ibid.* confirmatur
judicatum. 4. 8. Civitas
annuit sed de formula dis-
ceptatio. 4. 12. etiam de
hac conventum & decre-
tæ preces. *ibid.* Decretum
ab aliis impugnatur. 4. 13.
Recusant iterum Erfur-
tenses. 4. 15. Cur urserint
preces Moguntini? *ibid.* In
puncto precum Saxones
pro Erfurtensibus. 4. 14. &
17. & 19. & 20. Arctius
mandat Cæsar. 19. Dicen-
das spondent. 20. Oratur
sed mutata formulâ. *ibid.*
Inhibetur hæc formula à
Schmidburgio. *ibid.* Saxo-
nes instanter preces fun-

dendas suadent. 21. Sub
pœna banni indicuntur.
Post banni declarationem
orant. 4. 26.

Processionem Catholico-
rum in Festo Corporis
Christi inhibet Senatus.
3. 30.

Protectioni Saxonice se
subjicit Erfordia. 3. 3. Sa-
xones eam protectioni Mo-
guntinæ relinquunt. 4. 36.

Provvisoris officium Er-
fordiæ quodnam? 3. 2.
eo functus Adolphus. 2.
26. Albertus Saxo. 3. 2.
Rudigerus de Hain. 2.
15.

Q.

Questor plebejus, deq;
ejus electione con- troversia. 4. 6. Componi-
tur. 4. 7.

R.

Reiffenbergius Baro ad Re-
gem Galliæ legatus. 4.
26. Legatus castrorum ad
Erfordiam. 27. Urbem
nondum occupatam gra-
tiâ transactionis ingredi-
tur. 4. 29. Fit Erfordiensis

Vicedominus. 4. 35. Leg-
tus ad tractatus Lipsiensis
cum Saxonibus. 4. 36.

Joannes Henricus Da-
niel à Ridder in Groenstein
Baro, Erfurtensium Vi-
cedominus. 4. 37.

I N D E X.

Roland statuam erigunt
Erfurtenses. 3. 34.

Rydelstadium majus e-
mit clerus marianus. 2. 5.
In ejus possessione turbat-
tur. 2. 22. Oppignorat fe-
natui. 2. 24. Reluitio de-
negatur. 3. 22. Saxones Er-
furtenibus adimunt. 3. 26.
Restituunt sed non serio. 3. 27. Iteratò urgetur resti-
tutio. 3. 29. & 33. Cedi-
tur hæreditariè Landgra-
viis. 4. 36.

Rudolphus Primus Cæsar
Erfordiana venit & plectit

seditiosos. 1. 25. Venit se-
cundò. *ibid.* Nuptias co-
gnatæ instruit *ibid.* Plateas
catenis firmat. *ibid.*

Rupertus Cæsar Mogun-
tiæ infensus. 2. 20.

Rustici seditiosi Erfurten-
sem clerum & templæ
spoliant. 2. 25. Ductore
consule civitatem occupa-
re volunt. 4. 23.

Ruthardus fit Archiepis-
copus ex Monacho S. Pe-
tri. 1. 8. eidem monasterio
cellam S. Martini ad wer-
ram donat. *ibid.*

S.

Salza Urbs à Friderico
Landgravio exuritur
& expugnatur. 2. 9. eam
inter se Moguntinus &
Landgravius dividunt. *i-
bid.*

Saxoburgum. vid. Saxo-
nés.

Saxones primò in Thu-
ringiam veniunt. 1. 2. Sa-
xoburgum exstruunt. *ibid.*
Ad tributa à Francis co-
guntur. *ibid.* Iterum libe-
rantur. *ibid.* Saxo Elector
Erfordiam venit. 4. 10.
Suadet Erfordiæ ut man-

datis Cæclareis & Electro-
riis pareat. 4. 26. & 29. Ar-
bitrum agit inter Mogun-
tinum & Duces. 4. 36.

Scheidinga oblessa & ex-
pugnata à Francis & Saxo-
nibus. 1. 2.

Schisma moguntiæ inter
Heericum & Gerlacum. 2.
11. Inter Lupoldum & Si-
gefridum. 1. 16. Inter Adol-
phum & Ludovicum. 2. 17. Inter Adolphum se-
cundum & Dietherum. 2.
27.

A a 3 Schmid-

I N D E X

Schmidburgius Imperialis ad quatuor collegia reduciliarius, à Cæsare ad citur. 4. 12. Reducitur ad componenda dissidia inter tria collegia. 4. 35. Plebi electorem & Urbem legatur. 4. 12. Quinque senatorum collegia ad quatuor reducit. *ibid.* Preces imperat. 13. Venit secundò cum Goppoldo collegâ. 19. mandata exponunt, *ibid.* Vide plura sub verb. *Legati.*

Colonellus Schütz in Holtzhausen rei militaris Erfordiæ Gubernator. 4. 37.

Scotorum monasterium comes de Glisberg fundat. 1. 6.

Seditio Erfurtenium in officiales Moguntinos. 1. 12. in patricios 2. 1. vid. *Senatus & Cives.*

Senatus Erfordiæ primò ordinatur. 1. 22. In votis altercatur. 3. 7. Urgetur ad rationes. 3. 8. & seqq. Formula juramenti quo electus se obstringit. 3. 14. Qualiter eligatur. 3. 39. De ejus electione lis componitur. 4. 7. Vitia senatus. 4. 4. Orare pro moguntino detrectat. 4. 5.

ad quatuor collegia reducitur. 4. 12. Reducitur ad tria collegia. 4. 35. Plebi frena laxat. 18. In punto precum refractarius. 21. eius potestas. 3. 38 & 4. 35.

Sequelam pro se non petiturum promittit Adolphus. 2. 26. eundem sequitur Novesium Erfordia. 2. 29. *lequelam* disputat. 3. 19. se ad eandem se declarat. *ibid.*

Sequestrum iurium Moguntinorum Erfordia. 3. 1.

Servitarum monasterium fundatur. 2. 3. Illud accipiunt Augustiniani. 3. 35.

S. Severi Reliquiae transferuntur Erfordiam in ecclesiam S. Pauli. 1. 4. Ideò severiana dicta. *ibid.* Fuit antea monasterium monialium. 1. 10. moniales isthinc in montem S. Cyriaci transferuntur, & surrogantur clerici. *ibid.* munitur in castellum *ibid.* exuritur. 1. 8. & 12. & lib. 2. 28.

Sigefridus primus Erfordiæ

201

I N D E X.

am murò cingit. 1. 6. Decimas à Thuringis sed fru-
stra exigit. 1. 7. Hanc in
rem cum Henrico quarto
fœdus icit. *ibid.* Post pri-
mam repulsam instantius
urget. *ibid.* Impetrat. *ibid.*
promissis fallitur. *ibid.* De-
nuò sed frustra exigit. *ibid.*
ejus auctoritate monaste-
rium S. Petri fundatur.
ibid. moritur 1. 8.

Sigefridus secundus & sub
eo schisma ac bella. 1. 16.
cum Ludovico pio. 17. cum
Cæsare. *ibid.* Defenditur
à Landgravio. *ibid.* mori-
tur Erfordiæ. *ibid.*

Sigefridus tertius collectas
Erfurtenibus indicit. 1. 20.
etiam Clero. *ibid.* Conci-
lium provinciale Erfurti
cogit. *ibid.* Advocatiam Er-
furtensem à comitibus de
Gleichen recuperat. 1.
20.

*Sigillum fratris Henrici Ar-
chiep.* mogunt. 1. 25. Inve-
nitur in monasterio S. Pe-
tri. 2. 27.

Sommerfeldius castrorum
præfctus in obsidione Er-
furteni. 4. 27.

Sömmersda ab Erfurten-
sibus expugnatur. 2. 4. Ab
iisdem emitur. 2. 21.

*Christophorus Rudol-
phus à Stadion* ad excipien-
dum Homagium Erfordi-
am legatus. 4. 37.

Strada montana oppigne-
ratur à Diethero. 2. 27.

Stotternheim arx expug-
nata solo æquatur. 1. 23.

Sueci invocati militem
imponunt Erfordiæ. 3. 36.
Jura Moguntina occupat.
3. 36. & 37. eorum Rex
Gustavus Urbem accedit.
3. 36. Præsidium abduci-
tur. *ibid.* Reducit Banne-
rius. 3. 37. Sueci Urbem
firmius muniunt. *ibid.* Le-
gatos Cæsareos in expedi-
tione impediunt. 4. 2.

Schvindius. 3. 34. Dece-
ptus Cæsareum præsidium
declinat. 3. 36. Hosti-
bus deditur. *ibid.* moritur.
ibid.

T.

Templum B. V. Mariae. vid.
Maria.

Templum sacri fontis oc-

I N D E X

cāsione miraculi erigitur.
1. 21.

Terra morus in Thuringia. 2. 9.

Theodoricus Elector Moguntinus Homagium accipit ab Erfurtenibus. 2. 23. In monasterio S. Petri reformationem Bursfeldensem introducit. *ibid.* *census Judæorum urbiremittit.* 2. 25.

Theodoricus Rex Francorum Hermanfrido Regi Thuringorum assistit. 1. 2. Ab eo decipitur. *ibid.* Hermanfrido bellum infert, eumque occidit. *ibid.* Saxones in Thuringiam primò dicit. *ibid.*

Thomasbrück ab Erfurtenibus expugnatur. 2. 6.

Thuringia donata sedi moguntinæ à Cæsare. 1. 5. ejus potissima cedunt Landgraviis. 1. 6. & N. 15. extincta Landgraviorum familiâ de ea bellum. 1. 21. componitur & Landgraviatus Henrico misnico cedit. 1. 22. Procerum Thuringiæ inter se fœdus. 1. 23. Immunis à decimis. vid. *Decima.*

Thuringorum antiquitates. 1. N. 1. ex ea pulsià Francis, iisque facti tributarii. *ibid.* Ratione Decimatum quid egerint. vid. *Decima.*

Thunius Eques Legatos Moguntinos & Erfurtenses intercipit. 3. 11. Erfurtenses sollicitat. 3. 14. Novum evangelium offert. 3. 25.

Tondorff emit Erfordia. 2. 13. Moguntia ex pacto vult redimere. 3. 32. ex ejus voluntate redimunt Saxones. *ibid.* Redimendi arbitrium reservatur moguntino. 4. 36.

Torneamenta Erfordia Saxones instituunt. 3. 5.

Tribuni plebis senati obtruduntur. 2. 1. eorum litteræ. *ibid.* Augetur eorum potestas. 2. 3. cum senatu colludentes in plebis invidiā incident. 3. 9. Quæ eorum posterioribus temporibus potestas. 3. 39. De electione eorum inter natum & cives discordia. 4. 6. componitur. 7. Tribuni coram Cæsareis Legatis comparere detinent. 4. 19.

V 18-

I N D E X

V.

VArgulam emunt Erfurtenses. 2. 17. expugnatur à Georgio Saxonie. 3. 17.

Vestfalte expugnatur ab Erfurtenibus. 1. 30. A Coburgico. 3. 34.

Vinariensis Comes Hermannus à Landgravio Frederico vincitur & comitatu exuitur. 2. 7.

Vicedominatus Erfordiae administratus à Ludovico primo, secundo & tertio. 1. 13. Ludovico quarto non creditur. 1. 13. Hereditariè nobili familiæ confertur. *ibid.* Ab eadem redimitur. 2. 13. Venditur ad vitam Joanni ab Allenblumen. 2. 21. Item aliis. 2. 25.

Vinum Erfordiense generosum. 3. 39.

W.

Walsleben cum aliis quibusdam pagis emunt Erfurtenses. 2. 15.

Wasinus Rex Thuringiae lib. 1. N. 1. Filiorum ejus fatum. 1. 2.

Waffenburgum arcem à Swarzenburgicis emunt Erfurtenses, sed intercipit Landgravius. 2. 15. expugnatur ab Erfurtenibus. 2. 24.

Weichbildii fines determinati. 3. 35.

Wernerus Elector sociates pistorum & laniorum abrogat. 1. 23. Erfor-

diam contra comites defendit. *ibid.* Bellum componit. *ibid.* Senatum multat. 1. 24.

Wezilo Archiepiscopus Moguntinus, ex Monacho S. Petri. 1. 8.

Wilhelmus Archiepiscopus Moguntinus Thuringiam accipit à Patre Ottone M. 1. 5. Thuringiam ingreditur & in ea civilia disponent. 1. 5.

Wilhelmi Landgravii cum Erfurtenibus dissidia. 2. 19.

Wil

I N D E X.

Willegis laudatus. 1. 5.
Fundat Collegiatam Ec-
clesiam in majori Dorla.
ibid. Militat pro Ottone
tertio. *ibid.*

Winfredis. vid. *Bonifa-*
ciius.

Winterberg arx expugna-
tur. 1. 28.

S. Wipperti templum-
rigitur. 2. 22. Senatus oc-
cupat. 3. 31. Moguntinus
contradicit. *ibid.* Cæsar re-
stitutionem mandat. *ibid.*
Restituit senatus. *ibid.* Au-
gustinianis ex suo Mono-
sterio pulsis concedit Elec-
tor. 3. 31.

F I N I S

ERRATA

Typographica, quæ propter absentiam Authoris
irrepserunt.

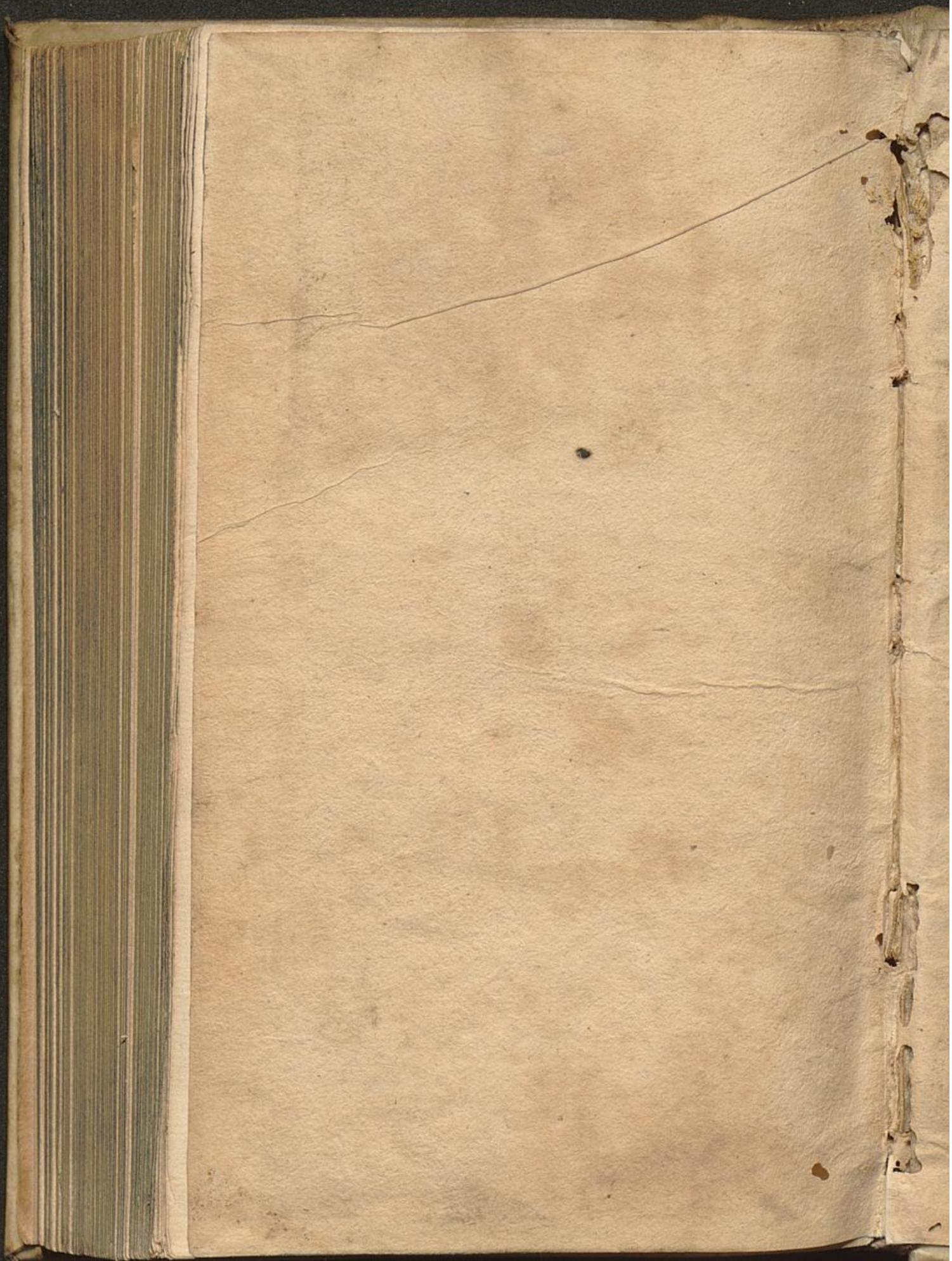
Pag. 2. lin. ult. pro stagnaverit lege stagnaverit. Pag. 3.
Plin 8. pro hodia lege hodie. Pag. 15. allegatus Rubeus sub
lit. g. ponatur sub f. Pag. 16. lin. ult. post verba : ex E-
dithâ, adde Conjugæ. Pag. 32. lin. antep. Aeneæ lege
aeneæ. Pag. 61. lin. 7. verb. nobilitati lege utilitati. Pag.
66. lin. 15. verb. belli, lege imbelli. Pag. 67. lin. 4. verb.
redimendum, lege redinventum. Pag. 67. lin. penult. lege
diffensionibus. Pag. 81. lin. 6. verb. non, lege nunc. P. 81.
lin. ult. extanu, lege extant. P. 83. lin. 20. manipient, lege
manciparent. P. 85. lin. 25. administrationis, lege administra-
tionis. P. 86. lin. 5. verb. equis, lege equis P. 87. lin. 3.
lege suffocari non possint. P. 88. lin. 21. lege demum. P.
92. lin. 26. lege argenteo. P. 136. lin. 1. lege Gerbstet. P.
147. lin. 12. verb. lethe lege leto. P. 247. lin. 14. lege Ar-
chiEpiscopum. P. 153. lin. 7. verb. manibus, lege moribus.
P. 156. lin. 28. verb. hic, lege hinc. P. 164. lin. 1. ex-
auctoritationi, lege exauctorationi. P. 165. lin. 9. Frideri,
lege Friderici. P. 166. lin. 25. verb. laborem, lege calo-
rem. P. 167. lin. 3. quer, lege per. P. 169. lin. 6. econo-
mia, lege œconomia. P. 171. lin. 10. consilio, lege consilio.
P. 173. lin. 15. lege deliberaturum. P. 174. minutissima, lege
minutissima. P. 175. adiosam lege odiosam. P. 178. lin. 17. ver-
ii lege ius. P. 198. lin. 30. meniorum, lege manium. P. 237. lin.
2. lege S. Petri Monasterium. P. 238. lin. 20. verb. postea,
lege spargeret. P. 245. lege gnara. P. 266. lin. 13. verb. adver-
tere, lege avertere. P. 268. lin. 30. lege caloris.. P. 276. lin. 11.
post verb. exitium dele interpunctionem. P. 284. lin. 29. pro
œstris lege œstris. P. 296. lin. 19. lege exortarum. P. 269. lege
indicia spargerent. P. 309. lin. fin. lege impressum. P. 311. lin. 13.
lege at. P. 316. lin. 4. verb. difficultatem, lege diffidentiam. P.

317. lin. 20. lego sunt. P. 319. lin. 19. lege marsupium. P. 321.
lin. 1. verb. exinorsi dele. P. 323. lin. 3. verb. sit lege fuisse. P.
327. lin. 23. verb. re dele. P. 340. lin. 3. munitiones lege glandes.
P. 345. lin. 13. lege aëditionis. P. 349. lin. 14. lege sperata. P. 351.
lin. 7. E. dele. P. 351 l. 23. lege præmium. P. 352. lin. 15.
lege assignavitq;_z.

*Reliquos errores, si qui occurrere, Lector pro sua benevolentia
corriget.*

32.
t. P.
ndes,
351.
1. 15.
entia

Stadt, 870

Th
5160

M